

ר' משה בן יהודה מן הנערים

ביאור על ביאור התורה
מאת ר' אברהם אבן עזרא

מהדורה אקלקטית המבוססת על שלושה עדי נוסח,
בצירוף מבוא והערות

מאת עפר אליאור

מהדורה ראשונה, תשרי תשע"ו – אוקטובר 2015

תוכן

פתח דבר א

ר' משה בן יהודה מן הנערים – ביאור על ביאור התורה מאת ר' אברהם אבן עזרא 1

הקדמה 1

מכתם פתיחה 9

ספר בראשית 10

פרשת בראשית 11

פרשת נח 33

פרשת לך לך 39

פרשת וירא 41

פרשת חיי שרה 46

פרשת תולדות 48

פרשת ויצא 50

פרשת וישלח 55

פרשת וישב 59

פרשת מקץ 62

פרשת ויגש 63

פרשת ויחי 64

ספר שמות 65

פרשת שמות 66

פרשת וארא 88

פרשת בא 96

פרשת בשלח 102

פרשת ויתרו 104

פרשת משפטים 110

פרשת תרומה 115

פרשת תצוה 121

ספר ויקרא 127

פרשת ויקרא 128

ספר במדבר 133

פרשת בלק 134

ספר דברים 138

פרשת ואתחנן 139

פרשת עקב 148

קיצורים ביבליוגרפיים 151

פתח דבר

מוגשת בזה מהדורה ראשונה של מהדורה מדעית של ביאור ר' משה בן יהודה מן הנערים על ביאור ר' אברהם אבן עזרא על התורה. מהדורת הביאור מוכנת כחלק מפרויקט המחקר: "קדמוני מפרשי אבן עזרא: עריכת הסופרקומנטרים הראשונים על פירוש התורה לר' אברהם אבן עזרא". ראש הפרויקט הוא פרופ' חיים קרייסל (אוניברסיטת בן-גוריון בנגב). הפרויקט מומן על ידי הקרן הלאומית למדע.

ר' משה בן יהודה פעל במאה הארבע עשרה, כנראה באיטליה. ביאורו על ביאור התורה לראב"ע הוא החיבור היחיד שידוע בוודאות שיצא מעטו. ר' משה בן יהודה החל לחבר את הביאור בהיותו בגיל 25, ויש מקום לשער כי לכל המוקדם בשנת 1313. הביאור בנוסחו שהגיע לידינו מקיף את כל הפרשיות בספר בראשית, את כל הפרשיות בספר שמות עד לפרשת תצוה, ואת פרשיות ויקרא, בלק, ואתחנן, ועקב.

הביאור נשתמר בשבעה עדי נוסח בכתבי יד, ולא נדפס עד עתה. מהדורתו המוגשת כאן היא אקלקטית ומיוסדת על שלושה עדי נוסח, שמסומנים באפראט באותיות א, ב וג. עדי נוסח אלה הם: א – כ"י אוקספורד, ספריית בודלי, פוקוק 376 (קטלוג נויבאוואר 229); ב – כ"י פירנצה, הספרייה הלאורציאנית, Plut.I.6; ג – כ"י לונדון, אוסף מונטיפיורי 47.

סימני המהדורה הם כדלהלן:

$X \dots X$ = המילה הראשונה והמילה האחרונה בנוסח מוער בן יותר משתי מילים

$[X]$ = נוסח שקריאתו אינה ודאית

$[..]$ = נוסח בלתי קריא

$\langle X \rangle$ = הערות מעתיק על אודות נוסח אחר, המופיעות בשול או בין השיטין

$\langle\langle X \rangle\rangle$ = תיקוני נוסח שלא יצאו בבירור מאת מעתיק, המופיעים בשול או בין השיטין

$X+$ = נוסח המופיע אחרי הנוסח המוער

$+X$ = נוסח המופיע לפני הנוסח המוער

* = הנוסח המוער

X = נוסח מחוק בכתב היד

מהדורה שנייה של הביאור בעריכתי צפויה להתפרסם בשנה הקרובה. יצורף לה מבוא שידון בפירוט בר' משה בן יהודה, בביאור גופו ובעדי הנוסח שלו, ובשיטות ששימשו בהכנת המהדורה. נוסף לכך המבוא וכן הטקסט המוהדר של הביאור יראו אור בפרסום נדפס שיכלול את כל הביאורים שמוכנים במסגרת הפרויקט.

תודות. פרופ' קרייסל העיר הערות חשובות ומועילות על תוכן הביאור ועל מקורותיו ותרם תרומה רבה לעיצוב המהדורה. אני אסיר תודה לו על כך. אני מודה לד"ר הגר כהנא-סמילנסקי שסייעה לי באיתור אחדים מן המקורות של הביאור. תודות רבות לאשר בנימין על עזרתו בהיבטים טכניים שונים של הכנת המהדורה.

עפר אליאור

תשרי תשע"ו

ר' משה בן יהודה מן הנערים

ביאור על ביאור התורה

מאת ר' אברהם אבן עזרא

[הקדמה]

ממכון שבתו השגיה¹ שם רם ונשא, יכול חכם רוצה,² לובש גאות,
 עטור³ כתר חכמתו ובינתו,⁴ קרא לאור יום,⁵ יביע אמרות טהורות
 מזוקקות,⁶ שביעים ילינו בל יפקדו רע,⁷ יאמר להם: עם יי אלה
 ומארצו יצאו,⁸ מנקיקי סלעיו⁹ למיניהם, ישובו לו על זרועותיו,¹⁰
 יקחם אותם אלהים,¹¹ יעמדם על סוד¹² תכונתו, נטה שמים כסאו¹³
 כבוד מרום, מראשון¹⁴ מצויינים נגזרים ונעשים בסדר מדרגתם, יראו
 מראהים¹⁵ מאירים כספירים,¹⁶ גזרתם על אופני המציאות המתמיד,
 ודלתיו יסובו על צירים,¹⁷ נאמנים לשולחם,¹⁸ כבוד חונה בצורת
 גויתם¹⁹ כתרשיש,²⁰ חזקים כראי מוצק,²¹ יסודם פשוט, אל אשר יהיה
 שמה הרוח ללכת,²² במצר תנועתם האניית ללכת בה, יפיפיה
 המעוגלת²³ בלכתם יסובבו, יעלו אל אדונם, ירדו במלאכות יי לעשות
 כאשר חפץ,²⁴ אופן אחד בארץ רעשה,²⁵ מאף השמים תסור
 למשמעתם,²⁶ כי רוחם בחלקיו הפשוטים והמורכבים, בא השטן
 בתוכם²⁷ ויפרץ בהם פרץ,²⁸ בעוז מתניו חגר חרבו,²⁹ בא עליהם³⁰
 בטח, אין איש מאנשי בית אלהים,³¹ ויהרוג כל מחמדי עיך³² גשמים,
 באורו הלכו חשך,³³ במסתרים תבכה נפשם³⁴ מפני פחד גאונו בקומו
 עליהם³⁵ למשפט, אחת דתם להמית, לבד מאשר יושיט לו המלך
 שרביט³⁶ אהבתו, שמו³⁷ בספרים תכתוב ידו³⁸ לזכרון לפניו³⁹ תמיד
 יהיה לרצון,⁴⁰ יניח עליו כח עליון גדול יתר מאד,⁴¹ לבטח ישכון,⁴²
 לא יירא משורר כי יבוא,⁴³ בצורו ועוזו⁴⁴ שם חביון.⁴⁵

למה שהיה מחוק אדם מה תניעהו תאותו התשוקיה למקום השלמת
 זולתו, לחבר צורת חבור מן החבורים יסובבו על מלאכה מחודשת המציאה,
 ואם להרחיב המאמר בביאור מלאכה מה קודמת לזולתו נעלמת הציור

¹ תה' לג, יד. | ² ע"פ רמב"ם, מורה הנבוכים א, נג. | ³ ע"פ תה' צג, א. ראו גם יש' כח, ג. | ⁴ יש' יא, ב. | ⁵ ע"פ בר' א, ה. | ⁶ ע"פ תה' יט, ג; שם יב, ז. | ⁷ ע"פ משלי יט, כג. | ⁸ יח' לו, כ. | ⁹ יש' ז, יט; יר' טז, טז. | ¹⁰ ראו איוב כב, ח. | ¹¹ בר' ב, טו, ועוד. | ¹² ע"פ יר' כג, יח; שם, כב. | ¹³ ראו יש' מד, כד ושם סו, א. | ¹⁴ יר' יז, יב. | ¹⁵ שה"ש ב, יד. | ¹⁶ ראו יח' י, א. | ¹⁷ משלי כו, יד. | ¹⁸ ע"פ משלי כה, יד. | ¹⁹ ראו א"ע, שמ' לא, יח. | ²⁰ ע"פ דנ' י, ו. | ²¹ איוב לו, יח. | ²² ע"פ יח' א, כ. | ²³ ראו יר' מו, כ. | ²⁴ ראו דב' ה, כט. | ²⁵ ראו יח' א, טו, ועוד. | ²⁶ ע"פ שמ"א כב, יד. | ²⁷ איוב א, ו. | ²⁸ איוב טז, יד. | ²⁹ ראו משלי לא, יז, ועוד. | ³⁰ ראו יר' מו, כא; דה"ב לב, כו. | ³¹ ראו בר' כח, יז, ועוד. | ³² איכה ב, ד. | ³³ ע"פ יש' ט, א. | ³⁴ ע"פ יר' יג, יז. | ³⁵ ראו תה' קכד, ב. | ³⁶ ע"פ אסתר ד, יא. | ³⁷ ראו תה' סט, לו, ועוד. | ³⁸ ע"פ יש' מד, ה. | ³⁹ ע"פ שמ' ל, טז; במ' י, י. | ⁴⁰ ראו וי' כב, כא. | ⁴¹ יש' נו, יב. | ⁴² דב' לג, יב; יר' כג, ו; תה' טז, ט. | ⁴³ מיכה ה, ד. | ⁴⁴ ע"פ תה' סב, ח. | ⁴⁵ חב' ג, ד.

3 לאור יום] לאורים ג **9** צירים] הידיים **א 10** חזקים] ליתא ג **11** במצר] בה **א**
 האניית] האניות בג | יפיפיה] ליתא **א 13** אחד] אחר ג **15** בתוכם] ליתא ג **18** אחת]
 אחר ג **19** בספרים] כספירים **א 20** גדול] ליתא **א 21** חביון] +וזה ביאורו **א**
24 זולתו] חלתו **ב** | החבורים] חבורים **א**

וההשגה, להניח מה שיניח בדרך קרוב הציור ידוע ומובט לזולתו, יתבונן בו בתחלת הדעת באופן בלתי הצטרכו לביאור זולתו, יובן מפניו כי בזולת זה היה מציאותו מוסר התועלת, והיה אשר בהתבונני בפתחתי למלאכתי זאת אחרי הבאתיה לפועל המציאות, נגלה לי היות קצת חלקיה מונחים באופן ההעלם, רחוקי הציור זולתי בחקירה הדקה, ונועם שמירת מציאותם על אופן השלמות ותמימותו הקצוי, בהיותם נעתקים מן הצורה אשר נתישבו עליה, יתוארו במחוגת צורה זולתה, יסתר מעיני המציאות יקויים הסתלקו, אמרתי וגזר רצוני להרחיב המאמר בביאורם ארבה בורית ואוסיף נתר (ע"פ יר' ב, כב), וסר מפניו כתם החסרון הנרמז השיגם לסבה הקודמת, יגלה ויפורסם מה שעושה בסתר. ומפני כי הידיעה הכוללת קודמת לידיעה המיוחדת, כמבואר במקומו, אקדים הביאור ממה שיצטרך אליו במכווננו הכולל והמשותף, ימשך אחריו בחינת חלקיו הנפרטים וביאורם.

ואומר, כי כונתי בחלק הראשון משלשת חלקי הפתיחה הנרמזת – ביאור מונחים שנים. הראשון, רמיזת שלשת חלקי המציאות, ודרך אצילותם והשתלשלם מהסבה הראשונה, והוראת אופני מציאותם. וכל זה הצעה למה שימשך מפאת זה ביאור והודעת בלתי היות מכוון אחרון באופן ישיגהו ההשארות הנצחי בחלק אחד מחלקיו, אשר הוא המציאות הזוה השפל, זולתי באיש השלם קנה דעת ובינה. והשני, מה שהגיעני בואי במשעול כרם למלאכה הזאת, אחרי ידעתי לא נעלם, כי רב ממני הדרך נשגבה, וזולתי באפשר רחוק לא אוכל לה.

ואולם לביאור חלקיו המיוחדים אומר: דע, כי שלשת התארים האלה אשר יתואר בהם יי' מבעלי הספירות, והם: כתר, חכמה ובינה, הוראתם אחת בעצמה עם אותם אשר כנגד מספרם יתואר בהם מבעלי העיון, והם: יכול, חכם, רוצה – כל אחד לגילו אשר יקבילהו כאשר ידובקו ביושר, כפי סדרם בהנחה מה שנאצל מן האל ית' בזולת אמצעי הוא מציאות העצמים הרוחניים, כולו אומר כבוד פרטי המציאות ההוא, נקיי החומר ומשיגיו. והנצחות בהם חוק, למשפט היותם עמו, לא יסורו ממנו, כאשר נתבאר בספר 'פרחי האלהות'.⁴⁶ וזה רציתי מהתחלת 'קרא לאור יום' עד 'מניקי סלעיו'.

נתבאר אצל בן סיני וזולתו ממעמיקי העיון, גם אצל חכמי אומתנו ממה שבא ממאמרם בספר 'שעור קומה', היות כל שכל מהשכלים הנפרדים נבדל הבדל מיני מזולתו, לא הבדל אישי לבד. וזה ישיגם למה שיפקד מאתם מה שממשפטו חיוב פרטות האישי, והוא החומר. ואחרי הבדלם זולת באיש נמנע, יהיו בהכרח חלוקי המין, מפני כי בזולת זה היו עצם אחד, לא יצוייר בהם רבוי בפנים מה. ולזה צדק מאמר האומר, כי הבדל המורכבים בסבת החומר, ואולם הפשוטים בסבת הצורה, והצורה חוננת המהות. ואותם אשר

⁴⁶ פרחי האלוהות, דפים 69-70ב, 71-72א.

1 ומובט] ומפני א 2 הצטרכו] +לו א 3 והיה] יהיה ג 4 חלקיה] חלקים ג 5 ונועם] וטעם ג | על] בכל ג 6 ותמימותו] ותמידותו ג 7 מעיני] מעוט ג 8 ארבה בורית] ארשה בירית ג | נתר] כתר ג 14 רמיזת] רמיזת ג | אצילותם] מציאותם ג 16 בלתי] ליתא א 17 אחד] אל+ ג 18 שהגיעני] שתגיעני א 19 ידעתי] ידעתי א 22 יתואר] יתיחד ג | יי' האלוה א | הוראתם] הוראה בג 24 יקבילהו] יקבילהו ג 26 נקיי] נקי א 29 בן] אבן א 31 ישיגם] ישיגה ג 32 שממשפטו] שמשפטו ג 35 החומר] הבדל+ א

- היו חלוקי המהות, יחוייב החלקים במין; ולזה יהיה רבויים במין כפי רבויים במספר. ואמנם מה שבא בספר 'שעור קומה', אשר תחשוב היות רמיזתו אל מה שהונח הוא: ממראה מתניו ולמטה (יח' א, כז), דומים זה לזה; ממראה מתניו ולמעלה (שם), אינם דומים זה לזה. וכבר הרחיב המאמר בביאור רמיזת מתניו ולמטה ומתניו ולמעלה רבי' שמואל בן תבון ב'מאמר יקוו המים' שלו, קחנו משם.⁴⁷ וזה רציתי במלת 'למיניהם'.
- 5 מה שיכספו אליו כל שכל מהשכלים הנרמזים הוא תשובתם ועלותם אל הר מרום, מה שנאצלו ממנו המציאות נמשך אחר מחשבתם, למה שלא ימצאם מונע מן המונעים, יפתחו להם שערי הציור וישיגו ממנו ית' מה שנעלם מעיני נמצא מה זולתם, בסבת התיסדם על האופן המונח מן המציאות. וזה רציתי מ'ישובו לו' עד אחרית המאמר המדובר.
- 10 אף כי המציאות בכללו נאצל מן האל ית' בזולת השערה זמנית, כי אם בעתה אחת מדומה, אולם יאמר לחלק ממנו 'קודם' ו'מתאחר' – בבחינת המציאות אחרי המצאו, אשר הוא אפשר, לא כפי בחינת דרכיו עם המציאה, אשר הוא נמנע. באמצעות השכלים הנפרדים אחרי המצאם, נאצלו מראשון המציאה, פועל קדמוני, אשר הוא האל ית', מציאות הגרמים השממיים מדרגת מספרם כמדרגת מספר השכלים אשר קדמו ברמיזה. ולזה כוון 'נטה שמים כסאו' עד 'נגזרים ונעשים בסתר מדרגתם יראו מראיהם' וכו'.
- 15 כללות הגשמים הנרמזים – קצתם מאירים, והם הכוכבים; וקצתם ספיריים לבד בזולת היותם מאירים, והם גופות הגלגלים נושאי הכוכבים. 'גזרתם על לפני המציאות' וכו'. 'כתרשיש חזקים' וכו'.
- 20 אף כי אינם רוחניים, הנצחות בהם חזק בגשמותם, להיותו פשוט בלתי מחובר מהפנים; גם מפני בלתי התאוות צורתם היותה מופשטת מנושאה, לבלתי היות לו הפך, אשר זאת גם כן סבה חזקה בחיוב ההפסד באופן היותו נמנע בהסתלקה, כמבואר במקומו. הגלגלים אין להם תנועה זולתי אל האנה, ולא לאחת מן החמשת תנועות זולתה. וזה יורה 'במצר תנועתם האניית'.
- 25 אמר הפילוסוף: התנועה הסבובית היא המובחרת שבתנועות, קודמת לכולן. ולזה הגוף הנכבד הראשון, אשר הוא הגלגל, קבל התנועה ההיא הראשונה והנכבדת. ואל זה תכוון רמיזת 'פיפיה המעוגלת'.
- 30 'יעלו אל אדונם ירדו'. נמשכתי בזה אחר דעת אבן עזרא בבאורו למאמר: והנה מלאכי אלהים עולים וכו' (בר' כת, יב), אשר תהיה אצלו רמיזתם אל כוכבי השמים ונושאייהם, יתמידו היותם שלוחי יי, לעשות בעולם הזה השפל כפי מה שיצוו ממערכת בחירתו ית'.
- 35 החומר הראשון קובלו בו ארבע צורותיו באמצעות רוח התנועה הכוללת הנאצלת מהגופים השממיים, כפי מה שנתבאר במקומו. ומפני היותם

⁴⁷ שמואל אבן תיבון, מאמר יקוו המים, פרק י, עמ' 46 ואילך (מהד' קנלר, עמ' 466).

2 קומה' [הקומה א 3 שהונח] שהונה ג 5 בן] אבן א 7 כל] ליתא א | ועלותם ועולותם א 8 שנאצלו] שבא+ א 9 הציור] הצייר ג 10 התיסדם] התיסרם א 12 האל] השם ג 13 אולם] אמנם ג 15 המצאם] המצאה א 16 פועל] +אמצעי א 18 בסתר] בסדר א 22 להיות] להיות ג 23 היותה] הימנה א 24 בחיוב] מחוייב א 26 תנועתם] תנועת בג | האניית] האניות בג 27 המובחרת] נבחרת א 29 תכוון] ליתא ג 31 עולים] ליתא א 33 ממערכת] ממבורכת ג 34 קובלו] קבלו ג 35 הנאצלת] נאצלת בג | שנתבאר] שיתבאר א

משותפים בכללותם בחיוב הפעולה ההיא, יגיע מה שיגיע מן המושג הכולל והמשותף על מה שקדם בהנחה היותו מוצב תחתיהם. ואולם במורכבים מהם קובלו צורות חלוקות, למשפט שני המזגים המתחייב מפאת חלוף התנועות המיוחדות ותמורתם יתנועעו בהם חלקיהם הנפרדים. וזה אצלי סבה חזקה במה שגזר בן סיני מהמנע שווי מזגי שני אישים תכלית ההשתוות בסבת המנע שווי מערכות השמים הנפרדות במתכונת אחד בעצמו דומה, ואם במרחק גדול מהזמן, כאשר רמז א"ע במקומות מאמריו, בזולת מה שיחייב אמתתו החקירה הנכונה. וכבר יצאנו ממין הכונה המיוחדת לרמיזת ביאור מושגים בלתי נבדלים מסוגה, ידיעתם מגעת מהתועלת מה שהוא מפורסם.

הגופים הנרמזים לא יתכן הנצלם מבלוים הטבעי, המחוייב מפאת הגבלת הכנתם המזגיית, לא יעברו הגבול ההוא. ואולם אם התמדת מציאותם זמן עובר ההגבלה הרמוזה נמנע מפאת הסבה המונחת, יתכן מפאת סבה זולתה, והוא הרצון האלהי, אשר יקויים היותו על הטבעים המוגבלים. ואשר יהיה קרוב המושג הזה המעולה הוא איש מאישי המין האנושי לבד, קדם לו קנין שלמות נוסף, יקשר שכלו נושא הקנין ההוא בעצם האלהי, ומצא חן בעיניו למשפט השלמות ההוא אשר יקיפהו, יושג ויובט ממנו מפני ההקשר ההוא מזולתו נעדר קנין השלמות הנרמז. וההשגחה וההבטה ההיא מחייבת התמדת מציאות נוסף על מה שיחייבהו הגבלת טבע מזגו, אף על זולתו נאחו ונדבק בו דבוק מה, והוא הגוף, יקויים היותו מרכבת השכל ההוא בפנים מה. ואם השמרו שמירה נוספת אפשר למקום הסבה הרמוזה, אולם השמרו שמירה נצחית נמנע. ולנמנע טבע קיים קיום עומד, אינו מפעולת פועל. ולזה ממתכונת טבע הגוף המקויים הכנסו בכלל המורכבים קדמו ברמיזה הכרח בהפסדו במוקדם בהנחה. וזה רצייתי בביאור המאמרים הנמשכים עד 'בצורו ועוזו שם חביון'.

והמאמרים הנותרים עד אחרית הפתיחה מבוארים בנפשם, לא יצטרכו לביאור. תם ביאור ההקדמה. ועתה ישוב אל תשלום ההקדמה.

ויוציא כאוב קולו,⁴⁸ ויאמר האדם: אשקט ואביטה⁴⁹ במלון קצי⁵⁰ שם צעדי נספרים,⁵¹ ספר ספור סופר, תמול שמעה אזני, ותבן יחידתי היותי דגול מרבבת⁵² חברי מקשיבים⁵³ לשקר בטחת⁵⁴ כמונו היום,⁵⁵ דלתי המציאות בערינו יחד⁵⁶ נגזרים. ויען יי מן הסערה,⁵⁷ ויאמר: נכונה דברו החוזים⁵⁸ על עזבך את תורת החכמה, מקור מים חיים,⁵⁹ והשקיף בסודותיה נסתרים ונעלמים, קצרה נפשי בעמל,⁶⁰ אנוש

⁴⁸ ע"פ יש' כט, ד. | ⁴⁹ יש' יח, ד. | ⁵⁰ ראו מל"ב יט, כג. | ⁵¹ איוב יד, טז; שם לא, ד. | ⁵² ע"פ שה"ש ה, י. | ⁵³ ע"פ שה"ש ח, יג. | ⁵⁴ ע"פ יר', יג, כה. | ⁵⁵ ע"פ יש' לח, יט. | ⁵⁶ ע"פ יר' לא, כג. | ⁵⁷ ע"פ איוב לח, א. | ⁵⁸ ע"פ דה"ב לג, יט. | ⁵⁹ יר' ב, יג; שם יז, יג. | ⁶⁰ שו' י, טז.

5 מהמנע שווי] ליתא א 11 הנצלם] ליתא ג 13 המונחת... סבה] ליתא ג 15 קדם] קודם א 16 יקשר] וקשר א | ההוא] ליתא ג | בעצם] בעינם בג 17 השלמות] שלמות א | ממנו] מפניו א 18 מחייבת] המחייב א 19 טבע] תובע בג 23 הכנסו] הכניסו ג 27 תם... ההקדמה²] ליתא א 29 קצי] קצה א 30 ספור סופר] ספר סיפור ג 32 בערינו] בעדינו א | נגזרים] נסגרים א | הסערה] הסער ב

בחציר ימיו,⁶¹ אולם שלח ידך⁶² וגע בכל אשר לך מהקניינים הזמניים, אם לא על פניך אברכך בקחתך מפריה,⁶³ כי בו ירבו ימך⁶⁴ ותחיה לעולם⁶⁵ ולעולמי עולמים. ואם בשוך לבך אל מסעך הראשון אליהם תדמה, אל שאול תורד⁶⁶ גוייתך, נשמתך זכה נקית חט וטהורה ותמימה ושלימה, אתי תלין יחידתך.⁶⁷

5

והנה אנכי הצעיר הדל באלפי, משה ב"ר יהודה ב"ר משה מן הנערים, בהתבונני והשקיפי כי לא יתהלל המתהלל זולתי בהשכל וידוע אותו (ע"פ יר' ט, כג) ית', באמצעות פעולותיו ומעשיו המסודרים, וזולתו מן הקניינים, בוז יבוזו לו (שה"ש ח, ז). ואף אם גדל והוסיף – יחשב לו למגרעת. כי אם בתורת יי חלקו, להעמיד הביקור וההשקפה העיונית עליה, אם הוסיף יוסיפו לו עד מקום שידו מגעת, עד אשר לא ירתק חבל הכוסף ותרוץ גולת (ע"פ קהלת יב, ו) האפשרות. ואם רחוק הוא, לא בכוננת נועם נדיבות הפועל הראשון, זולתי לחסרוני, חסרון דבק לתנועת הרצונית, נשלמתי ביצירתי, נתתי את לבי לדרוש ולחקור עליה, אף כי ידעתי כי מעט אשר היה לפני (ע"פ בר' ל, ל), אמרתי: אחכמה והיא רחוקה ממני (קהלת ז, כג). ויהי כהיום הזה, בהיותי במעמד חמשה ועשרים שנה משנות חיי בשרי, מרובע שלימות המעלה השלישית, היתה עלי יד איש ימיני (שמ"א ט, א; שמ"ב כ, א; אסתר ב, ה), אחד מן החברים הנעימים, ויחזק בי ויאצני ויפצירני לחקות על ספרי ביאור על פירוש גזר החכמים והיודעים, החכם א"ע. לא סרתי לראותו (שמ"ג ג, ד, ועוד), לדעתי עומק שטתו והפלגת רמזיו ופניני אמרותיו גמירי בתורתו אין ברירה. האלהים, אם לא אומר סוף תוכי דבריו, אם לזולתי קרובים, שערי השגתם נעולים לפני, נמנעי הציור אף בחקירה, מכאן שכלי לא יעצור כח לבאר תעלומותיהם ולהוציאם לאור הידיעה הנשלמת. מצורף אל זה, כי נפשי יודעת כי רבים אשר היו לפני צללו במימי האדירים (ע"פ שמ"ט טו, י), העלו פנינים בידם, כלך אצל יפות לקרוא לך, באו האנשים המבארים, ארזי הלבנון (שו' ט, טו, ועוד), קום לך (ע"פ בר' יג, יז ועוד) אצלם, כאשר תשאלם ביאורם ותומם יחוו לך האמת, לא אבה שמוע מזבח טוב (שמ"א טו, כב) פת חרבה (משלי יז, א), במלא קצת יערת ידיעתי החלושה חפץ לטבול, להשיב אל פי שכלו המהולל, יאורו עיניו, יאכל בתאות נפשו מחשבה פועלת, לא יבוא האיש זרוע אהבתו (ראו דב' ל, ו), כי עד שהביאני באמונתי להעמיד בהדר דרושו ומבוקשו. ואתם עדת ישראל, כהני יי, הנשאר עלי תרעומת אחרי התוודעתי באפני ההתנצלות הרמוזים? ומתכונת חסרוני ידעתי, כי לא לאדם דרכו זולתי אל האלהים אשים תקותי, יחנני ויפדני מגזרת אבן משפט מעוקל, יציבני אחר ישימני בנקרת הצור, יושיבני לפניו, אעמוד על סוד מחצב האמת ופניניו, לשום בספר מלי תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אפניו, תפוחי זהב

⁶¹ תה' קג, טו. | ⁶² בר' ג, כב, ועוד. | ⁶³ בר' ג, ו; במ' יג, כ; משלי לא, טז. | ⁶⁴ משלי ט, יא. | ⁶⁵ ראו זכ' א, ה, ועוד. | ⁶⁶ ראו שמ"א ב, ו, ועוד. | ⁶⁷ ע"פ איוב יט, ד.

2 [ב] ב' א 13 [נועם] טעם א 19 [ויאלצני] ויאליטני ב 24 [כח] בם א 32 [דרושו] דורשו א 33 [תרעומת] ליתא א

- במשכיות כסף דבריו דבורים על אפניהם (ע"פ משלי כה, יא), הסכמת ראשי התורה ומשפטיה ויסודותיה עם פני המציאות והשכל שם לפניו תמיד, יעלו לרצון על מזבח ידיעתו המופלגת רחבה ונסבה למעלה ועמוקה, כאשר נשמע למביניהם. לא הלך בפעם בפעם לקראת הנחשים המשיאים, ירדו יסטינו למתפתים לנועם מתיקות דבריהם, נמנע אצל חוקו וגזרתו התמימה היות כל מדומה אפשר. וישם אל המדבר פניו, האמת והצדק שם לעומתו, להיותם עידי אמונה, יעידו לזולתם אף כי לעצמיהם. ותדבק נפשו בדין משפטי האמונה הדתיית והתוריית. נטה אל יי ידו ויאמן בעבדיו נאמני רוחו, שם תהלתם על לשונו, בכל מקום אשר תדרוך כח רגל פניני אמרותיו הנעימים יחזק דעותיהם, הם רבותינו מעתיקי הדת הקדושים קדושי עליון, על כנף הארץ נשמעו, רגל ישרה רגליהם בהיות במשעול הכרובים, נעשו לקבל כח אשר גדר מזה וגדר מזה (במ' כב, כד), יטה אליהם הדרך, יבטל דבריו מפני דבריהם, כאשר היה מחוק השלמים, אשר נודע ונתפרסם אצלם כי קטנם עבה ממתניהם זולת במקומות נער יספרם, בהיות מה שיסבול מאמר מה מונח מאתם מכוונים מסולקים, כפי אופן בחינת החכמה המציאית מחייבת הנמנעים לא מהם ולא מהמהם (ע"פ יח' ז, יא). ולא נוגה להם כאשר הפליגו לדבר בלשון גוזמא, ואם בהיותם מקיפים על דעת מה בא במופת או ראייה אם דמות על בטולם, פתי לכל דבר יאמין בהם, להם לבדם יסובכו על קוטבם לטוהר עצם שמי שכלו, יחקה בו תבנית המושגים במתכונת המציאות וחוקו לא יאמינם, יכחישם הכחשה מפורסמת, לבלתי ישובו הדברים הנמנעים אצל ההמון אפשריים במחשבותיהם חלילה, היות הסתירה ההיא ברצון קצת כוללת מקפת זולתי מיוחדת לסבות רמזות אליהם. ואולם בזולתם מן המונחים לפום פלפלא חריפתא ורדיפת משמעות קצת פסוקים, כפי העולה אל רוח לבות האנשים בגזירה מחוייבת בגבול אמצעי. והשפטו ישפוטו הם בשגגה היוצאה מלפני השליט, מתעסק בקדשים דרך הדרך ההוא מן הביאור, יתחייב ממנו סתירה או הפך במשפטיהם – לא אחליק לשון, ואם טפחיים אכסנו, אגלה טפח המקום אשר הכניס עיסתם המגולגלת, אחפש את ירושלם בנרות (צפ' א, יב), אבערם טרם יבואו לידי חמוץ, תבא ההערה והרמיזה במקומותם עליהם, לבלתי ידח מהם נדח גזירה, פן יעשה פתי ממנה גלוסקאות יפות, תחלת דעתו המשותף מסכים הטיית תנועת החפץ אל אכילתם, יאמר דין הניין לי, לגודל ההתענגות מהם ימלא כרסו. וכאשר יעמידני קצור שכלי ובינתי בציור מושג מן המושגים, לא שערורו ראשונים קדמונו, בהתיחסו היחס הנאות עם מאמר מכלל מאמריו אמזגנו, כי שלנו ושלך – שלו הם.
- 35 ואחרי הקדמנו מה שראוי להקדימו במקום בית שער אכסדרה המלך בביתו, נשים שער ההתבוננות על אנשיו העומדים לפניו חלוקי המדרגה,

5 [למתפתים] ליתא ג 8 נטה] נתיה א 9 פניני] פעמי א 11 ישרה] ישרת א
 16 הנמנעים] המנעים א 17 להם] בהם א | הפליגו... דעת] ליתא בג 18 ראייה] +או
 דמות א 19 עצם] עיינם ב עיתם ג | יחקה] יחוקה א 22 זולתי] ליתא א
 23 חריפתא] חריפתם ג | משמעות] משמעותם משמעות א 24 אל] על א 26 הדרך]
 הברך ג 28 עיסתם] עיפתם א 29 ההערה] בהערה ג | מהם] ממנו א 30 גלוסקאות]
 גלום גאות א 31 הטיית תנועת] תנועת הטיית א 32 כרסו] +מהם א 33 קדמונו]
 קדמונים ג 35 ואחרי הקדמנו] ואחר הקדימנו א

איש ומרפסת,⁶⁸ והיינו עם איש דגולים מרכבה למשפחותם לבית אבותם אבות המלאכה וסבות הפעולה הנרמזת, ארצה בהם החומר, והפועל, והתכלית, וצורתה – הרחבת המאמר בביאורם מותר, להיותם מפורסמים הידיעה, מבוארים בעצמותם. ומה שלא נשלם ידיעתם בנפשם, יהיו המאמרים המונחים כחם כח מקום הידיעה הקודמת המישרת אל שלמות ידיעתם, בזולת הרחבת ביאורם רוחם ונשמתם אליו יאסוף (ע"פ איוב לד, יד), לא תבצר ממזמת האיש ישים אליהם לבו, יכוון העמידה על שורש אמתתם. ובהשלם זולת הרמיזה וההערה עליהם, סרו מה שקדמוני מהמחיצות והמסכים בינו וביני,⁶⁹ אשמעה מה ידבר האדון פה אל פה (ע"פ במו' יב, ח), תמונת דבריו אביט אבינה, אליהם דרוש דרש משה (וי' י, טז) בעיון דק ומחשבה מתבודדת מאירה ומתממת.

ופה אנוח ואשקוט ממה שאותה נפשי ממלאכת מחשבת מעשה פתיחת לב הפעולה הנרמזת ודלתיה, אשר בצרוף קצת שתי פאות מרכבת שלשת חלקיה כחותם סוד האמת נחתמת.

⁶⁸ ראו מנחות לג ע"ב. | ⁶⁹ רמב"ם, שמונה פרקים ז; רמב"ם, מורה הנבוכים ג, ט.

1 מרכבה] מדרכה א 2 ארצה] מרצה ב 5 המונחים] ליתא בג | כחם] נחם ג
6 ידיעתם] + המאמרים א 8 ובהשלם] ובהשלמת א 9 וביני] ובינו א 11 ומתממת
ומתמדת א

[מכתם פתיחה]

מתקו מנפת צופים¹ מא / מריך אבן העזר²

שרש אמרתם נעלם / נצוץ אורם לא יתפזר

5 הנה ביאורם זה שמתיו / תפארת על ראשם נזר³

---

¹ ע"פ תה' יט, יא. | ² שמ"א ז, יב. | ³ ע"פ יה' טז, יב; שם כג, מב; שמ' כט, ו.

4 אמרתם] אמתתם א 5 ביאורם] באורם א

ספר בראשית

פרשת בראשית

פרק א

5

(א) חכמינו אמרו שהבי"ת נוסף וכו'. זהו ענין פשטי מובן בעצמו. ויש אומ' שהבי"ת נושא כלי טעם. והטעם, שלא יעלה על לב שאין ראשית לשמים ולארץ, על כן אמר: בראשית. מה שירצה בזה אומרו, כי הבי"ת אינה נוספת גם אינה מחייבת הסמיכות, בדמיון מה שרצו בעלי הדעות הדחויות המוזנחות, אולם היא עומדת בעצמה סובלת הכוונה הרצויה בזה הפסוק. ויהיה ביאורו כן מפני כי רבים, ואם יורו היות המציאות על אופן כללי מסובב מן המסבב הראשון, אמנם חייבו היותו נצחי בנצחותו ועל אופן מוחלט, בלתי היות לו התחלה. והיא מלאכת מחשבת רחיקי האמונה והדת, להסרתה כוונה הנחת מלת בראשית, למען תורה כי בתחילה המציאו והאצילו ית'. ומבלי אשר אכוון הכחשת דעת יונתן בן עוזיאל בביאורו לזה הפסוק, להיותו הוא המכוון מצד אופן הנחת הביאורים בתואר אלהי, אומר כי ביאורו בדרך יסבול הכוונה המונחת ישים מן ההסתפקות הראוי בעד כל הביאורים זולתו, יונחו עליו בדרך תבונה אנושית. ולא ארצה בו אני זולתו. ואחשוב כי בהשקפה העיונית ימצא דעת הר"ם במז"ל בלתי ירצה בביאורו עליו זולת זה. וזהו באמת ביאורו הנכון המסכים לחדוש. ואם הפסוק הזה מצד היותו סובל הכוונה הרמוזה, ראויה הודעתו חדוש כל חלק מחלקי המציאות כפי הדעות הנקיות. אולם היה אשר לא יבואר מפניו זולת חדוש שני חלקים ממנו לבד, והם הגרמים השמימיים עם צבאותיהם, והמציאות השפל עם מה שיכללהו. ועד השלישי לא באה הרמיזה על חדושו, הוא למשפט היות אופן מציאות החלק ההוא בלתי קרוב ההשגה ירוחק מהציור, ואף אם היה מחדש בחדושם. ואם לא ינוח דעתך בזה מנוחה מספקת, פקח עיניך והעמק עיוןך ותמצא מציאותם רמוז במלת אלהים. והנה צורת ביאורו בהיותה מקוימת על התואר הזה יסכים לחדוש כל חלק מחלקי המציאות, ועל אופן חיוב יורה על היות לכל אחד מהם התחלה, לא שלא סרו מהיותם.

ואולם לביאור דעת א"ע בזה הפסוק ובנמשך אחריו אקדים ואומר: דע, כי עם היותו מאמין בחדוש המציאות על אופן כללותו, גם בבחינת חלקיו, לא ירצה זולת זה, יחשוב כי מפני אשר התורה כפי דעתו נתנה להמון, הכוונה היותה סובבת ומקפת על ביאור והנחת מושגים קרובי הציור אצלם. ומפני זה, לא יכוון אצלו בזה הפסוק זולת הודעת חדוש המצאת הדברים המוחשים אחרי קדם מחוקם היותם בלתי נבדלים מהם, ועל אופן מוחלט לא יעברו ההשגה ההיא. ואולם 'השמים' הרמוזים בו, כחם כח הרקיע אשר תחלתו הפועלת התהפכות נצוץ השמש; 'והארץ' תרמוז אל החלק המיושב ממנה לבד. ו'ברא' – זה לא יורה אצלו על ההמצאה המחודשת אחר ההעדר

6 פשטיי] פשטיו א 7 כלין] בלי אג 9 בעלי] לי ג' [על-] א 10 המוזנחות] המונחות א 11 כללי] כללו ג 12 המסבב] המסובב ב 13 והיא] והוא א | רחיקי] רחוקי ג 14 להסרתה] להסרדה א | בראשית] ראשית ג 15 דעת] ליתא א 16 להיותו] להיות א 25 ירוחק] ורוחק א 26 מחדוש] מהותו ג 27 עיוןך] עיוניך ג 33 ומקפת] ליתא א 34 זולת] זולתי ב 35 המוחשים] מחושבים א 38 זה] ליתא ג

הגמור, זולתי על הבדל דבר מדבר בהגעת על כל אחת מהם צורה מיוחדת
 בה יתעצם אחרי קדם להם המציאות הכולל והמשותף. ומלת 'בראשית'
 סמוכה אליו, ואף אם הוא פועל עבר. והוי"ו אשר במלת 'והארץ' יתירה.
 והפסוק השני יצורף אל הפסוק הראשון. ויהיה ביאורם כן, אחרי קדמה
 בהמצאה הכוללת והמשתפת, וקובל מן הפרטות והגעתו בחלקים ממנו, והם
 השכלים הנפרדים והגרמים השממיים עם צבאותיהם, וההיולי עם ארבע
 צורותיו טרם הגעת ההגבלה הפורטת המחייבת מציאות הרקיע הרמוז
 והשלמו בצורתו המיוחדת, והארץ הקודמת בהנחה באופן התכונה הראויה
 – הארץ היתה שכולה וגלמודה, ועל אופן חיוב נעדר הולך ויושב בה
 אלהים.

**אחר שמצאנו אלוה, ידענו כי אלהים לשון רבים. ושורש זה מדרך
 הלשון.** זה אמת אין בו ספק. והמשפט הזה גם לזולתו דומים. ולביאור
 אמתתו אומר: דע, כי כל פעולה המתחייבת מפועל מה, אולם יהיה משפט
 חיובה אם ממנו בעצמו בזולת אמצעי ואם באמצעי מתישב בין הפועל
 והפעולה. וכאשר יכונו המאמרים הנבואיים רמיזת פעולה מכלל הפעולות
 המתחייבות באמצעי, פעמים ישמיטו זכירת הפועל הראשון ויורו אמתת
 חיובה מהאמצעי. ובמקומות ימשכו אל מה שיקבילוהו מן הסדר, והוא קיום
 חיובה מהפועל הראשון בזולת רמיזת האמצעי, ואם האמצעיים בהיותם רבי
 המספר. וזה מבואר בנפשו בהשקפה עליהם. וגם כן ראוי לדעת היות קצת
 מהנמצאות מיוסדים במדרגה חלושה מהמציאות, ימנע וירוחק למשפטה
 התנוצץ עליהם אורו חזק הזוהר עצום הבהירות, גזרה מפני זה מערכת
 חכמתו ית' היות אמצעיים מה משותפים בהמצאתם, אחרי המנעו בזולת
 השתוף ההוא. והנה כפי דעת א"ע, כאשר כוונה התורה לבאר אופני המצאת
 ההויים והנפסדים אשר היו אחרוני המציאות, ירמזו אצלו במאמר: את
 השמים ואת הארץ, יחס פעולתם והמצאתם אל העצמים הרוחניים, תרמוז
 אליהם מלת 'אלהים' להיותם פועלים קרובים אליהם, ואם אינם פועלים
 ראשונים זולתי אמצעיים. ואם בהעמקת העיון ימצאו יותר קרובים מהם,
 יתכן ההתייחסות אליהם אחר היציאה מתאר הפעולה האלהית הפשוטה.
 אולם כוונה התורה להתייחס אליהם מפני היותם יותר חזקי המציאות, גם
 מפני היותם נעדרי ההרחקה המאדית מן התואר האלהית מזולתם. ואם כן,
 כפי זה 'אלהים' אשר בזה הפסוק אינו שם העצם לאלוה ית', זולתי תואר
 תקויים רמיזתו פה אל השכלים הנבדלים, כמו שקדם. ולהורות כי הוא ית'
 הממציא האמתי, וההתייחסות הפעולה הנרמזת לזולתו מהנמצאים הנרמזים
 אינו כי אם על דרך השתוף, לא על צד היותם פועלים ראשונים, אמר: **ברא,
 לא: בראו.** ולקיום מה שקדמה הנחתו יקים א"ע שני הקשים. הראשון הוא,
 כי **הדבור יקרא שפה.** ואם לא יתחייב ממנו חיוב ראשון זולתי מהנפש, אולם
 תיוחס פעולתו אליו, יתואר בשמו, להיותו הוא הפועל קרוב ההשגה אשר

1 בהגעת] בהגעה ג 4 ביאורם] ביאורה ג | קדמה] הקדמה א 5 וקובל] +בו א
 הפרטות] הפרעות א 9 חיוב] חוייב א 13 המתחייבת] המחייבת ג 15 מכלל] מכל ג
 17 שיקבילוהו] שיקבילוהו א 18 חיובה] חיובם א 21 עצום] העצום א | גזרה] ליתא
 בג 22 אמצעיים] האמצעיים א | בהמצאתם] מהמצאתם ג | המנעו] שנמנעו א
 23 אופני] מפני א 28 ההתייחסות] התייחסות א | מתאר] מתואר א 29 להתייחס]
 להתייחס א 31 העצם] עצם א 33 הנרמזת] הרמזת א 37 יתואר] ויתואר ג

- יקויים ממנו מציאותו. ואולם השני הוא, אשר הנפש תתואר במקומות בתואר **הלב**, ואם נבדלה ממנו הברל עצמי, והוא הברל הנשוא מן הנושא. ואמנם הגיעתו התואר באבר ההוא המיוחד למשפט היותו משכן הרוח החיוני, מושיט ונותן לזולתו מן האברים החיות, והתנועה וההרגשה לא יקבל מהם. ולמה שהיו הפעולות הנרמזות אשר יאצלו ממנו מקיימות בגוף הנפשי, בעוד תתמיד בהמשכה דבקות והתאחדות הנפש עמו נעדרות בהפרדה ממנו, צדק מה שגזר א"ע היותו **המרכבת הראשונה לה. השמים. בה"א הידיעה, להורות כי על אלה הנראים ידבר**. מה שירצה בזה א"ע, הוא לקיחת ראייה מאות ה"א הידיעה הנוספת במלת 'שמים' זה בקיים כוונתו הרמוזה, והוא היות הוראתה אל הרקיע כמו שקדם. וצדק אומרו כי הם **הנראים** והמושגים, מפני כי הגופים השממיים נעדרו המקרים אשר מפניהם יהיו קרובי ההשגה אלינו. **ולעולם הוא לשון רבים**. דע, כי כל שם המונח להורות דבר מה, ותהיה הנחתו על אופן השניות מבלי אשר יפרד ממנו, יורה על היות הדבר אשר ירמזהו נמצא בו שניות מה, מפניו נתחייבה ההוראה על האופן ההוא. והשניות אשר ימצא ברקיע אשר מפניו באה מלת שמים המכוונת בעד רמיזתו, כאשר קדם מדעת א"ע על משקל שנים, אולם הוא הקערורית והגבנונית אשר השיגוהו מפני תכונת עגולו. והמושגים האלה השנים אשר ישיגום רמזם א"ע באומרו **וטעם: שמים, גובה ומעלה**. ואולם 'גובה' ירמוז אל החלק התחתון מן הרקיע, או מן השמים לגובה מצבו על הארץ. 'ומעלה' ירמוז על הגבנונית אשר הוא החלק העליון ממנו. ומלת שמים בעצמה תרמוז אליהם, והוא מגזירת: שם, כפי דעת א"ע במאמרו בביאור [השם] הנכבד,¹ אשר יורה על היות הדבר אשר תרמוז בו ברוחק המצב. ומפני כי היו המצבים ההם שנים חלוקים, לזה מלת שמים הונחה בצורת שנייית. **ובלשון ערב אשר באמת רובו על מתכונת לשון הקודש**. יקראו לשמים 'שמי', אשר המלה הזאת תדמה למלת 'שמים', תרמוז אליהם בלשון הקודש דמיון עצמי. והרובי אשר השיג לגלגלים בסבתו יקראו שמים, הוא שני קוטביו אשר עליהם משענת תנועתם הרצופה. **ואנשי המדות**. הכוונה, חכמי התכונה אשר נתבאר להם מתכונת הגרמים השממיים ואופן תנועתם המיוסדת על הקוטבים הרמוזים, נגלה להם אמתת זה.
- (ב) **והארץ. מלה זרה**. והזרות אשר בה הוא כי בכואה עם ה"א ישתנה משפט נקוד הא' אשר הוא פתח קטן אל קמץ גדול, מה שאין כן בזולתו דומים, והם: **האלף לך שלמה** (שה"ש ח, יב), **והאבן הזאת** (בר' כח, כב). **תוהו**. אמר הגאון שהוא מ'תוהו'. וזה לא יתכן, כי מ"ם 'תוהו' שורש כמ"ם 'הדום'. ובספר יצירה (א, יב): **'תוהו, זה קו ירוק; ובוהו, אבנים מפולמות'**. משפט סתירת מה שרצהו הגאון בדקדוק מלת תהו מבוארת מדברי א"ע ביאור מספיק. ואולם לביאור דעת בעל ספר יצירה בכוונה מלת 'בוהו'

¹ ראב"ע, ספר השם, חלק א, עמ' 419. ראו גם א"ע, שמ' יב, ו.

3 הגיעתו] הגעתו א 8 על] + כל א | אלה] + דברים א 11 נעדרו המקרים] נעדרו מהמקרים א | אשר] ליתא א 15 ימצא] נמצא ג 16 מדעת] מדע א 17 מפני] כפי א 18 ישיגום] יושיגום א | וטעם] והטעם א | ומעלה] ולמעלה א 19 החלק] ליתא א 21 שם] ליתא א | במאמרו] באומרו ג 24 ערב] הערב ג | יקראו] יקדמו א 27 התכונה] ליתא א 30 הוא] ליתא א 31 בזולתו] בזולתי ג 35 סתירת] סתירה ג 3,14-36 ואולם... ביאורם] ליתא א 36 בכוונה] ליתא ג

הנמשכת אחריה אומר: דע, כי החכם קדם זכרו כפי המובן מדבריו רצה במלת שתיים הנרמזות היותם שמות נבדלים, הכוונה, היות הוראתם מתחלפת חלוף עצמי, כאשר יגלה לך מצורת ביאורם. ואולם מה שכיון להעתיקם אל השמות ההם המונחים ממנו אשוב שהוא למקום הרחבת ביאורם ופתיחת נקבי משכיותם. וזה, כי 'תהו' משפט רמיזתו אל החומר המופשט בבחינת עצמו, נמצא בו צורת יחס מה בסבתו יוטה אל הגעת בו צורה מן הצורות המיוחדות שומרת צורת היחס ההוא אשר קדמהו. וירמז החומר אשר יקויים מציאותו על האופן ההוא בשם 'קו', להיותו התחלה חמרית לנמצא, למשפט היות הקו התחלה חמרית. ויתואר בדמות ירוק ולא בזולתו מן הדמיות. ואם משפטו כמשפטם, והוא היותם מתחייבים מהכרח החומר, הוא להיות הדמות הממוצע מכללם ירמוז אל ההכנה הנמצאת בחומר תעמידהו בתכונה אמצעית בין ההעדר והמציאות. ורמיזת 'אבנים מפולמות' הוא אל הצורה המגעת בו תקויים היותה סבת קיום המציאות המתמיד, בדמיון היות האבנים היסודיים סבה להתמדת מציאות הבית. והצורה היא המקובלת בו מתרבה רבוי סוגי ומיניי למשפט חלוקת היחס הנרמז וחלופו. וזולת זה, מתרבה רבוי פרטי למקום הכמות המוגבל המשיג מושג דבק אל החומר המקובלת בו, מפני כי ממשפטו לחייב פרטות. ולזה אמר 'אבנים מפולמות' לשון רבים. ומפני כי ההבדל מתחייב ממשפט הצורה והחומר מצד היותו מופשט הוא אחד כללי ומשותף, אמר 'קו ירוק' לשון יחיד. והעולה בידינו מכללות מאמר בעל ספר יצירה הנרמז אחרי ביאור חלקיו, הוא היות הנרצה בפסוק: והארץ היתה תהו ובהו, ביאור והודעת היות המציאות הזה השפל אשר יכללו הארץ ויקבעהו נמצא החומר ממנו מציאות ראשון, והמציאות ההוא חסר בלתי שלם כאשר יבחן. ואחרי קדם המציאות הנרמז על התואר המבואר, נתחבר אצלו אופן מציאות אחר נבדל ממה שקדמהו, והוא הגעת עליו צורות מתחלפות ממה שקדם מנתינת הסבות אשר בהם היה מה שהוא כל אחד בצורתו המיוחדת. ואף אם לא קדם מציאות האחד אל האחר קדימה זמנית, צדקו דבריו בזולתה מן הקדימות, והוא קדימה טבעית להכרח קדימת הנושא למציאות נושאו. ומה שירצה אותו א"ע הוא זולת זה, וימשך אחר דעת המתרגם, וירצה בהם היותם שמות נרדפים, הכוונה, היותם מורים הוראה אחת בנפשה. וירמז אל היות הארץ טרם הקוות המים נעדרת דבר מן הדברים הטבעיים הנמצאים עליה אחרי הקוותם, כמו שקדם מביאור דעתו. וכאשר יניחהו פה מבואר באומרו **בראשית בריאת הרקיע והיבשה לא היה בארץ יישוב, כי היתה מכוסה. ואל תתמה על ו'ו' והארץ', כי פירושו כפ"ה רפה בלשון ישמעאל**. ולמה שלא ירוחק מה שקדם מגזרתו, בהיות פסוק 'הארץ' מצורף אל פסוק 'בראשית' אשר ילוה אליו, יחייב היות הו"ו אשר במלת והארץ יתירה. ואולם בהיותה מכוונת לנתינת טעם, לא תקויים צורת ביאורו עליו בפנים מה. והאמת אתו, כי אנשי לשון ערב יניחו פ"ה רפה בתחלת קצת מלות לא תורה דבר מה. ויקויים אצלו היות יחס הו"ו אל לשון הקודש יחס פ"ה רפה אצל לשון הערב. **כי לא דבר משה, רק על עולם ההוויות**

6 צורה] ליתא א 14 הבית] הביתי א 15 חלוקת] חלקות א 16 המקובלת] המקובלות א 17 לחייב] לחיוב א 24 עליו] אליו א 29 נרדפים] נפרדים ג 30 וירמז] וירמזו א 32 הרקיע] <<*> א 34 בהיות] בהיותו א 36 והארץ] הארץ א | ביאורו] ביאור א 37 ערב] הערב א 39 ההוויות] ההויה ג

וההשחתה. יקויים מפני זה מה שקדמנו מביאור דעתו, והוא מבלתי היות
מכוון מהסיפור התוריי אצלו, זולתי קיום חרוש מציאות ההוים והנפסדים
למקום הסבה המונחת, לא שלא יאמין בחידוש זולתו מן החלקים במחשבת
קצת, חלילה עליו. והמפרשים ש'השמים' בפסוק ראשון הם שמי השמים,
5 מה יעשו ב'ארץ'? במאמרו זה יכוון לחזק בדק בית דעתו הקודם בהנחה
אשר הפסוק השני יצורף אל הראשון בהקש החלוף. והוא, כי מי שירצה
זולת מה שהנחנו, והוא קיום היותו מוכרת ממנו, ויקרבהו אצל דעתו מפני כי
מלת 'השמים' אשר בפסוק 'בראשית' תרמוז אל הגלגלים, לא אל הרקיע,
ואחר זה בפסוק: יהי רקיע (בר' א, ו) יבאר חרושו – מה יעשה במלת
10 'והארץ', אשר יחוייב ממה שיסברהו היות רמיזתה על ארץ זולת מה שתרמוז
במלת 'והארץ' אשר בפסוק 'בראשית', אחרי קדמו הקשים צודקים ב'ספר
השמים והעולם' מקויימים מאנשי הדעת והמזימה בביאור המנע המצא זולת
ארץ אחת במספר?² ומה שנמצא בדברי רז"ל בסיפור מציאות ארצות רבות
במספר מגיעות למספר שבעה,³ לא יקביל למה שהנחנו, מפני כי לא כווננו,
15 זולתי על חלוקת הארץ היחידה הנרמזת לשבעה חלקים, והם ז' אקלמים
השגורים בפי בעלי התכונה, יתוארו מהם ז"ל בתואר 'שבעה ארצות', והיו
שמות נרדפים לדבר אחד במהות ומציאות. ובית המקדש הוא באמצע
היישוב. לא באמצע הארץ. זה מחוייב האמת, מפני כי בקיום היות הארץ
הנבחרת באמצע היישוב יתכן היותה באמצע הארץ, מפני כי התפשטותו
20 ונטייתו אל מול פאת צפון, כאשר נגלה למי שהשקיף על זה. והמים. לשון
רבים ולא יתפרדו. והשניות אשר ימצא בהם למשפטו השם המונח עליהם
לבש צורת שניות, הוא היותם זכרים ונקבות אשר יבדלו במציאות הבדל
צורה. ומצב הרקיע, אשר קדמה רמיזתו, מסך מבדיל ביניהם, והיו הזכרים
למטה ממנו, והם אשר הגיעה מדרגת מציאותם וקיומה במתכונת שלם
25 ותמים, והנקבות למעלה ממנו, קבלו תכונת מציאות חסר, והוא היותם בכח
לבד, נעדרי הפועל הגמור.

(ה) [ערב.] קרוב מטעם חשך, ונקרא כן בעבור שנתערכו בו הצורות.
ובקר. הפכו, שיוכל האדם לבקר בין הצורות. כפי דעת א"ע, 'ערב' ו'בקר'
שמות נגזרים. ולביאור אמתת גזרתם אומר: דע, כי אין מחוק מושג מה
30 שיושג אצל המשיג זולתי בהשלם מציאות עניינים שלשה, והם: המשיג
בכח, והמושג בכח, ואמצעי מתיחס מתישב בין מרחקיהם יוציאם מן הכח
אל הפועל. ומדרך האור ומחוקו היותו האמצעי אשר יוציא כח המשיג
הנראים אל הפועל באופן אשר בהתישב מציאותו יהיו צורות המוכטים
מושקפים ומתבקרים מהמשיגים באמצעותו, ובהסתלקו נפקדים ונעדרים,
35 ועל אופן חיוב מעורבות אצל המשיג, ואם לא בהקש אל המציאות. וטעם:

² ראו למשל אבן רשד, קיצור ספר השמים והעולם, מאמר א, עמ' 24-28. | ³ פרקי דרבי אליעזר, יט.

1 מבלתי] בלתי א 2 קיום] +חדוש א 4 בפסוק] בפסוקי א 5 במאמרו] באומ' א
6 הפסוק] בפסוק א | מי] מה א 9 יעשה] שיעשה אב 10 שיסברהו] שיסבירהו א
11 'והארץ'] הארץ א 15 ז'] ליתא א | אקלמים] האקלמים א איקלימים ג 17 אחד]
אחת בעצמו א 20 על] אל א 24 וקיומה] וקיומם ג 26 נעדרי] נעדרי א 27 קרוב]
קרוב ג | חשך] חושך א 28 האדם] אדם א 29 שמת] שתי+ א 30 עניינים]
העניינים ג 32 האמצעי] אמצעי א 33 צורות] הצורות א 35 חיוב] חוייב א

יום אחד, הוא על תנועת הגלגל. סבת היות הערב והבקר נקראים: יום אחד, הוא מפני התחדשם מתנועה אחת מדובקת, והיא תנועת גלגל המקיף המניע כל הגלגלים כלם תנועה הכרחית, מכללם הגלגל נושא כוכב השמש הנשלמת בארבע ועשרים שעות. ויש סוד לדרש 'שיתא אלפי שני הווי עלמא'.⁴ המאמר הזה לא יקחהו א"ע כפשוטו, וילקח צורת ביאורו באופנים חלוקים, אניח מקומם לזולתנו קדמונו נתגדרו בו, ולא יכוון במקום הזה זולת הודעת יציאתו מפשוטו. ואחר שאמר שהאור יקרא 'יום', לא יתכן שהערב יקרא 'יום'. יאמר זה מפני מאמר התורה: ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, אשר אין הכוונה בו כאשר יבינוהו רבים ש'יום' בזה הפסוק יונח למקום היותו שם מורה כללות הערב והבקר וקבוצם. מפני כי כאשר יקויים זה, יקרא הערב 'יום', וכבר קדם שהאור יקרא 'יום', והוא אומרו: ויקרא אלהים לאור יום, והחשך ינגדהו, ולא יתכן הנחת שם אחד בעצמו לשני דברים מתנגדים ומקבילים. גם, אם יהיה מכוון זה הפסוק הודעת שהבקר והערב יקרא 'יום', לא זולתו, מה טעם להזכירו שני, גם שלישי וזולתם? ולפי הדעת ההוא, ישיג אל הלמוד הזה מושג ההכפלה אשר הוא מגונה מחוק המחברים, ואף כי בחוק התורה התמימה. ואולם מכוונו כמו שגזר א"ע: היה ערב גם היה בקר של יום אחד.

(ו) ומה נכבד דבר האומר שקצוות השמים נוגעות בים אוקיינוס. שמים זה בלי ספק ירמוז אל הרקיע לסבה הכרחית, מפני כי השיגוהו הקצוות, לבלתי היות משפט מציאותו זולתי על שטח הארץ, והוא יגבילהו לא יעברהו. כי כאשר התחזק האור. על האויר אחרי יבושת המים מעל הארץ, נהפכו ניצוציו ונעשה רקיע, והוא עגול בלתי שלם. וזה לא השיג לגרם השמימי למשפט מה שלבשתהו צורת עגול שלם, מפניו יקויים היותו נעדר הקצוות והתכליות אשר השיגו הרקיע יגיעו בים אוקיינוס וימששוהו, כאשר נתבאר אצל מי שצייר אופן מציאותו. והארץ היא: על ימים (תה' כד, ב). זאת הגזירה צודקת מפני אשר השיגה התכונה הכדורית, כמבואר בספר 'אלמייסטי'.⁵ ולזה, בהסתלק המים מעליה ובהקוותם במקום אחד, תשאר הארץ גבוה מהם. אולם לא יקויים אמתת זה זולתי בחלקי המים הקרובים אליה, אמנם חלקיהם הרחוקים גבוהים ממנה.

(יא) תדשא, ישרצו, תוצא, והנה שם כח בארץ ובמים לעשות מצות יי, והיא התולדת. הכוונה בזה, אשר לזאת התנועה, והיא יציאת הנמצאים ההם הרמוזים מן ההעדר אל המציאות, אשר יגברו בהרכבה שני היסודות ההם תגבורת כמותי, והם המים והארץ, אשר מפני זה תיחוס המצאתם אליהם – קדם להם הכח אל ההמצאה ההיא טרם המצאם בפועל, באופן אשר בסורו נמנעת בהקש אל הפועל הקרוב, ואם לא במבט אל הפועל הראשון. והכח ההוא יקראהו א"ע 'תולדת', והוא הטבע שומר הסדר הניתן לו בפועל על אופן אשר קדם ראשונה הכח אליו.

⁴ סנהדרין צז ע"א. | ⁵ פתולמאוס, אלמגסטי, מאמר א, דפים 3א-ב.

2 הווא] היא א | המקיף] ליתא א 4 בארבע ועשרים] בכ"ד בג 6 אניה] מניה ג זולת] ליתא ג 7 שהערב] שערב ג 9 ש'יום] ש'יום א 12 והחשך] ולחשך א | אחד] אחת ג 19 בלי] בלא אג 20 יגבילהו] יקבילהו א 21 התחזק] הוחזק ג 23 מפניו] מפני א 24 וימששוהו] ממששוהו א 27 אחד] אחר אב 29 ממנה] מהם א 31 התולדת] התולדה ג 34 הכח] הנח א | באופן] ובאופן א

(יד-טו) **כי הכוכבים סבת (דלוג) [דמות] הנראה.** זה אמת מפני הרשם צורת הכוכבים בחלקים מן האויר אשר יקבילום ההגבלה מצבית ישרה, לאיסורו ישובו ירשמו הצורות ההם באדים היבשים העולים מן הארץ, למשפט מה שיקויים שתופם עם האויר מתואר הזכות והטוהר והספירות. ולזה, בהיות נעתקים האידים ההם ממקומם בתנועה ממהרת, תחייב ההשפטה המבטית אשר כוכב מן הכוכבים יתנועע, ולא תהיה זולת המשל צורתם המחוקה בהם. **אמר חכם גדול ספרדי, שהקיע נחלק על ח' חלקים, לז' כוכבים ולגלגל המזלות וכו'.** יחשוב זה החכם וירצה, אשר מספר הגלגלים יגיעו לתשעה. ואולם שבעה מהם נושאי שבעה כוכבי לכת, והשמיני אשר בו חגורת צורות שנים עשר מזלות והמון כוכבים רבי המספר וזולתם, ויקיף על כל אלה גלגל תשיעי אשר הוא גוף פשוט נעדר כוכב מה. וירמזו כולם אצלו בזה הפסוק. וזה, כי מלת 'רקיע' תסבול הוראת כללות השמונה גלגלים בעלי הכוכבים. ויצדק היות הכוכבים נתונים בהם מפני היותם נושאייהם. ולזה אמר: ויתן אותם אלהים ברקיע השמים (בר' א, יז). ומלת 'השמים' תרמזו אל הגלגל התשיעי. ועל אופן הכרחי יצורפו אליו, כאשר יקויים מציאותו למשפט היותם מוקפים ממנו. והחכם א"ע לא יקיים זולת מציאות שמונה גלגלים שלימי המציאות, ויאמר שאין גוף למעלה מהם, ימשך אחר דעת אבן רשד וסברתו.⁶ וההקש אשר בו יאמתהו הוא זה: מפני שמציאות הגלגל בלתי מכוון לעצמו, זולתי למקום היותו נושא הכוכב אחרי קויים ממשפט ההקשים האמתיים היותו יותר נכבד ממנו – לזה, בהסתלק מציאות כוכב זולת אותם אשר ינשאו בשמונה הגלגלים הנחת גלגל למעלה מהם מותר, והטבע לא יעשה דבר לבטלה. וכאשר דבר א"ע בתחלת 'ספר הטעמים' שלו על משפט התנועה הכוללת בה נעתקים הגלגלים כולם תנועה הכרחית ממזרח למערב הנשלמת בכ"ד שעות, אמר מאמר זה לשונו: 'ובעבור שראינו בכל יום גלגל המזלות וגלגלי שבעה כוכבים הולכים ממזרח למערב הפך תנועתם, ידענו שיש בדמות גלגל עליון על כולם שהכל יתנועעו בתנועתו, והוא מתחבר בשני מקומות, שהוא ראש טלה ומאזניים עם גלגל המזלות'.⁷ ואולם ביאור הפסוק המכוון ביאורו אצל א"ע הוא: ויתן יי המאורות ברקיע, קדמה צורת ביאורו, אשר יקרא 'שמים' על דרך שתוף. והנתינה הזאת אינה מיושבת זולתי בהקש אל מה שיקויים ממשפט הבטתינו אנחנו המשיגים, לא בבחינת מציאותם. ולזה רמז החכם באומרו **ושם יראו** (טז) **ויעש. נקראו השנים 'הגדולים' כנגד הכוכבים וכו'.** **ולא זה גדול מזה, יש לו סוד.** הנרצה בזה, אין הכונה באומרינו: המאורות הגדולים, אשר יהיו הם במציאות שוים נעדרי החילוף והתמורה, אולם יתוארו שניהם בתואר הגודל בהקש אל הכוכבים האחרים זולתם. ואולם מאמר רז"ל: 'שוים נבראו', זהו מה שרצה אליו א"ע באומרו **לא זה גדול מזה,** וקטרגה הלבנה

⁶ ראו למשל אבן רשד, קיצור מה שאחר הטבע, מאמר ד, דף 543ב. | ⁷ ראב"ע, ספר הטעמים, גרסה ב, עמ' 182-184.

1 הרשם] קרשם ג 2 ההגבלה] הגבלה א 4 שתופם] שיטופם א | והטוהר] והזוהר ג
5 ההם] ליתא א 6 המבטית] ליתא א 8 כוכבים] הכוכבים א 14 השמים] ליתא א
15 הגלגל] גלגל א 17 זולת] +זה א | גלגלים] ליתא א 18 וסברתו] וסברותיו א
20 קויים] קייום א 22 בתחלת] בהתחלת א התחלת ג 25 וגלגלי] וגלגל בג
26 גלגל] +ראשון א 28 ביאור] לבאור א 29 המאורות] מאורות א 34 יהיו] +שם א

על מעשה החמה ונחסר אורה מעת ההלשנה⁸ – לא ילקח מאמרם זה כפשוטו, ויש לו סוד. ולביאור הסוד אשר ירמז בזה המאמר כפי דעתי אומר: דע, כי כפי מה שיסכימו עליו ההשגה הפנימית עם החיצונית כוכב השמש הוא גוף מאיר והלבנה בלתי מאירה, גם היא נעדרת הספירות, והאור אשר בה תאיר קנאתהו מהשמש. ויהיה הגעת האור והתפשטותו בחלקיה באופנים מתחלפים בעתים חלוקים נמשכים אל שנוי מצבה מקבלת לשמש. ולא ארחיב המאמר בזה, להיותו מבואר מדברי זולתי. ואומר, כי הרצון בזה והסוד אשר ירמזהו, אולם הוא כי העת אשר הלבנה מקבלת לשמש הקבלה שלימה אשר מפני זה יקובל האור בה על אופן תמים ושלם מתפשט בכל חלקיה, אז היא מלשנת על השמש ומקטרגת עליו. והמכוון בהלשנתה וקטרוגה הוא, כי בהיות מצוייר מציאותה על האופן השלם קויים עליו בעת ההוא למשפט הרמוז, לא יוסכם ויפול ברשת השכל היות האור ההוא השלם מקובל בה מזולתה, אחרי היה האור הצורה העצמית מן הכוכב, או איכות אם סגולה מתחייבים ממנה כפי חלוקת הדעות, מפני המנע ממתכונת מרוצת טבע המציאות ומחוקן היות מקויים מציאות נמצאים חלוקי המספר על אופן שלימי בצורה אחת בעצמה, זולתי בצורות חלוקות מספרם במספרם יתעצם מציאות כל אחד מהם בצורתו המיוחדת. גם לא ירוחק ההתחייבות מנמצא מה איכות או סגולה שלימי המציאות האפשרי, זולתי בהיות הדבר אשר יחייבהו שלם במציאותו מפני הכרח השגת לעילה מה ששיג לעולה הדבוקה. וצורת הדבר היא על אופן נכון כתר מלכותו מפני היותה מחייבת מציאותו המתמיד. וההוייה המתחדשת הרמוזה לא תוסר זולתי אחר עבור הזמן המונח אשר תהיה הלבנה הולכת ודלה, יעתק ממנה האור אשר קובל בה בעת ההלשנה, הוא עת ההתנגדות וההקבלה התמימה הלך וחסר בסדר המדרגה, לא יסור יחסר, עדי יבואר אצלינו היותה גוף חשוך נעדרת האור בבחינת עצמה, ומה שקובל בה מן האור אולם קנאתהו מהשמש. ומפני זה מאמר רז"ל: 'שיום נבראו', אין לקחת אותו כפשוטו. אולם הכונה בו, אשר השם המציאים בתכונה ובתואר אשר ימצא עת מן העתים, יקויים ויפול ברשת שכלינו אנחנו המשיגים היות כל אחד מהם שלם במציאותו בבחינת תואר מציאותם בעת ההוא, באופן היות האור אשר בו מאירים מתחייב מהם בעצמם, לא שיהיה התלות האחד מן האחר, כמו שקדם ביאורו בסבתו בשלימות. ומפני בלתי היות תואר אופן העמידה היא מתמדת בצורת המציאות המתמיד השלם, אולי יחסר האור מן הלבנה עד עומדה בתכלית החסרון, יבואר אצלינו סתירת הכוונה הקודמת. ולזה רמזו באומרים: 'לכי ומעטי את עצמך'.⁹ ומה שספרו בהשלמת הדרש ההוא אשר יי נתן לה הכוכבים להפיס דעתה,¹⁰ הוא למקום הוראת היות משיג לכוכבים מושג

⁸ ע"פ חולין ס ע"ב. | ⁹ שם. | ¹⁰ רש"י בר' א, טז.

5 קנאתהו] <<קנאתו>> א | והתפשטותו] והפשטתו א 8 הקבלה] הגבלה א
 10 ומקטרגת] ומקטרגעת ג 11 הוא] היא ג | האופן] אופן א 13 בה] מה א
 14 ממתכונת] ממכונת א המתכונת ג 19 הכרת] הכרת בג | לעילה] לעולה א
 20 הדבוקה] הדביקה ג | מחייבת] מתחייבת א 22 הזמן] זמן א | יעתק] ונעתק א
 23 הלך וחסר] הלך וחסר א חסר וחסר ג 25 שקובל] שיקובל א | קנאתהו] קנאתו א
 26 מאמר] אמרו ג 28 אחד] ליתא א 32 אולי] אולם א 33 סתירת] פתירת א 34 יי] ליתא ג 35 הכוכבים] הכוכב ב

- דומה למה שקדם קיומו בגוף הלבנה, והוא, היותם מאירים באור קנוי להם מזולתם בדמיונה ואשר יאצל ממנו אורם הקנוי הוא השמש, כאשר יוסכם מבעלי התכונה. זהו מה שראיתי בביאור המאמר מיועד ביאורו. ורבים ידרכו בביאורו דרך זולתי המונח ממני. ואיני רואה אתו אלא כמוהו. **ואם ישאל שואל וכו'.** זה המאמר עד אחריתו יסבול ביאור אשר זה מכווננו. יאמר א"ע, כי אין הכוונה בהיות הכוכבים השנים קדמו ברמיזה, והם השמש והלבנה, מתוארים בתואר הגודל בהצטרפם ובקיום יחסם אצל הכוכבים האחרים מצד השערת כמותם ומדת קצב גופם, מפני המצא כוכבים זולת השמש גדולים מהלבנה כפי צורת הבחינה הזאת, כאשר נתבאר במקומו. אולם לא תקויים הגזירה ההיא זולתי בבחינת איכותם, והוא מצד היותם מאירים. ואולם השמש הוא הכוכב הגדול כמוסכם מעניינו בבחינת אורו השלמיי והמעולה. והלבנה תאיר אלינו אור נוסף על הכוכבים האחרים לסבת מצבה בגלגל הקרוב אשר ימששנו. ולחכם מחכמי התכונה ראיתי ביאור אחד נפלא מאד, והוא זה: דע, כי מכלל המון הכוכבים קצתם גדולים בכמותם מגוף הארץ וקצתם קטנים ממנה. ונתבאר ביאור מופתי היות גוף השמש גדול מכל הכוכבים הגדולים, וכוכב הלבנה גדול מכל הכוכבים הקטנים ממנה. ולזה לא ירוחק היותם שניהם מתוארים בתואר הגודל הכמותי, מפני היותו מוסכם האמת בצד מן הצדדים, והוא כפי בחינתם על התואר קדם זכרו.
- (יז) **ויתן. אל תתמה על מלת 'ויתן', כי כן כתוב: את קשתי נתתי בענן** (בר' ט, יג). כבר ידעת מה שקדם מגזירת א"ע, אשר היות הכוכבים ברקיע אינו כפי בחינת מציאותם, זולתי מצד הרשם צורתם בו למשפט היותו גוף ספירי, ובאמצעות הרשימה ההיא יושגו אלינו. ולזה יאמר א"ע **אל תתמה על מלת 'ויתן'**, אשר יורה ההשמה המציאית הגמורה כפי הוראתו המפורסמת, מפני כי אין מכווננו זולת מה שרמזנו אליו, והוא חקוי צורתם לבד, כמו שקדם ביאורו. ולמקום קיום אמתתו יביא ראיה מענין הקשת אשר לא יקויים מציאותו זולתי ממשפט ההבטה מתחייבת מלהט השמש המצטייר בענן כמבואר במקומו. ועם זה נאמר בו לשון נתינה, באומרו: את קשתי נתתי בענן.
- (יח) **וצדקו האומרים: על פי שלשה עדים.** ירמוז אל מאמר רז"ל במסכת שבת¹¹: 'כוכב אחד, יום; שנים, בין השמשות; שלשה, לילה'. ולביאורו אומר: דע, כי אחר הכנס השמש תחת אופן המפריש, ישאר אורו מקובל בקטורים העולים מן הארץ, יחזרו יאירו נצוצי האור ההוא בעוד יקביל השמש אליהם במצבו הישר, אשר שיעורו אחר הסתרו כמו שעה ושליש. ולזה לא יראו הכוכבים ראייה כוללת אשר שלשה מהם הוי חזקה עם הסתר השמש, כי אם אחר הסתר האור ההוא, לחולשת אורם בהערכו אליו. ועם הסתרו, תבוא הלבנה יחד עם בני האלהים אדוני הארץ ישוטטו לארכה ולרחבה כי סר צלם מעליהם.

¹¹ שבת לה ע"ב.

2 אורם] אודם א 4 אתו] אותו א | ישאל] שאל בג 6 הכוונה] הכוונת א 7 מצד] ליתא א 13 התכונה] התנועה א 17 הגודל] הגדול ג | היותו] היות ג 18 קדם] קצת ג 21 היותו] היות ג | גוף] אף א 32 יחזור] וחזרו ג 33 שיעורו] שיעורו א 34 הסתר] ליתא א 35 ההוא] הוא ג 36 בני] פני ב | האלהים] אלהים א

(כב) זה מצאתי בחוץ: **ויברך. טעם: פרו ורבו, תפרו ותרבו וכו' כי אין זה בכחו ובידו.** מה שהניעהו א"ע הוראת מלת 'פרו ורבו' מתואר הוראתם הצווית אשר נתישבו עליה מבוארת מדבריו. והוא, למשפט היות הפעולה ההיא מכלל הפעולות הטבעיות, נמנעת השלמה בפנים מה מצד הנטייה הבחריית ומכלל הדברים הנודעים בעצמם, הוא היות המוצק אשר עליו יסובבו כללות משפטי התורה ומצוותיה, הוא החפץ והרצון בלבד במה שנצטווה לעשותו ובמה שנוהר ממנו, אין להם מבוא אל הכרחת הטבע הכללי ואם לקיומו. ואולם מה שיקיימו מעתיקי התורה ומשלימים ביאורה, היות המאמר הזה מכלל המאמרים הציוויים מכלל מצות התורה משלמת מניינם המפורסם, לא יכוונו זולתי למה שיביא אל הפעולה ההיא, לא אל תכליתה האחרון אשר יתכן הכנסו בגדר הבחירה הרצונית, והיא לקיחת האשה. ומפני כי ממשפט הבחירה ההיא קרוב יציאת התכלית הנרמז, גם כי עיני יי לנוכח התכלית יביטו, והוא הרצוי והמבוקש ממנו ית', בא הצווי על התואר ההוא, ואם כפי מה שיעלה בתחלת הדעת הנחתו בזולתו מן הדרך המבואר יותר ראויה. והחכם א"ע רדף בביאורו דרך הוראתו הפשוטה ממשפט הסבה הנתונה. וגם כן ממה שיפיל צידוקו המאמר אשר ילוה אליו וימששהו, והוא: **ויברך אותם אלהים (בר' א, כח).** עד הנה מצאתי בחוץ.

(כו-כז) **דע, כי כל מעשה בראשית לכבוד האדם נברא.** יכווין א"ע לבאר פסוק: נעשה אדם, כפי מה שהסכימה דעתו עליו. ולהטבת ביאורו יקדים שתי הקדמות ירצה בהם היותם מחייבות כוונת הנושא אשר עליו הביאור תסכים לדעתו. וזה, כי ראשונה יאמר כי מין האדם לבדו הוא המכוון בעד עצמו, והמינים האחרים זולתו לא יכוון מציאותם, רק בעדו. וזהו אומרו **דע, כי כל מעשה בראשית לכבוד האדם נברא.** וכבר קדם ביאור מכוונו ומה שרצהו בסיפור מעשה בראשית. ההקדמה השנית היא, שהצורות המיניות זולת צורת מין האדם אולי יולידו אותם הזרעים אשר בהם בעצמם הכח המצייר לתת צורה דומה שומרת מינה כאשר קדמו לזרעים היחסים הנאותים. וזה יתחייב מפני היותם אחרי המציאה צורות היולאניות יקדמו להם סבות היולאניות. אולם צורת מין האדם מפני כי חלק ממנה מוכן הכנה קרובה להתעצם וישוב נצחי בלתי מעורב בהיולי, מה שאין כן בזולתה מן הצורות, לא יעצור כח הזרע לחון הצורה ההיא, וכאשר לא יתן הדבר כי אם מה שיש בו. ולכן ראוי להכניס שכל נבדל בחדוש הצורה ההיא. וזה רצה באומרו: **והצמחים הוציאם הארץ,** יכוון בו אל הזרע המתילד אחרי קדימת הצורה המזגיית. **ואחר כן אמר למלאכים: נעשה אדם** בצלמנו, מפני כי באמצעותם תתחייב צורתו, נמשך בזה אחר דעת ארסטו במה שאחר הטבע.¹² ואלו הן ההקדמות יקדימם א"ע בביאור: ויאמר יי. ויהיה ביאורו

¹² ראו למשל אבן רשד, קיצור ספר מה שאחר הטבע, מאמר ד, דפים 549-א-ב.

1 זה... בחוץ] ליתא א 2 הוראתם] הוראת ג 3 הצויות] הציירות א | מבוארת] מבוארות א 4 בפנים] ליתא א | הנטייה] הנקיה אב 5 הבחריית] הכחויית א 6 בלבד] לבד א 8 ביאורה] ביאורם ב 9 המאמרים] מאמ' בג | הציוויים] הציירות א 11 הכנסו] הכנסותו א | בגדר] כנגד א | והיא] והוא בג 14 תואר] תואר א 16 המאמר] במאמ' א 17 עד... בחוץ] ליתא א 20 מתחייבות] מתחייבות א 23 ומה] מה א 26 דומה] ליתא ג 27 צורות] ליתא א 30 יעצור] יעצב א | הצורה] ליתא א 31 להכניס] להפכים א | היא] ליתא א 33-34 אדם... תתחייב] ליתא ג

כן, מפני שקדם מציאות המינים אשר הם בלתי מכוונים ממנו, ולא ירצה
 אותם רצון ראשון ועקרי, גם כן מפני אשר היו הם בעצמם מספיקים להוליד
 דמותם, יאמר בהמצאת המין הזה: ויאמר יי נעשה אדם – יחס פעולתו
 והמצאתו אליו ית' כאשר היה מכוון ממנו, מה שאין כן באחרים, ושתף
 במציאותו השכל, כאשר לא יושלם מציאותו זולתי באמצעותו. ולביאור
 5 החלק האחר מן הפסוק, אשר הוא: בצלמינו כדמותינו, יקדים גם הקדמה,
 ומכוונה מה שאומר: דע, כי ואם היה מגדר ההשגה האמתית אשר תסכים
 למציאות המושג בעצמו, מפני כי המושגים החלוקים אשר תתישב הכנת
 השכל האנושי אל ציורם והשגתם קצתם מתיחסים וזולתם לא יתיחסו אליו,
 10 וזה למעלתם ועוצם חלקם במציאות. ואם בהיות מקויימת מדרגת מציאותם
 למטה ממדרגת מציאות המשיג, נאמר כי המושגים המתיחסים יושגו
 מהמשיג במהות ובעצמות. ואולם הבלתי מתיחסים יושגו כפי תכונת המשיג,
 לא כפי אופן מציאות המושג. וזה אמת אין בו ספק, מפני כי בהניחנו הפך זה
 יהיה אי זה מושג שיזדמן קרוב ההשגה לאי זה משיג שיזדמן, וזה נמנע. וגם
 15 כן, מפני כי לכל השגה יקדם מציאות הכת, ולמציאות הכת יקדם מציאות
 היחס, ולכן בהסתלק היחס יסור הכת, ובסור הכת תסתלק ההשגה. ומאמרו
 אשר בו כוון אל מה שהנחנו, הוא אומרו ואחר שידענו אשר התורה תדבר
 בלשון בני אדם. ויתן הסבה, מפני אשר המדבר אדם והשומע גם כן אדם,
 וידוע אשר האיש לא יוכל לדבר בגבוה עליו או בשפל ממנו, רק על דרך
 20 דמות האדם. ולכן מאמר: פי הארץ (במ' יג, כו), ופי הבאר (בר' כט, ב),
 וזולתם דומים, לא יאמרו כפי תכונת מציאותם, זולתי מצד משפט ההשגה.
 גם כל תואר חיובי אשר ניחס אליו ית' אולם ניחס אליו כפי אופן השגתנו,
 לא כפי משפט המציאות. ומפני זה, אין הכונה באמרנו: בצלמינו כדמותינו,
 אשר יהיה יי ית' בעל מציאות מוגבל, ייחס אליו מציאות האדם בכללו אם
 25 בחלק ממנו ביחס מן היחסים האמתיים. אולם מפני שנתבאר אצל מי
 שהשקיף על החכמה, אשר היחס אשר בו יתיחס נפש האדם אל הגוף יתדמה
 בדרך מה אל היחס אשר בו תתיחס הסבה הראשונה אל המציאות הכללי.
 וזה, כי כאשר הנפש השלמה אשר זאת היא הכוונה האלהית לא תפסד
 בהפסד הגוף, כן יי ית' יקויים מציאותו אף בהעלות אל המחשבה הפסד
 30 המציאות. וכאשר הנפש אינה גוף, ועל אופן בחינת כללותה אינה מוגבלת
 בגוף זולתי בבחינת קצת חלקיה, ועם זה כל הפעולות הגופניות תעשינה
 מכחה, כן יי ית' אינו גוף ולא יגבילהו המציאות, ובכל חלק מחלקיו יראה בו
 מציאותו מצד היותו פועל ראשון, זולת אלו יחסים רבים ימצאו בינם – לא
 ירוחק מאמר: בצלמינו כדמותנו. אולם ראוי שנשמור הכוונה אשר הנחת
 35 הדמיונים אינם בדרך ההסכמה הגמורה זולתי על דרך הדמיון הרחוק. ועל
 אופן שמירת הכונה הזאת נאמר הפסוק זה. זהו מה שרצה אליו א"ע בבחינת
 מאמריו הפרטיים. ואחר כן המשיך מאמרו בהנחת ספור בלתי הכרחי להבנת

2 ועקרי] ועקר א 5 מציאותו] ליתא א 10 למעלתם] למעלת א 10–11 מציאותם...
 ממדרגת] ליתא א 12 מהמשיג... יושגו] ליתא א 14 וגם] ליתא א 22 ניהס'] ביחס
 א 23 משפט] אופן ג | כדמותינו] כדמותינו ג 24 יי] האל א 29 בהפסד] ליתא א
 בהעלות] בהעלותו א | המחשבה] +האמיתית א 30 המציאות] מציאותו א 31 כל]
 ליתא א | תעשינה] תיעשנה א 34 הנחת] בנחת א 35 אינם] אינה א | בדרך] כדרך
 א 36 הפסוק זה] פסוק הזה א 37 כן] כך א | להבנת] להלבכת א

המאמר, מפני כי כבר נשלמה כונתו, אולם יתיחסו יחס ההמשך לבר. ויאמר, אחרי נשלמה ידיעת אופן היחס אשר בו יתיחס האדם אל המציאות הכללי, ראוי ליחס שלימות נוסף והתחכמות ידיעה מופלגת אל האלוה – הנמצא האחרון ממנו היה קטן בכמות, כולל המציאות כולו, ואם הוא גדול יתר מאד בהערכו אליו. ומה שהונח בנבואת יחזקאל ועליו דמות: **כמראה אדם** (ע"פ יח' א, כח), ירצה בו א"ע, כי כאשר השקיף הנביא על המעמד הנבואי ההוא נתבאר אצלו מהשגת יי ית', מצד היות לו דמות מה אנושי על הדרך אשר אמרנו. ואחר זה יאמר כי יי ית' הוא אחד שהוא יוצר הכל. ירצה בו, אשר יבוא מופת על אחדותו מפני היותו עלה ראשונה פועלת המציאות כולו, והוא הכל, יאמר כי יי ית' הוא בעצמו המציאות הנמצא בפועל, וזה מצד המצא צורת המציאות מחוקה בעצמותו ית', ויהיה הוא בעצמו מפני זה צורת המציאות. והוא הכל גם כן מצד היותו תכלית המציאות. ומפני כי ידיעת היות יי ית' פועל צורה ותכלית לא נשלמה כי אם למי שהעביר השקפת עיונו בכל ספרי הפלוסופיא וידיעתם תכלית העיון הפילוסופי לא יעבור גבולם, לכן אמ' לא אוכל לפרש, כי יאריך המאמר לבאר זה ביאור מספיק. והאדם נברא בתחלה בשני פרצופין. ירצה, שהאדם נברא מורכב מעניינים שנים מתחלפים, והם חומר וצורה, והוא אחד בנושא שנים בבחינה.

(לא) **יום הששי. יש אומ' שיום' סמוך. והטעם, גלגל הששי; וכן: יום השביעי** (בר' ב, ג). יחשוב אומרו, אשר יקרא יום ששי מפני שהכוכב אשר ישלוט בשעה ראשונה מיום ששי יהיה צדק, אשר הוא ששי אלינו. וכן בתחלת יום שביעי ישלוט שבתי אשר הוא שביעי. והחכם א"ע יסתור דעתו. ולא ימצא מקום הסתירה מהיום השביעי, כי אמת הוא אשר הכוכב אשר ישלוט בשעה ראשונה ממנו הוא שבתי, כי אם מיום הששי אשר איננו צדק במאמרו כי אם נוגה, והוא אינינו ששי – לא על דרך הרכבה ולא על דרך התכה. וזהו אומרו **ובעל יום הששי על דעת חכמי המזלות יוכיח**, כאלו אמר, שאינו הכוכב הששי כפי דעתם. ואם כן, בטל ביאורם אשר יהיה יום סמוך אל ששי. ואחרי התבאר ביטול ביאור יום הששי מפני היותו כזב, יבטל גם כן משפט ביאורם ביום השביעי, ואף אם יצדק באופן מה. ויהיה ביאורם: יום שהוא ששי, יום שהוא שביעי.

פרק ב

(ג) **ויברך אלהים את יום השביעי. אמ' א"ע פירוש ברכה, תוספת טובה. וביום הזה יתחדש בגופות דמות כח בתולדת, ובנשמה – כח הכר והשכל.** להטיב ביאור דעת א"ע בזה אקדים שתי הקדמות. הראשונה היא, אשר כפי מה שהסכימה עליו דעת החכמים האמתיים, הטבע הכללי אולם יקבל שפע

1 כונתו] בחנתו א | יתיחסו] התיחסו א | יחס] יחד א 3 אל האלוה] אשר האל ית' א 6 כאשר] אשר ג 10–11 בפועל... המצא] ליתא א 11–12 מחוקה... המציאות¹ ליתא א 12 והוא... כן] ליתא א 13 היות] ליתא א | נשלמה] ליתא א 14 וידיעתם] וידיעת א 17 חומר וצורה] החומר והצורה א 20 ששי¹] ליתא א 20–21 ששי²... הוא] ליתא א 26 כן] לא א | יום] ליתא א 27 ביאור] פירוש א 29 ששי... שהוא² ליתא א 36 שתי] שני א

ואצילות מכללות תנועת הגרמים השמימיים, ועל אופן חיוב מוצע ומונח תחתיה. וכל גוף מן הגופים הפרטיים אולם יקובל בו השפעה ואצילות מן הטבע הכללי, כפי מה שקובלו בו מאת התנועה הכוללת על אופן המשך ההשפעה בסדר מתנועה הכוללת על הטבע הכללי, וממנו על הגוף הפרטי. ומפני אשר התנועה הכוללת לא יושלם מציאותה כי אם בזמן, אשר מפני זה תסכול ענין הקדימה והאיחור והחלק והכל. והיה גם כן אשר בהיות דבר מה מורכב מחלקים צורת הכל אולם תהיה ענין נוסף על צורת חלקיו, נאמר כי השפע אשר יגיע על הטבע הכללי מאת התנועה הכוללת יהיה ענין ההגעה בו חלק אחר חלק, למשפט התנועה והאצילות אשר יאצל עליו מפניה, באחריתה יהיה אצילות נוסף על אצילות החלקים הקודמים, באופן אשר בהשלמתה ישפיע הטבע הכללי על הגוף הפרטי תוספת שפע, מפני מה שקדם עליו רבוי האצילות מפניה. השנית היא, ואם היה אשר כבר התבאר ביאור מופתי, אשר השכל האנושי הוא כח יעמוד בעצמו בלתי נשוא בכלי גשמי, אשר מפני זה אינו משפט ההכרח שיפעל בהפעל הגוף הפעולות החסרון או התוספת, שיהיה נאמר כי מפני שהיה מעניינו אשר יקובל בו המושכל באמצעות כח מה גופני נמנע הקבול זולתי ימשך הפעולות עדין בדרך שני, ואם לא בדרך ראשון ועצמי. ויהיה ביאור המאמר אחרי קדמה ידיעת ההקדמות המונחות כן, מפני אשר בכל שעה משעות היום אולם ישלוט כוכב מכוכבי הנבוכה. ואף אם יחזרו ההקפים אחרי השלמתם, אולם יהיה כל אחד מהם הקף פרטי בערך אל המקבל, כאשר החלק מהיום אשר בו יושלם ההקף האחד לא ידמה לחלק ממנו אשר בו יושלם ההקף האחר. ולא היה מרוצת חילופם ותמורתם נמשכים לאין תכלית. והיה אשר היום השביעי בו הוגבלה הגעת פרטותם וכו' נשלמו ההקפים התמוריים כולם, אשר עם השלמתם ימשך השלמת התנועה הכוללת למען אשר הכל אולם יתעצם בחלקיו, יתחייב מפני זה הגעת העדפת אצילות על הטבע הכללי ביום ההוא, יאצל גם הוא מאשר ניתן לו מן התוספת על הגוף הפרטי. כמו כן מן ההקדמה הקודמת בהנחה, יעבור הפעולות התוספת ההוא ויגיע עד הנשמה העליונה הנתנת באדם, כפי הדרך המונח בהקדמה שניה. ובציור המאמרים האלה יובן דעת החכם תבונה מספקת. ואם אתה המעיין תהיה מאנשי התבוננות, יגלה לך מכח מאמרי זה מה שיאמרו חכמי הקבלה אשר הסעודה השלישית היא היקרה והנכבדת מהקודמות, וזמנה היא אחר תפלת המנחה. ויהיה הרצון בזה, כי ביום ההוא יושלם הקף הכללי בשעה אחרונה ממנו. יען אשר בו יושלם התכלית האחרון מן ההקף, ידבק בו יותר מן הברכה אשר היא תוספת הטוב והקדוש מאשר בחלקים הקודמים. ולא יעלם ממני מה שירצו קצתם בנתינת סבת העדפת הסעודה השלישית, מפני שהדבר אשר תרמוז אליה הוא יותר חזק המציאות מאשר הדברים אשר תרמוזנה אליו הסעודות האחרות. והמאמר המונח אצלי מקומו מקיף מן ההערה לעמוד על סוד הכונה האלהית ממה שבחרתהו לצוותינו על שביתת יום השביעי ולא זולתו מן הימים, והוא להיות היום ההוא בו נשבתים ונשלמים הפעולות

1 ואצילות+מוכללת א 7 ענין] ליתא ג | נוסף] ליתא א | על] אל א 9 חלק²] ליתא בג 12 רבוי] דברי א | התבאר] נתבאר א 13 נשוא] ליתא א 18 אולם] אולי א 20 פרטי] הפרטי ג 22 מרוצת] ליתא א 26 ניתן] נתן ג 27 הקודמת] הכוללת א 28 שניה] השנייה א 37 האחרות] אחרות א 39 זולתו] לזולתו א

הנפרטות והמיוחדות מהמציאות הכללית, אשר לפעולתו ישיג התחלה ותכלית במוקדם תוארם בהנחה. והיתה בחירתו ית' מכוונת לזה, למען ישיגנו הסכמת המציאות עם מה שנעשהו בפעולה מוחשת מושג דומה למה ששיגנו מהסכמתו אל ציורינו הפנימי מפעולתו העיונית הפנימית. ואף כי אחד מהם לברו מכוון כוונה אחרונה, והוא העיון, למה שמסגולתו הדבקו אל נצחות המציאות ולא זולתו, מפני כי לא יתכן השלמו זולתי באמצעותו, כאשר יבואר במאמרים נמשכים, היו שניהם מכוונים באופן מה. **אשר ברא אלהים לעשות. השרשים בכל המינים** [...] **לעשות דמותם**. זה מובן בעצמו. והכוונה, אשר בכל המינים המציא יי עמו זרע בכחו להוליד דמותו, יתמיד המציאות הראשון הניתן להם, למען ידבק נצחות המציאות בכללותם, אחרי אשר מציאותו בפרטותם נמנע.

(ז) **וטעם: באפיו, שבהם יחיה האדם**. יכוון בו א"ע לתת סבה מפני מה יחס החיות בזה החלק לברו, אחרי יהיה מתפשט בכל חלק מחלקי הגוף בשוה. ויאמר, מפני שהחלק הזה מיוחד בחלקים האחרים אשר באמצעותו תעשה הוצאת האויר החם מן הלב והבאת אחר, והיא הנשימה, אשר באמצעות הפעולה הזאת תיעשה בחלק ההוא ימשך התמדת החיות באדם, אשר בהסתלקה יסור. **ויהי האדם לנפש חיה**. דעת א"ע בו, שקרה לו מענין התחלת התנועה המקומית מעצמו תכף המצאה מה שיקרה לאותם אשר להם נפש חיה, והם המינים האחרים זולתו. ואומר אני, אשר מה שתרגם אותו אונקלוס ז"ל: 'והוות באדם לרוח ממלא',¹³ הורה כפי מה שאחשוב הסכמת דעתו עם ארסטו, אשר יאמר כי הגדרים אינם מורכבים הרכבת הגדה וסיפור, כי אם הרכבת תנאי וחתימה. ומה מאד נעים ביאורו למי שיורה על האמת. כי מפני שקדם לזה: ויפח באפיו נשמת חיים, אשר ירמוז על חנינתו החיות בו, יאמר השלם ז"ל שהחיות ההוא היה באדם חיות דברי. וזה בעצמו יאמר ארסטו, שאין הכונה באומרנו שהאדם 'חי מדבר' אשר יהיה הדבור ענין נוסף על החיות, ויהיו שנים בעצם. אולם הכוונה, חי אשר הוא מדבר, ויהיו עצם אחד. ודעהו.

(ח) ה"א 'האדם' יש לו סוד, גם נמצא: **שבט המנשה** (דב' ג, יג ועוד). יראה אשר דעתו בזה, אשר מלת 'אדם' בזולת ה"א ירמוז רמיזה כוללת. וירצה בה, אשר היות האדם מונח בגן עדן. הכוונה, חנינת בו כח משיג מושכל אינו ענין השיג לאדם הפרטי, אולם ישותף בזה המין על אופן כללי. ויקויים כפי דעתו היות ה"א הנרמזת ה"א היחס. ועם היות הענין אמתי בעצמו, אחשוב אני שהגזירה בו נזורה כאשר ה"א ההיא היא ה"א הידיעה, אשר בזולת ה"א מורה יותר כללות מאשר בחיבורה. וארצה בהוראתה, כי מפני שקדם כי אדם אחד בנושא שנים בבחינה, ה"א הנוספת המורה ייחוד כפי דעתי תורה כי אין הנחתו בגן מחייבת שלימות מתפשט בכל חלקיו, כי

¹³ אונקלוס, בר' ב, ז.

1 התחלה] השגה א 2 במוקדם] כמו שקדם ג | והיתה] והיה א 5 שמסגולתו] שמסגולתו א שמסגולתו א שמסגולה ג 7 כאשר] וכאשר א | מה] זה ג 8 השרשים] השרים ב לעשות²] ליתא א 9 בכחו] בכח א 14 הזה] בזה א 15 הנשימה] הנשימה א 16 באדם] כאחד ג 18 המצאה] המציאה א 20 הורה] הוא א 21 כי] ליתא א 23 על] אל א 24 יאמר¹] אמ' א | השלם] העולם ב אונקלוס ג 26 חי אשר] מאשר א 31 הפרטי] פרטי א 32 ה"א] ליתא א 33 בעצמו] ועצמו א

אם בחלק ממנו לבדו, והוא הצורה. והחלק האחר, מעוות לא יכול לתקון (ע"פ קהלת א, ט).

- (יב) **ודע, כי מהפסוק הראשון הזכיר הכתוב וכו'.** זה המאמר יבואר בהקדימנו תחלה שתי הקדמות. האחת היא, אשר מעשה בראשית כפי דעת א"ע לא תקבץ מן הכללות זולתי המורכבים מהחומר אשר ידבק בו ההעדר 5 במוקדם בהנחה. השנית היא, אשר לא תיוחס אל האל ית' יחס עצמי זולת פועל הנמצא אשר ידבק אל הנצחות וקיום המציאות. ויהיה זה ראוי למען התיחס העלול לעלתו. ומפני אשר פרטי המורכבים הרמוזים נעדרי הנצחיות ידבק אליהם ההעדר דבוק עצמי – לא ימלט נמצא מכללם מהשיגו המושג 10 ההוא זולת נפש האדם העולה היא למעלה, כאשר הורו המופתים האמתיים, מחוייבת אמנתו גם כפי הדת. לזה לא ירמוז במעשה בראשית בהמצאת כללותו, גם בהמצאת חלקיו, שמו ית' העצמי הבלתי משותף, זולתי בהמצאת המורכב נושא הנפש המסוגלת בסגולה המונחת, ולא בכלל המצאת האחרים זולתם, כפי מה שמחייב המשפט המוקדם. וזה אצלו סבת 15 בלתי הזכר השם הנרמז בספר קהלת, יען כי נושאו נופל תחת ההויה וההפסד, ועל אופן הכרחי יקויימו פרטיו היותם כולם תחת השמש כמובן בהבחנם. ומפני אשר לא קדמה בהמצאת האדם בפסוק: נעשה אדם (בר' א, כו), אחרי היתה הנחתו ראויה, חזר ושנה חידושו למען זכירת השם ההוא בו בפסוק: וייצר (שם ב, ז). ואחשוב כי היה לענין בלתי רצות הזכרתו בפסוק: נעשה (שם א, כו), מפני שהפסוק ההוא לא ירמוז זולת אל המצא בו 20 ההשכלה בדרך כחיי לבד, להורות כי לא בכח לבדו יגבר האיש ויתעלה עילוי נוסף על זולתם ישתתפו בו, אשר הוא הבדל הנצחי מן הנפסד, כי אם בהקש המצאו גם אל אופן פועלי, ואליו ירמוז פסוק: וייצר, ארצה בו, אשר יבאר מציאות האדם מצד המצא בו זה השלמות, ומה שמחייב זולת המחשבה הרעיונית. היותו סובל זאת הכונה בעצמה מאמר רז"ל: וייצר שתי יצירות לאדם יצירה לחוה,¹⁴ אשר עם היות פשטות המאמר אמתי, לא ירוחק ירמוז אל המצא בו שלימותו המכוון בו בפועל אחרי קדם לו מציאותו בכח, והיא יצירה שנית, תקדם לה האחרת בהכרח, כי מתחלה יש כח בלי מפעל.¹⁵ ויתיחסו האחד לאחר יחס החומר אל הצורה. ויהיה מאמר רז"ל: 25 **צקרא שם מלא על עולם מלא**¹⁶ יסבול, מפני שאם בבחינת חלקיו לא יפול הנחתו לסבה המונחת, כאשר היתה הצורה הכוללת מקפת מן השלמות, נוסף על שלמות חלקיו, ראויה הנחתו בו. ואף כי בבחינת חלק מחלקיו אשר הוא האדם, גם כי בבחינתו הפרטית הוא עולם בעצמו, ראויה ההנחה ההיא בסבתו לבדו, אם לא בסבת החלקים האחרים.
- (יז) **ודע, כי אדם מלא דעת היה, כי לא יצוה לאשר אין דעת לו.** זה 30 המאמר יניחהו למקום התרת ספק מתחדש, והוא, כי יראה כפי בחינת הספור התוריי אשר מפני מריו נתוספה לו ידיעה והגיע אל שלמות לא קדם לו טרם

¹⁴ בר"ר יד, ב. | ¹⁵ א"ע, בר' ג, כג-כד. | ¹⁶ בר"ר יג, ג.

3–4 זה... הקדמות] ליתא א 5 זולתי] זולת א 7 הנצחות] הנצחיות ג 10 הורן] הודו א 11 ירמוז] ידמו א 17 בהבחנם] בהנחתם א 19 ואחשוב] ותחשוב א 20 המצא בו] המצאו א 22 על] ליתא א | הנצחי] נצחי א 25 המחשבה] מחשבה א 27 שלימותו] שלמות א | המכוון] מכוון א | בו²] כי א 29 לאחר] לאחד א 31 הנחתו] חנייתו א 32 ראויה] ראוי א 37 שלמות] השלמות א | קדם] קודם ב

המרי ההוא. ויאמר תחלה להסרתו, כי לא יתכן היות האדם טרם המרי חסר השלמות, מפני כי השם לא יצווה לאשר אין דעת לו. ומה שירצה בו, כי הדבר אשר באמצעותו יהיה דבור יי עם האדם מאמר גוזר או בלתי גוזר אשר אחד מחלקיו הוא מאמר הצווי. אולם הוא מצד המצא בו השכל על אופן שלימותו ותמותו. ומי שלא היה בכח אליו או מי שיפקד ממנו השלמות על התואר ההוא, ירוחק ממנו הדבור האלהי בהכרח. ויסקים זה למאמרו אחר הניחהו: דע, כי המלאך בין האדם ובין אלהים הוא שכלו. והוא אמת לא יסופק עליו. אולם הדבר אשר הגיע אליו אחר המרי אשר יחשב לשלמות בתחלת הדעת המשותף, אמנם היא בחירת הנאות והתרחק מהפכו, אשר הבחינה ההיא מובטת מזולת הכח השכלי, גם מבלי שישותף בהשגה ההיא שיתוף עצמי מפני בחינת תכליתם. וזאת היא ההשגה אשר היתה משוללת ממנו טרם המרי בהפקדה מאצלו ייחוס לשלימות, מפני שבהמצאה נמנעת ההשקפה השכלית הפשוטה אשר היא המכוונת. ואמרו **בדבר אחד לברו**, ירצה, בלתי המצא בו הבחירה אל תאות המשגל. אולם ירמזה רמיזה פרטית מפני היותה ראשיית כוללת המשותפות אליה לסבה גלויה לבוחן תכליתה. גם מפני היות עץ הדעת באיכות או בסגולה יעורר האוכל ממנו אל בחירתה התעוררות עצום, כאשר יובן מדעתו. גם יסיר הספק בדרך אחר, ויאמר מה שמחייב היות האדם טרם המרי נמצא בו מן השלמות מה שקרא לכל הבעלי חיים שמות יורו אמתת מהותם, אשר לא יושלם זה כי אם למי שקדמה לו בחינתם העצמית וידיעתם השלימיית, ימשך אחר קדימת ההשגה ההיא אפשרות הנחת עליהם השמות על התואר המונח. וזה כל האדם (ע"פ קהלת יב, יג).

(יח) לא טוב היות האדם לברו. אמ' א"ע לא טוב, לאדם. ירצה בזה, מפני כי טוב ממנו בהצטרף ממנו במוחלט, יחשוב כי טוב זה בהצטרף. והכוונה, לא טוב לאדם שיהיה לברו. ומה שארצה בו אני, שהוא במוחלט. ואומר, מפני כי קדם: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בר' א, לא), והיא גזירה מחייבת התרת אמירת הטוב על המציאות בבחינת כללותו, גם בבחינת חלקיו, ולא תשלם הכונה השנית במציאות האדם, אשר הוא התמדת המין בהיותו לברו, מפני הכרח הפסדו, מפני כי לא קדם לו כח אל הנצחיות, גם מפני שהטבע לא נתן כח ההולדה בו בעצמו בזולת האשה – יתחייב מפני זה, אשר בהמצא לכח תהיה הגזירה ההיא בלתי צודקת, כי ואם הסכים הציור האלהי בהיות כל מין זולת האדם מתמיד מציאותו, אשר מפני זה נאמר בהם: כי טוב, אף כי בהתמדת מציאות האדם. ולכן אומר, כי עם היות טוב זה צודקת הנחתו בהצטרף, תצדק הנחתו גם במוחלט.

(כ) ופה אמר כי העוף נוצר מהאדמה, ולמעלה מהמים, להורות כי משניהם נוצר. ואף אם לא ימלטו מהמזג במציאותם היסודות השנים הנשארים, כמו מחוייב בנמצאים המשותפים אליהם. אולם היה אשר השמיט זכירתם למשפט העלמם מההשגה המוחשת במה שהם יסודיים, גם לסבת חוזק מציאות אלו השנים בהרכבה וחולשת מציאות הנותרים, באופן אשר לא יצוייר קיומם זולת משניהם.

(כב) ויביאה. חישב בהקיצו בראותו אותה, שהובאה אליו [...] או

2 אין ... לו] אין לו דעת א 3 האדם] האחר ג 19 לא] לו ג 29 הפסדו] הפסד ג
35 ופה] וכה ג 36 במציאותם] במציאות ג 41 חישב] חשב ג

שנבנתה חוץ לגן. ידקדק א"ע על מלת ויביאה, אשר תורה מקום היותה בראותם לאדם בזולת מקום המצאה וחדושה. יאמר, כי זה לא ימלט מהיותה נבנית חוץ לגן. וכפי זה, מה שממנו הובאה יתחלף למקום מה שאליו היתה אחרי ההבאה. ולזה כוונת מלת ויביאה, ואם אשר בנייתה בגן בעצמו ולא חוצה לו. וכאשר יקויים זה מלת ויביאה, לא הונחה זולת כפי מחשבת האדם, לא כפי משפט המציאות.

פרק ג

10 (ו) והאחר חעץ הדעת, והוא יוליד תאות המשגל. הנה פה יורה מה שרמזתי עליו במאמר קודם,¹⁷ אשר עץ הדעת יעורר אל תאות המשגל כפי עצת דעתו. כי רוח אחד לאדם ולבהמה שבה יחיה וירגיש. זה אמת, מפני כי גדר האדם 'חי מדבר'. ו'חי' יונח במקום הסוג. ולזה ממשפטו, אשר בו 15 ישותף עם בעלי חיים האחרים, ובמתחייב ממנו אשר הוא הרגש החיצוני והפנימי, גם כאשר ישיגהו, והוא המות. ואולם 'מדבר' יונח במקום הבדל, והוא סגולה דבוקה לחלק מהנפש אשר ימצא באדם יפקד מאתם אשר מפניו יבדל מהם, והוא החלק העליון הנשאר אחר המות. וכבר הביא אחד מרופאי 20 יון ראיות גמורות שלא יתכן שלא יהיה לחיי האדם קצב. איפשר אשר כיון הרמיזה למאמר גליאינוס בספר הנקרא 'תועלת האיברים': 'לא תיחל נפש בשקר שיהיה אפשר להיות מדם הנדות ושכבת זרע בעל חיים שלא ימות או לא יכאב או תדיר התנועה או בהיר כשמש'.¹⁸

(יח) והוא לברו דר, כי אחיו נעדר. יסבול שתי כוונות: אם שדרדר מלה כפולה, וכאשר יסולק הכפל ההוא ישאר 'דר', יען כי כפלו אשר הוא אחיו נעדר; ואם שהיא מלה יחידה זרה נעדרת הדמיון.

25 (יט) ואחר שידענו שהאדם מארבעה השרשים, מה טעם: כי ממנו לוקחת? הרצון בזה, כי אחרי הוסכם אשר האדם בבחינת מציאותו מורכב מארבעה יסודות אשר לזה נשתתפו, והיו כלם התחלת מציאותו בדמיון היות השרש התחלת הצמח, מפני מה יאמר: כי ממנו לוקחת, אשר יורה היות 30 היסוד ההוא הפשוט התחלת מציאותו, אחרי שלא היה זה כן? ולהתרת הספק ישיב ויאמר, אשר היות זה מפני שהעצמות אשר הם יסודי הגוף יגבר עליהם היסוד ההוא. ויורה על זה הפקד ההרגשה מהם, יען כי לא תקויים ההרגשה בזולת המזג ההרכבה. וכל אשר תהיה ההרכבה יותר ממוזגת, תהיה ההרגשה יותר חזקה. וכאשר יחסר המזג, תחסר גם היא בחסרוננו. ויען כי 35 העצמות נגעו בקצה החסרון ההוא, היו מפני זה נעדרי ההרגשה. ולהיות כי היסוד הגובר בהם הוא הרמוז, עם היותם יסודי הגוף וסבת העמדתו וקיומו על מתכונתו כאשר הוא, לזה אמר: כי ממנו לוקחת, ואם ישותפו במציאותו

¹⁷ ר' משה בן יהודה, בר' ב, יז. | ¹⁸ ע"פ רמב"ם, מורה הנבוכים, ג, יב.

4 כוונת] כוונה א 5 חוצה] חוץ א | יקויים] קויים א 14 ולזה] ולה א 16 והוא] והיא א 17 דבוקה] דביקה א 18 הנשאר] והנשאר א | אחר] אחרי ג 20 גליאינוס] ליתא א 21 להיות] +אדם א | בעל] לבעל א | שלא] +יכאב א 22 התנועה] תנועה א 25 שהיא] +סגולה א 31 ישיב] ישוב א

השרשים האחרים.

- (כא) ואחרים אמרו, כי יש בהמה בדמות אדם, ויי צוה ונפשט (ערום) [עורה]. המדברים האלה יברחו מלהאמין שיי המציא להם עורות מכוונות למדת גופם על אופן היותם מחודשי המציאה, ויחייבו קדימת מציאות בהמה דומה למתכונת גוף האדם, וצווה עורם מעליהם הפשיט ומהם הלבישם. 5 והנה החכם השלם לא יעמיד עינו בהוראת זה כי קצר האמת, ולא יבקשהו כי לא יריבהו. אולם יקיים שיי המציאם על אופן המצאת חלקי המציאות, ולא יבצר ממנו כל אשר יזם עשוהו.
- (כב) ומפני כי רוב המפרשים והמתרגם מכללם יסברו אשר מלת 'קָאָד' מוכרתת ממלת 'מָמְנו', יאמר א"ע כי לא יתכן זה מדרך הדקדוק, יען כי הא' נקודה בפתח גדול אשר יורה הסמיכות, ומשפט ניקודה אם יהיה מכוונה כפי רצונם היה ראוי להיות בפתח קטן. גם, כי בעל הטעמים שם הזקף במלת 'ממנו', ומשפטו במלת 'כאחד' לפי דעתם. ולכן יגזור היותו סמוך. וכאשר נמשך אחר דעתו, ונניח מה שביארו זולתו בזה הפסוק, ראוי שנשמור אשר לא ישותף האדם לשכלים להיותו כאחד מהם, זולת מצד ההשגה השכלית לבר. ואם היה אשר בזה הפסוק מה שבו הרמיזה גם על ההשגה השנית, אולם לא יחייב הדמותו לשכלים זולתי באחד מהם לבדו. ויהיה ביאורו כן: 10 הן האדם היה כאחד ממנו – הכוונה, אשר בו כח אל שלמות עיון ממשפטו, כאשר ימצא בו בפועל לחייב הדמותו אל אחד מהם אשר הוא אות בצבא שלו המיוחד לשלמותו. וגם חובר בו כח אל השגה אחרת זולת זאת, והיא לדעת טוב ורע. וכבר קדם ביאור תכלית זאת ההשגה השנית. ומה מאד יש בו מן ההספקה הגמורה כאשר ילקח ביאור זה הפסוק על אופן אשר יסבול תואר זאת הכוונה, והוא מה שארצהו בו אני. וגם פסוק: והייתם כאלהים יודעי טוב ורע (בר' ג, ה), איפשר לקחת ביאורו על אופן שמירת זה המכוון. 15 (כג-כד) ולפי דעתי, שהוא מלת כלל לצורות כלם. ראיתי להניח מה שנגלה לי בהשקפה בביאור רמיזת הגן והכרובים ולהט החרב המתהפכת זולת בארי דעת א"ע ברמיזתו, מפני מה שישותף בביאורו מונחים מפשטי, מפני כי רוב המבארים בנו ברמיזתם זולת מה שארצהו בהם אני כפי קוצר השגת ידי החלושה. ואומר, כי יוסכם ממנו מה שיפורסם מהמציאות ומהדעת הכולל והמשותף היות רמיזת הגן מכוונת למקום השלמות העיוני והציור הפנימי, יהיה האדם בכח אליו ממה שקדמהו זולתי ממשפט נדיבות הפועל הראשון חנינת האפשרות הקרוב וההכנה המתחיסת. ואולם מפני כי לא ניתן לו לאדם שלמותו האחרון בתחלה, לא יתכן ההגעה אליו בזמן בלתי מתחלק זולתי בקדימה ואיחור, למקום מרחק ההתיחסות אשר בין ההכנה המופשטת והפועל העצמי לשלם המציאות, גזרה החכמה האלהית להשכין מזריחת ההשגה השלמה ההיא והתמימה הצורות המתרבות כפי מציאותם. 20 25 30 35

2 ערום] ליתא א 3 שיי המציא] שמציא א | מכוונת] ליתא א 4 ויחייבו] ויתחייבו ג
 5 הפשיט] הפשט א 7 יריבהו] ירצהו א 8 יזם] יום א 9 רוב] ליתא א 10 מוכרתת]
 מוכרתת א | יאמר] אמ' א | הדקדוק] ליתא אב 12 להיות] להיות א 13 לפי] כפי ג
 14 שביארו] שביאורו א 15 זולת] זולתי א 18 שלמות] השלמות א 19 בו] ליתא
 א | לחייב] לחייבו א | הדמותו] הדמותו א 22 ההספקה] ההפסקה א 27 זולת]
 צורת א | ברמיזתו] ברמותו ג 30 ומהדעת] והדעת א 31 והציור] ליתא א | זולתי]
 זולתו ג 34 ההתיחסות] התיחסות ג 35 לשלם] נשלם א

וכאשר יקובלו וירשמו בשכל הרשימה הראויה, יסולקו מהפרטות אשר קדם להם. והאיש אשר אלה לו יתכן הכנסו בגן אשר קדמה רמיזתו למה שיחייבו השלמות אשר ירמזהו, ואינו כי אם הם בעצמם, ואף אם טרם ההשגה ההיא בבחינת תואר מציאותם יבדלו ממנו הבדל ענייני, אשר הוא הבדל הדבר ממהותו, כמבואר במקומו. וטרם התעצם האדם בהשגה הנרמזת אשר תקויים היותה אחרית פשוטה אמתית הנצחית, אחרי האחזו בה בבחינת עצמותה ונחותה אחרי השלמה, תקדם השגה אחרת מתהפכת מתרבה בלתי מתעצמת ועומדת על לקיחת המושג על אופן מציאותו, מפני כי טבע סדר ההשגה כן חייב באופן אשר בהסתלק הסדר המונח נמנעה ההשגה המכוונת המנע גמור. ואם לזאת ההשגה הנשנית בהנחה קודמת במציאות תקדם השגה אחרת, אולם היה אשר לא באה הרמיזה עליה למשפט היותה השגה חיצונית מוסכמת המציאה, ולא כוון זולת רמיזת ההשגות הפנימיות נעלמי המציאות המפורסם. ומכח מאמרי זה אם תבינהו על אמתתו יגלה לך היות הכרובים והחרב מתהפכת אשר בידם מכוונים למקום הישרת החפצים למלאת תאות נפשם החושקת החשובה השתעשעה מפרי עץ החיים, לא לזולתה מן הכוונה המקבילה כמו שרצו קצת, כפי מה שיראה מהספור התוריי המורה היות מציאותם מכוון ממערכת הבחירה העליונה, בהיות פני ביאורו מיושבים עם מתכונת אופני החכמה והציור והמבחן הפנימי. ואם כפי שמירת הכוונה הזאת נראים דברי א"ע בהוראת הכרובים, דעת זולתו בהם לא ירוחק, מפני שהצורה ההיא המיוחדת אשר ירמזו עליה כפי דעתם סובלת כללות הצורות כולם. ודעהו. ודע, כי כל מה שמצאנו כתוב הוא אמת אין בו ספק, ויש לו סוד. הגזירה הזאת מוסכמת אמתתה מהחכמים חכמו השכילו. והוא, כי כל מה שבא במעשה בראשית מהוראת מה שקרה לפרטים רמוזים בזמנים מיוחדים מקויימים כפי הנחתם הפשוטה ובזולת מה שקדמם מן ההוראה הנרמזת, יש לבעלי התוכות בבחינת שתופי השמות באו במה שנמשכו מהספורים הנמשכים ההם יבא הביאור בקצתם רמזים וחדות וסודות עמוקים, בהם כח הוראת תואר המציאות המאדיי וההכרחי, ואם האפשרי. ועל הרוב יקיפו על צורות מיניות כפי משפטם, לא על פרטים רמוזים מכללם לבד. כי מאור השכל יצא החפץ. כבר ידעת החלוקה הנופלת בדעות החכמים בענין פעולת השכל הנבדל. וזה, כי קצתם ירצו היות השגחתו כוללת מקפת על חנינת הצורות המיניות כולם מקובלות בחומר המשותף; וקצתם לא יכניסוהו זולתי אל פנימיות אצילות הצורה הדברית לבד, למשפט הדמות העילה לעלולה, ולזולתם ישערו הספקת ההנהגה השממיית. ובא החכם א"ע אחר דעות הכתות השנים הנרמזות וחקרם, ונתחדש אצלו דעת שלישי, והוא חייבו האצל מפאת השכל הנרמז נפש החיה והמשכלת. ולזה רמז באומרו: כי מאור השכל יצא החפץ. הכוונה, אשר מצד השכל הנפרד יאצלו צורות בעלי התנועה הרצונית אל מה שיכספו

2 שיחייבו] שיחייבו א 4 מציאותם] מציאות א 5 ממהותו] ליתא א | בהשגה] בהשגת א 9-10 המכוונת... ההשגה] ליתא א 11 לא] לו ג 16 לזולתה] לזולתם ג 18 והמבחן] והמ נ א 21-22 אין... ספק] ליתא א 23 שקרה] שקדם א 26 בהם] בהם א 27 כחם א 28 צורות] צורת ג 29 השכל] ליתא א 31 השגחתו] השגתו א 32 הצורה] התורה א 33 לעלולה] עלולה א | הספקת] הספק א 34 השנים] השתים א 37 הרצונית] הרצונית <הרצו...> א | שיכספו] שינסכו א

אליו מהשפטתם המשערת, אשר הכח אל הפעולה ההיא סעיף מסעיפי הכח הדמיוני וחלק מחלקיו. ומכלל הדברים הנודעים בעצמם היות הבעלי חיים, מדברים ובלתי מדברים, משותפים בכח ההוא, ואם איננו בהם בדרך אחד בעצמו דומה, כאשר נתבאר במלאכה הטבעית. והיות צורת הצמיחה מתחייבת מפאת הגרם השממי, רמז באומרו: **ומהשני העולה למעלה.** 5 והרצון בו, אשר מהחלק השני מהמציאות, והם הגשמים הנרמזים, נאצלה הצורה המחייבת קיום תנועת נשואה מלמעלה למטה, והיא צורת הצמיחה. ואף כי יחוייבו מפאת הצורה ההיא זולתה מן התנועות המצביות, והם האורך והרוחב, אולם תיחד הנרמזת בהוראה מכללם, מפני היותה יותר מפורסמת חזקת המציאות בנושאם המשותף מזולתם. וכמדומה לו לקיחת ראייה בקיום 10 מה שקדמה הנחתו, ממשפט מה שהשיגם מחילוף ותמורת אופני תנועות הנמצאים הנרמזים, והוא היות תנועת בעלי חיים הבחיריית אל מול פניהם, והצומח בתנועתו הטבעית עולה למעלה, כמו שקדם ביאורו. והפעולות החלוקות יחייבו אצלו חלוף הפועלים מספרם כמספרם. ויתכן כי נתאמת אצלו קיום מה שקדמה הנחתו, והוא היות הבעלי חיים מדברים ובלתי 15 מדברים משותפים במה שקדם מאופן המצאתם, והצמחים נבדלים מהם, בזולת מה שחייבהו אצלו אמתתו השפטתו העיונית, הוא בחינתו המאמרים התוריים יורו תואר ההמצאה המחודשת, ואם לא ידענו לאי זה דבר ניחס עד היום ההבדל המונח בין הצמחים ובעלי חיים בלתי מדברים אחרי התבוננו בהם תכלית ההתבוננות הראוי, ואם יקויים בהצטרפם אל החי המדבר, 20 כאשר קיימוהו אנשי שקול הדעת כאשר הקשיהם ומופתיהם הנשלמים. וקבלו היהודים אמתתו ונתישב בשכלם ממה שיוסכם עליו מבחינת המאמר התורה המבארת אופן מציאות האדם, והוא מאמר: נעשה אדם (בר' א, כו), כמו שקדם ביאורו בשלימות. ולא הניח מאמר בדמיונו בהמצאת מבעלי 25 חיים הבלתי מדברים, אף כי בהמצאת הצמחים.

פרק ד

(א) **והאדם. כאשר ראה שלא יהיה בגופו בעצמו לעולם, הוצרך להחיות המין.** 30 הכונה בזה מבוארת. כי כאשר שלמה לאדם ידיעת היות ההעדר דבק בחמרו המיוחד, כיוון להחליף מה שחייב הטבע מן ההתכה למען ישמר המין, אחרי השמר האיש נמנע. ומפני כי ההשגחה השמוית דבקה במינים התחתונים בדמיון הדבקה בעצמים העליונים הנפרדים למשפט הכללות והעדר הרשימה הפורטת אשר ישיגם דומה למה שהשיג אליהם, צדקה הנחת 35 **קניתי איש את יי.** וחוייבה ההנחה ההיא למה שיורה השם ההוא על

3 משותפים] וישותפים א 4 צורת] הצורה בג 5 הגרם] +השני א | באומרו] ליתא א 6 מהחלק] מחלק א | והם] מהם א בהם ג 7 המחייבת] המתחייבת ג 8 יחוייבו] חוייבו א 9 בהוראה] בהוראתה א | היותה] היות הם א | מפורסמת] מפורסמות א 10 בנושאם] +המשואם א | ראייה] ליתא ג 12 והוא] והיא ג 17 הוא] היא ג 19 המונח] המונחת א | הצמחים] +קיימו א 20 בהם] מהם ג | החי] ליתא א 21 כאשר] ביושר א | הנשלמים] הנמשלים ג 22 המאמר] מאמר א 24 ולא הניח] לא הניחה א | מבעלי] הבעלי א 32 ישמר] ישמור א 33 האיש] באיש א | ההשגחה] ההשגה בג 34 בעצמים] בעצמית ג 35 הנחת] הנחה א

ההשגחה הנרמזת ולא זולתו, מאשר מפני ההשגחה ההיא אשר יושגח ויובט ממנו ידבק בו הנצחות, ואם פרטיו נפסדים, כאשר העילה תפעול בעלולה דומה למה שבעצמה. והיות השם הנרמז מורה על נצחות מציאותו הקיום יבואר במאמרים נמשכים והקרוב אליו.

5 (ד) **שעו מני** (יש' כב, ד), **כדרך סוד הקרבן**. דעת א"ע ומה שירצה אותו בכונת הקרבן יבואר בפרשת ויקרא, להיותו מקומו הטבעי.¹⁹ **ועל דעתי, שנקראה השנה התמימה 'ימים', בעבור שישוכו הימים באורך או בקוטן כאשר היו מתחלה**. זה מבואר, כי מפני אשר היו ד' תקופות בשנה המחייבות היות תכונת הימים והלילות מכל אחת מתחלפת ושונה מן האחרת למשפט נטות השמש בתנועתו, והיה אשר יגיע כלותם למספר ימי שנה אשר היא תנועה אחת מדובקת מתנועת כוכב השמש בגלגלו, ואחרי שלמו ימי ההקפה ההיא ישוכו יהיו הימים בתואר היותם עם התחלת ההקף אשר יקדמהו, ולא יסורו היותם בזה התואר. לכן יאמר א"ע, כי מפני זה תקרא השנה 'ימים', למשפט שוב הימים באחרית השנה בתואר היותם עם ההתחלה כמו שהנחנו. ויאמר אחר כן, **כי ימים אלף ומאתים ותשעים אשר בדניאל לא יתכן היותם ימים מפני שהיו במספר**. הכוונה, שאין מדרך הדיבור להניח מנין הימים ומספרם כאשר יעבור הזמן ההוא גבול השנה, ואחרי אשר נמנע היותם ימים יהיו שנים.

(יד) **ומפניך אסתר**. שיש מקום יקבל כח ותראה בו יותר גבורת יי, **ואם הכל מלא כבודו**. זאת הגזירה תצדק, ואף אם תרוחק בתחלת הדעת נגלה אמתתה בפרשת ויצא יעקב.²⁰

(טו) **שבעתים**. עד שבעה דורות, כי אין זאת המלה ארבעה עשר ולא שלש מאות וארבעים ושלש. הכוונה, כי אין זאת המלה מורה לא רבוי כפלו, אשר הוא ארבעה עשר, גם לא רבוי מעוקבו, אשר הוא שלש מאות וארבעים ושלשה, זולת אשר יורה הוראה פשוטה כאשר הוא, והוא מספר שבעה לבד. (כא) **כנור ועוגב**. מיני כלי נגינות, והיא חכמה גדולה. זה אמת לסבת היותה אחת משבע חכמות אשר תגבילם חכמת הלימודי, והיא חכמת המוסיקא.

30

פרק ה

(כד) **וזאת הלקיחה על חנוך אין שם זכר מגפה, ולא: וימת. והטעם, כאשר כתוב בדברי אסף: ואחר כבוד תקחני** (תה' עג, כד). מה שירצה א"ע בסבת המנע זכירת מיתה בחנוך להורות, כי לא חוייב הפרד נפשו מגופו בסבת הסתלק סדר מזוג ההרכבה המתחייב אחר הסתלקו הפרדה ממנו, וזהו

¹⁹ ר' משה בן יהודה, וי' א, א. | ²⁰ שם בר' כח, טז.

1 ההשגחה¹ ההשגה ג | זולתו² לזולתו א | ההשגחה² ההשגה ג | אשר³ ליתא ג
2 פרטיו⁴ פרטי א | אליו⁵ אלי א | 5 שעו⁶ שאו אג | דעת⁷ ידעת א | 6 מקומו⁸ מקום א
11 תנועה⁹ תנועת א | 12 יקדמהו¹⁰ יקדמהו א | 15 ויאמר¹¹ יאמ' א | 16 במספר¹² כמספר
בג | מדרך¹³ דרך ג | 17 השנה¹⁴ שנה א | 20 ואף¹⁵ ואם א | 22 המלה¹⁶ ליתא א | 26 כלי¹⁷
כל א | 33 וימת¹⁸ אסף בג | 34 בדברי... ואחר¹⁹ ואחר כדברי א | בדברי ואחרי ג
36 סדר²⁰ סוד א

גדר המיתה. אולם ההפרד ההוא היה למשפט התעצמה בשלמותה המכוון, אשר הוא הדבקה בכללי דבקות חזק, אשר הדבקות על התואר ההוא יחייב הפרדה מהגוף למען יחייב לה משפט פרטות מה בעוד תתמיד הדבקה בו.

5

פרק ו

(ב) והישר בעיני, להיות בני השמויים היודעים דעת עליון וכו'. מפני שהוסכם אשר ביצירת הולד היה זרע האיש הפועל זרע האשה המתפעלת, ולא אי זה פועל שיזדמן יפעל באי זה מתפעל שיזדמן, תבוקש הסכמה והתיחסות ביניהם, למען השלם ההמצאה המכוונת בסבתם. ומפני שא"ע דחקהו עיונו, ואם לא יוסכם עליו כאשר יתואר במקומו, אשר בהיות הגרמים השממיים משקיפים על הטבע הכולל השקפה כוללת, יגיע מהם גם השקפה חלקית על נמצאיו הפרטיים תבוקש הסכמה והתיחסות העילות למה שיחייבו הסכמת עלוניהם, בסבת היותם עלולים דבקים לעלותם. ולזה בני השמויים הרמוזים הם היודעים דעת עליון. הכוונה, אשר נשלמה להם השגת המצאת ההתיחסות והערך ההוא. והיו בוחרים להם נשים מסכימות אליהם ההסכמה הרמוזה, למען יולידו בדמותם בצלמם ולא רוחין ושדין. ויאמר אני, כי יתכן שלקחום בחזקה, מאשר מפני זה חל עליהם העונש השמויים מן הדין, כי בזולת זה לא יחוייב הגעתו עליהם.

(ג) כאשר ינצח העשוי לעושה. הכוונה בזה, אשר הפסד ההרכבה אולם תהיה כאשר יגברו הכחות המתפעלות, אשר הם הלחות והיובש, על הכחות הפועלות, אשר הם החום והקור. ובהמזגם ההרכבה לעולם עומדת. ואם הכוונה אחת יסבול ביאור אחר, והוא, כי הפסד המורכב יהיה כאשר יגבר החומר המתפעל על הצורה הפועלת, כי ההעדר דבק בחומר, ומ'שנבראת אשה נברא שטן עמה'.²¹ ואנחנו נודע, כי לא מת תרח עד שהיה יצחק בן חמש ושלושים שנה. נודע זה ונתאמת, מפני כי בהוליד תרח את אברם היה בן שבעים שנה. ואברהם בהוליד יצחק היה בן מאה. כאשר נסירם כולם ממאתים וחמשה אשר היו ימי חייו, ישארו לחיי תרח אחרי לידת יצחק חמשה ושלושים שנה.

(ו) ויש אומרים, כי 'וינחם' כמו: מתנחם לך (בר' כז, מב). ויפרשוהו: ועד. דע כי מלת 'ועד' בערכי מורה גיזום. וכפי דעת אלה האומרים, יהיה: מתנחם לך, כאילו אמר: מגזם. ויאמרו אשר 'וינחם' זה יהיה מכווננו מכוון 'מתנחם', אחרי אשר הסכימו בשרשם.

נשלם ביאור פרשת בראשית.

²¹ בר"ר יז, ט.

1 המיתה] אמיתה ב 2 התואר] תואר א 8 השמויים] ליתא ג 9 המתפעלת] המתפעל א 10 מתפעל] מהפעל א 11 ביניהם] ליתא א 12 דחקהו] רחקהו בג 15 שיחייבו] שיחייבהו א | עלוליהם] עלוליתם א 17 ההתיחסות] התיחסות א 19 זה] +לא יחוייב א 24 ביאור] באורו א 26 נברא] נבראת א 29 אחרי] אחר א 31 ויש אומרים] וי"א א | ויפרשוהו] ויפרשהו א

פרשת נח

פרק ו

5

(ט) **והוא תמים**. יאמר כי תמים שם התואר, ושרשו: תמם. ויען כי מצאנו בואו בחסרון, כמו: איש תם (בר' כה, כז), יאמר כי זה תמים ושלים, נעדר החסרון ההוא.

(יא) **וכאשר מימיהם ממעל ומתחת**. ירצה לתת סבת חול עליהם העונש ההוא הפרטי ותואר הגעתו אליהם. ולביאורו נקדים ונאמר, כי מי הזרע, כאשר ימטירו על ארץ קדמה לה העבודה הראויה, יחייבו הוצאת פירות משובחים ישמרו צורתם המינית. וכאשר ישולחו על ארץ בלתי נעבדת, מהכרח הטבע יולידו, אולם תולדה בלתי שלימה. ודור המבול, בעוותם דרך המים וסבב לכתם למקום נפקדה ממנו העבודה המונחת, השחיתו מרוצת הטבע השומר הסדר הניתן להם, מפני הכרח השגת לעלול מה ששיג לעילתו הדביקה. ומפני זה דנם יי בדין המיוחד ההוא, להורות כמה חטאו. ויפתחו ארובות השמים ומעיינות התהום (ראה בר' ז, יא), לרמוז כי בשניהם פשעו. ויסכים דעת החכמים בזה כמבואר במאמרם יניחו א"ע.

(טז) דעת א"ע, אשר התיבה היתה מתקצרת והולכת ביחס שוה בארכה וברחבה, ולכן אחרי כלות ארכה באמה יתחייב כלות רחבה בששית אמה, למען יקויים יחס אורך חלק התחתון אל רחבו ביחס אורך חלק העליון אל רחבו. ולזה כיוון באמרו **ואחר שהיה למעלה אמה אחת באורך היה ברוחב ששית אמה**.

(יח) **וכל קטון וגדול שהוא נולד מזכר ונקבה. ויצאו כל הנולדים בלי התחברות שנים**. הכוונה, אשר לא צוה נח מהשם זולת על שמירת המינים הנולדים מזכר ונקבה. אולם האחרים, אף אם יפסדו כולם – ישובו יהיו, כי בהתחדש מזג מה בחלק מן הארץ מתיחס מן היחס הנאות יגיעו עליו צורות שומרות מציאותם השלים.

(כ) **ולכן עוף שיכסה אור השמש בכנפו, יש לו סוד**. אחשוב שירצה בו הרמיזה אל הענן העולה מן הארץ – בהתפשטו נכה ראשינו יסתיר אור השמש מעלינו.

פרק ז

35

(ד) **ובסוף הארבעים מתחלה ישוב האמצעי אל הנכח**. יכוון א"ע לתת סבת הגבלת ירידת מי המבול במספר ארבעים. והיא, מפני אשר התחלת

6 התואר] תאר א 7 בואו] באו א 11 ארץ] הארץ א 13 בעוותם] ליתא א 16 ויפתחו] ונפתחו א 20 ולכן] ליתא א 21 ביחס] ויחס א 22 אמה] +ולכן עוף שיכסה אור השמש בכנפו יש לו סוד אחשוב שירצה בו הרמיזה אל ענן העולה מן הארץ בהפשטו נכה ראשינו יסתיר אור השמש מעלינו א 25 מהשם] מה א 27 מן היחס] היחס א ליתא ג 29–31 ולכן... מעלינו] ליתא א 36 מתחלה] מתחילת א 37 מי] ליתא א

הירידה היתה בי"ז לחדש השני. סבת הגעתם למספר ארבעים היתה, למה שבו כלות תנועת הלבנה העומדת, והתחלת תנועה שנייה, והשלמה על אופן הגעתה לנכח המקום אשר קדם מצבה מקבלת לשמש טרם התחלת התנועה ההיא, אשר ישלם זה במספר הימים ההם. והמכוון אשר יחייב נתינת הסבה הזאת באופן יסכים עליו המציאות והציור האמתי, כיוון אליו א"ע או לא כיוון, אומר כי הוא, מפני אשר היה מה שמגיע מן הלבנה תגבורת הלחות כאשר הוסכם לזה, מפני כי המים נתעצמו והיו מה שהם באיכות המונח, והיה המצאם בעת ההוא בתכלית הרבוי – יתישב היותם מתחייבים באמצעות תנועה אחת שלימה, אחרי היותה מסוגלת אל האצילות ההיא סגולה עצמית. ואוסף ואומר אני, כי מה שהיה, אשר חובר חצי מהלכה הקודם בקירוב, באופן אשר בהצטרפה אל תנועתה השלימה יהיה המקובץ מהם תכלית מספר מרובע שלם, אולי כיוון מהרצון השמויים. מפני היותה אז בעת ההוא בתגבורת המציאות בבחינת האור השלם המקובל בה, מפני ההקבלה התמימה אשר תקביל לשמש, יפול תחת האפשרות התחייב ממנה הפעולה ההיא המופלגת בסבת השלם מציאותה על התמימות ההוא. ישת' מי שנצחנו בנעימותו בקבצו שתי סבות בנושא אחד, בהשלם יחייבו המסובב המיוחס אשר רצה והסכים ובחר מציאותו. ומלת 'היקום' לא מצאנוה כי אם בפרשה הזאת. לפום חריפיה יצאה שגגה מלפני השליט, יען כי מצאנו: וכל היקום אשר ברגליהם (דב' יא, ו). ואשרי מי ששגגותיו ספורות.

(יא) ולא הזכיר הנחלים, כי מהמעיינות יצאו. נכונה דבר והסכים לדעת אריסטו ב'אותות עליונות' שלו, כאשר יכוון היות רמיזת המעיינות אל מוצא המים אשר בסוף ההרים, אשר המוצא ההוא סבת הנחלים.¹ והספיקה זכירת המעיינות, כי ברמיזת העילה יושכל העלול. ונפתחו האוצרות אשר בשמים. יכוון רצונו אל חלק מן האויר ירמז במלת 'שמים', כמו שקדם מדעתו אשר בהגיע הקטורים שם בעלותם מן הארץ ישובו מים בפועל אחרי היו בכח אליהם. וזהו בעצמו מכוונו מהפסוק: יפתח יי לך את אוצרו הטוב (דב' כח, יב), כאשר נרמז עליו בהגעה אל מקומו בג"ה. אין מבדיל בין יום ולילה, והעד: יום ולילה לא ישבותו (בר' ח, כב). המובן מדברו זה, אשר המאורות שימשו בדרכם בימי המבול, אולם היה אשר לא נודעו הבדל הימים והלילות בהקש אל המשיגים מפני הפקדם, וקויימה ידיעתם אצל המציאות מפני המצאם. ומי שיאמר זולת זה לא יאמינהו. ואשר יסמכו אליו דעתם, הוא מקום ילקח ממנו מופת על קיום אמונתו, והוא מאמר: יום ולילה לא ישבותו, אשר יחייב היות תנועתם בלתי שובתת ונחה, אחרי הוסכם מהרצון השמויים התחלתה.

¹ אבן רשד, קיצור ספר האותות העליונות, דף 69ב; אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר אותות עליונות, מאמר א, המאמר במקום השני, עמ' 41-48.

1 בי"ז] בשבעה א 2 שנייה] השנייה א 3 הגעתה] הגעת בג 6 כי] ליתא א 9 תנועה] תנועתה בג | ההיא] הוא בג 10 מהלכה] מהלבנה א 11 בקירוב] בקרוב א 12 מהרצון] רצון א 13 המקובל] המוקבל א 23-24 והספיקה... העלול] ליתא א 25 חלק] החלק א 27 מהפסוק] בפסוק א 30 הימים והלילות] הימים א 31 וקויימה] וקויימה א 32 יאמינהו] יאמצהו ב יאמתהו ג | יסמכו] יסכמו א 34 הוסכם] יוסכם ג

פרק ח

- (ה) **והנה הוא על המבט המרובע.** עמוד נח מספר שבעה ימים, עד שלחו
 5 שנית גם שלישית ולא זולתו מן המספרים, אולם היה מפני היותם תכלית
 מהלך הלבנה בחלק רביע הגלגל אשר תנועע עליו. ויקויים זה מפני אשר
 היתה השלמת תנועתה במספר שמנה ועשרים בקירוב. וחשב נח וכוון ממנו
 אשר אחר עבור מספר הימים ההם חוייב הגעת שינוי יבושת המים מעל
 הארץ, מפני כי דברי מטה תלויים בעליונים, אם בתנועתם השלמה אם בחלק
 10 ממנה, כאשר יצוייר היותה חלק שלם מהתנועה הנשלמת.
- (כא) **והטעם, שהניח הרוח מהזעף, או שיניח כח עליון.** יראה אשר
 במאמרו זה הקצר קיבץ הנחת שתי סבות לא ימלט מביא הקרבן מהיות
 מכוונו לאחת מהם. וזה, כי כאשר יובא הקרבן בסבת חטא קדום, יכוון
 המביאו להסיר מעליו העונש השמוי אשר כוון להענישו בסבת החטא ההוא.
 15 ולזה רמז באומרו **שהניח הרוח מהזעף.** אולם כאשר יביאהו דרך נדבה, וזה
 בהפקד סיבה הכרחית מחייבת הבאתו, יכוון מהמביאו הגעת שפע ואצילות
 ונוח עליו כח עליון נוסף אחרי הבאת הקרבן ההוא בסבתו. ולזה כוון
 באומרו **או שיניח כח עליון.** וגם יוגבלו על אופן כללי, יותר קרוב אל
 ההשגה, והוא להתרחק מהנזק או להתקרב אל הטוב. ואחשוב שזה מכוונו,
 20 לא שיהיה מסופק בהנחת סבתו חלילה עליו. והיות הקרבן סבה יתחייבו
 ממנו המונחים הרמזים על התואר הקודם בהנחה – יבואר בהרחבת המאמר
 ההרחבה האפשרית בפרשת ויקרא בג"ה.² **יצר היא התולדת שנוצרה לו.**
 הרצון בזה, היות מוטבע על הכח ההוא מעת היצירה. וכן רצה או כן גזר:
 יסד ארץ בחכמה (משלי ג, יט), כי בהסתלק מציאותו מיחריב עלמא.
- (כב) **כל ימי הארץ. לאות, כי יש לה קץ קצוץ.** אין ראוי שיעלם מעיני
 25 לבך מה שחתר הר"מ בספרו המפורסם לעמוד על ידיעת בלתי היות התמדת
 זה המציאות – אם יתמיד מציאותו על אופן שלמותו ותמותו כאשר הוא, גם
 הפסדו אם יפסד – מחוייבים ממנו ית' על אופן הכרחי, למה שבו דבור סרה
 עליו ית'. אף כי כפי דעתנו אנחנו מאמיני החדוש, זולתי היותו מאמין יחוייב
 30 היות אחד מהמונחים החלוקים מתיחס יחס עצמי אל תואר ההמצאה, אשר
 הוא כפי הרצון השמוי הפשוט והבחירה הגמורה, אין שם מכריח יכריחהו.³
 ואחרי הקדימי זה, ראוי שתדע אשר לא יכוון א"ע במאמרו זה מכוון מקביל
 למה שירצה אותו הר"מ, זולת אשר יגזור היות הפסדו מוסכם ממנו מרצונו
 הקדום. ויורה על הרצון ההוא מאמר: כל ימי הארץ, אשר יהיה מאמרו ית'
 35 זה מורה על התמדת ארבע זמני השנה החלוקים הנרמזים במאמר ההוא כל
 ימי התמדת המציאות. ומפני כי מלת 'כל' עם היותה חומה כוללת מקפת מן

² ר' משה בן יהודה, ו' א, א. | ³ רמב"ם, מורה הנבוכים, ב, כז.

4 המבט] מבט א 5 המספרים] הספרים א 7 בקירוב] בקרוב א | נח] כח א
 9 תלויים] תלואים א 12 הקרבן] +בסבת חטא א 16 מהמביאו] מהביאו א
 19 ואחשוב] +אני א 21 בהרחבת] בהרחבה א 22 היא] הוא א | שנוצרה] הנוצרה א
 23 היות] היותו אג 24 יסד] יצר א | מיחריב] מרחיב א 26 שחתר] שחבר א
 הר"מ] הר"ם אג 27 ותמותו] והמותו א 29 יחוייב] יחייב א 30 אחד] אחת ג
 החלוקים] חלוקים+ א | עצמי אל] על א 34 ית' ז"ל א 35 החלוקים] החולקי' ג

ההגבלה לזה יחוייב הפסדו אחרי הגבילהו, יען כי הדבר הנצחי נעדר ההגבלה. ואולם כפי מה שנרצהו בו אנחנו, לא יחוייב ממנו מה שיחייבהו, אחרי הוסכם היות מדעו ית' מקיף במה שאין לו תכלה. **ומה נכבד דרש סביב שמנה עשר אלף**. זהו פסוק ימצא בסוף יחזקאל. ולא יענו מקום דרש עליו. ואם ימצא ויכוון הוצאתו מהנחתו הפשוטה, לא תמלט הוראתו, אם על שמונה עשר מיל, אשר יגבילהו תכלית התהפכות ניצוץ השמש, אם על מספר הכרובים המקיפים, אשר לא ימלט הגעתם לזה הגבול מן המספר, אשר הוא שמונה עשר, והם ארבע תקופות השנה. **וכולם יום ולילה יחלקו, כי מה שיחסר זה יוסיף זה, ואחר כן ישוב העורף, ויחסר ויוסיף על החסר עד היותם בשוה**. הכוונה בזה מבוארת. ומה שירצהו בו, כי הימים והלילות אשר תקבצם אחת מארבע תקופות השנה ימצא בהם מן החלוף והתמורה בהערכם אל אשר תקבצם התקופה האחרת, ולא יסור המשכו בכלום. אולם ראוי לדעת, כי מה שתחסר תקופת תשרי מאורך הימים יהיה החסרון ההוא כאשר נשערהו דמיונו בתוספת ימי תקופת ניסן. ועל זה התואר מן ההשערה השוה תמשכנה גם התקופות הנותרות, באופן אשר יהיה מה שמקפת וכוללת כל אחת מהן מרחק זמן שוה כאשר יקובץ. ומה שמחייב אמתת זה מבואר אצל מי שהשקיף על מונחים יסובבו על קוטב אמתתו יכוון הנחתם.

פרק ט

(ד) **וזאת הנפש המתנועעת והמרגשת הוא הגוף**. המכוון בזה, כי הכח אשר יחייב ההרגשה והתנועה לא ישלם מציאותו בזולת הנשאו בנושא. ולזה ממשפטו אשר בהפסד נושאו יפסד גם הוא. וזה רצה א"ע באומרו שהוא גוף, הכוונה, אשר ישיגם מה ששייג לגוף מפני הסבה המונחת, לא שיחשוב וירצה היותו גוף בבחינתו הפשוטה.

(יג) **את קשתי נתתי בענן. הנה נתתי עתה קשת**. מה שירצה א"ע בזה ומה שיכוון אליו הוא, אשר מציאות הקשת בעת ההוא מחודש המציאה, בלתי מוסכם עליו מהגזרה הטבעית טרם הזמן ההוא, נמשך מציאותו על אופן מתמיד מההגבלה הזמנית הנרמזת. ואף אם 'נתתי' הוא מלה מורה על ענין ועל זמן ישוער השערה עוברת, יאמר א"ע אשר מכוונו הוראת זמן הוה אשר ירמוז ב'עתה' באומרו **הנה נתתי עתה קשת**.

(יד) ואם בקיום היות מציאותו מחודש המציאה נמשך אחרי דעת **חכמי יון**, והוא דעת אריסטו ב'אותות עליונות' שלו, אשר הסבה הפועלת והמחייבת מציאותו אולם הוא להט השמש המקובל בענן כאשר יקבילהו הקבלה שלימה, עם היות הענן ההוא נעדר הספירות הגמור נמצא בו מן העובי המתיחס באופן היות אור השמש מקובל בו לא יעברהו.⁴ מפני כי

⁴ אבן רשד, קיצור ספר האותות העליונות, דפים 79-83; אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר אותות עליונות, מאמר ג, המאמר בקשת, עמ' 120-136.

2 שנרצהו] שנרצה א 3 היות] +אשר א | מדעו] מדעתו אג 4 עשר] ליתא אב פסוק] הפסוק א | בסוף] בספר א 5 לא] ולא ג 6 יגבילהו] יגבילו ג 10 היותם] היותה א 12 אולם] אולי א 13 החסרון] חסרון א 14 ימי] ליתא א 16 מהם] אב | זמן] זמן א 27 נתתי¹] ליתא א

הדברים אשר יחודשו על דרך הפלא יהיו בלתי מתמידי המציאות על התואר
ההוא, לבלתי היות להם התחלה טבעית שומרת התמדת מציאותו, נאמר
אנחנו כי מה שחודש אצל המציאות לא קדם מציאותו, אולם הוא תוספת
אור השמש באופן אשר היה מציאות הקשת אפשרי מאז נמנע המציאות טרם
5 הזמן ההוא, מפני הפקד מהשמש האור ההוא הנוסף עליו, אחרי הוסכם
היותו סבה דבקה מחייבת מציאותו. ומאמר: והיתה הקשת (בר' ט, טו), יורה
על נצחות מציאותו, יושג מפני זה אל השמוים ית' השגה תמידית שומרת
נצחות המציאות ההוא, ואף אם יעלם מהשגתנו. ואולם ראוי לדעת, כי
מאמר: והיתה הקשת, אשר יקדם למאמר: ונראתה, הוא כפי השגתנו. אמנם
10 כאשר נכוון הנחתם על אופן שמירת תואר הציור השמויי ודרך מדעו, יכזב
סדר ההנחה ההיא. וכפי בחינת המאמר הקודם בהנחה, ראוי לדעת גם כן
אשר מציאותו הנצחי הרמוז אינו מציאות יחובר בו הפועל השלם, זולתי
מציאות חסר שומר תואר הכחיות לבד. ועם זה, מושג מהשמויי ית', להיות
ציורו סבת המציאות, בעוד יתמיד מציאותו על התואר ההוא, ימנע ציורו
15 מחוק השגתנו, מפני כי יחס הדבר אל המציאות יחסו אל ידיעתנו.
(כו) **למו. כמו 'להם', והו"ו נוסף.** מה שיאמר א"ע בזה הוא מבואר, והוא
כי ו"ו למו נוסף, ובהסתלק התוספת ההוא ישאר מה שממשפטו להם, אולם
לא ימצא בחסרון שניהם יחד.

20

פרק י

(כא) **ליפת. הזכיר 'שם', שהוא קטן, קודם 'יפת', שהוא הגדול, בעבור
כבודו.** הכונה אשר הקדים שם, יען כי יקדמהו קדימת מעלה, ואם לא קדימה
25 זמנית. והיות יפת קודם לשם קדימה זמנית יבואר, מפני כי נח היה בן חמש
מאות שנה כאשר החל להוליד. ולזה, אם היה שם בנו הראשון, היה מתחייב
היותו שנתים אחר המבול בהולידו את ארפכשד בן מאה ושלוש שנים. והנה
ימצא, כי כאשר הולידו לא היה זולת בן מאה שנה. אם כן, היו לנח חמש
מאות ושלוש שנים כאשר הוליד שם. והבן הראשון אשר הוליד בהיותו בן
30 חמש מאות שנה היה יפת, מאשר מפני זה מאין ספק יפת יקדם לשם בזמן.

פרק יא

35 (א) **ובספר הדקדוק בארתי למה חסר דל"ת 'אחת'.** כפי הדקדוק היה
ראוי להוסיף אות תי"ו על 'אחד' אשר יורה הוראת זכר, למען יורה הוראת
נקבה כמשפטה. אולם נחסרה הדל"ת כי יכבד על הלשון. והפלגה היה נראה

1 דרך] דבר א | הפלא] +ית' א 2 התחלה] התחלת ב 8 אמ] ליתא א 9 יקדם]
יקויים א 10 השמויי] האלהי א | מדעו] מדעתו א 12 מציאותו] מציאות א
מציאות] ליתא א 13 מהשמויי] משמויי' א 14 ציורו] ציור א 17 שממשפטו]
שמשפטו א 24 הכונה] המורה א | יקדמהו] יקדימהו א | קדימה] קדימת א
29 בהיותו] בהיות א 30 לשם] ליפת א 36 הוראת] הוראה ג 37 כמשפטה]
במשפטה ב | נראה] ליתא א

משקול הדעת כי מאה שנה אחר המבול היתה. וזה, כי כשנחשוב שנתיים אחר המבול כאשר נולד ארפכשד, ושליש וארבע שנה לו בהולידו שלח, ושליש שנה לשלח בהולידו את עבר, ושליש וארבע שנה לעבר בהולדתו את פלג, יעלה מספרם מאה ואחת. וכפי זה נולד פלג בשנת הפלגה בעצמה או אחר שנה. אולם בעל 'סדר עולם' יגזור אשר הפלגה היתה שלש מאות וארבעים שנה אחר המבול.⁵ והנה היתה באחרית ימי פלג. וקראו עבר אביו כאשר הולידו: פלג, כי ידע מציאותה בימיו בדרך נבואה. ואין להכחיש דבריו, כי דעתו רחבה מדעתנו. ועל אופן קיומם היה אברהם בן שמונה וארבעים בזמן הפלגה, והיה הוא בכלל בוני המגדל. וכאשר תתבונן על התולדות יגלה לך אמתתו. והתמדת ימי שם עד היות ליעקב חמשים שנה – יחייב, כי היו לשם שלש מאות ותשעים שנה כשנולד אברהם, ומאטים ועשר שנים, אשר הם תשלום ימיו, ישלמו בהיות ליעקב חמשים שנה.

(ה) ומלת 'זירד', בעבור שכל מעשה התחתונים תלויים הם בכח הגבוהים וכו'. כפי דעתו הקודם בהנחה, ראויה הנחת 'זירדה' בהוראת הגיע דבר מה בזה המציאות, יען כי מה שיחייבהו גשם קויימה עמידתו למעלה בהקש אל מצבו אשר הוא בשפל המקומות, מפני כי ממשפט המרכז תחתית העגולה הסובבת.

נשלם ביאור פרשת תולדות נח.

⁵ סדר עולם, א.

2 כאשר נולד] ליתא א | ארפכשד] ארכש א | ושליש] שלישי ג 4 ואחת] +שנה א | בשנת] בשעת א | בעצמה] עצמה א 5 אחר] אחת א 9 תתבונן] תבונן א 10 התולדות] התולדת א 14 הגבוהים וכו'] העליונים א 15 קויימה] קיוימה א

פרשת לך-לך

פרק יב

5

(ו) והכנעני אז בארץ. יתכן שארץ כנען תפשה מאחר וכו'. מפני כי מלת 'אז' מורה הגבלה זמנית, באופן בלתי המצא הדבר ההוא אשר ירמזהו כי אם בזמן ההוא המוגבל. לכן אם מלת 'אז' מורה על זמן עבור אברהם בארץ ההיא, ואמרו 'אז' מפני שקודם הזמן ההוא לא נמצא בארץ ההוא הכנעני, אולם תפשה מאחר כאשר יקויים זה, יתכן שמשה כתבו, מפני שהיה נודע (אולם) מפורסם לכל. ואם מלת 'אז' לא תורה על זמן עבור אברהם בארץ ההוא כי אם אל זמן אחר, יחשוב כי אחר כתבו. וידמה זה לקצת פסוקים אחרים יגזור בהם שכתבם אחר. ואמר **והמשכיל ידום**, מפני שהשיג מחולשת זאת הכוונה שלא יסכימו עליה רוב החכמים, והכרח עיונו חייבו באמתתה. ואע"פ שאנחנו לא נאות לו בזה, מפני כי ראוי להאמין אמונה הכרחית כי משה רבינו ע"ה כתב מ'בראשית' עד 'ישראל', לא חסר אפילו אות אחת, אמרתי לכתוב לו התנצלות, לבלתי ידברו על משיח יי תועה. והוא, כי יחשוב שכל מושג עתיד או הוה נעלם מההשגה החושיית לא יחייב שלמות לנביא, גם אין מכוון שמויי' לצוות ההגדה, מאחר שלא יחוייב שישגם על אופן הכרח נבואתו.

20

פרק יג

(ז) ויש לו שני שמות, כאשר מצאנו שני שמות לבן שמואל ושלושה לאבי אביו. דעתו בזה מבואר, כי פריזי אפשר שהוא בעצמו אחד מבני כנען הנזכרים, ולאחד מהם שני שמות, כמו שמצאנו לבן שמואל שקראו בשמואל: יואל (שמ"א ת, ב), ובדברי הימים יקראהו: ושני (דה"א ו, יב). גם אבי אביו של שמואל בשמואל יקראהו (יואל) [אליהוא] (שמ"א א, א), ובדברי הימים במקום אחד יקראהו: אליאב (דה"א ו, יב), ובמקום אחר יקראהו: אליאל (שם, יט).

30

פרק טו

35

(י) ויתן איש בתרו. לקראת רעהו, כי הבהמה והאדם שנים הם. דע, כי מלת 'איש' לא תפול, רק על דבר שלם. ואיך יאמר על החצאים הבלתי שלמים 'איש'? לכן יאמר, כי הבהמה והאדם שנים הם, ירמוז אל השנייות

6 מאחר] ליתא א 8 על] אל א 10 נודע] הכח לנביא א 11 על] אל א 13 והמשכיל] המשכיל ג 14 עיונו] עיוני א 19 מאחר... יחוייב] ליתא בג 20 הכרח] הכרחי א 28 יואל] ליתא א 38 אל השנייות] מ>ה אל פני השנייות אשר א

הנמצא באיבריהם, כאשר יאמר בעל ספר יצירה: 'חמש כנגד חמש'.¹ ולכן יצדק אמירת איש בכל חלק מחלקיו כאשר יחולקו בתווך.

פרק יז

5

(א) והנכון, כי שם הנכבד נקרא כנגדו, וזה שם התואר כנגד המעשה. מה שירצה א"ע בזה הוא, כי השם הנכבד אמנם יורה אמתת מציאותו כפי מה שהוא בבחינתו המוחלטת, לא במה שיצורף אל המציאות, וזה השם יורה עליו מצד היותו מספיק בעצמו בהנהגת המציאות. ואומרו כי העולם עומד על אלה השני שמות, היא גזירה צודקת. וזה, כי מפני שכל נמצא ימצא אחר שלא היה נמנעת התמדת מציאותו, זולתי בהדבק בו כח יהוה אותו וכח שומר אותו שלא יחסר, והיה אשר זה המשפט בעצמו מסכים גם במבט אל המציאות על אופן כללי, נאמר כי השם המיוחד כפי מה שיורה עליו הוא סבת המציאות בדרך ההמצאה הגמורה, כאשר המציאות הבלתי מוגבל סבת המציאות המוגבל, גם כאשר צורת המציאות מחוקה בו על אופן היותה בלתי נבדלת ממנו. אם כן יצדק אמירת היותו הוא בעצמו סבת המציאות על אופן ההמצאה המוחלטת ושמירתו, תהיה בזה יי האחר התאריי המורה ממנו ית' הספקת שלמות הנהגתו התמימה.

10

15

¹ ספר יצירה, א, ג.

2 חלק] ליתא א 7 המעשה] מעשה א 10 בהנהגת] בהמצאת א 11 אחר] מאחר א 17 אם] גם א | אמירת] אמרת א

פרשת וירא

פרק יח

5

(יג) והמלאך אמר אמת. אמר זה מפני מאמר רבותינו שהמלאך שינה בהשיבו דברי שרה מפני דרכי שלום.¹ יאמר א"ע שמאמר המלאך צדק והסכים למאמר שרה בעצמו, יען כי הוראת 'ואני זקנתי' תסכים להוראת 'אחרי בלותי', והוא פירושו. ואמת שהניח זכירת מאמר מסכים למאמר: ואדני זקן (בר' יח, יב), אולם לא שינה מאמרה. ואין לנו צורך לתיקון סופרים. אמר זה א"ע מפני מאמר רז"ל, אשר היה לו לומר: ויי עודנו עומד על אברהם,² יאמר שאין לנו צורך בזה השנוי. והעד שזה המאמר הנחתו ראוייה כאשר היא בזולת חלוף ותמורה, מה שאמר באחרונה: אל המקום אשר עמד שם את פני יי (בר' יט, כז), אשר יסכים עם זה בתכלית ההסכמה כאשר הוא מבלי שנוי. והנכון בעיני תמצאנו רמוז בפרשת ואלה שמות.

15

(כא) ועל דעתי, שפירושו: ואראה אם עשו כלם ברעה הזאת, ואם לא – אדעה. כי האמת, כי הכל ידע הכל על דרך כל ולא על דרך חלק. ירצה א"ע, שהחלקים, הכוונה הפרטיים, יודעו ויושגו אצל יי ית' על אופן כללי מסולק מן הפרטות. אולם כאשר ימצא פרטי אחד שלם בשלימות הראוי, יאמר שהפרטי ההוא יושג ממנו השגה פרטית לסבת הדבקו בכללי, ועל אופן מוחלט ידוע ממנו, למען היה כחו כח הכללי, למשפט שלמותו העובר. אם כן, יהיה ביאור הפסוק כן, יאמר על דרך התרת הדיבור: אתבונן בתואר מעשיהם ואראה, אם הם משותפים כולם במרי ובעול – ישותפו בעונש הכללי אשר יחול עליהם כולם; ואם לא – אדעה ואשיג השלמים, וינצלו מן העונש, מפני שההשגחה השמוית השומרת אולם תמשך אחר ההשגה. ויביא ראייה מהיות ביאורו לזה הפסוק אמתי ונכון מאמ' אברהם: האף תספה (בר' יח, כג). ויהיה הכוונה בו: האם למשפט היות השגתך כוללת בלתי נפרטת, לא תשיג על אופן פרטות השלימים כאשר ימצאו, וינצלו ולא יספו יחד עם הבלתי שלימים? ואומר, כי הגזירה המונחת מהחכם א"ע, אשר ידיעת יי ית' לא תתפשט בחלקים הפרטיים על אופן פרטותם, זולת על דרך כל, והם אותם אשר יונחו תחת השנוי והתמורה, לא קדם להם כח אל קבול הנצחות, אם בכללם ואם בחלק מהם, ואף באותם אשר קדם כח קיבול הנצחות בחלק מהם, והם פרטי המין האנושי, בעוד יתמידו במציאות הכחיי לבדו – היא גזירה צודקת מחוייבת האמת מצד מה שיגזור אמתתה המשפט השכלי. וזה מפני, כי הפרטים אשר הם בזה התואר, מציאותם מוגבל הגבלה גשמית

35

¹ רש"י, בר' יח, יג; יבמות סה ע"ב ועוד. | ² בר"ר מט, ז; רש"י, בר' יח, כב.

6 אמר¹ [אומ' ג 7 יאמר א"ע] ואמ' <<א"ע>> א | המלאך] שהמלאך א 10 לנו] ליתא א 12 לנו] ליתא א | הנחתו] +בתיקון א 13 שאמר] שיאמ' א 16 ואראה] וארא א 17 ולא] לא א | ירצה] +בזה א 18 הפרטיים] הפרטיית א 19 יאמר] ליתא א 22 יהיה] היה א | אתבונן] יתבונן א 23 ואראה] וארא א | ובעול] ובמעל א 25 השמוית] ליתא א 27 בו] <<*>> א | השגתך] השגחתך א | נפרטת] נפרדת א 29 ית' [ליתא א 34 אמתתה] אמתת א 35 התואר] הבואר א | הגבלה] הגבלת א

וזמנית, (ה)א]נה ועתה, אשר מפני זה ירוחקו מהתואר השמויי בתכלית ההרחקה, להיותו מופשט מהתארים השנים הרמוזים הפשטה מוחלטת, ירוחקו גם מידיעתו הפרטית עליהם. עוד, למה שהיה כל דבר אשר חזק המציאות יהיה חזק הידיעה בהכרח, יען היות הפועל השמויי בציור לבד, והיה אשר זאת הגזירה תתהפך שומרת הציודוק, כאשר כל דבר שאינו חזק המציאות אינו חזק הידיעה, ויהיה מטבע הפרטים הקודמים בהנחה אשר ישיג להם היותם נפסדים – נגזור היותם מושגים וידועים ממנו השגה חלושה, למשפט התרחק מנצחות המציאות. ולכן נגזור היותם בלתי מושגים השגה מיוחדת זולת השגה כוללת מקפת. ומכח זאת הגזירה כאשר יקויים אמתתה יוסר ספק אחר, יספק עליו כל בעל דת, שיאמרו מפני כי יסכימו האמונה והמושכל אשר מדע יי ית' נתלה בהעדר, ועל אופן כללי בידיעת הדברים העתידיים טרם היותם, ויחייבו היות משפט מוסכם בכל העתידיים, כוללים או מיוחדים שיהיו, והיה אשר מחוק קצת הדברים העתידיים המיוחדים אפשרי המציאה, והיא הבחירה האנושית, יתישב מפני זה ספק כאשר לא ימנע אצלם מחלוקה: אם שיאמרו שפלוגי שפעל בעוול, היתה בחירתו לעוול הכרחית, כאשר קדם מהמדע השמויי להשיגו באותו התואר טרם היותו, מפני שראויה הסכמת המציאות לציורו אי אפשר חילופו; וכאשר יקויים זה, חול דין העוול עליו – יהיה נגד המשפט השמויי מרוחק כפי הדת. אם שיאמרו שבחירתו בעוול היתה אפשרית במוחלט; ואם כן, כפי זה המדע הקדום לא יצדק כאשר יהיה הדבר בזולת התואר אשר צוייר ממנו – וזה בטל בחוקו ית'. זהו הגעת הספק מיועד ההנחה. ולמקום הסרתו נשיב אנחנו ונאמר: אף בהיות מדע השמויי נתלה בהעדר, להיות ידיעתו סבת המציאות, לא בהפך – לא יקויים האיש ההוא מצד התעצמו במדרגה החלושה ההיא מן המציאות במדרגת ידיעתו המיוחדת והנפרטת, זולתי מוקף מהידיעה הכללית והמשותפת, כפי מה שיחוייב מהשקפת התולדה המחוייבת מפאת צורת הרכבת המשפטים המוקדמים וגם זולתם אפשרי ההנחה. וכאשר היה זה כן, תשאר הבחירה הפרטית אפשרית במשפטה, מסולקת מן הצד ההכרחי, והדין דין אמת. וקצת אנשים יפצרו להעמיד היות מדעו ית' מגיע עד הבחירה ההיא הפרטית, ויתאמצו להתיר הספק בדרכים יחשבו להתירו, וישאירו מציאות דברים ירוחקו מהמציאות ומהציור הנקי, ויי המקיף רצון יריאיו.

פרק יט

(טו) ויאמר ר' יונה המדקדק, כי לא יתכן לאמר: וכמו עלה השחר, והנה שכח: ורב כמו רבו (זכ' י, ח). יחשוב זה שמלת 'כמו' לא יתכן הסכמה אל

1 מהתואר] מתואר א 2 השנים] ליתא א 3 ירוחקו] ליתא א | אשר] ואשר א 8 מנצחות] מנחות ג 9 מיוחדת זולת] מיוחדת כי זולת אם א 12 ויחייבו] ויתחייבו א משפט] מושפט א 14 הבחירה] הבחינה א | זה] ליתא א 20 צוייר] יצוייר א 21 מיועד] מיועד א | הסרתו] הסרבו א התרתו ג 24 והנפרטת] והנפרד א 26 צורת] צורה בג | המוקדמים] הקודמים א 28 היות] היותו א 30 דברים] הדברים א 37 רבו] ורבו ג

5

10

15

20

25

30

35

- פועל עבר. וא"ע יסתור זה, כי מצאנוה סמוכה אליו בזה הפסוק.
 (יז) **אל תבט אחריך. אתה וכל אשר לך.** יאמר א"ע שזה לא היה צווי
 פרטי ללוט לבדו, כי אם לו וכל אשר לו. ולכן נענשה אשתו מן הדין בעוברת
 על הצווי ההוא. ויאמר שזה ידמה למאמר: **לא תאכל ממנו** (בר' ב, יז),
 שכלל אדם וחיה.
 5
 (לא) **ותאמר הבכירה אל הצעירה. יתכן שהיתה לו אשה אחרת ומתה**
בתחלה. יחייב א"ע היות ללוט שתי נשים מפני כי מלת 'בכור' לא תפול זולת
 על פטר רחם. וכבר היו ללוט בנות אחרות נשואות בסדום גדולות מאלה.
 ולזה לא יקויים שזאת היתה בכורה, רק בהיות ללוט אשה אחרת אם בנותיו
 10
 שהיו בסדום. וזאת היתה פטר רחם אשתו אחרת נשאה אחריה.

פרק כ

- 15 (ד) **ואל תשמע אל דברי המהביל המחליף מלה במלה שפירש 'הגוי'**
איש, ובמלת: לעם נכרי (שמ' כא, ח) **אאריך מעט.** יאמר שם, כי מלה אשר
 הנחתה הראשונה להורות על מונח פרטי יתכן פעמים שתורה במקום המין
 הכללי, אולם לא יתהפך. ולכן מאמרו, אשר 'גוי' כמו 'איש' – לא יצדק.³

20

פרק כא

- (ל) **ודע, כי מלת 'שבועה' עיקרה – שבעה, ובפסוק: או השבע שבועה**
 (במ' ל, ג) **אפרשנה.** טרם בארי דעת א"ע במהות השבועה אקדים הקדמה
 25 מיוחסת לביאורה ואומר. דע, כי מפני שהיו הפעולות האנושיות ההסכמה
 עליהם טרם העשותם מחוייבת מן הבחירה האפשרית, והיה הדבר אשר
 התחלתו אפשרית הוא בעצמו אפשרי, יתחייב היות ההסכמה ההיא אפשרית
 בבחינת ההתחלה המחייבת מציאותה. ולכן כאשר יכוון מהאדם להיות
 מוסכמת ממנו פעולה מה מיוסדת על חומר הכרחי במציאות או בהעדר לא
 30 תבטל, ראוי להעמיד התחלה הכרחית תהיה סבתה, למען יקויים מציאותה
 על התואר ההוא, יען כי בזולת זה נמנעת. ובאומרי: כי בזולת זה נמנעת,
 ארצה בו כן בבחינת הפעולה במה שהיא זולת מוסכמת טרם העשותה,
 והיתה ההסכמה ההיא התחלתה על התואר המונח נמנע היות קיום הפעולה
 על אופן הכרחי, יען כי יתכן מתחדש מה ישנה רצונו בהסכמה ההיא. ולזה
 35 אומר, כי השבועה אינה זולת מאמר מורה על הסכמה הכרחית, יהיה התלות
 המאמר ההוא על נמצא הכרחי המציאות להורות היות הפעולה ההיא
 המוסכמת ממנו עשותה או המנע ממנה הכרחית הקיום. וההשקפה העיונית

³ א"ע, שמ', שם.

1 כי יען+ א 2 וכל] ולכל א 3 אשתו... הדין] מן הדין אשתו ג 6 שהיתה] שהיה א
 8 פטר] פטרם ג 10 אחריה] אחרת א 15 שפירש] ליתא א 15–16 'הגוי' איש]
 שהגוי האישא 17 שתורה] שהתורה א 18 לא¹] ליתא א 28 המחייבת] המחוייבת ג
 29 ממנו... מיוסדת] ליתא ג 33 ההיא] ההוא ג 36 ההיא] ההוא ג

מחייבת בלתי היות התלות המאמר אשר זה תוארו ראוי זולתי בשם ית' לברו, מפני כי כל נמצא מה זולתו ית' יהיה אם נפסד ואם איפשר המציאות. ואף אם קובל בהם הנצחות, זהו כפי בחינת סבתם, אולם מצד בחינתם הפשוטה היו אפשריים. וכפי זה יהיו נצחיים כפי בחינה אחת ואפשריים כפי בחינה אחרת. אמנם יי' ית' היה הכרחי המציאות באי זו בחינה מהבחינות. ואף בקיום היות קצת נמצאות נצחיים המציאות מסולקי תכונה מה אפשרית, כאשר ירצו קצת, אולם יהיה הנצחות ההוא אשר השיגם בלתי מוחלט זולת בתואר מה. ואחרי הקדמתי מה שראוי להקדימו אומר: מה נעמו דברי א"ע ורמיזותיו באומרו כי **השבעה מגזרת שבעה**. ויהיה המכוון בזה, כי מפני אשר היו התחלות המציאות ששה, כפי מה שיחוייב בציריניו הנמצאות, יען כי כאשר יבוקש תמצא חלוקתם מגעת לזה המספר השלם, והיה הוא הנמצא השביעי על דרך הרכבה – לזה מלת 'שבעה', אשר תגזר מ'שבעה', ירמוז אל היות התלות המאמר ההוא המוסכם בו ית' כאשר יחוייב ממה שקדם בהנחה. ויסבול מאמר א"ע דרך אחר מן הביאור, ואחשוב אשר זה השני הוא המכוון ממנו, ואם הראשון לא ירוחק בהעמקה. והוא, כי לכל נמצא גשמי השיגוהו שש קצות כמו שמושג מהם, וידבק עמהם כח אחר שביעי המתמיד מציאותם, והוא הכח השמויי המהווה והשומר כמו שבארנו במאמר קודם,⁴ ואם היה אשר הכח הרמוז יתמיד מציאות אף אותם אשר היו נעדרי הגשם, אולם לא הוסכם אצל ההמון ולא קויים זולת מציאות הדברים הגשמיים. והנה, **שבעה מגזרת שבעה** ירמוז אל היות התלות המאמר ההוא המוסכם בשמויי ית' בזה התואר. ואחשוב כי לזה רמז בעל ספר יצירה באומרו: 'שש קצות והיכל הקדש מכוון באמצע',⁵ אשר תהיה רמיזת 'היכל הקודש' אל הכח השמויי בדבר בהיות הדברים הגשמיים והעמדתם וקיומם אחרי התהוותם. ואם שירמוז אל הצורה אשר תתחייב מזולת התחלה גשמית בבחינתו העצמי, היה הוא ית' צורת המציאות על אופן כללותו וחלקיו, הרצון בשתי הדעות אחד בעצמו בהעמקת העיון. וכאשר יכוון מיי' ית' הוראת היות פעולה מה מוסכמת ממנו על אופן הכרחי, אולם יהיה התלות המאמר אשר יורה עליה בו ית' במאמר: בי נשבעתי (בר' כב, טז). ויען כי **שבעה מגזרת שבעה**, תהיה מלת 'נשבעתי' נגזרת ממנו גם כן. ומה מאד יאות אל הכונה. ויהיה מאמרו ית' אשר התלות המאמר ההוא בו אשר הוא הנמצא השביעי כפי הפנים המתחלפים אשר הנחנו. והנה כי: יד על כס וכו' (שמ' יז טז), יהיה ההתלות ההוא בו ית' גם כן כפי דעת הר"מ.⁶ ולא יהיה התלותם בנמצא מן הנמצאות זולתו למה שצייר מנצחותם אשר יבדל מנצחותו. ישתבח מי אשר נצחנו בנעימותו.

⁴ ר' משה בן יהודה, בר' יז, א. | ⁵ ספר יצירה ד, ג. | ⁶ רמב"ם, מורה הנבוכים, א, ט.

2 א] ליתא א 5 היה] יהיה א 9 ויהיה] והיה א | כ"2] ליתא א 11 הוא] תסבול א 15 לכל] כל א 18 ואם] ואף אם א 23 בהוית] נהוית א 27 הוראת] קוראת ג 28–29 ויען... 'נשבעתי'] ליתא א 31 כס] +יה ג 32 ההתלות] התלות א | כן] ליתא א

פרק כב

- (א) **ואנשי שקול הדעת יאמרו שהדעות שנים: האחת, דעת הדבר בטרם היותו; והשני, דעת היש הנמצא.** זאת הגזירה תצדק הנחתה בהקש אל השגת השכל האנושי, אשר מחוקו היות המציאות סבת ידיעתו אחרי היה טרם הידיעה בכח אליו. ולכן הדבר אשר הוא נעדר המציאות נעדר הידיעה, ובהתחדש מציאותו תתחדש בהשגתו אצלו ידיעה. ואחרי היות מאמרי התורה מונחים כפי משפט השגת השכל האנושי, לא כפי תואר ההשגה השמוי, תצדק הנחת הספור על אופן נסיון אשר יסודתו אחר הבחירה האפשרית, תחייב היותה נעדרת הידיעה כאשר נעדרה מחוק המציאות, ועל אופן מוחלט ירמוז אל ידיעת הדבר טרם היותו. ומאמ': עתה ידעתי (בר' כב, יב) ירמוז אל המציאות הנמצא בפועל אחרי קדם מציאותו בכח, אשר תתחדש לשכל ידיעה בהתחדשו זהו כפי אופן תואר ההשגה האנושית. אולם בשכל השמוי יצדק: קורא אליהם יעמדו יחדו (ע"פ יש' מח, יג), השגת העתיד והעבר אצלו שווה מפני היותו סבתם. וירצה א"ע, שהסבה אשר מפניה הביא יי אברהם אל פעולה יוצאת מוחשת אחרי קדם מציאותה בציוורו ית' טרם קיום מציאותה בפועל, אולם היא למען יוציא השלמות אשר היה בכח אליו אל הפועל, כאשר לא ישוער גודל השלימות בכמות גם באיכות, זולתי בהשלם מציאותו בפועל, לא מצד השלמו בכח לבד. ולזה כיון באומרו: ויי ניסהו כדי שיקבל שכר. ואולם מלת 'ידעתי' בעצמה יאמר שתדמה למלת: ואם לא אדעה (בר' יח, כא), גם למלת: ידעתיך בשם (שמ' לג, יב). כוונתו בזה, אשר בעשותו הפעולה השלימה הזאת הגיע אל שלמות מפניו נאצלה העדפת השגחה, וידיעה שמוי' נפרטת בזולת תואר היותה טרם הגיעו אל השלמות ההוא, להיות משפט העדפתה שתמשך אחר העדפת שלימות הנמצא.
- (יד) **וטעם: בהר יי יראה, באלה הדברים.** יביא שם זה הפסוק בכלל פסוקים אחרים, יחשוב בהם שכתבם אחר זולת משה רבי' ע"ה.
- (טז) **בי נשבעתי. היא השבועה הגדולה העומדת לעד.** הוא אמת אין בו ספק, כי מפני שהיה זאת השבועה התלויה בעצמותו ית', והיה אשר הוא ית' מחוייב המציאות חיוב גמור, מסולק מתכונה מה אפשרית – לזה השבועה התלויה בו הכרחית הקיום.

נשלם ביאור פרשת וירא.

3 בטרם] טרם א 5 מחוקן] יחוקו א 7 בהשגתו] השגתו א | ידיעה] ידועה א 9 על] אל א 10 נעדרה] נעדר ב | ועל] יתחייב א 12 אחרי] אחר א 16 פעולה] הפעולה א | מציאותה] מציאותו בג 19 לבד] ליתא א 20 שיקבל] יקבל א 22 שלמות] השלמות א 29 כן] ליתא א 31 הקיום] בקיום א

פרשת חיי שרה

פרק כג

(א) **חיים. לשון רבים ולא יתפרדו.** אחשוב שהרבוני אשר ימצא בחיות, אשר מפניו לא יפרד השם המונח עליו, הוא מפני שהעמדתו וקיומו אולם יהיה בנחירי האף, כמו שבארנו בפסוק: ויפח באפיו (בר' ב, ז), אשר השיג להם מן השניות מה שהוא גלוי.

(ג) **פני מתו. רמז לגוף.** אמר 'מתו' בעד שרה. ואם יורה הוראת זכר, מפני שירמוז לגוף מופשט מהנפש אשר בסבתה יתחדש התחלפות הזכרות והנקבות על אופן עצמי. **ועוד תמצא פירוש: לאמר.** כוונתו, הכוונה היותו דבק בפסוק הנמשך אחריו כאשר יבאר הוא לפנים.

(ט) **בכסף מלא. וההפך: חסר.** מפני שיתכן שיהיה לדבר אחד שני הפכים, לא מצד עצמו אולם מדרך לקיחתו, והיה אשר בהודע הדבר יודע הפכו. לכן יאמר שהפך 'מלא' זה 'חסר', כי איפשר היות הפכו זולתו, והוא 'ריק', ובידיעת הפכו השגנו אותו. ותהיה הכוונה בו, שיהיה שלם נעדר החסרון.

פרק כד

(ג) **וטעם 'שמויי השמים ושמויי הארץ' במקום הזה, כי בת פלוני לפלוני בארץ מן השמים, והוא סוד.** ירצה א"ע לתת סבת זכירת 'שמויי השמים ושמויי הארץ' בזה הפסוק, ויאמר מפני שזה מכלל הדברים הנמצאים בעולם הזה השפל אשר יוגבל מציאותם כפי המערכת הגבלה עצמית. וכיון אברהם במאמרו זה ליחס הדבר לסבתו הקרובה. ובאמת, כי ידיעתו סוד נסתר ונעלם בלתי ידוע, זולתי ליודעי דעת עליון ושלימים בחכמת התכונה וחכמי הטבע, כמו שקדם בפסוק: ויראו בני השמויים (בר' ו, ב).

(ח) **וטעם: לא תשב, בעבור אברהם שהוא העיקר.** ראוי לדעת, כי ענין חזרה לא יפול זולת למי שקדמה לו העמידה במקום ההוא. ולזה מלת 'תשב' כוונה עצמית בעד אברהם, אשר הוא העיקר, ויצחק מסתעף אחריו. ולא תכונן הוראתה אשר היא החזרה על יצחק על אופן עצמי, כי לא תצדק.

(יד) **אותה הוכחת לעבדך ליצחק. נסמך העבד על תפלת הנביא שיי ענהו והוכיח בחלום על ידי המלאך.** כוונתו בזה מבוארת, אשר נסמך העבד ובטח אשר במוצאו נערה לא תמאן נתינת המים כאשר יבקשם ממנה, שהקדים לה יי תוכחת לצוותה על חוק המוסר הזה בחלום על ידי מלאך. **ודרך יהונתן אחרת.** אחשוב שירצה בו, שפעולת אליעזר זאת לא היתה על דרך התחכמות

10 מתו+נגד א | בעד] נגד א | זכר] הנר א 12 היותו] היות א היותה ג 13 יבאר הוא] יבואר א 16 זה] ליתא א | איפשר] אי+ג | הפכו²] הפך א 25 ויאמר] ואמ' א 26 וכיון] יכוון א 30 העיקר] עיקר א 32 כוונה] ליתא א 34 לעבדך] ליתא א 35 המלאך] מלאך א 36 המים] מים א 37 תוכחת] ליתא א

- בלקחת הדבר כדרך סבות מחייבות מציאותו, זולת הסמכו על בטחון השמויי לבדו. אולם דרך יהונתן באומרו: אם כה יאמרו עלו (א)[ע]לינו ועלינו (שמ"א יד, י) היה מערמת אנשי המלחמה וחריצותם. או יתכן שהיתה בחירתו לאחת מן החלוקות כפי בחינת המשפט ומבט המערכת. ואם בטחונו אשר ברית כרותה לשפתיהם פיהם הכשילים, כפי מה שדרשו רז"ל.¹ ואם השואל ינצח השואל.
- (טז) ואיש לא ידעה. רחוק שידבר הכתוב על חוץ הדרך, רק פירושו שתתהיה הנערה בתולה שישכב איש עמה, גם תהר. ירוחק מאצלו מאמר האומר: 'ואיש לא ידעה, שלא כדרכה'.² אולם פירושו, מפני כי יתכן שתמצא נערה נשכבת גם הרה שומרת בתוליה. והעיד שמואל על אמתת זה באומרו: 'יכול אני לבעול כמה בתולות בלא דם',³ להורות נקייתה השלם חוייב הנחת: ואיש לא ידעה, ואף אם קדמה הודעת היתה בתולה.
- (סב) בא מבוא. שם המקום יקרא בשני שמות. ויהיה האחד 'בוא', והאחר – 'באר לחי רואי'.
- (סג) לפנות ערב. קרוב מביאת השמש, והפך זה: לפנות בקר. דעתו בזה נכונה, אשר פנות בקר יקביל לפנות ערב כאשר יורה זמן קרוב לצאת השמש, ופנות ערב יורה אל זמן קרוב לביאתו.

פרק כה

- (א) קטורה. איננה הגר. אמר זה מפני מאמר רבותינו שהיא הגר שקיטרה את מעשיה.⁴ ויעמידו אמתת זה לבלתי יתכן אצלם שאברהם לקח אשה אחרת זולתה אחרי מות שרה. ולא יאות זה לדעתו. ויאמר, כי מה שיסתור דעתם זהו מאמר ולבני הפלגשים (בר' כה, ו), אשר יורה שלקח נשים רבות, ואף אם היתה היא בכללם. ולזה אין צורך לחייב שקטורה היתה הגר.
- (ח) ויאסף אל עמיו. יש אומ' כי על כבוד הנפש אמר, כי בהיותו בחיי הגוף הוא כחלק נפרד. מה שיסבול זה המאמר מן הביאור הוא מה שאומ', והוא, כי אף אם היה מחוק השכל האנושי, אשר בהמצא בו מן השלמות על אופן הראוי ישוב כללי אחרי הטרם המצאו בו פרטי, אולם לא יסולק ממנו הפרטות על אופן מוחלט זולתי אחרי הפרידה הגמורה מן הגוף, להיות ממשפטו לחייב פרטות למי שידבק אצלו בדרך מה בעוד יתמיד הדבקות ההוא. והדעת הזה נכון, ויגלה אמתתו בפסוק: כי לא יראני האדם וחי (שמ' לג, כ).

- נשלם ביאור פרשת חיי שרה.

¹ במ"ר יח, י. | ² פי' רש"י לפסוק. | ³ חגיגה טו ע"א. | ⁴ בר"ר סא, ד.

1 כדרך] בדרך א | מציאותו] מציאות א | זולת] זולתו ג | בטחון] הבטחון א 2 אם] כי א 4 החלוקות] חלוקות א | ואם] ליתא א 5 לשפתיהם] לשפתים א 7 שידבר] שיעיד א 10 נשכבת] נשכבה ג | בתוליה] בתולותיה א בתולים ג | והעיד] והעיר ג 11 בתולות] בעילות א | השלם] שהשלם א 13 המקום] מקום א 16 זמן] על דרך א 24 אחר] אחר א 27 יש] איש א 28 שאומ'] שאמ' ג 29 כי] ליתא א

פרשת תולדות

פרק כה

5
(כב) **נקראו 'בנים' על שם סופן.** זה מובן בעצמו. והכוונה, שיקראם התורה 'בנים' טרם לידתם, ואם אינה ראויה הנחת השם ההוא עליהם זולתי אחר הלידה. ויתכן זה ולא ירוחק, ואף במאמרים הנבואיים אשר היו עצמי האמת, מפני כי האפשר בשיונח נמצא לא יקרה מזה בטל, כמבואר במקומו.

10 (כג) **כי לא מת עד אשר היו בניה בני ט"ו שנה.** יודע זה מפני כי חיי אברהם קע"ה שנה, ובהיותו בן מאה הוליד יצחק. ובהיות יצחק בן ששים הוליד יעקב ועשו. ולזה חיי אברהם ישארו אחרי לידתם ט"ו שנה.

15 (כז) **והיות יעקב יושב אהלים.** יסבול שתי כוונות: אם שיבואר מפניו היות תכונת יעקב הפך תכונת עשו בזה במונח אשר יקדמהו, וזה שעשו היה איש מדברי ויעקב בייתי; אם שיכוון זולת הוראת סיפור מעשיו מבלי היותם מקבילים למעשי אחיו, ויהיו מעשיו הרמוזים היותו יושב אהל ומקנה.

20 (לד) **והנה אליהו מוכיח.** הכוונה יבואר ממה שקרה לאליהו מתכלית העוני, מה שנתפרסם מהצטרכו לפרנסת הצרפית (ראה מל"א יז, ט), שהעושר אינה מעלה גדולה לצדיקים. ואם צדקו דבריו, יען כי בבחינתו הפשוטה קניינו לא יחייב שלמות עצמי, טובה חכמה עם נחלה (קהלת ז, יא). והנה מאמר יי לשלמה מוכיח (ראה מל"א ג, יא-יב).

פרק כו

25 (ו) **וישב יצחק. עשה כאשר צוהו יי.** באומרו לו: שכון בארץ אשר אומר אליך (בר' כו, ב).

30 (טו) **בא סמיכות 'בארות' על שני דרכים.** הדרך האחת, היות הב' נקודה בחטף והאל"ף בקמץ קטן; והשני, היות הב' בקמץ קטן והא' נחה.

35 (לג) **באר שבע. נקרא כן על שני דברים, או הוא עיר אחרת.** מפני שמצאנו במה שקרה לאברהם בהשבעו לאבימלך מקום נקרא גם באר שבע מפני השבועה ההיא (ראה בר' כא, לא), יתכן היות באר שבע המונח פה הוא בעצמו באר שבע אשר ירמוז שם. ונקרא כן מפני שתי השבועות, והם שבועת אברהם גם שבועת יצחק. ואפשר היות זה באר שבע אחר זולתו.

פרק כז

(יז) **ויתכן שנקרא כן בעבור היות החלק חלקיו שוים.** זה אמת ויסכים

7 ההוא עליהם] עליהם ההוא בג' 10 בני] בן א' 11 ובהיות] ובהיותו ג' 17 לאליהו] בנחל ברית ג' 28 סמיכות] סמכות א' | האחת] האחר א' | הב' הכ"ף א' 29 בקמץ'... והא' ליתא ג' | הב' הכ' א' 30 הוא] היא א' 31 שקרה] שקדם אג

למאמ' אריסטו בספר המאמרות.¹

(כז) נשיקה. עם למ"ד, ביד או בכתף או בצואר; ובלא למ"ד, בפה. דע, כי כאשר נאמ' שימצא דבר לדבר בשמוש למ"ד, יהיה הקניין ההוא יוצא חוץ מעצם הדבר. אולם בהאמר שימצא דבר בדבר בזולת שמוש למ"ד, יהיה הקניין ההוא בו בעצמו. ולזה נשיקה עם למ"ד יורה על היות הנשיקה ההיא בחלק מחלקי הגוף בזולת מקום הנשיקה בעצמו, והוא הפה. אולם בהיותה בזולת למ"ד, יורה על היות הנשיקה ההיא בפה בעצמו, אשר הוא מקום הנשיקה.

5

(מד) ימים אחדים. פחותים מעשר. זה אמת, מפני כי אחדים שם למעלה הראשונה מן המספר, והעשרות היו המעלה השנית.

(מו) קצתי בחיי. כמו הפוך בטעם. וההפוך אשר בו הוא היות אות הצד"י מאוחר לקו"ף ומשפטו מוקדם.

10

נשלם ביאור תולדות יצחק.

¹ ראו למשל אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר המאמרות, מאמר ב, חלק ד, פרק ו, עמ' 71.

פרשת ויצא

פרק כח

- 5 (יא) וכן אמר הושע: ושם ידבר עמנו (הושע יב, ה). ולא ביאר המקום, מפני היותו ידוע ומפורסם. לא יתכן להיות 'ויפגע' כמו: אל תפגע בי (יר' ז, טז). אמר זה כנגד מאמר האומר: 'אין פגיעה אלא תפלה'.¹ ויחייב זה האומר הוצאת מלת 'במקום' מהנחתו הפשוטה, וכפי דעתו ישוב אל יי. והסבה אשר מפניה לא יתכן מבוארת מדבריו ביאור מספיק, אין צורך להרחיב המאמר עליה. ויקח מאבני המקום. טעמו, אחת מאבני המקום. יחייב היות הלקיחה ההיא זולת אבן אחת, למען יסכים זה למאמר המאוחר, והוא מאמר: ויקח את האבן (בר' כח, יח). ומי שיכוין בביאורו זולת זה לא יסברוהו לביאור דעת א"ע.
- 15 (יב) ומה שירצה אותו במראה יעקב אבינו הנרמזת בפרשה הזאת אקדים ואומר: ראוי שתדע, כי ואם יחלקו החכמים בכוונת כללות המראה החלומית ההיא וברמיזת חלקיה, מפני כי יקחום באופנים שונים וחלוקים, אולם ישותפו כולם בכלתי היות המראה ההיא מתחייבת לבד מהתחלה דמיונית פועלת, זולת היותו בהשקפה שכלית ובמעמד נבואי, העמידהו העיון ההוא המופלא על ידיעת מושג נעלם ממנו טרם ההשגה ההיא. ומה שירצה אותו א"ע אשר נתבאר ליעקב במראה הנבואית ההיא, הוא ידיעת היות המציאות הזוה השפל מוצע ומונח תחת תנועת הגרמים השממיים באופן הסדור, סודרו בו מפאת רצון הבחירה השמויית. והשמים המונחים עם צבאותיהם הם מלאכיו ושלוחיו, ישוטטו בארץ לדעת מה יעשה בה. ולא ירצה בעולים ויורדים זולת מה שירמזו בנבואת זכריה, באומרו: אלה אשר שלח יי להתהלך בארץ ויאמרו התהלכנו בארץ (זכ' א, י). וכמו שהנחנו, אלה המלאכים ירמזו אל המזלות והכוכבים המוסכמת פעולתם כפי דעתו בזה המציאות, לעשות כאשר חפץ יי. והנחתם אשר יעלו וירדו אינה זולת, על דרך המשל, מלך על משרתיו, אשר יכוון לדעת תחלה פעולותיהם ולהגיע עליהם אחר הידיעה ההיא מה שיסבלו מן הדין כפי בחינת המשפט, לא שתהיה ההנחה ההיא מוסכמת הסכמה גמורה.
- 20
- 25
- 30
- 35 ואחזה דעי אף אני (ע"פ איוב לב, י), ואם קטן הוא, ואומר, כי מה שנגלה לו מפני המראה ההוא אולם הוא ידיעת היות המציאות האחרון הזה, ואם הוא שפל במציאות ובמצב עולה אל מול פני השמוי' ולא יסור, יעלה עדי הדבקו בדרך מה בעליונים. ועל אופן אמיתי יקשר המציאות התחתון בעליון, והם המלאכים העולים. ומפני העלייה ההיא אשר יעלה במעלותיה

¹ סנהדרין צה ע"ב.

1 ויצא] +יעקב אג 6 ביאר] יבואר א בואר ב 7 תפגע] תפגעי ג 8 כנגד] מפני א ליתא ב 12-13 המאוחר... לא] ליתא א 15 במראה] במראת בג | בפרשה] בפרשת ג 16 כללות] ליתא א 17 יקחום] יקחם א | שונים] גנוזים א 20 המופלא] במופלא א | ההיא] ליתא א 25 שירמז] שירמוז א 26-27 ויאמרו... המזלות] ליתא א 28 על²] עם א 32 קטן הוא] קטון היא ג 34 ובמצב] ומצב א 35 אופן] ליתא א יקשר] נקשר ג | המציאות] מציאות א

- תאחו בו ההשגחה וההבטה השמויית, מאשר מפני ההבטה וההשגחה ההיא המחוייבת בסיבת העלייה הקודמת יאצלו ויושפעו עליו השפעות ואצילות יהוו הנמצאות וישמרום הוויה ושמירה, יאותו כפי הבחירה השמויית ושמירת סדר תולדת הנמצאים, והם המלאכים היוורדים. והיות העלייה המונחת סבה יתחייב ממנה עלול דבק, והיא הירידה הרמוזה, היא מפני עשות העליונים דוגמתם למטה. ועל אופן מוחלט התחתון המשל ודמות העליון. לזה, כאשר הסכים המציאות עם הכוונה הרצויה והיה מה שרצהו, ירצה מה שיהיה וישמרהו. ומה שראוי שתבונן עליו אומרו: עולים ויורדים בו, אשר יחד מה שאליו תהיה תנועת הירידה והניח כלות הגעתם בזולת מה שאליו היתה תנועת העולים. ויצדק זה, מפני היותם מקבילים הקבלת התחלה ותכלית וקיום ההגבלה והרמיזה הפורטת והערכם, ואם כפי הבחינה הפשוטה העולים זולת היוורדים אינם כי אם הם בעצמם, כאשר יודע בהעמקת העיון. ומה שראוי שתתעורר עליו גם כן ותדעהו, להיותו מפתח הבנת המאמר עלי אומרו: אכן יש יי במקום הזה (בר' כח, טז), כי מפני אשר היו אישי הנמצא אשר קדמה רמיזתו נפסדים, יראה היות ההשגחה השמויית המהווה והשומרת מרוחקת ממנו הרחק רב. והנה אנכי חברתי מזג מאמרי זה במליצה קצרה וצחה, ואם יסבול אריכות נוסף למען יוסיף יערב.
- (טז) אכן יש יי במקום הזה. בעבור שימצאו שם מקומות יראו שם ניסים וכו'. מה שירצה אותו א"ע בזה הוא מה שאומר, עם הקדימי תחלה שתי הקדמות. ואומר, כי מפני אשר היה המציאות השמוי נמצא בתואר השיווי השלם, נאמר כי כל אשר יהיה הנמצא מתיחס יותר לשיווי ההוא תדבק בו ההשגחה השמויית הפורטת והמיוחדת למשפטו מזולתו נעדר ההתיחסות ההוא. גם אומר, כי כל נמצא אשר ירוחק מהתיחסות השיווי ההוא אשר מפני ההרחקה ההיא היו המשוטטים הקרובים בו זולת עיני יי למשפטה, יהיו הפעולות המתחייבות מהנמצא ההוא מוגבלות ושומרות סדר מה, לא יעברו הסדר ההוא לסבת הגבלת הפועל הקרוב אשר יאצלו מפניו. ומפני זה אומר, כי כאשר ימצא מקום מה ערך מצבו באופן ההשוואה הגמורה, דירתה ומושבה ביציע התחתונה מתמדת, עולה עד לרקיע מוכנת לקבל כח עליון. ואם הארץ מלאה כבודו (ע"פ יש' ו, ג) תיראה בו יותר גבורת יי. ועל אופן חיוב מוצע ומונח תחת ההשגחה השמויית הפשוטה לסבת ההשוואה ההיא. וכאשר יקויים זה, יתכן ההגעה במקום ההוא פעולות פלא המצאם במקום זולתו, יען כי רחבה ונסבה יכולת השפעת אצילות המניע אשר ימצאם. ונתבאר אצל יעקב היות המצב המקומי אשר יקיפהו בעת ההתבודדות בעיון המונח ההוא אשר קובלה בו זאת הסגולה. ולזה כיון באומרו: אכן יש יי במקום וכו'. ומפני כי היתה הנבואה שפע ואצילות שמויית פשוט מגיע אל האיש המנבא, עם היותה מכלל הדברים המופתיים בחלק, ואם לא בכל, לא היה משפט המצאה זולתי בחלק מן הארץ אשר זה תוארו. ומקרא מלא**

1 [ההשגחה] ההשגה ג | מאשר] אשר א | [וההשגחה] וההשגה א 2 [ואצילות] ואצילות ג 3 [הוויה] ההווה ג | [אותו] יאות ג | [הבחירה] בחינה א 7 [הסכים] יסכים א שרצהו] שירצהו א 8 [שיהיה] שהיה א | שתבונן] שתבונן א 10 [העולים] עולים א 11 [התחלה] ליתא א 12 [אז] א 14 [הבנת] הבנה א 16 [מרוחקת] מרוחקים א 19 [וכו'] ליתא א | [הקדימי] הקדמי א 28 [מוכנת לקבל] ליתא ג 30 [חיוב] חוייב א 34 [ולזה] ולכן א 35 [במקום] ליתא א 37 [המצאה] המציאה א

מסייעני באומרו: ישוטטו לבקש את דבר יי וכו' (עמוס ח, יב). גם התעוררות יונה לצאת מארץ ישראל ולברוח תרשישה מפני יי, בהיותו ממאן המאמר הנבואי לסבה מונחת מרז"ל. ומכח מאמרי זה יגלה לך מאמרם: 'כל הדר בחוצה לארץ כמי שאין לו אלוה'², כי באמת בדבריהם כן הוא. גם מאמרם המפורסם: 'מלאכים שלוהו בארץ עלו, וירדו מלאכים אחרים ללוותו חוצה לה'³, מפני היותם מתחלפים התחלפות עצום מדברי הקודמים, ומפני אשר השיגו האבות מעלתה, כפי הבחינה הזאת היתה רצויה מהם, והיא סבת עמדם על תכלית הבקשה העצומה על ירושתה, לא לסבה מן הסבות המפורסמות זולתה. הש' שמויי' ירצני ואראה בנחמתה כי נחם וכו' (ע"פ יש' נא, ג).

(כא) וטעם: והיה יי לי לשמויי'. זה ה' הנזכ', כי כן כתוב: והנה יי נצב עליו (בר' כח, יג). ובפרש' ואלה שמות תמצאנו. הכוונה אשר כיוון יעקב ובחר העמידה תחת ההשגחה השמויי' הפשוטה, למה שימצא בה מן החשיבות הנוסף. ואשר יורה על ההשגחה הנרמזת הוא ה' הנכבד. ויבואר הביאור האפשרי עליו בפרש' הנזכרת.⁴

פרק כט

(ב) וַיָּרָא. מלה זרה בעבור שנפתח היו"ד. והזרות הזו לא יתכן המציאה ראשונה, כי אין אחריה אות מאותיות הגרון אשר ראוי להרחיב ניקוד האות למשפטה. גם, כי לא ימצא הזרות הזו באות מאותיות אית"ן המשרתות אשר היו חבירי היו"ד, כמו: וארא, ותרא, ונרא, שאין האות המשרתת מאחת מהם נקודה בפתח גדול כמו זאת. ואולם מה שחייב הזרות הזו הוא מה שיאמר, כי כאשר נכוין הנחת מלה משורש 'ראה' תבוא בחסרון, בדמיון וישב, לחסר הה"א לבדו, לא יתכן הראות הא' אשר תשאר לסוף המלה, בדמיון הראות הבי"ת אשר בסוף מלת וישב. ואם נחסר גם הא', ישאר 'ויר', על משקל: ויף בגדלו (יח' לא, ז). ויען כי יתחלף ויתערב עם לשון 'ירה', ויחשב משורשו. לזה נפתח היו"ד, למען יבדל ממנו.

(יד) חדש ימים. פרשתינו. ופורש בביאור בראשית.⁵ והוא, שוב הימים בתואר היותם עם התחלת הזמן ההוא.

(יז) ויש שואלים למה היו כן, בעבור שחשבו שמחשבות ה' כמחשבותיהם, וכל הנבראים ראיות צורותם להיות שוות. השואלים האלה לא יקימו המצא דבר מה במקרה, ויחייבו מפני זה היות הידיעה השמויי' מתפשטת אף על ידיעת פרטות הדברים המקריים על אופן פרטותם, בדמיון הידיעה האנושית, ויהיה משפט מציאותם על אופן אשר צוירו מהידיעה

² כתובות קי ע"ב. | ³ בר"ר סח, יב; רש"י, בר' כח, יב. | ⁴ א"ע, שמ"ג, טו. | ⁵ שם בר' ד, ד.

2 בהיותו] בהיות אג 3 לסבה] לסבת ג | מאמרם] +ז"ל ב 4 כמי] דומה+ ג 5 חוצה] חוץ א 6 מדברי] כמו כן+ א | הקודמים] הקדמונים א 7 והיא] והוא א 9 המפורסמות] מן+ א | הש' ה' א 14 ואשר] כאשר א 21 מאותיות] מאותיותו ג 24 מה' ליתא א 25 'ראה' יראה א 27 מלת] מלה א 30 בביאור] +בפרש' א הימים] המים ב 33 צורותם] צורתם א 34 ויחייבו] ויתחייבו א

ההיא. וזה לא יתכן, יען כי ימצאו קצת עניינים מציאותם על דרך הקרי וההזדמן והאפשרות הגמור, וזה מכללם. ולכן אין לשאול סבת היות: עיני לאה רכות. גם יחוייב אצל השואלים האלה היות צורת האנשים כולם שוה מבלי חלוף ושוני, ולא תשונה האחת מן האחרת בזולת סבה פועלת מכוונת. וגם זה לא יתכן, יען כי הצורות מתחלפות למשפט שנוי המזגים ושנויים, לא לסבה אחרת. ור' אפרים שאמר שהוא חסר א' ומשפטו, ארוכות, הנו חסר ידיעה. ואמ' אילוף, למקום צחות המליצה.

10

פרק ל

(יד) **ואנכי לא ידעתי. בעבור שתולדתם קרה.** יפלא בעיני א"ע היות הדודאים מחייבים ההריון, יען כי יגבר עליהם איכות הקרירות, והחום בהם חלוש. ולא יחייבהו זולת מה שידבק בו תגבורת איכות החמימות, למשפט היותו האיכות הראשי הפועל. ואם עיני א"ע חדי הראות עברו כל שניות מושגים חמורי הציור, אומר אני כי יחייבוהו בסגולה, ואם לא באיכות. (לב) **ויתכן שנקרא השחרות כן מפני החום, כי השחרות יותר חם מהלובן.** זה אמת, מפני כי הדמות מתחייב מהכרח החמר, ולזה הדמות הטבעי יורה על תגבורת איכות מן האיכות בנושא. (לט) **ורבים יתמהו ויאמרו שזה פלא. ובאמת כי הוא מפלאות התולדת.** ימאן א"ע ולא ירצה היות זה ענין בלתי טבעי ומעשה נס זולת היותו מכלל הדברים הטבעיים, אולם הסבות הטבעיות אשר יחייבוהו נעלמי ההשגה. והוא, כי הכח המצייר אשר בזרע יצור צורות מתיחסות אל המחשבה הרעיונית בעת הפעולה ההיא. וישותפו בזה המשפט המינים המולידיים כולם בלתי בעלי שכל שיהיו.

פרק לא

(ה) **את פני אביכן ראיתי בפניו שאיננו כתמול שלשום.** יען כי מלת 'פני' יסבול הוראת הרבוי, מלת 'איננו' אשר תורה יחוד שישוב אל לבן, לא אל 'פני'. **אם שישוב אל 'פני',** וידמה למאמר: **פני יי חלקם** (איכה ד, טז). (יט) **והקרוב אלי, שהתרפים הם על צורת בן אדם, והיא עשויה לקבל כח העליונים.** מפני אשר הונח מסברת א"ע ומאמנתו, אשר תתפשט פעולת צבאות השמים גם על החלקים, נאמר כי יתכן כפי זה הדעת כאשר יקויים אמתתו, עשות צורת בן אדם סובלת מן ההמשל והדמיון אל כוכב או אל מזל מה, נודעה ונתפרסמה פעולתו מהגעת הטוב וההצלחה, תוריד הצורה מאצילות ומהשפעת הכוכב או המזל ההוא, בסבת ההמשל והדמיון ההוא. (לב) **אם כן, יורונו מי התפלל על אשת פינחס? אלה אשר יקיימו מיתת**

3 אצל] אצלו ג 12 שתולדתם] שתולדותם אג 14 יחייבהו] יחייבהו א 16 יחייבהו] יחייבהו איחייבהו א | ואם] א 17 השחרות¹] השארות ב 21 ענין] הענין ג 23 מתיחסות] המתיחסות א 30 מלת] ליתא א 32 שישוב] ישוב א 33 אלי] אצלי א | בן] ליתא א 34 העליונים] עליונים א 39 אם] כי א | יורונו] יורינו א

רחל בעת הלידה, ממאמר יעקב: לא יחיה, יודיעונו כאשר נשאלם סבת מיתת אשת פינחס בן עלי בזה התואר בעצמו. ולא ימצאו בביאור סבה דומה לזאת חוייבה מפניה המיתה ההיא, ולזה תרוחק הסבה ההיא. אולם היתה מיתתם אם על דרך עונש, יען כי אין מיתה בלא חטא, אם על דרך האפשרות, בבחינת עוצם צער הלידה, כי באמת צדקה גזרת המעולה שברופאים אשר ההמלט מן המיתה פלא מפלאות הטבע.

5

(לד) והנכון בעיני, שכר הגמל כמו שלחו כר. כר הגמל יסבול מן הרצון בו כפי דעת א"ע אשר ירמוז אל הגמל צעיר הימים. והנה, כפי זה, רחל לקחה התרפים ושמתם במקום אשר שם כר הגמל.

10

פרק לב

(ב-ג) מחנים, על שם שנים. והם מחנה המלאכים ומחנה יעקב. והשניות השיגם בבחינת איכותם.

15

נשלם ביאור פרש' ויצא יעקב.

---

2 התואר] המבואר א 3 היתה] ליתא א 5 גזרת] גזרה א 6 המיתה] +הלידה א
9 במקום] ליתא א 14 והנה א

פרשת וישלח

פרק לב

- 5 (ד) הנה ידענו כי ארץ אדום בין חרן ובין ארץ ישראל. נודע זה מפני עבור יעקב עליה בשובו מחרן. וראוי להאמין אשר לא היה עוברו עליה זולת להכרח, לא על צד הבחירה, למה שנתפרסם פחדו מעשו אחיו. וזאת תשובה על הגאון שאמ', כי סיני ושעיר ופארן סמוכים הם. וזה לא יתכן, כי אין סיני ופארן מצב עמידתם במקום אשר חוייב מצב שעיר, כפי מה שיחייב המשפט המונח.
- 10 (ט) מחנה. זכר ונקבה. וחוברו שניהם בזה הפסוק, באומרו: אל המחנה האחת והכהו. ועוד ידענו כי כל עון גדול וקטן כנגד העושה. צדק מאמרו זה. והורה על אמתתו: וסביביו נסערה מאד (תה' ג, ג).
- 15 (יא) וכבר פרשתי חסד ואמת. מבוארים בדברי אברהם עם אליעזר (ראה בר' כד, מט). ויובן מדבריו אשר 'חסד' ירמוז אל הבטחה ויעוד הגעת טוב מה, מזולת אשר תחוייב חיוב הכרחי, זולת על דרך החסד והחנינה; 'ואמת' ירמוז אל קיום ההבטחה והיעוד ההוא.
- 20 (טז) כי ידע תולדותם. הכוונה, כי כפי מה ששיער בבחינתם העצמית תגבורת איכות החום וחולשתו בקצתם הרבה הנקבות ומיעטם.
- 25 (כה) ויש אומרים כי שחר דמות אור הנראה בעבים טרם זרוח השמש. מבואר אמתת זה. והסבה אשר תחייב הראות האור ההוא טרם זרוח השמש בביאורי לפרשת בראשית.¹
- 30 (לג) ודעת זה המלאך שנראה ליעקב שהוא גוף, כתבתי לך, אם ייפקח עיניך ועיני לבבך, בפרש' כי שמי בקרבו. כפי מה שיראה מדברי א"ע אחרי ההתבוננות, מה שירצה באיש אשר נאבק עם יעקב הוא הראות לו שר מן השמים העליונים מתאמץ ככל עוז נגדו, עם היות השר הזה גם השמים האחרים ישותפו אליו בפעולתם המיוחדת גופים וגשמים, ואף אם יתוארו במקום מן המקומות מלאכים, לא שיהיו צורות נבדלות מכלל הדעות הנפרדות. ודעה זו זכרהו. ואחשוב שלא ירצה בשר הזה זולת מה שרצו וכיוונו אליו רז"ל באומרם שהיה שרו של עשו.²

פרק לג

- 35 (י) ושאלתם תוהו, כי עת זרוח השמש בכל מקום ישתנה. זה אמת.

¹ ר' משה בן יהודה, בר' א, טז. | ² בר"ר עז, ג ועוד.

1 וישלח] +יעקב 7 זולת] זולתי א 10 מצב¹] מצד ג | מצב²] מצד ג | שיחייב] שמחייב א 14 וסביביו] ובסביביו א 17 תחוייב] בחוייב א | על דרך] ליתא א 18 ההבטחה והיעוד] ההבטה והיעוד א 19 תולדותם] תולדותם א | בבחינתם] בבחינת א 20 הנקבות] הנקיבות בג 22-23 אמתת... בביאורי] ליתא א 25 לבבך] לבך א 26 ההתבוננות] התבוננות א 28 בפעולתם] בפעולתם א 36 ושאלתם] ושאלתם א

והסבה אשר מפניה חוייב השנוי ההוא הוא חלוף האופנים המפרישים והגעת חילופם וחילוקם בחלקים חלוקים מהארץ, למשפט התכונה הכדורית אשר השיגה, אשר יחייב החילוק ההוא, והוא הראות האור במקום יעלם מן החלקים האחרים, יבואר אמתתו קרוב הציור אצל מי שהשקיף זולת השקפה קלה בחכמת הלמודים.

5

(יט) והזכיר זה הכתוב להודיע כי מעלה גדולה יש לארץ, ומי שיש לו חלק בה חשוב הוא כחלק העולם הבא. באמת כדבריו כן הוא. והדמיון הזה דמיון אמתי, כאשר יחשק טרם קנינו באופן הבחירה הרצויה והמכוונת, קדם הרמיזה עליה בביאור פרש' ויצא יעקב.³

10

פרק לד

(יד) והאומרים שיי אמר לאברהם: והיה תמים (בר' יז, א), ובהמולו הנה הוא חסר – הדבר הפוך. אף כי הטבע לא יעשה דבר לבטלה, יצוייר היות הערלה מותר המציאה כפי בחינת מה, בסבתה יחוייב התיחסות החסרון לבטלה כל ימי התמדת מציאותה עליו, אשר לזה כיון הגעת הצווי השמויי בהסרתה, יען כי בסורה יסור החסרון אשר השיג לו מפניה. ולזה רמז מאמר יי לאברהם: והיה תמים, למה ששיג לו מן השלמות והתמימות אחרי ההסרה ההיא, לא זולת זה. ויבואר זה במקומו בהרחבת המאמר בכלל חיבורי זה בע"ה.

15

20

(כה) ביום השלישי. הוא לעולם קשה, שהוא חצי מרובע. ידועה הסכמת חכמי הרפואה אשר הבחראן הראשון מבחראני החלאים הוא היום השלישי להתחלת החולי, יתחדשו בו מקרים יורו על תגבורת החולי, בהיות עילתו חזקה, אם יסורו מהתחדש כאשר היתה סבת החולי נעדרת החוזק. והסבה המחייבת היות הזמן הרמוז בו יבחן החולי הבחינה המונחת, יאמר א"ע כי היא מפני היותו הגבלת מהלך חצי מרובע הלבנה, אשר הוא חלק שלם מתנועתה השלמיית, יתחייב הגעת שנוי חזק בגופים אחרי כלות תנועת החלק ההוא. והיותו חצי מרובע יבואר, מפני כי היו מחנות הלבנה שמונה ועשרים, כמספר הימים אשר בהם היתה השלמת תנועתה, ואם לא יהיה זה בכיוון גמור. ורביעתם שבעה, וחצי הרביע ההוא שלשה וחצי. ולכן יהיה הבחראן האמתי אחרי מלאת השלישי בהכנסו לרביעי, יען כי היום ההוא הוא אשר בו תישלם תנועת החלק ההוא.

25

30

35

³ ר' משה בן יהודה, בר' כח, טז.

1 חוייב] תחוייב בג 2 הכדורית] הקטורית א 8 קדם] קודם בג 15 אף] אך א
16 בחינת] בחינה א 18 לן] לא א 20 ההסרה] החזרה א הסברה ג 21 חיבורי] חיברי א
22 מרובע] המרובע א 23 מבחראני] מבחראני א 25 מהתחדש] מתחדש א
28 מתנועתה] מתנועת א

פרק לה

- (ב) **הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם. חלילה שישכב הנביא עם עובדות שם נכר, ופירושו תמצאנו בפרש' וילך משה.** כפי מה שיראה בכחינת כוונתו באותו המאמר,⁴ לא כוון מיעקב בזה זולת הגיע להם אזהרה וצווי מחטוא חטא מה ירוחק מהרצון השמויי'. והיותם נשמרים מזה שמירה רבה להיותם עם המלך בחצרו אחרי התישבם בארץ הזאת, אשר לא חוייבה השמירה ההיא העצומה בקיום מצבם בזולת זה המקום. והסבה בזה, מפני אשר ראוי שמירת כח הקיבול והמצאת היחס הנאות והתמדתו בכל מקום כפי משפטו, יען כי כל דומה יפעל בדומהו, מאשר מפני זה חוייב חיוב הכרחי לאיש אשר יכוין התמדת מצבו במקום ההוא להישיר ולהשוות פעולותיו המעשיות ולשמור האמת בהשגותיו העיוניות, אשר בהיותו נמשך ההמשך הראוי אחר השלמויות המונחים תהיה נפשו צורה סובלת מהמשל ודמיון הפועל והציור השמוייית הדמיון האפשרי, ישמר כח קיבול ההשגחה השמוייית השומרת, בעוד תתמיד הצורה ההיא העמידה על התואר ההוא. ודע זה והבינהו, וכאשר תקחהו על אופן הכוונה הרצויה תפיל הצידוק בו. וכאשר נכוין לקיחת מאמרי יעקב כפי תואר הנחתם הפשטיית נאמר, כי לא ירוחק המצא ביד ביתו קצת צורות לא על צד העבודה זולת לכוונת הורדת כח על התואר אשר קדמה הנחתו, ירוחק עשותם גם קיומם אחרי הכנסם בארץ הקודמת בהנחה. ולזה צוה יעקב בהסרתם להעתיק כוונתם מחשוב אשר ישמר כח הקיבול במקום ההוא על אופן תואר השמרו בחלקים האחרים. ודע זה גם כן.
- (כט) **קברו אותו עשו ויעקב בניו. כאשר נולדו.** הקדים בו עשו ליעקב יען כי יקדם קדימת זמן. ושם הקדים יצחק לישמעאל כאשר יקדם קדימת מעלה, ואם לא קדימת זמן.

פרק לו

- (א) **ואל תתמה על עדה ובשמת וכו'.** מפני כי קדם מדעת א"ע אשר עדה ובשמת שמות נרדפים לאשה אחת (ראה בר' כו, לד), יאמר אל יפלא זה בעיניך, כי הנה שם אַם אַבְיָה, גם שם אביה אינינו במלכים כמו בדברי הימים. ודוק ותשכח.
- (כ) **ויתכן להיות מגזרת: ואורגים חורי (יש' יט, ט), שהוא לובן, וכן התרגום.** הכוונה שתרגום לובן, חיזור, אשר הוא אחד עם חורי. ויהיה שם התואר ומכוונו לבן.

⁴ א"ע, דב' לא, טז.

3 בתוכם] בקרבכם בג | שישכב] שישב בג 4 שם] אל א 6 מחטוא] בחטוא א מהרצון] מרצון א 7 המלך] מלך א 10 מאשר מפני] מפני מאשר א 12 בהשגותיו] בהגעותיו א | העיוניות] העיונית בג 14 ההשגחה] ההשגה א 16 הצידוק] הצידרה א 19 כח] נס א 20 כוונתם] כוונתם א 21 ישמר] ישמור א 23 בניו] ליתא א 24 לישמעאל] לישמעאל א | קדימת²] קדימה ג 31 אחת] אחרת בג 34 לובן] ליתא א

(כד) **כי מין עם מין אחר לא יוליד**. הכוונה בזה, כי לא בהרכבת אי זה מין שיזדמן באי זה מין שיזדמן יולידו, זולתי בהמצא יחס נאות בין שניהם ההולדה נמנעת בסורו. ולזה כיון א"ע באומרו **כי מין עם מין אחר לא יוליד**. ויהיה שיעורו כאילו אמר, כי בהמצא אחרות מפני הפקד ההתיחסות בין שני המינים לא יולידו. והנה ענה שלמה לו ידיעת היות מזג הסוס בלתי רחוק הרחקה עצומה ממזג החמור, והרכיבם והולידו. ומפני היותו הראשון אשר הגיע שלימותו בידיעה הזאת נחשב לו לחכמה.

5

---

1 לא¹] לנו א 2 באי... שיזדמן²] ליתא ג 4 ההתיחסות] התיחסות א

פרשת וישב

פרק לו

5

(ג) כי הולידו והוא בן תשעים ואחד שנה. נודע זה מפני כי ברדת יעקב למצרים היה בן מאה ושלשים שנה, ואז יוסף בן תשעה ושלשים, מפני כי בן שלשים היה בעמדו לפני פרעה, וז' שני השבע, וב' שני הרעב. תסירם ממאה ושלשים, ישארו תשעים ואחד.

10

(כה) וצורי. בחולם. נמצא ביחזקאל (יח' כז, יז).

פרק לח

15

(א-ב) ואל יקשה עליך דבר בצלאל, כי בגעתי אל מקומו אפרשנו. החכם א"ע כמו שתראה לא הסכים למאמר האומר אשר ירדת יהודה מאת אחיו היתה אחרי מכירת יוסף, מפני כי לא יתכן בזמן מועט בזה, אשר הוא מאז עד ירדת יעקב למצרים, המשך התולדות אשר חוייב המשכם כפי הספור התוריי. ויאמר: אל יקשה עליך דבר בצלאל. והוא דבר מי יקום, אשר בצלאל נולד מכלב בן יפונה,¹ כי א"ע לא יסבור זה.² גם כן מפני כי בהפיל הצידיק בו יחוייב דבר יותר זר מזה, והוא הולדת שלשה אנשים בני שמנה שנה, והם כלב וחור ואורי אבי בצלאל, אשר זה נמנע כפי רדיפת טבע המציאות וסדר הנהגתו, זולת אשר יאמר לברוח מזה הזרות, אשר ירדת יהודה היתה טרם מכירת יוסף אחיו לא נודע הגבלת התחלתו. וכלב אשר ממנו נולד בצלאל היה כלב בן חצרון, לא כלב בן יפונה. כי ההולך מפאת צפון העולם לדרומו הוא יורד. לסבת היות הארץ כדורית, כאשר הוסכם. והיה החלק ממנה אשר מצבה תחת הקו השווה יגבה על החלקים האחרים. לכן המתנועע מהחלק ההוא ללכת אל פאת צפון ירד.

20

25

30

(ח) ובוא אל אשת אחיך. ובפרש': כי ישבו (דב' כה, ה) אוריך מעט. כפי בחינת מאמרו במקום ההוא, הרצון בזה הוא מה שאומר. ויהיה אשר נעמוד על שיעור מכווננו בהקדים תחלה הקדמה, והיא זאת: הדברים הפרטיים אשר היה מכוונם מהרצון השמויי להגיע הצווי עליהם בחיוב אם בשלילה, שיהיו בכחינתם העצמית, יגלה אשר קצתם מוסכם עליהם טרם הצווי להגלות מכוונם ותכלית השלמות המתחייב מפניהם, וקצתם להעלם תכליתם להיותו רחוק הציור זולתי אחר חקירה רבה, לא הוסכם עשותם או הזהר מהם זולתי אחר הצווי והסברה הדתיית, מחייבת, אשר בעשות האיש או בהמנע מדבר

35

¹ סנהדרין סט ע"ב. | א"ע, שמ' לא, ב.

1 וישב] +יעקב א 6 שנה] ליתא א | מפני] ליתא א 8 שני¹] ימי א 10 בחולם נמצא] נמצא בחולם א 15 עליך] בעיניך א | בגעתי] בהגעתי א 16 מאת אחיו] מאחיו א 17 אחרי] אחר א | עד] ועד ג 18 התולדות] התולדות א | חוייב] ליתא א 19 עליך] בעיניך א 21 זר] ליתא א 23 זולת אשר] ליתא א אשר ג | אשר²] ליתא א 25 היה] היו ג 32 מכוונם] מכוונים בג | אם] או א | שיהיו] שהיו א 34 המתחייב] המחייב א 35 רבה] הרבה א

5 יקביל לרצון השמויי – כאשר ימנע ממנו או כאשר יעשהו על אחת מאותם אשר יכנסו בכלל החלוקה הראשונה, ראוי חול עונש עליו כפי חיוב הדין והמשפט אף טרם הצווי, אחרי קדם לו ההסכמה עליהם. אולם אותם אשר יכנסו בכלל החלוקה השניית, לא יהיה מהמשפט השמויי לחייב האיש אשר יעבור עליהם זולתי אחר הצווי. ואחרי הקדמנו זה נאמר, כי מה שבו מקום ההפלא אומרו פה: וידע בעיני יי אשר עשה וימת (בר' לח, י), אשר יורה הגעת עונש המיתה על אונן לבלתי יבמו אשת אחיו, ואם היתה בלתי מוסכמת עליה, ולא יקויים אצל השכל חיוב עשייתו, זולתי אחר הצווי. ולמקום התרתו נשיב ונאמר, אשר כפי מה שיראה בשמירת המאמרים הקודמי' היה אשר נענש על זה, ואם לא צווה, לסבת עומדו בארץ אשר מסגולתה להיותה מקיאה בלתי סובלת האנשים, אשר לא יסכימו פעולותיהם עם הרצון השמויי גם קודם הצווי עליהם, אף כי אחר הצווי, למשפט עומדה תחת השגחתו הפשוטה, כמו כן מהמונחים הרמוזים. ומכח מאמרי זה יקויים אצלך אחרי תבינהו על אופן הראוי מאמ': לא בצדקתך וכיושר לבבך כי ברשעת הגוים (דב' ט, ה). ואם היה אשר לא צוו עליהם גם ולא תקיא אתכם הארץ כאשר קאה את הגוי וכו' (וי' יח, כח). יי יקרבונו לעשות רצונו ברצונו אמן.

(ט) נתן זרע. בא כמו השלם. משפט ביאתו חסר הקצוות, כמו: טוב תתי אותה לך (בר' כט, יט). ובא פה 'שלם', כמשפט השלימים.

20 (כד) כמשלש חדשים. בתוספת מ"ם, קודם שלש; ובימים – בתוספת מ"ם, אחר שלש. הרצון בזה, כי כאשר שלש יורה על ספירת חדשים, המ"ם הנוספת כאשר תתוסף תהיה לפניו, כמו זה. וכאשר יורה על מספר ימים, המ"ם הנוספת תהיה אחר שלש, כמו: שלשם.

25

פרק לט

30 (ו) יפה תואר. כאמו. מפני אשר היה זרע האשה סבה חמרית ביצירת הנוצר. והיה אשר כל דומה יפעל בדומהו, והמוליד יוליד בדמותו בצלמו, והתואר מתחייב להכרח החומר, צדק מאמרו זה, וראויה הנחתו. ולא ימלט מהיות מכון א"ע בו זולת מה שהנחנו, והוא כי פירוש: יפה תואר ויפה מראה, הנאמר ביוסף, כמו מה שקדם ביאורו במה שאמר בדמיונו כרחל אמו (ראה שם כט, יז). ואולם מה שקדמנו בהנחה הוא מאמר אמיתי וצודק.

35 (יא) ויהי כהיום הזה. משבוע אחד מהיום שהחלה לדבר לו: שכבה עמי (בר' לט, ז), או מחודש אחד, או אחר שנה תמימה. מפני שאות הכ"ף מורה דמיון זאת, כ"ף 'כהיום' לא תמלט מהוראת דמיון 'יום זה' עם יום השבוע או עם יום החודש או עם יום השנה. וכל אחד מאלו הדמיונים אשר יקויים יצורף אל היום אשר החלה לדבר: שכבה עמי. דרש: ואין איש, דברי יחיד.

3 אחרי] אחר א 4 מהמשפט] ממשפט א 5 ואחרי] ואחר א 8-9 הצווי... בשמירת] ליתא א 10 היה אשר] אשר היה א 11 מסגולתה] מסגולתה א 12 הרצון] רצון א 14 אחרי] אחר א 16 כאשר... הגוי] ליתא א 18 ביאתו] באתו א | טוב] ליתא א 20 כמשלש] כמשלוש א 21 הרצון] והרצון בג 23 שלשם] שלשה ג 29 אשר] ליתא א | יפעל] ליתא א 33 שקדמנו] שהקדמו א 37 החודש] החדש א

ירמוז אל מאמרם בבראשית רבה (פז, ז): 'בקש ולא מצא עצמו איש'. ולא
יאמינהו וידחהו, כאשר יקויים היותו מאמר יחיד.

נשלם ביאור פרשת וישב יעקב.

---

1 רבה [רבה ב 2 יקויים] יקויים בג

פרשת מקץ

פרק מא

- 5 (א) ופרעה חולם. היה חולם. מה שמחייב א"ע תוספת היה. ואם יובן זולתו, הוא מפני כי לא תקויים גזרה מה זולתי בהשלם בה מציאות עניינים שלשה, והם: רמיזת הנושא והנשוא עליו בחיוב אם בשלילה; ומלה מחייבת הקשרם; והמלה הקושרת ממשפטה להיות בלתי מורה הוראה מה בבחינת עצמה, זולתי בהדבקה לשם אם לפועל. אולם פעמים יונח במקומה פועל מה מורה הוראה אחת מן ההוראות; גם בבחינת עצמה יהיה כחה כח אותם נעדרי ההוראה, מצד היותה מונחת במקום ההנחה ההיא. והנה כפי זה תשלם זאת הגזירה כאשר נוסף מלת 'היה', והוא שנאמר: ופרעה היה חולם.
- 10 (טז) בלעדי. מלה מורכבת משתי מלות. וחלקי הרכבתו הם: בל עדי. (לב) גם הוא לעד כי הדבר נכון. כיוון יוסף אשר השנות החלום היה לשתי סבות: ראשונה, לקיום החלום והוראת אמתתו, באומרו: כי נכון הדבר; שנית, היותו בלתי מתרחק המציאה, באומרו: וממהר יי לעשותו (בר' לא, מב).
- 15 (מב) בגדי שש. מפורש בפרש' ויקחו לי תרומה. כפי דעתו במקום הרמוז (שמ' כה, ד), הוא מין ממיני הפשתים בלתי נמצא זולתי במצרים.
- 20

פרק מב

- 25 (א) בעבור היות ההרגשות נחברות במקום אחד. דע, כי מכלל כחות הנפש כח ישמור רשומי המוחשים החיצונים אחר העלמם. והכח ההוא במוקדם המוח. ואף אם המוחשים היו חלוקי המציאות, הכח אשר ישמרם יהיה אחד בעצמו, למשפט יניחהו אריסטו באחרית חלק שיני מספר הנפש.¹ ולזה בסבת אחדות הכח ההוא יהיה אשר המושגים, ואם הם חלוקים במציאותם, יונח אחד במקום האחר, למשפט התחברם בנושא אחד.
- 30 (יא) נחנו. בלא א', והוא האמת. הכוונה, כי במלת 'אנחנו' הא' נוספת, ובא פה 'נחנו' זולתה במשפטו הראוי.

נשלם ביאור פרשת ויהי מקץ.

¹ השוו אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר הנפש, מאמר ג, המאמר בחוש המשותף, עמ' 97-98. הביאור לחלק זה של ספר הנפש מופיע כחלק מביאור של המאמר השני שלו, בביאור הארוך על ספר הנפש. ראו שם, עמ' 87, הערה לשורה 1.

1 מקץ] ויהי+ א 7 זולתו] מזולתו א 8 אם] או א 10 אם] או א 11 הוראה] הוראת בג | אחת... ההוראות] ליתא ג 15-16 כי... באומרו] ליתא א 27 ואף] ואם א הכח+ והוא א | ישמרם] שמרם א 28 שיני] השני א 32 זולתה] ליתא א

פרשת ויגש

פרק מד

5

(כב) ולמה לא הביא המזכיר החמשה שאין להם הכרע. ירמוז על מה שבא במדרש, והוא מאמר איסי בן יהודה,¹ יפלא בעיני א"ע בלתי זוכרו זה בכללם אחרי הדמותו אליהם כאשר יניח.

10

פרק מה

(כה) והטעם, שעמד לבו ודמם. הכוונה בזה, הוראת נחות לב יעקב מתנועתו המתמדת, בסבת היוודע אצלו דבר זרות אצל אמונתו. ויאמר א"ע כי אין לחשוב שנתבטלה ביטול גמור, מפני כי עם ביטולה מחוייבת המיתה חיוב עצמי, זולת נאמר זה על דרך התרת הדיבור, בדמיון: **ונשמה לא נשארה בי (דנ' י, יז).**

20

פרק מו

(כז) וכי אחיה חי כך וכך שנים. ירמוז על מה שדרשו עליו שהיה מיורדי מצרים, והנה מצאנוהו חי בימי ירבעם. וידחה המאמר ההוא בשם **דברי יחיד**, אחרי שלא הורו אמתתו המאמרים הנבואיים, עם היותו ענין זר יוצא מהמנהג הטבעי. גם מפני זאת הסבה בעצמה ידחה מאמר האומר אשר נשלם מספר שבעים עם **יוכבד אשר נולדה בין החומות**.² והמספר ההוא נשלם כפי דעתו עם יעקב. וראוי אצל א"ע החשבון הוא במספרם, מפני היותו עיקר כולם, אחר היה התחלה להם.

30

נשלם ביאור פרש' ויגש.

¹ תנחומא וישלח, כו ועוד. | ² ב"ב קכ ע"א.

1 ויגש] +אליו א 14 זרות] זרית אב 16 ונשמה] ונשמה א 17 בי] בו ג 26 נולדה] נולדת ג 30 ויגש] +אליו א

פרשת ויחי

פרק מז

5
 (ל) **ושכבתי עם אבותי. כינוי למיתה.** כפי המובן מדבריו, **ושכבתי עם אבותי** יסבול שתי כוונות: אם שירמוז אל המיתה, או אל הקבורה. וכאשר ירמוז אל המיתה יהיה מכוונו, כאשר ישיגהו המיתה, כאשר השיגה אל אבותיו, מבקש מיוסף בנו שישארו ממצרים ויקברו בקבורתם. ואם אל הקבורה, יהיה כוונת הסיפור הודעת יעקב תכלית מכוונו, אשר הוא להקבר בקבורת אבותיו. ויתן ליוסף דרך יגיעהו אל התכלית ההוא, והוא שישארו ממצרים, כמו שהנחנו.

פרק מח

15
 (יד) **וטעם: המלאך הגואל אותי, מפורש בפרש' ואלה שמות** (ראה שמ' כג, כ). הוא אחד מן המלאכים הקדושים אשר ישגיח על האדם השגחה מדובקת, ישמרהו מהנזק, ישפיע ויאציל עליו מן הטוב, כאשר תחכים נשמתו ותעמוד בסורו.

20
 (ד) **ואין 'פוחזים' הפוך.** רבים ישנו סדר הנחת החי"ת אחר הפ"א ויקדימוה בטעם. ויהיה כפי דעתם מכוונו מכוון: נחפז ללכת (שמ"א כג, כו). והנה א"ע לא יסכים בזה ההיפוך, כמו שתראה.

25
 (ח) **וכאשר יראו כי ידך בעורף אויביך וכו'.** וכן מצאנו השלם הדבר הזה ברור, אשר מפני ראותם גבורתו בהתגברו על אויבי יי המליכוהו עליהם למלך.

נשלם ספר בראשית.

7 שירמוז] ירמוז א 9 מבקש מיוסף] יבקש אל יוסף א | ואם] +לא א 10 להקבר] להתקבר ג 17 וטעם] והטעם ג 19 מדובקת] מודבקת א | תחכים] תחכם ג 24 הדבר הזה] זה א 28 ספר] ביאור פרש' ויחי יעקב וספר א

ספר שמות

פרשת ואלה שמות

פרק א

- 5 (א) **כי האיש ואשתו הוא האדם.** הכוונה בזה, אשר לא יצוייר היות מציאות האדם על אופן תמים ושלם בהיותו לכדור, זולתי בהשלם מציאות האשה אצלו, למה שבאמצעותה יושלם מציאות המין והתמדתו, גם תעזור לאיש בהמצאת העניינים ההכרחיים להתמדת חיותו הזמני, אשר נמנע אצלו להשיגם הוא בעצמו מבלי אשר יטריד בהמצאתם רוב זמנו, יושלם כפי זה באמצעותם גם מציאות האיש. ולזה צדק מאמרו זה, כי ואם היו שנים בבחינה אינם כי אם עצם אחד, למה שלא כוון מציאות שניהם זולתי לתכלית אחד, והוא מציאות האדם.
- 10 (ו) **אב ובנו שנים דורות.** לא ירצה א"ע היות דור מורה השערה זמנית מוגבלת, כמאמר קצת אשר הוא שבעים שנה, זולת הגבלת מציאות הבן אחר האב, והגעת מספרם בהיותם נמשכים. וכל אחד מהם יקרא 'דור', אם מעט ואם רב יחיה. ומקום ראייתו מובן בעצמו. והוא, כי הנה איוב אחרי שוב ה' את שבותו (ע"פ איוב מב, י) חי מאה וארבעים שנה. והנה לא יקבץ המספר ההוא ארבעה כפלים שבעים. ואף לפי דעת האומ' אשר מלת 'דור' תורה על מספר חמשה ושלשים שנה, ומקום ראייתו משנות איוב הנרמזים, סתירתו קרובה ממאמ' רבותינו באומ': 'עשרה דורות מאדם ועד נח', 'ועשרה מנח ועד אברהם' (אבות ה, ב). והנה אין מרחק הזמן אשר בין קצוותיהם אחד בעצמו.
- 15 (ז) **שאינם יכולים להיות יותר.** ישוב זה אל רבותם בכמות גם באיכות, כאשר הורו המונחים הפרטיים אשר בזה הפסוק רבוי מופלג מגיע אל הקצה האחרון, לא יצוייר עבור גבולו כפי הפנים הטבעיים.
- 20 (יא) **וטעם: לענותו, ליבש הזרע.** דע, כי הטוב שבמזגים מצד התמדת המציאות גם מצד שמירת כח המוליד, הוא כאשר יגברו בהרכבה החום והלחות, עם היותם שניהם ממוזגים המזג הראוי. וכאשר יגבר החום לסיבה חיצונית בלתי טבעית משגת, יתיבש הלחות הטבעי ההוא אשר בסורו יסור כח המוליד בדומהו, מפני היותם משתתפים שניהם שתוף עצמי בפעולה הנרמזת, אחרי קויימו שניהם היותם יסודות פועלים, ואם לא בדרך אחד בעצמו. והנה המצרים כווננו להעבידם עבודת פרך למען יוליד תנועתם החזקה חום מקרי, יתיבש לחותם הטבעי בסבת תגבורת החום ההוא, יחלש כח המוליד למשפט יבושת מי הלחות.
- 25 (יז) **וזה לאות כי הכתב אשר בידינו הוא כתב עברי.** והאות המורה זה הוא, לבלתי היות התי"ו אשר בכלל אותיות מכתבנו חלוקה מהה"א, זולתי בהתוסף עליו סימן אחד קטן מחובר בקוצו של ה"א. והשם המונח עליו הוא מגזרת: והתוית תיו (יח' ט, ד), יורה על רושם הסימן ההוא. ולזה יגזור

1 פרשת] ליתא בג 6 בזה] ליתא ג | אשר] כי א 9 חיותו] היותו ג | הזמני] הזמן א
 10 יטריד] +עצמו ג | רוב זמנו] ורוב זמנו יטריד בהם ג"כ א"ע ג 11 כי] ליתא א
 שנים] שתיים א 17 יחיה] יהיה א | כי] ליתא א 27 הטוב] טוב א 28 המציאות]
 הבריאות א 29 הראוי] הראויה א 31 כח] כחם א 37 מכתבנו] מכתבינו אב

בנכונה היותו כתב עברי.

(כא) **ודע, כי זאת המלה באמת אינה מהפועלים העומדים ולא מן היוצאים.** אי אפשר ביאור מכוון זה על אמתתו מבלי אשר אקדים הודעת מהות פועל עומד ופועל יוצא, ועם הודעתם יודע אמיתת הגזירה המונחת. ואומרו: דע, כי הפועל היוצא יורה היות הפעולה אשר ירמוז עליה השלמה בנושא יבדל מעצם הפועל. ועל אופן הכרחי יקויים היותו חוץ ממנו באופן היות הפעולה ההיא הנרמזת נמנעת חיובה מהנושא בעצמו. ואולם הפועל עומד יהיה מכוונו אשר הפעולה הרמוזה חולה והגעתה בפועל אשר יפעלה ואשר אליו תתנועע ממנו תתנועע יתיישב חיובה מהנושא בעצמו. ואחר הקדימי זה אומר, כי כאשר נכוון הרמיזה על הוראת פועל יחייב שלימות מה דבק לנפש אשר חלק מחלקיו יראת יי, לא יתכן הוראתו דמיון בהוראת פועל יוצא, למה שלא נשלמו בו תנאיו מפני השלם מציאות הפועל המכוונת רמיזתו בנפש, אשר היא דבקה בלתי נפרדת; גם לא כפי תואר פועל עומד, למה שהיה התחלת הפועל ההוא נמצא חוץ ממנו. ואולם ראוי לדעת, כי מפני אשר לא ימלט פועל מה מהוראה אחת מן ההוראות המונחות נאמר, כי שלילת הפועל הקודם בהנחה משניהם אמנם הוא כפי הגזירה המוחלטת. ולזה כוון א"ע באומרו **באמת.** אמנם כפי בחינתו העצמית ימצא ממוזג משניהם. וזה, כי מפני אשר התחלת הגעת פועל השלמות המונח אמנם הוא חלוק במציאות מהנושא אשר יקבלהו, יסבול כפי זה תואר פועל יוצא. ומפני אשר בהשלמו לא היה הנושא ההוא זולת ההתחלה ההיא הפועלת, יהיה כפי הבחינה הזאת שומר יחסו אל פועל עומד. ודע זה והבינהו, וכאשר תדקדק עיונך עליו יגלה לך אמיתתו. והקוטב אשר עליו יסוב מכוון המאמר הזה הוא גזירת היות המשכיל והמושכל טרם יושכל חלוקים במציאותם, ובאחרית ההשכלה בהשלמה נעדרי החלוק ההוא, ולא יהיו זולת דבר אחד בעצמו. וצדק מאמרו אשר **נורא אינינו נפעל,** לבלתי התישב מציאות הנפעל זולתי מפועל יוצא, באופן שהמונח אשר לא יבוא ברמיזת פועל יוצא לא ימצא ממנו נפעל. ואולם יהיה מכוונו מכוון שרשו כפי מה שרמזנו עליו.

30 **פרק ב**

(א) **ולא דבר נכונה האומר, כי זרע שדה הנזרעת וכו'.** מה שרצה המדבר במאמר זה הוא אשר מה שכוון מהרצון האלוהי ית' מניעת החיתון בקרובים אולם הוא מפני אשר לא יושלם באמצעות החיתון ההוא הכוונה השנית במציאות האדם, אשר הוא שמירת מינו על האופנים הרצויים והמבוקשים. וא"ע ימאן נתינת הסבה הזאת, מפני כי כפי דעתו לא יתחייב מה שיחייבהו החכם ההוא מפניה. ואולם סבתו הניתנת ממנו מבוארת באחרית פרש' אחרי מות, והיא אשר נאסרו מפני היותם עמו תמיד.¹ ומבלי אשר אכוין סתירת

¹ א"ע, וי' יח, ו.

8 יפעלה] יפעליה א 9 ממנו תתנועע] ליתא א | יתיישב] יתחייב א 11 דמיון] ליתא א 13 היא] הוא ג 15 אשר] ליתא א 18 אשר] ליתא א 33 מהרצון] הרצון ג | האלוהי] האלוהית ג 36 ימאן] ממאן א 37 החכם] ליתא א

דעת החכם א"ע אומר, כי אין להרחיק המאמר הקודם בהנחה הרחקה רבה כמו שהרחיקהו. ואולם בחקירה יתכן המצאת פני קיומו. וזה, מפני אשר לא יגיע המציאות אל הפועל ההוא המכוון זולתי בהגעת הפעלות בדרך מה. וכל דומה מתענג בדומהו בלתי מתפעל ממנו. וכוון הבאת פה הסיפור הזה מפני לקיחת עמרם דודתו. ולא יחייב אצלי יציאת משה ואהרן ומרים מלקיחת עמרם את יוכבד דודתו סתירה או הפך במה שגזר חייבו החכם ההוא, מפני מה שנודע ונתפרסם עלות כל אחד מהם בסולם צור תעודת הנבואה, אשר יחוייב למשפטה דבקות אצילות הפעולה השמויי' מופשטת תואר הטבעים המוגבלים עליהם ועל דומיהם מעת היצירה. ומעשה נס שני לא ילקח ממנו ראייה ואם הפכה על דבר מן הדברים יסובכו על המשפטים הטבעיים.

(ב) ומלת 'טוב' וכו'. מאמר א"ע הוא אמתי, אשר מלת 'טוב' יורה על שלימות הדבר ותמותו כפי מה שהוא עליו בבחינת מציאות הדבר ומהותו אשר יתואר בתואר ההוא. ומפני אשר מלת 'טוב' זה מכוונת הוראתה על שלמות ולד קטן, לא תכוון רמיזתו זולת על תמימות תמונתו וצורת תוארו הגשמי בהקישו אל הילודים האחרים, לא על זולתו ממני השלמייות אין דרכם המצאם בדומה לו במאמר קצת. ולפי דעתי, שהכתוב ספר החדשים אשר יכלה להצפינו. אמר זה א"ע מפני מאמר האומר אשר משה נולד לשבעה מקוטעים,² והמנע העלמתו זמן עובר העת ההוא המוגבל אולם הוא מפני הוודע אצלם הגבלת זמן ההריון, וחייבם עת הלידה למשפט מה שקדם להם ידיעת עת ההריון. ולמקום סתירת הדעת הזה יקיש א"ע הקשים שנים. הראשון, כחו כח מה שזה מכוונו. דע, כי כפי מה שיחייבהו אמתת גזרת המשפט ומבט המערכת מקום מזל הלבנה ומעלתה ברגע ההריון הוא בעצמו מקום מעלת המזל הצומח ברגע הלידה, אולם מפני כי ירוחק וכמעט נמנע לדעת עת נפול הזרע ברחם אשר ממנו יתחייב ההריון, ולזה בהעלם ידיעתו נמנעת ההשפטה המונחת. השיני הוא, מפני אשר קדמה הודעת שלמות ותמימות הנער היולד, ירוחק מאצלו הוולדו בחודש השביעי, מפני כי הנולדים בחדש ההוא, ואם יחיו לסבה תבואר לפנים, יהיו חלושי המציאות קצרי החיים, מפני כי הממונה על החדש אשר קדם רמיזתו כפי דעת בעלי המשפט הוא כוכב לבנה אשר יחלשו פעולותיו לחלשת מציאותו. ומה שלא צפנתו עוד כפי דעתו אחרי הסרת הסבה המונחת היא, כמו שיאמר אחר כן, מפני כי 'אולי המצרייות השכנות שמעו את קול הנער הוולד, כי לא לבדם דרים בארץ רעמסס',³ כמו שיבאר הוא. והנה המעמד הקצוב הם מאתים וחמשים ותשעה ימים. שלשת זמני הלידה האלה הקצובים אשר יניחם פה א"ע הם כפי משפט המערכת וגזרת חנוך.⁴ ומקום אמתתם יגלה בהקדימנו תחלה הקדמה, והיא: דע, כי הגלגל אשר עליו תסוב הלבנה במהלכה המיוחד יחלקוהו שני אלכסונים מדומים שווים יעברו על מרכזו, כמשפט

² רש"י, שמ' ב, ג. | ³ א"ע, שמ' ב, ג. | ⁴ ראב"ע, ספר המולדות, עמ' 92-94 ("מאזני חנוך").

1 אין + להם א 3 הפעלות] הפעולות א 5 ואהרן] אהרן א 11 הוא] ליתא א 14 ולד] ילד א 18 לשבעה] ז' בג 19-20 וחייבם ... ההריון] ליתא א 23-24 אולם ... הזרע] ליתא א 25-26 שלמות ותמימות] השלמות והתמימות א 27 חלושין] חלושים ג 31-32 שמעו ... שיבאר] ליתא א 33 שלשת] שלשה ג 34-35 המערכת... תחלה] ליתא א 35 והיא] +זאת א

החלק כל עיגול. ויגיעו קצוות האלכסונים המונחים למספר ארבעה, והם יקראו ארבע יתדות הגלגל. והשני חלקים מהארבעה הרמוזים יהיו נראים ומושגים לסבת מצבם על האופנים המפרישים. והשנים הנותרים אשר יקבילו להם הקבלה שלימה יסתרו למה שמצבה למטה מהם. וכאשר תתנועע הלבנה בחלק הראשון מן החלקים השנים הקודמים בבחינת תנועתה המיוחדת, תהיה אז במעלה צומחת. ובהתנועה בחלק השני, תהיה במעלה שוקעת. והחלקים האחרים שניהם יקוימו חלקי השקיעה הגמורה בבחינת מצבה המקומי. וכאשר נשלם לחנוך זה גזר אומר אשר זמני הלידה יהיו אלו השלשה הרמוזים מא"ע באופן זה. כי אם תמצא הלבנה במעלה צומחת בעת נפול הטיפה ברחם, הנולד יעמוד בבטן אמו המעמד האמצעי, אשר הוא רע"ג. ואם היתה במעלה שוקעת, יעמוד המעמד הקצר, אשר הוא רנ"ט. ואם תמצא בחלקים אשר הם למטה מן הארץ, יעמוד המעמד הארוך, אשר הוא רפ"ז. ומאמרי חנוך בזה הדרוש מאזני הצדק מוסכם עליהם מהחכמים חכמו השכילו באו אחריו. אולם בהסכים על אמתתם הוסיפו עליהם תיקונים שנים. התיקון האחד הוא אשר בין מרחקי הזמן השלשה המונחים ממנו יכניסו שני זמנים אחרים, והם רס"ו ור"פ, בזה הדרך: כי בהמצא הלבנה בלב השמים בעת נפול הטיפה ברחם תתחייב מעמד רס"ו, ובהמצאה במקום אשר יקבילהו, והוא שפל המקום, תתחייב מעמד פ"ר. והנה בהשלם זה יהיה בין כל יתד ויתד מהארבעה המונחים מרחק ימים שבעה. והתיקון השני הוא אשר ימצאו זמני לידה שנים אחרים זולת החמשה המונחים יוצאים מסוגם, והם: לידת השביעי ועשתי עשר. ואולם לידת השביעי תתישב מפני הכוכב הממונה על החדש ההוא, הוא כוכב הלבנה המורה החיות, כפי מה שחוייב מן ההשפטה הנכונה בציור פעולותיו המיוחדות. ולידת עשתי עשר תקויים, מפני כי הכוכב הממונה על החדש ההוא הוא כוכב חמה. והנולדים בחדש ההוא הם הילודים החשובים והחזקים ושלימי המציאות, למשפט שלימות וחשיבות הכוכב ההוא בהערכו אל הכוכבים האחרים. **גם: לתקופות הימים** (שמ"א א, כ), **שלש היו**. יכוון א"ע אל מאמר: ויהי לתקופות הימים, המונה בלידת שמואל. ודרשו עליו: 'מיעוט "תקופות" שתיים',⁵ ומרחק כל תקופה פרטית שלשה חדשים. ויחייבו לידתו גם כן בהכנס שבעה חדשים להריון אמו. וירחיק א"ע זה ולא יסברהו. ויאמר, כי מספר התקופות ההם הגיעו למספר שלשה, ונולד לתשעת חדשים באחד מן המעמדים השלמים המונחים. והסבה אשר ירחיקהו היא זאת: דע, כי כח הדעת והשכל, ועל אופן כללי כח כל שלמות מה אחר, אולם יקובל כפי שלמות כח מזג הגוף. ומפני כי הנולד בחדש ההוא חסר המציאות כמובן מהמשפטים המונחים, והיה האיש ההוא שמואל הנולד מקויים במדרגת התמימות והיורש מפורסם הגעתו למעלה העליונה מן השלימות הפנימי איפשר ההגעה אליו, והיא מעלת הנבואה, לזה לא יתכן אצלו היוולדו במעמד ההוא המורה אמיתת

⁵ נדה לח ע"ב ועוד.

6 תהיה¹ תחלה א | אז] +היא א 7 חלקי] +אל א 8 יהיו] היו א 10 אמר] אמר בג 12 תמצא] ליתא ג | המעמד] במעמד א 13 הצדק] צדק ג | מהחכמים] מחכמים א 20 לידה] הלידה א 21 מפני] +כי א 26 לתקופות] לתקופות א 28 שתיים] שנים א תקופה] תקופת ב 30 ויאמר] מאמרו זה א 32 ירחיקהו] ירחיקהו א 34 כמובן] כמו כן בג 35 האיש] ליתא א

המאמרים חסרון. ואולי כי בהעמקה העיונית בהנחת ההסכמה הגמורה על אמתת המאמרים המונחים, לא ירוחק מה שיחייבהו בנולדים השלימים הרמוזים, והם משה ושמואל, בהלקח מהם ראייה על זולתם משותפים אליהם בבחינת הפלגת שלימותם, להיותה גזירה צודקת מסכים עליה הדעת הנכון, מפני אשר הנפש רודפת מזגי הגוף, כפי המובן מדברי אריסטו בשינוי מהנפש, באומרו אשר מי שהשיגהו טוב חוש המישוש המחוייב מפאת שלימות ההכנה המזגיית יורה על שלימות כח השכלי.⁶ ואם בטרם היצירה יפקח עין ידיעתו להמציא המוכנים אל השלימות ההוא בהרכבה ממוזגת תמימה תכלית התמימות הגמור, באופן ישמרו יחס ההגעה אל מה שכוון ממנו ית', כאשר המאמר האלהי הורה באומרו: בטרם אצרך בבטן ידעתך (יר' א, ד), לבלתי ישיגם חסרון מה ביצירתם, אף כי יבחר אחד מן המעמדים השלימים בו יוולדו למען יתיישר שלימות מציאותם.

(ט) **היליכי. כמו הניקי.** תמצית מכוון מאמרו זה המונח בארוכה הוא אשר מלת 'היליכי' שרשו 'ילך', כי מי שיאמר ששרשו זולת זה, והוא 'הלך', יחייב היות נחות הקמץ הקטן אשר תחת הה"א מורה חסרון ה"א השורש הנחסרת. ואם ישותפו אותיות אהו"י באופן היותם כלם נחים, תבדל אות הה"א מהשלשה הנותרים, אשר לא תבוא נחה ונמשכת זולתי בסוף התיבה, לא באמצעה. אולם זולתם המשותפים אליה, והם אותיות או"י, יבואו נחים בין באמצע בין בסוף. ולזה, 'היליכי' שרשו 'ילך', ויהיה נחות הקמץ קטן מורה חסרון היו"ד הנחזרת מאותיות השורש, לא חסרון ה"א.

פרק ג

(ד) **ונקרא המלאך בשם הנכבד, בדרך: כי שמי בקרבו (שמ' כג, כא).** הכוונה בזה מבוארת, אשר המלאך הדובר אל האיש יתואר במקומו בתואר יי המיוחד. ויהיה זה למשפט התיחסו אליו יחס הדבר לעילתו. וזהו אשר ירצהו א"ע במאמר **כי שמי בקרבו**, כאשר יבוא הביאור במקומו. **ושם 'אלהים' איננו שם עצם.** זאת הגזירה צודקת, יבואר אמיתתה במאמרים הנמשכים. ויסבול מכוונו הרמיזה על הכחות הנפרדות המתעצמות בתואר מציאות רוחני נעדר הגשמות, עם היותם גם בלתי מקובלות בנושא גשמי, כאשר יורו המשפטים האמתיים, מסכימים הסכמה גמורה עם המאמר יביאהו למקום הוראת אמיתת מה שהנחנו, והוא: **אלהין דימדרהון עם בישראל לא איתוהי** (דנ' ב, יא).

(ו) **ושער העין משער השמים.** הכוונה בזה, אשר בבחינת החוש הזה על אופן אמתתו ראוי להפלא מהפלגת מציאותו בהערכו אל המשותפים אליו, למשפט הספירות המופלג אשר השיג לכלי המקובל, יתיחס על דרך היחס

⁶ השוו אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר הנפש, מאמר ב, המאמר בחוש הריח, עמ' 73.

1 בהנחת] בהנחה א 2 בנולדים] +השנים א 4 להיותה] להיות א 8 ההוא] הוא א 12 יתיישר] יתושר א 13 היליכי] היליכי בג 14 'היליכי'] היליכי א 27 וזהו] וזה א 28 כאשר] ליתא א 30 הכחות] הכרחת א 36 ראוין] ליתא א 37 יתיחס] ותיחס א

- הרחוק לספירות השמים, אשר מפני זה הגיעתהו מעלה נוספת, והיא הרשם
 בו צורות חלוקות המספר, עם היותם חלוקי המצב בזמן אחר, מה שאין כן
 בחושים האחרים אשר לא יחול באחד מהם כי אם מושג אחד לבדו בעתה
 אחד. ואולם ראוי שתדע אשר מה שגזרנו הבדל חוש הראות מזולתו במה
 שהנחנו עליו אינו זולת חיוב ממה שנופל בתחלת הדעת המשותף והסברה
 5 הדמיונית מפני מהירות ההבטה. אמנם כאשר יבוקש בחקירות הדקות ימצא
 השיגו מן השיתוף ממה שהשיג לזולתו, למשפט היותו כח בנושא בדמיונם.
**(יג) כי הנה בתחילת התורה בפרשת בראשית אין כתוב השם הנכבד, רק
 אלהים, עד: לעשות (בר' ב, ג). ומשם והלאה כתוב: יי אלהים. ומשנולד קין**
 10 **כתוב יי לבדו.** סיבת בלתי זכירת יי הנכבד במעשה בראשית מבוארת ההנחה
 בפרשה ההיא.⁷ ואולם הנחתו **משנולד קין** ראויה, מפני שמעת הוולדו
 המונחים הרמוזים יכונו כולם במקום המין הכללי. והוא ית' בהשגחתו
 הפרטית בזולת אמצעי מתמיד מציאותו, מפני קיום יחסו אליו יחס העצמים
 הנפרדים הנאצלים ממנו ית' אצילות ראשון, כאשר קדמה הרמיזה גם בזה.
 15 **(יד) ויאמר. פירוש, אהיה אשר אהיה.** אני חושב שרצה א"ע בהוראת
 השם הזה זולת מה שכוון אליו הר"ם במז"ל, בספרו הנכבד בפרק ס"ג מן
 הראשון ממנו. וצדקה גזירת א"ע אשר השיני פירוש הראשון, למה שלא
 יספיק הראשון לבדו בהוראה הרצויה המבוקשת זולתי בהשנותו, בהיות
 ממוצעת בין שניהם תיבת הכלי המחברת והקושרת, והיא מלת 'אשר'.
 20 **(טו) ויאמר עוד. שם אחר, והוא מטעם הראשון, רק האחד על לשון**
המדבר, וזה על לשון יחיד שאינו מדבר. הכוונה, אחרי הנחת אחד מן
 השמות הקדושים אשר יקויים היותו שם עצם לאלוה ית', למשפט היותו
 מורה על מציאותו הנצחי העומד בעצמו, הזכיר שם אחר אשר הוא שם יי,
 באומרו: יי אלהי אבותיכם שלחני אליכם (שמי' ג, יג). ואם יבדל זה השם
 25 השני מן הראשון בהנחה, לא יבדלו בהוראה הבדל עצמי, זולת שהראשון
 אשר הוא אה[יה], **הוא על לשון יחיד המדבר.** הרצון, אשר נושא השם יתאר
 עצמו בשם ההוא מאחר זולתו, ואמנם מכוון הוראתם הוא אחד בעצמו, כמו
 שקדם. ויאמר א"ע, אשר זה השם השני בהנחה הוא מגזרת י'. ויגזור אמור
 היות השמות השלשה הנרמזים שמות העצם, למשפט הדמותם ביחס אחד
 30 בעצמו מן ההוראה המשותפת והכוללת, והיא הוראת חיוב ונצחות המציאות
 האלהי. ולזה כוון באומרו: **ואלה השלשה הם שמות העצם.** והנרצה במאמר
 שם עצם יבואר במה שיבואר אחר זה.
ועתה אפרש לך מה טעם שם עצם. יכוון א"ע להעמיד דקות חקירתו
 העיונית על ביאור קצת דרושים חלוקים מגיעים למספר ארבעה. ואולם
 35 הקודם מהם במדרגה הוא ביאור שם עצם והוראת אמתתו. והשיני ביאור
 הוראת קצת אותיות מיוחדים אשר בחיבורם על האופן הראוי יקויים היות
 קבוצם שם עצם ליי ית', ונתנית סבה בבחירתם יורו ההוראה הרמוזה.

⁷ א"ע, בר' ב, יב.

1 הגיעתהו] היגעתהו א | והיא] והוא א | הרשם] הושם ג 7 בנושא] הנושא א
 18 הרצויה] המצויה ג | המבוקשת] והמבוקשת א 19 ממוצעת] ממוצע ג | והקושרת]
 והקשרת ג 23 הנצחי] הכרחי א | בעצמו] בעצמה א | יי] ליתא א 24 אבותיכם]
 אבותיהם א 26 אהיה] א' א 31 והנרצה] ליתא א 33 דקות] רחוק ג 34 ואולם]
 ואלה א 35 והוראת] והודעת א | ביאור²] +העת א

והשלישי הוא ביאור קצת מכוון הפנימי משמות העצם קודמים בהנחה. ואמר 'קצת', מפני כי יבוא המאמר בביאורם במקומות נפרדים בדרכים חלוקים יבוארו במקומם. ואמנם ראוי שתדע אשר לא יונח במקום הזה מא"ע מאמר נפרד יובן ממנו ביאור זה הדרוש השלישי, כמו בביאור הדרושים האחרים, זולת אשר יודע אמתתו מכלל בחינת הדרוש השני וביאורו, כאשר ארמוז בחלקים ממנו כפי השגתי החלושה. והדרוש הרביעי הוא סיבת בלתי היותו נקרא ככתבו.

ונבאר תחלה המאמרים הפרטיים יסובכו על קוטב הדרוש הראשון, ואחר זה נעמיד עיונינו על הכוונה הכוללת והמקפת. ולביאורם אומר: דע, כי לא ישלם לנו ידיעת דבר מה על אמתתו, זולתי בידיעת הבדלו המיוחד ממה שישתפהו, או בהבדליו בהיותם רבי המספר. ולזה כאשר יכוון א"ע לעמוד על ביאור הדרוש הראשון, אשר הוא ביאור שם עצם, יניח ההבדלים אחרי כי רבו, אשר בהם יבדל משם התואר המשותף אליו, ובידיעתם יודע אמתתו. ומפני כי היו ההבדלים הרמוזים ידועים בעצמם לא ארחיב המאמר בביאורם. ודע, כי מה שמחייב היות שם עצם נבדל משם התואר בהבדלים המונחים ממנו, הוא מפני מה ששיגוהו מושגים שנים דברים. האחד, היותו עומד בעצמו; והשני, בלתי היותו מקבל הפחות והיתר. ו'האדם' שם התואר. ויש לו סוד. כבר קדם לך בפרש' בראשית מה שיכוון אליו א"ע, ומה שארצהו אני ברמיזתו.⁸ והתולדה אשר תצא לא"ע מפרטי מאמרו זה היא היות השמות השלשה קדמו ברמיזה מסוגלים בהבדלים הארבעה המונחים, אשר מפני זה יקויים היות כל אחד מהם שם עצם לאלוה ית'.

ואמנם לביאור הכוונה המיועדת והכוללת אומר: דע, כי כל שם המונח להוראת דבר מה לא ימלט מחלוקה: אם שורה מהותו ועצמותו, וזה יקרא שם עצם; ואם שורה דבר מה נוסף על מהותו, וזה יקרא שם תואר. ולהיות כי לדיבור החיצוני יקדם הציור הפנימי קדימה הכרחית, לזה לא יתכן הנחת שם על דבר מה בדבור חיצוני יורה עצמותו, זולתי בקדימת הרשמו וחיקויו בציור הפנימי, על אופן היות תואר הנחת השם מסכים לציור ההוא. ועל דרך דומה בשם תואר. ומפני כי שערי העיון ננעלו, ונעלם מעיני כל חי ידיעת אמתת מציאותו ית' כפי מה שהוא עליו, ימנע מפני זה הנחת שם יגביל הוראת מהותו בו נתעצם, לסבת המנע הציור אשר ראוי קדימתו ממשפט ההנחה המונחת. ולזה צדק מאמר האומר הסבה הראשונה היא על כל שם אשר תכונה.

ואולם מה שיכוון א"ע ומה שנכוין גם אנחנו ואם זולתנו בקיום היות שם מה מיוחד שם עצם לאלוה ית' וזולתם לו תואר בקיום הגזירה הנרמזת, הוא מה שאומר: דע, כי המציאות האלהי יצוייר מהמשכילים והמבינים בצורת דרכים שנים חלוקים: האחד, הוא בחינת עצמותו וציור מציאותו המופשט; והשני, בחינתו מצד המצאתו כללות המציאות, אם חלק מחלקו או מצד התמדתו מציאותם אחרי המצאם. ומפני כי מצורת הבחינה הראשונה בקיום

⁸ שם בר' א, כו.

2 ואמר] ואמרי ג 5 וביאור] ובאור א 11 א"ע] לא"ע בג 14 לא] שלא א 24 עצם... שם²] ליתא א 25 לדיבור] לדבר א 29 יגביל] יגבול א 31 היא] הוא א 38 התמדתו] התמיתו א | המצאם] המצאת א

היותה מחייבת לא שוללת, אי אפשר ההגעה זולתי למדרגת ידיעת אמתת מציאותו ההכרחי המספיק והעומד בעצמו באופן בלתי עוברה גבול ההשגה ההיא. לזה נמנעת רמיזתו רמיזה עצמית זולת בשם יורה ההוראה ההיא באופן תסכים הנחת השם לציור אשר יקדמהו. ולא יתכן היותו זולת אחד לבדו למשפט אחדות הציור ההוא. ואם קויימו היותם רבי המספר היו אחד בצורה, כמו שקדם משתוף הוראתם. ואולם השמות המונחים ממשפט הדרך השני יתרכו כפי התרבות הדברים אשר יתואר הוא ית' בהמצאתם או בהתמדת מציאותם אחרי המצאם. ומפני כי היו השמות השלשה הנרמזים כפי בחינתם העצמית בלתי מורים זולת ההוראה ההיא המונחת, אשר היא חיוב מציאותו המופשט העומד בעצמו, יקראו שמות העצם. ואולם האחרים זולתם יקראו שמות תואר, למשפט קיום רמיזתם על נמצא יבדל מעצם האלוה ית' כפי בחינת מציאות הנמצא ההוא בפועל, להיותו בהכרח בעל תכלית ומוגבל. ואין בין בעל תכלית ובלתי בעל תכלית יחס ביניהם. ולפי דעת א"ע, אף השם המיוחד אשר כפי הוראתו המיוחדת יורה הוראה עצמית כפי הפנים המונחים יסכול במקומות הוראה תארית, ויהיה מכוונו רמיזת היות מציאותו הפשוט סיבה עצמית מהווה, גם שומרת הנמצא אשר יצורף אליו, למה שלא קדם לנמצא מה מן הנמצאות כח העמידה בעצמו, כאשר יבוא המאמר בזה. ויקויים זה אצלו בהסמכו לנמצא מן הנמצאות, כמו יי צבאות, או יי אלהים, וזולתם ירוצו מרוצתם יהיו כלם שמות התואר, מפני כי בהיותם שמות העצם אחד מהם לא יסמך, להיותו אחד מהבדליו המיוחדים אותו כמו שקדם. ובציור דבריי אלה על אופן השלמות יובנו מאמריו הפרטיים יסובכו על קוטב ביאור הדרוש הראשון. והנה מאמרי זה יהיה המקובץ ממנו ביאור הדרוש הראשון בשלמות, וקצה קצת הדרוש השלישי. וגם נרמז בהרחבת המאמר במקום אשר יכוון ביאורו א"ע.

דע, כי האחד סוד כל מספר ויסודו. בזה יתחיל א"ע ביאור דרושו השני המיועד. וטרם ביאור מאמריו הפרטיים יסובכו על מרכז למקום הצעה ופתיחה אקדים ואומר: דע, כי אף אם חבור אותיות שמו המיוחד מסודרים על הפנים הרצויים יורו אמתת ההוראה המכוונת קדם רמיזתם, והיא קיום מציאותו ההכרחי העומד בעצמו, אשר בסבת זה חוייבה בחירת האותיות ההם, לבלתי המצא זולתם אשר בחיבורם יורו ההוראה ההיא, יכוון א"ע מגמת פני חקירתו על מהותם הנפרד ובחינתם הפרטית. ויהיה מה שיתחייב וישלם לו מזאת החקירה אשר מה שהשיג לכל, והוא בחירתו למקום ההוראה המונחת מפני מכוון הקיבוץ הכללי ההוא, ישיג גם לחלקיו הנפרדים, והם האותיות הפרטיות אשר מהם יחובר הקיבוץ ההוא בבחינת מכוונם הפרטי בהקש אל האותיות האחרות, כמו שיבוא הביאור עליהם בשלמות. ומה מאד תסכול מן הנעימות החקירה הזאת בהשלם מכוונה, בהעביר על המחשבה הצודקת מה שנשלם ביאורו במונחים ההגיוניים, אשר מה שיצדק על הכל אינו מחוייב שיצדק על החלק. ואחד מהבדלי השמות נפרדים ואם מורכבים שיהיו הוא אשר כללותם יורו על כללות נושא השם.

1 היותה] הוותה ג | למדרגת] +אמתת א 2 עוברה] עובר ג 3 לזה] לחה א | ההיא²] ההוא ג 4 היותו] להיות א 7 ית'] ליתא א 10 המופשט] המציאותו+ א 17 מה מן] מהמון ג 23 יהיה] ליתא א 29 בסבת] בסבה בג 30 ההם] +לכל א | ההיא] ההוא ג 39 כללות] הכללות א

והחלקים מהם לא יורו על חלקיו, ולא מה שהוא מסתעף משרשו. ויהיו אם בלתי מורים הוראה מה, ואם מורים הוראה מופשטת מהוראת כללותם הפשטה גמורה. וחקירת האותיות הנרמזות המיועדות שומרת יחס ההוראה הכללית המקויימת מהשמות המורכבים מהם בפנים מן הפנים, כאשר יגלה לך בהשקפה עליה. ותהיה זאת סגולה דבקה בשמות העצם בלתי נמצאת בשמות התואר, ולא בזולתם מן השמות כמו שקדם. גם אקדים ואומר, כי החקירה הרמוזה מהאותיות המיוחדות למקום ההוראה הנרמזת, אשר הם אהו"י, יכוון מא"ע ההתבוננות עליהם מה שהשיגים משלימות נוסף על האותיות האחרות מצד המספר ומצד המבטא. גם יתכן הבחנם בחינה שלישית, ואם היא בלתי רמוזה מא"ע במאמריו אלה, והיא מצד צורתם העצמית אשר בה נתעצמו והיו מה שהם. ותבוא הרמיזה ממני גם עליה רמיזה מסכמת לדעתו במקומו, למען תהיה החקירה שלימה. ואחרי הקדמנו מה שראוי להקדימו בזה, נתחיל בביאור המאמרים הפרטיים מיועדי הביאור ובמכוון מהם.

15 **ודע, כי האחד סוד כל מספר ויסודו.** מפני כי האלף קודמת בהנחה והושמה ראש לכל האותיות, לסיבה תוודע במקומו, ראוי הדיבור עליה תחלה. ולביאור אמתת גזרתו זאת אומר: דע, כי כל מספר לא ימלט מהיותו זוג, אם נפרד. **והנה שנים התחלת המספרים הזוגיים ושלשה התחלת הנפרדים.** ולא יקויים מציאות שניהם זולתי בקדימת מציאות האחד, אשר יקדם אליהם קדימה טבעית. ושיעור מאמרו זה מכוונו הוא האחד אינו מספר, מפני כי מספר יורה על רבוי מורכב מאחרים, בלתי נמלט מאחד מן התארים השנים המונחים, והוא מקויים בצורת האחדות אשר יקביל לרבוי הקבלה עצמית, ועם היותו בלתי מתיחס אליו אולם יקבילהו, ויהיה עלתו ויסודו ושרשו, כי ממנו יצא, ועל אופן עצמי יקויים היותו התחלה לו. ומפני השלם הא' בתואר אשר יקויים בו האחר כפי הפנים המונחים למה שירמוז אליו רמיזה מספרית יוסכם מהצירור היותה מונחת למקום ההוראה הנרמזת, למען תורה יחודו ית' האמתי בקיום היותו עילה למציאות בכללותו, גם בבחינת חלקיו, ואם כפי בחינתו העצמית מופשט מכל תכונה מתכונותיו, הוראה דומה למה שהשיגהו בהערכו אל המספרים האחרים, כמו שהודענו.

30 **והנה כל המספרים הם תשעה מדרך אחת והם עשרה מדרך אחרת.** זהו מקום בחינת היו"ד אחרי נשלמה בחינת הא' אחת מן הבחינות. וארצה באומרי 'אחת' מפני כי תבוא בחינתה בדרכים אחרים חלוקים. ואולם ימשך ביאור היו"ד אחרי ביאור האל"ף המשך התכלית אחר התחלתו. והנה מדברי א"ע בעצמם יבואר מה שירצהו בביאור הגעת המספרים למספר תשעה, מחובר אל מה שקדם מהרחבת מאמרו בזה המונח ב'ספר המספר' שלו.⁹ ואולם אורה לך מה שיחייב אמתת גזרתו: דע, כי הקו המקיף יבדל מהקו הישר באופן שלא יצוייר לו התחלה ולא תכלית כפי בחינתו השלימה. ואם תיוחד התחלתו בחלק ממנו, הוא בעצמו מקום תכליתו. ולזה בעשותך עיגול

⁹ ראב"ע, ספר המספר, עמ' 1-2 (פתיחה).

1 ויהיו אם] ואם יהיו א 7 המיוחדות] המיוחדות א ליתא ג 8 מא"ע] א"ע א 18 אם] או א 19 האחד] ליתא א 20 מכוונו] ליתא ג 23 ועם] עם ג 27 עילה] עולה ג 31 אחת] אחד אב 33 אחר] אשר א 38 תיוחד] מיוחד א | תכליתו] תכלית א

ותכתוב סביבו תשעה מספרים, ותכפלה על התואר המונח ממנו ואשר ממנו התחיל אליו תשוב, יגזור הנכונה בלתי עוברם המספר ההוא אחרי השלם התכלית במקום ההתחלה בעצמה. והנה יהיו מעלותיו רבות המספר, ואולם כל מעלה מהם תקינים הגעתה למספר תשעה. ואחר זה יאמר א"ע מה שזה מכוונו. כי ואם בחינת המספרים כפי המשפט הקודם בהנחה יחוייב הגעתם למספר תשעה, בהבחנם בדרך אחר יגיעו למספר עשרה. וזה, כי כאשר יכוון מחברת האחדים עם כלל המעלה הראשונה מן המספר, לא יתכן עד ההגעה למספר עשרה. והדמיון בזה, כי לא יאמר אחד תשע או שנים תשע, ואם קויים היותו אחרית המעלה הראשונה כפי אמתת הבחינה המונחת, זולתי אחד עשר או שנים עשר, ועל דרך דומה בזולתם. והנה כפי זה יקויים היות מספר עשרה אחרית המעלה הנרמזת, והיא מעלת האחדים. ועם היותו אחריתה יהיה אחרית המספר על אופן כללי. **על כן אמרו חכמי המספר, כי כל המספרים.** הרצון בזה גוזרם אומר אשר לא ימלט מספר מה מוגבל מהיותו על אחד מהארבעה דרכים חלוקים, והם או חלק מעשרה, והם אחדים, או התחדש מכפלו, והוא קיבוץ עשרות, או ממחברתו אל אחדיו, והוא מספר יקובץ מעשרה ואחדים מחוברים עמו, או מהשנים דרכים נחברים, והוא כלל שלם מחובר מעשרות ועשרה ואחדים. והדמיון בזה, מאה ואחד עשר וזולתם דומים, וכולם כאשר יצויירו יצורפו אל מספר עשרה. וגם כן, מטעם זה ודתו יחוייב היות עשרה כולל המספרים ומגבילם, וכולם על מרכזם יסובבו.

והנה עשר ספירות כמספר עשר אצבעות. הרצון בזה, אשר יחוייב אצל המבינים אמתת הגזירה הקודמת המחייבת הגעת המספרים למספר עשרה, זולת ההקשים המונחים, מה שהשיגנו ממספר עשר אצבעות, אשר לא יצוייר נפילתם על דרך הקרי וההזדמנות, זולתי לבקשת התכלית, והוא מה שישמר מצורת הסגולה המספרית קודמת ברמיזה. ויתכן נתינת סבה אחרת מתחלפת בהגעתם אל המספר ההוא מחוייבת מן הפנים הטבעיים מצד בחינת תועלת האברים ויושר משפטם. ואולם הסבה הקודמת נתונה כפי שמירת פני העיון אשר אנחנו סובבים על מרכזו. **וככה הגלגלים [תשעה], שהם גופות נכבדות עומדות.** המכוון בזה, אשר מה שגזרה מערכת החכמה האלהית הגעתם אל המספר ההוא אשר קוימו עליו, היה מפני הסבה בעצמה המונחת. ואולם ראוי שתדע כי מה שגזר א"ע הגעת הגלגלים למספר תשעה. והיות העליון במצבו המקומי תשיעי ובאופן מה עשירי, הוא בזה הדרך אשר אנחנו כפי מה שיחייב ההתכוונות הטוב במאמריו מונחים בזולת זה המקום, והוא זה: דע, כי המציאות השפל אצלו לא יקבץ מצורת הכללות, זולת שתי יסודות לבד, והם יסוד הארץ והמים. ואם היסודות ההם שנים במציאות, יחשבו ממנו כדור אחר למה שנשתתפו באיכות אחד, והוא צורת הקרירות. והתחלת עולם האמצעי על דרך הרכבה אצלו הוא מהיסודות השנים הנשארים, והם יסוד האויר והאש. וגם הם יקוימו ממנו היותם כדור אחד, למה שחובר בהם

2 יגזור הנכונה | יגזר כנכונה ב יגזר בנכונה ג | הנכונה | כנכונה בג | עוברם | עוברת ג
 7 ההגעה | התשעה ג 8 תשע | ליתא א 9 קויים | יקויים א 13 גזרם | הוא + א
 14 מהארבעה | מד' בג 15 עשרות | עשרה א 16 והוא מספר | ליתא א | ואחדים | ואם
 א 16-17 מחוברים ... שלם | ליתא א 19 כן | ליתא א | כולל | כלל א 23 לא | לו ג
 24 זולתי | זולת א 28 אנהנו | אנהנו א 36 אחד | אחת ג

גם כן השיתוף באיכות אחד בעצמו, אשר הוא החום. ויקיפו על זה הכדור שבעה גלגלים נושאי שבעה כוכבי לכת, כפי סדרם המוסכם המפורסם. וכולם יוקפו מגלגל הכוכבים הקיימים. וסעיפי כחות הכוכבים אשר בגלגל ההוא מתפשטים על שרשי כחות הכוכבים אשר בזולתו מן הגלגלים, למשפט עוצם חלקם במציאות. וכולם יוקפו ממנו, ולו שם בהם, והוא נכבד מכולם. והגלגל ההוא תשיעי בהתחלת המספר מהמשותפים אליו, יקויים היותו גם עשירי בהתחלת המספר מהכדור האחרון. ואל תחשוב בכחינת מכווננו הקודם בהנחה אשר נפל בטעות נתבאר סותרו בהקשים אמתיים, והוא היות חומר הגרמים הקיימים משותף עם חומר ההיום ונעדרים. כי בהיותך מתבונן על דבריו באו ב'ספר הטעמים' שלו תמצא הסכמת דעתו לדעת אריסטו בזה הדרוש.¹⁰ ואחשוב כי מה שהניעהו א"ע אל האמונה ההיא, וזולתו יסכים עמו, והוא תלמי, הראש אשר יכהנהו עליו, הוא מפני הספירות המופלג אשר השיגם. והיותם נעדרי דמות מן הדמויות במה שהם יסודיים, דומה למה שהשיגם גם הם; וגם כן, לבלתי היותם מתערבים עירוב ענייני מתמשש עם היסודות זולתם. וכל זה ראו ונתנו אל לבם הכניסם במדרגת היסוד העליון בפנים מן הפנים הנרמזים. ודע, כי מה שגזר א"ע היות גלגל הכוכבים הקיימים הגלגל המקיף, היא גזירה מסכמת מרוב החכמים מעמיקי העיון. וכבר קדם בפרשת בראשית הסיבה אשר תניעם לקיום האמונה הזאת.¹¹ והנה כוון מהרצון האלהי כפי דעת א"ע הגעתם אל המספר ההוא, למה שיסבול כללות המספרים כולם, כמו שרמזנו על אמתתו. וגם כן דע, כי הגשמים העשרה הנרמזים תשעה מהם מקיפים ומוקפים ואחד מוקף בלתי מקיף ואחד מקיף בלתי מוקף, ואלה השנים מקבילים התחלה ותכלית. ואחרי נשלמה סגולת המספר העשירי נאמר, כי אות היו"ד הרומזת אליו בהיותה מונחת למקום ההוראה המתוארת תורה על היות המציאות האלהי צורה אחרונה כוללת מקפת חותם תכנית תכלית המציאות. ומכללות בחינת האותיות השנים הרמזים כפי הפנים המונחים יקויים אלינו היותו ית' אחד אחדות אמתי עילה פועלת המציאות תכליתו אחרון.

והנה האמצעיים יהיו שנים, והם חמשה וששה. ואלה ארבעתם אהו"י הם הנכבדים. אחרי קדמה בחינת הא' ויו"ד נמשכת בחינת האותיות שנים הנשארים, והם הה"א והו"ו, אשר שניהם יחד אמצעיים בין מרחקי הקצוות המונחים, והם הא' והו"ו. ובצורת הבחינה הזאת מכוונת ההנחה ישותפו האותיות הארבעה הרמזים כולם. וזה, כי המספרים הארבעה אשר ירמזו אליהם ישמרו דמיונם בהכפלים על עצמם, כאשר יגלה בהבחנם. ומפני היותם מסוגלים בסגולה הזאת המונחת, יקוימו היותם נכבדים מכל המספרים האחרים, למשפט היותם מופשטים מצורת הסגולה ההיא. ומה שירמזו אליו במכוונם הפנימי הוא קיום היות המציאות האלהי מספיק

¹⁰ ראב"ע, ספר הטעמים, גרסה א, שער א, עמ' 32, גרסה ב, 182 (פתיחה). | ¹¹ א"ע, בר' א, יד.

5 ולו] ולא ג 6–7 מהמשותפים... המספר] ליתא א 9 הגרמים] ליתא ג 12 יכהנהו] יכנהו ג 13 הדמויות] הדמיונות א 14 עירוב] ליתא א 15 ראו] ראוי א 20 כללות] כללותי א 24 בהיותה] בהיות א בהיותם ג 27 אחרון] האחרון א 28 האמצעיים] אמצעיים ג 29 ויו"ד] והו"ו א | שנים] השנים א 33 בהכפלים] בהכפלה א 36 שירמזו] שירמזו א

בעצמו הספקה גמורה, יבדל בזה מאיזה נמצא מן הנמצאות בדמיון הבדל האותיות המונחות בסגולתם הנרמזת בזולתם, מפני כי כל יש אינינו הוא בעצמו, כמו שיבוא המאמר בזה. גם יוסיף, יבחנם כולם בחינה אחרת חלוקה זולתי הראשונה המונחת. ויתחיל מן האל"ף כמשפטה הראוי כמו שנרמז, ויאמר **כי כל מספר היא באחד בכח והוא בכל מספר במעשה**. רצונו הפשוט 5 בזה מובן בעצמו. ואולם מה שיכווין ברמיזתו רמיזה פנימית הוא אצלי מפני כי כל מה שנמצא מחלקי המציאות ומכללו קויים המצאו מאמתת מציאותו ית' מציאות עלול מעילתו הקודמת. לזה לא יקויים מציאותו ית' בהשלם המצאם, על אופן אשר לא יקויים האחד מפני המצא מספר מן המספרים, להיות לו מציאות עומד זולתם, כאשר הורה מאמר האומר: המה יאבדו 10 ואתה תעמוד (תה' קב, כז), בזולת מה שיחייבו אמתתו ההקשים הצודקים. ואולם המצאת המציאות גם התמדתו אחרי המציאה נמנעת, זולתי בהיות לו ית' מציאות קודם בפועל, אחר היה סבתו בדמיון המנע מציאות מספר מה, זולתי בקדימת מציאות האחד כמו שקדם. ומטעם זה יבואר היותו ית' 15 מחוייב המציאות, וזולתו מן הנמצאים לא ימלט היותו מוטבע בטבע אפשרות המציאות, אם במוחלט ואם בדרך מה. **והוא יעשה פיאה אחת מה שיעשה כל מספר בשתי פיאות**. זו היא בחינה שלישית מן האחד. ויאמר, כי יבדל מהמספרים האחרים בזה ההבדל המונח ממנו בזולת הבדלו מהם בהבדלים הקודמים בהנחה. ולביאורו אומר: כבר ידעת כי כל מספר זולת 20 האחד השיגוהו פיאות שתיים לא ימלט מהם, האחת עודפת עליו והשנית חסרה ממנו. והמספר הממוצע בין שתיהם חצים כאשר יקובצו. והדמיון בזה הנה מספר שלשה, ידובקו אצלו וימשוהו שתי פיאות חלוקות, והם מספר שנים מפאתו האחת וארבעה מן הפיאה השנית, וקיבוצם ששה. והנה מספר שלשה חציים בהחלקם, ועל דרך דומה כולם. ואולם האחד אין לו כי אם 25 פיאה אחת לבד, והוא מספר שנים, והנה הוא חציו בהחלקו. ואשר ירמזהו הוא, כי כל מפעל פועל חסר, בעבור הצטרכו לאשר למעלה ממנו. וכל מה שיפעלהו נמנע בחוקו זולתי באמצעותו. ואולם מה שיגיע מן ההשפעה והאצילות ממנו ית' יקויים המשכם מאחדותו הנקי והפשוט לבד על אופן בלתי הצטרכו בהשלמם לעזר זולתו.

30 **ובחברך מרובעו אל מרובע כפלו אז יהיה חמשה. וזהו חשבון השוה במעוקבים, כי אם תחבר מרובעו אל מרובע כפלו, בה יהיה מעוקב חמשה. ולמעלה ממנו הדבר הפוך.** זהו מקום בחינת הה"א מיועדת ההנחה. ולביאור מה שירצהו בזה אומר: כי בחברך מרובע אחד, אשר הוא אחד בעצמו, עם מרובע כפלו, אשר הוא שנים ומרובעו ארבעה, יהיה קיבוצם חמשה. והנה 35 חמשה אשר ישווה אל המרובעים ההם יבדל מהמספרים אשר לפניו גם מאשר אחריו בזה אשר מרובעו ומרובע כפלו שווה למעוקבו. וזה, כי מרובע ה' הוא כ"ה, ומרובע עשרה אשר הוא כפלו הוא מאה, וקיבוצם קכ"ה, אשר הוא בעצמו מעוקב חמשה. ואולם המספרים אשר אחריו גם אשר לפניו נעדרו

5 היא... מספר²] ליתא א 6 פנימית] פעמית א 7 כל] ליתא א | קויים] קויים א
 9 המצאם] המצאה ג 13 אחר היה] אחרי היתה א 15 לא] לו א 17 בחינה] בחינת א
 19 בהבדלים] בהבדלם א | כבר] ליתא ג 20 השיגוהו] השיגוהו א | האחת] האחד א
 22 ידובקו] ידביקו א ידבקו ג 23 וארבעה] והארבעה א 29 בהשלמם] להשלמם א
 32 מיועדת] מיועדה א 35 לפניו] ליתא א

השווי ההוא בהבחנם בזה הדרך המונח. ואולם אשר לפניו יעדיפו המרובעים על המעוקב, ואשר אחריו יחסרו. והיה החסרון והיתרון אשר יותירו ויחסרו משוער כפי התרחק המספר ההוא ממספר חמשה, כאשר יבואר. ומפני כי הדמיונים המוגבלים יעירו המתלמדים, יקרבו המושג לציור המשיג, נניח דמיונים. והנה מספר ארבעה לפני חמשה, ומרובעו ששה עשר, וכפלו אשר הוא שמונה מרובעו ס"ד, וחיבורם כאשר יקובצו הוא שמונים, ומעוקב ארבעה ס"ד. והנה יחסר המעוקב מהמרובעים י"ו, ויהיה החסרון ההוא משוער ביחס ארבעה אל חמשה, אשר הוא חמישיתו. ודמיון המספר אשר אחריו יהיה ששה. והנה מרובעו ל"ו, וכפלו אשר הוא י"ב מרובעו קמ"ד, וכאשר יקובצו יהיו ק"פ, ומעוקב ששה רי"ו. והנה בזה יותיר עליו המעוקב על המרובעים. וזה היתרון גם כן ישוער כפי מרחק ששה מחמשה, והוא ששיתו.

וחשבון ששה הוא שוה לחלקיו. ואין בכל מערכת מספר, רק אחד. זאת היא בחינת הוי"ו המיועדת. ולביאורו אקדים ואומר: דע, כי גדר המספר השלם הוא אשר חלקיו ישו לכולו. ואין בכל מעלה ממעלות המספר מסוגל בזאת הסגולה, זולתי אחד לבדו. ודרך המצאתו הוא בהנחת מספרים מתחילים מן האחד נמשכים על יחס הכפל. וכאשר יקובצו והאחד עמהם יהיה מספר ראשון, והוא אשר לא ימנהו זולת האחד לבדו. אחר כן הוכה אותו המספר הראשון באחרון מן המספרים אשר הונחו נמשכים. הנה מה שיתקבץ מן ההכאה ההיא יהיה מספר שלם. והנה אבאר דרך הוצאת הנמצאים במעלת האחדים והעשרות, ובידיעת דרכם יודעו דרך זולתם. הנה יהיו מספרים נמשכים מן האחדים על יחס הכפל, והם א' ב', וכאשר יקובצו יהיו שלשה. והנה הוא מספר ראשון, מפני כי לא ימנהו מספר זולת האחד. נכה אותו על ב', אשר הוא המספר האחרון מן המספרים הנמשכים המונחים, יהיה המקובץ ששה. והוא המספר השלם אשר ימצא במעלת האחדים. ואולם מה שימצא במעלת העשרות הוא מספר כ"ח, והוצאתו גם בזה הדרך בעצמו. ויהיו המספרים הנמשכים א' ב' ד' קיבוצם שבעה, והוא מספר ראשון בהכאתו על ד', אשר הוא האחרון מן הנמשכים, יהיה המקובץ כ"ח, והוא המספר השלם אשר ימצא בעשרות, כמו שהנחנו. ואשר יצדק עליהם הגדר המונח, והוא היותם שוים לחלקיהם, יבואר, כי מספר ששה השיגוהו חלקים בדרכים שלשה, והם: חצי, ושליש, ושתות. וחציו שלשה, ושלישיתו שנים, וששיתו אחד. קבוצם ושמור כמותו בעצמו אשר הוא ששה. ומספר כ"ח בדרכים חמשה, והם: חצי, רביע, ושביעית, וחלק מי"ד, וחלק מכ"ח, לא זולתם. וחציו י"ד, ורביעתו ז', ושביעיתו ד', וחלק מי"ד שנים, וחלק מכ"ח הוא אחד. קבוצם כ"ח אשר ידמה אל המספר הראשון המונח גם הוא. ואשר ירמזו אליו רמיזה פנימית סגולות הה' והוי"ו הרצונית רמיזה נעדרת אמצעי הוא הוראת התיחסות המעלה וההודר אל המציאות האלהי על אופן תמים בתכלית השלימות באיזו בחינה מן הבחינות אשר יבחן. אולם כל נמצא מה זולתו, ואם

2 ואשר] אשר ג | החסרון] בחסרון א 5 דמיונים] דמיונים א 10 יותיר] יותר ב 11 והוא] והיא א 15 ממעלות] מעלות א 20 ההכאה... יהיה] ההכאה ההיא א | יהיה] ליתא א | במעלת] במעלות א 25 והוא] ויהיה א 27 בהכאתו] בהוצאתו א 30 שוים] שמים א | ששה] שבעה א 33 מי"ד וחלק] ליתא א 34 ורביעתו] ורביעיתו א | ושביעיתו ד'] ליתא בג | מי"ד] י"ד א 35 ירמזו] רמזו ג 37 המציאות] ליתא א

נשלם בהקש אל מה שלמטה ממנו והוא עלולו, יחסר בהקש אל עילתו.
וכאשר תחבר מרובע האחד אל מרובע ראש הנפרדים יהיה המחובר הוא הדומה. זהו מקום בחינת הי' אחרי נשלמה בחינת המשותפים אליה במוקדם. ואשר ירצהו בו, כי בחברך מרובע האחד, אשר הוא אחד בעצמו, עם מרובע ראש הנפרדים, אשר הוא שלשה ומרובעו תשעה, יהיה המקובץ עשרה, אשר ידמה לאחד להיותו התחלת העשרות, בדמיון היות האחד התחלת האחדים. ואולם מה שיכוונהו אליו, הוא הוראת היות התחלת המציאות ותכליתו אחד בעצמו, על אופן הדמות מרובע האחד, אשר הוא התחלת המספר על אופן עצמי. ומרובע שלשה, אשר הוא התחלת הנפרדים כאשר יקובצו אל עשרה, אשר הונח היותו אחרית המספרים ותכליתם.

ואם תשים אלכסון עיגול במספרו ותוציא יתר בשלישיתו, יהיה המשולש שהוא שוה השוקים כמספר הקו הסובב, וככה המרובע הארוך בעיגול. ולפני זה המספר יהיה ערך המשולש אל הקו בערכו אל עשרה, ולמעלה ממנו הדבר הפוך. למקום הרחבת ביאור מה שרצהו א"ע במאמרו זה אחקה תמונה יצויר מפניה במופתים צודקים קיומו ואמתתו. הדמיון בזה בעגולת אגב"ח, וקוטר א"ב, ונחלקהו לג' חלקים שוים על שתי נקודות ט"ז. ונגיע בתוך העגולה שני קוים נכחיים יעברו על שתי נקודות ט"ז על זוויות נצבות, והם שני קוי ד"ה ג"ח. ונתאים שטח ד"ח בשני קוי ד"ג ה"ח נכחיים לקו ט"ז. ונעשה על קו ג"ח משולש שוה השוקים, והוא משולש אג"ח. הנה מפני כי קו א"ט שוה לקו ט"ז, וקו ד"ג שוה לקו ט"ז, למה שהיו נכחיים בשטח אחד, והוא ד"ז, יהיה קו א"ט שוה לקו ד"ג. ואולם שתי זוויות אס"ט דס"ג המתנגדות שוות, וגם כן שתי זוויות אט"ס גד"ס שוות, מפני כי כל אחד מהם נצבת. אם כן שני קוי א"ס ט"ס ממשולש אס"ט שוים לשני קוי ג"ס ס"ד ממשולש גד"ס, ומשולש אס"ט שוה למשולש דס"ג. והזוית הנשארת שוה לזוית הנשארת, אשר יהיה מיתרה הצלע השוה לצלע אשר תהיה מיתר לראשונה. ועל דרך דומה יבואר אשר משולש אט"מ שוה למשולש מה"ח. אם כן, כל משולש אס"מ שוה לשני משולשי גד"ס מה"ח. וכאשר נשים שטח ס"מ ג"ח משותף, יהיה שטח ד"ח שוה למשולש אג"ח. ואולם משולש אג"ח הוא משולש שוה השוקים, נעשה על קו ג"ח מיתר העגולה, נפל בשליש הקוטר, ושטח ד"ח הוא מרובע ארוך, נפל בעגולת אגב"ח, והם שוים. אם כן, כל משולש שוה השוקים נעשה על מיתר העגולה נפל בשליש הקוטר שוה למרובע ארוך נפל בעגולה, ותושבתו משותפת עם תושבת המשולש. ואחרי נשלם לנו ידיעת שיווי המרובע והמשולש נופלים בעגולה על התואר. קדם ביאורו ראוי שנבאר אמתת גזרת א"ע, והוא אשר בהיות קוטר העגולה מגיע למספר עשרה השתוו כל אחד מהם אל הקו המקיף. ובהיותו בזולתו מן השיעור, לא ישמרו צורת השווי ההוא. ולביאורו אקדים

3 הדומה] הוראה ג | במוקדם] כמו קדם ג 6 התחלת!] אשר הוא+ א | האחדים] אחדים א 8 הדמות... אופן²] ליתא א 9 ומרובע] ומחובר א 12 ולפני] ולפי בג 13 ולמעלה] מלמעלה א 14 ביאור] ביאורי א 17 שני] שתי א | שתי] שני ג 18-19 ג"ח... קו] ליתא א 19 שוה] שוי א 21-22 דס"ג... אט"ס] ליתא א 22 שוות¹] שוה א | מהם] ליתא א 23 אט"ט] אט"ט א 24 והזוית הנשארת] והזויות הנשארות א 25 לזוית] לזויות א | מיתרה] מותרה ג 26 משולש] משולשו א אט"מ] אט"ס א 27 כן] כן א 31 כן] כן א 32 ותושבתו] ותושבת א 35 עשרה] העשרה א | השתוו] השתוות אב

ואומר: דע, כי כאשר העמידו חקירתם בעלי התשבורת לעמוד על ידיעת יחס הקוטר אל הקו המקיף בעגולה נפלה הסכמת אותם אשר נשלם להם הידיעה במלאכה ההיא, אשר בהיות הקוטר מקויים בשיעור אחד יהיה הקו הסובב שלשה ושביעית ומעט פחות מזה השיעור לא יוכלו לעמוד על תכלית דקדוקו, ואולם קרבוהו אל נקודת האמת בתכלית האפשרות והעמידוהו בזה השיעור, ואם איננו מכוון. ולזה כפי שמירת פני היחס הזה בהיות קוטר א"ב אשר בעגולת אגב"ח עשרה, יהיה הקו הסובב ל"א וג' שביעיות. ואולם קו ג"ח נפל בשליש הקוטר שיערתי היותו תשעה ושליש. וקו ה"ח המקיף בשטח ד"ח אשר נתבאר היותו שוה לקו ט"ז, והוא שלישי הקוטר ושיעורו שלשה ושליש, כאשר יכפלו שני השיעורים האלה קצתם בקצתם, והם תשעה ושליש על שלשה ושליש, יהיה המקובץ ממנו ל"א ותשיעית, והוא שיעור שטח ד"ח. והוא בעצמו שיעור משולש אג"ח, מפני מה שקדם הביאור במופת אמתי היותם שוים. והשיעור הזה, אשר הוא ל"א ותשיעית, ישוה בקרוב אל שיעור הקו המקיף, אשר הוא ל"א וג' שביעיות, ואשר לא נשלם הדמותם הוא מפני הסבה הרמוזה. ואמנם בקיום היות קוטר א"ב אשר בעגולת אגב"ח מיושב בשיעור עשרים, יהיה הקו המקיף ס"ב ו' שביעיות. ושיעור קו ג"ח יהיה י"ח וב' שלישים, בהכפלו על ששה וב' שלישים, אשר הוא קו ה"ח, יהיה המקובץ קכ"ד וד' חלקים מתשעה, אשר לא ישווה לשעור הקו המקיף, אשר הוא ס"ב ו' שביעיות. ואולם יתיחס אליו בקרוב יחס עשרים אל עשרה, אשר הוא יחס הכפל. ואשר יעדף בשיעורו הוא המשולש, ואם המרובע הארוך נופלים בעגולה, להיותם שוים כמו שקדם. ואמנם בהיות קוטר א"ב מוגבל במספר חמשה, יהיה הקו הסובב ט"ו וה' שביעיות. ושיעור קו ג"ח ד' וב' שלישים, בהכפלו על א' וב' שלישים, אשר הוא שיעור ה"ח, יהיה המקובץ ז' וז' תשיעיות, אשר יתיחס השיעור הזה אל ט"ו וה' שביעיות יחס חמשה אל עשרה בקרוב, וכבר ביארנו המנע דקדוקו. ואולם מה שיעדף בזה הוא שיעור הקו המקיף בחלוף מה שהוא, בהיות הקוטר עובר שיעור עשרה, אשר מה שיעדף הוא המשולש ואם המרובע הארוך נופלים בעגולה כמו שקדמה צורת ביאורו. וראוי שתדע אשר זאת היא סגולה דבקה לשעור עשרה, בקיום היות נושא קוטר העגולה דומה דמיון אמתי אל אותה המדובקת בשעור חמשה ביחס מרובעו אל מרובע כפלו אשר הוא שוה למעוקבו, מה שאין כן במספרים אשר לפניו ואחריו. ואולם אשר לפניו יעדפו המרובעים, ואשר אחריו יעדף המעוקב כמו שקדם ביאורו בשלמות. ואשר רציתי במכוונה הוא בעצמו למה שארצה בזאת. ונשלם ביאורו. **והנה אלה הארבעה מספרים הם היקרים.** הרצון בזה המאמר היותו מקום התולדה המתחייבת מהמאמרים המונחים, ובבחינתם יודעו הסבות המחייבות אמתתו.

ומספרם שנים ועשרים כמספר כל האותיות. אחרי קדמו הבחינות הפרטיות החלוקות המונחות, יבחנם בחינה כוללת משותפת גם מצד המספר. למה שירצה בו הוא, כי המספרים הארבעה אשר ירמזו עליהם

1 דע] דע ג | לעמוד] לעמודי א 4 השיעור] ליתא א 5 קרבוהו] קראוהו א 13 ישוה] ושוה א 14 הקו המקיף] הקוטר א 17 ושיעור] לשעור א 25 דקדוקו] דקדוקי א 29 דמיון] לדמיון א 31 במספרים] בספרים א 34 התולדה] התולידה א 35 ובבחינתם] ובבחינת א 35-37 המחייבות... כל] ליתא א 39 הוא] ליתא א

האותיות קדמו ברמיזה קיבוצם יהיה מספר דומה למספר האותיות כולם, אשר הוא שנים ועשרים. ומה שיכוון בזה הוא הוראת היות המציאות על אופן כללי מוקף מהמדע האלהי וציורו, בזולת היותו מוקף ממנו כמו שקדם. **ואל תחשוב הכפולים, כי הם בעצמם, רק מה שהיה ברוחב השיכו באורך.**
 מפני מה שקדם מהגעת אותיות הארבעה קדמו ברמיזה למספר שנים ועשרים, יאמר א"ע אשר לא יחשבו ויונחו במספר הרמוזי זולתי הפשוטים, והכפולים הנחה פשוטה. וזה לא ירוחק למשפט הדמותם דמיון אמיתי בהוראה ובצורתם העצמית, זולת אשר יבדלו במקרה מן המקרים, מאשר מפני זה לא יחייבו חלוקה בעצמם בהערכם אל הדומים אליהם הדמיון המונח.

ובעל לשון הקדש ראה כי במקומות חמשה הם מוצאי האותיות. וכוון מא"ע הנחת מאמרו זה למקום בחינת האותיות הארבעה הנרמזים מצד המבטא והדיבור אחרי נשלמה בחינתם והודעת הבדלם, ומה שיתעלו על האותיות האחרות מצד המספרים אשר יורו עליהם כמו שקדם בהנחה. ומכוונו הפשוט בזה מובן בעצמו, הרחבת הביאור עליו מותר. ואולם המכוון הפנימי הוא, כי היות אלו האותיות המיוחדים למקום ההוראה הנרמזת נמצא בהם שלמות נוסף על האותיות האחרות, למשפט הנחת שמושם למקום הוראה הכרחיית כפי הדבור, נמנעת ההנחה השמושיית ההיא באותיות האחרות, יורו על היות השלמות המשיג לעצם האלהי יובדל במין מהשלמות אשר ישיג לנמצא מן הנמצאות זולתו, אם קטן ואם גדול הוא, ועל אופן הכרחי בלתי נופלם תחת יחס אחד. ואולם אחת מסגולותיהם אשר תשיגם כפי זאת הבחינה, והיא היות כל אות מהארבעה הרמזים נסותרת בתנועה מן התנועות, הוא הוראת זה, כי כאשר יכוון רמיזתו רמיזה עצמית בתואר חייוכי, יעלימוהו הטבעים החסרים טעם מציאותו המופלג חזק הזוהר עצום הבהירות יפזר כח ראות האיש יתישר אל מול פני ההשגה ההיא. ועל אופן אמיתי יסתר מעיניו, כאשר הורה ההמנע הזה הוא יתברך באומרו: כי לא יראני האדם וחי (שמ' לג, כ). ואולם מצד היותם לבדם אותיות הניח כפי זאת הבחינה בעצמה, ולא זולתם מן האותיות, יורו על היות המציאות האלהי נח שוקט קיים בלתי מתנועע גם בלתי משתנה בשנוי מן השנויים, לא יתואר בזה התואר במוחלט נמצא מה מן הנמצאות, להיות לכל נמצא תנועה, אם שינוי נשלמים בכל תנאיהם, ואם בדרך מה כאשר יבוא הביאור על זה. ואמנם מצד היותם אותיות המשך גם כפי הבחינה ההיא בעצמה, תבוא הרמיזה מהם אל המנע הנמצא נמצא מה, גם התמדת מציאותו אחרי המצאו, זולתי בהדבק עמו הכח האלהי דבקות נמשך, כאשר הורה מאמר האומר: אם יי לא ישמור עיר [צ"ל: יבנה בית] שוא עמלו בוניו בו (תה' קכו, א), כפי ציורו בביאורו הפנימי. וגזר אמתת זה אבן רשד ב'מאזני העיונים' שלו באומרו, אשר מציאות הנמצאים מאתו ית' במציאות הדיבור מן המדבר לא

2 שיכוון] שכוון א 5-6 שנים ועשרים] עשרים ושנים א 11 האותיות] אותיות ג
 18 השמושיית] ליתא א 19 יובדל] נבדל ג 20 קטן] קטון ג | הוא] ליתא א
 21 הכרחי] הכרה א | נופלם] נופילם ג | אחת] אחד א 22 מהארבעה] מארבעה א
 23 הוא] והוא א | כי] ליתא א 29 בשנוי] +מה ג 31 הביאור] +על הביאור ג
 34 עמו] ליתא א 35 עיר] +אם ה' לא יבנה בית א 36 זה] ליתא א

כמציאות הבית מן הבנאי.¹² גם הר"מ במז"ל בספרו המפורסם.¹³ ולרמיזת הענין הזה הנפלא בא כפי דעתי, והגא מפיו יצא (איוב לו, ב). ודעהו. ויתכן הבחנם בהבדלים מיוחדים בהם יבדלו מן האותיות האחרות מצד המבטא, זולתי ההבדלים הפרטיים הנרמזים, תחייב בחינתם ההתיחס אל המציאות האלהי יחסים זולת המונחים. אולם בהם אסתפק להבנת המכוון. והנה נשלמה בחינתם מצד המספר והמבטא. ואולם לבחינתם מצד צורתם העצמית המיועדת ההנחה אומר: האל"ף קובלה בו תכונת הגשם ותורה עליו, למה שהשיאו מרחקיו כולם. והגשם מוסכם כח החלקן לחלקים נעדרי התכלית תרמוזו אל היות המציאות האלהי נעדר ההגבלה והתכלית. גם כי כאשר נושא המקרים, כן המציאות האלהי עצמי ומציאות זולתו מקרה קרה לו. ועם זה יורה היות המציאות האלהי ית' עומד בעצמו, ומציאות זולתו לא יקויים זולתי בהתלותו בו, כאשר יבואר. ואמנם הה"א אשר תרמוזו אל הצורה תורה אל היות המציאות האלהי צורת המציאות וחקיו. ואולם היות רומזת אל הצורה רמיזה עצמית יבואר, כי קווה הפנימית עם היותו חלק ממנה ובלתי מדובק בה יורה על אופן מציאותה, אשר בבחינתה העצמית תבדל מנושאה הבדל מהותי, ועם היותה נבדלת ממנו ההבדל ההוא לא תקויים מציאותה זולתי באמצעותו. וכפי זה היו שנים במהות ואחד במציאות. ואולם הוי"ו הוא מלשון: ווי העמודים (שמ' כז, י ועוד), וקרובה צורתה לצורתם, תורה היות דיבוק המציאות והקשרו בקצתו מתחייב ממנו ית' חיוב עצמי. ואמנם הוי"ד השיגה תכונה עיגולית בצורתה, תורה על היות המציאות בכללותו מוקף מהמציאות האלהי. והנה בהשלם בחינות האותיות כפי הפנים החלוקים המונחים, נשלם באור הדרושים השלשה מהארבעה הנרמזים. ואולם ביאור השלישי נשלם מכלל ביאור השני, כמו שהנחנו. ולביאור הדרוש הרביעי, אשר הוא סבת בלתי היותו נקרא בכתבו, אקדים הקדמה, ואם היתה מפורסמת הידיעה, ואומר: כאשר נצייר דבר מה ציור שכלי או דמיוני אם מורכב משניהם, ונכוון הוראתו וחוקתו במאמר, יכוון ממנו בחירת אותיות וסידורם הסדר הראוי באופן יחייב מהם ההוראה הרצויה, ואולם עם זה, לא תשלם ההוראה שלימות מספיק, זולתי בהרכבת התנועות מפורסמות המציאות עם האותיות הקודמות בהנחה ההרכבה הראויה, והניעם על הדרך המבוקש באופן תשלם מכוון ההוראה בסבתם, ובזולתם נמנעת. ולהיות כי ארבעה אותיות המונחים בהיותם מסודרים הסדר המפורסם יונחו למקום ההוראה הרמוזה מכח ההקדמה המונחת, לא תשלם מכוונה זולתי בבחירת התנועות המיוחדות אשר בהיותם מורכבים עמהם ההרכבה הנאותה יחייב מכללותה ההוראה המכוונת. ומפני אשר ההוראה ההיא הרצויה היה מכוונה מכוון מופלג קצווי, אשר מפניו יתואר היותו שם

¹² מאזני העיונים, פרק ד, דפים א-ב. | ¹³ רמב"ם, מורה הנבוכים, א, ט.

2 הנפלא] נפלא א | דעתי] דעתו ג 5 להבנת] לכוונת א 7 תכונת] תנועת א 8 שהשיאו] שהשיגה א 10-11 מקרה... זולתו] ליתא א 13 רומזת] דומות א 14 רמיזה] המינית א | היותו] היות א 16 ההבדל] בהבדל ג 19 דיבוק] דיבוק א 20 השיגה] השגה א 22 הפנים] השנים א 22-23 באור... נשלם] ליתא א 24 הוא] ליתא א 26 וחוקתו] וחוקתו בג 27 בחירת] בחינת א 29 הקודמות] הקדומות א 30 והניעם] ותניעם ג 35 הרצויה היה] הרצוים הזה א | מפניו] מפני א

- עצם לאלוהי ית' כפי שמירת הפנים המונחים לזה, לבלתי יהיה שמו ית' הקדוש מדמם כפי האנשים, נעדר ונפקד מהם הציור הפנימי המסכים להוראה ההיא, העלימו דרך קריאתו במשפט ישמור הכוונה ההיא הרמוזה, ושמו צורת קריאתו בדרך יורה הוראה קרובת הציור, יהיה מכוונה כפי הקריאה ההיא הידועה תואר מן התארים המפורסמים, והתואר ההוא יסבול מן הרבוי, כמובן בהבחנה לכבוד ולמעלה ולתפארת נושא תואר השם ההוא. 5 ואולם האיש משה, למה שקדם לו שלמות העיון השכלי וציור הפנימי השלימות האפשרי, כאשר העיד עליו העד הנאמן הוא ית' במאמרו: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה (דב' לד, י), מפניו ובסבתו לא היה זוכר השם בכינוי הרמוז זולתי כפי דרך הקריאה השלימה והמכוונת. ואם דרך הקריאה העלימה לסבה המונחת, אינה נמנעת הידיעה לדורש אותה דרישה עצומה. וא"ע רמז אליה במאמר נעלם בנסחתו הראשונה¹⁴ ובמאמרו בשם הנכבד¹⁵ ידועה למבינים דקי העיון. ובהשלם המאמר הזה נשלם ביאור הדרושים הארבעה ביאור מספיק.
- ומפני אשר נשלם לא"ע מכלל המאמרים המונחים היות האלוהי ית' נמצא על תואר הנצחות השלם מבלי אשר ישיגהו שנוי בדרך מן הדרכים החלוקים, יכוון ממנו הנחת מאמר יבואר מפניו היות זאת סגולה דבקה במציאות האלהי לבדו באופן בלתי המלט נמצא מן הנמצאות זולתו אשר לא ישיגהו שינוי בפנים מן הפנים. ואולם ראוי שתדע, כי השנוי והעדר ההתעצמות הגמור אשר יקויים השגתו לחלקי המציאות לא יהיה בפנים אחרים בעצמם אחרי יצוייר היותם חלוקים במציאותם כאשר יבחנו. ואולם כל אשר יהיה הנמצא קרוב אל האחד הנצחי הראשון, יהיה הנצחות בו חזק והשנוי חלוש. ואשר ירוחקו ממנו, הגזרה נזורה אשר שנויים חזק והנצחות בהם חלוש. ועל אופן כללי ישוערו כפי קרובם והתרחקם מהנמצא הראשון כמו שהנחנו. והנה ישים מגמת פני הביאור וההודעה דרך מציאותו באחד אחד מחלקיו. ותהיה הנחת מאמרו זה יכוון מה שרמזנו עליו מן הביאור על אופן ההרכבה, מפני כי התחלתו בחינת הנמצא האחרון כמו שתראה בהתבוננך עליו. ואחרי הונח מה שראוי להניחו במקום ההקדמה לביאור מה שירצהו ומה שיכוונהו אליו, אומר: כבר קדם הידיעה אשר המציאות הכללי יחלק בחלוקה משולשת המפורסמת. והגבלת אחד מן השלשה, הוא המציאות הזה השפל במצב ובמציאות בהערכו אל החלקים השנים הנותרים. וחלק המציאות הנרמז אחד בבחינת נושאו המשותף. ואולם קובל בו רבוי בדרכים ראשונים שנים חלוקים. האחד, בחלקיו הפשוטים אשר קובלו בו צורות חלוקות לסבה לסבה ידועה בהשקפה עליה. והרבוי אשר ישיגהו בדרך ההוא יגיע למספר ארבעה, והם ארבעה השרשים היסודיים. והרבוי השני אשר ישיגהו, הוא במורכבים מהחלקים הרמוזים אשר היו באופנים שונים וחלוקים, והגיעו

¹⁴ א"ע, ש"מ ג, יג (הפירוש הקצר). | ¹⁵ ראב"ע, ספר השם, חלקים ז-ח, עמ' 428-426.

1 לאלוהי [אלהי א 3 ישמור] ושמו ג 4 קריאתו] קריאת א 8 האפשרי] האפשרות א 10 זולתי] זולת א | הקריאה¹] הקדימה א 11 לדורש] לדרוש א 15 האלוהי] השמוי' א 18 האלהי] האלהים א | ישיגהו] ישיגהו א 22 הנמצא] נמצא א 23 נזורה] + <נ' גזורה> א 26 ההרכבה] הרכבה בג 32 ראשונים] הראשונים א 33 חלוקים] חלקים א 35 ארבעה²] ארבע בג 36 במורכבים] מהמורכבים בג

למספר שלשה כפי הבחינה הנכונה, והם: דומם צומח וחי. והיותם חלוקים
 מבוואר, כי בצומח כח בלתי נמצא בדומם, ובחי כח בלתי נמצא בצומח.
 ואולם מפני כי החי המשכיל מצד בחינת תכונות כחותיו הגשמיות ישותף עם
 הבעלי חיים נעדרי ההשכלה, ומצד ציור כחו השכלי יתיחס אל העצמים
 העליונים, לזה לא יעשה חלוקה בעצמו במוחלט, לבלתי היות כחו הנוסף
 מקובל בנושא בדמיון מה שהשיג לכחות זולתו. ולזה צדק מי שרשמו היותו
 אמצעי בין הגבוהים לשפלים. והחלקים המורכבים השלשה הנרמזים קובל
 בכל אחד מהם רבוי נוסף. וזה, כי המתכות, אשר הם מכלל ההרכבה
 הראשונה, הגעתם למספר שבעה, כמספר שבעה כוכבים המשרתים, וכל
 אחד מהם מיוחד מיוחס לכוכב מן הכוכבים הרמוזים. וההרכבה השנית גם
 השלישית בכל אחד מהם יקויים השיגו רבוי כאשר מושג ומוחש מהם.
 והחלקים אשר אליהם יותכו בהחלקם חלוקה ראשונה, אפשרי הידיעה
 בחקירה עליהם. ואולם השינוי אשר ישיג לחלק המציאות הקודם ברמיזה
 חזק למשפט התרחקו תכלית ההרחקה מהנצחי הראשון, והוא אשר פרטי
 נפסדים בעצמם אחרי התהוותם. וכללותו וחלקיו הרמוזים אשר יסבלו תואר
 כללות מה ישמרו לנצח ולעד יקויים מציאותם, וזהו אופן הנצחות אשר
 ישיגהו.

ואולם לביאור השינוי אשר ימצא בחלק השני מן המציאות, אשר הוא
 הגשם החמישי, אקדים ואומר: דע, כי ישיג לזה החלק מהמציאות מושג
 דומה למה שהשיג לנמצא הקודם בהנחה, והוא החלקו לחלקים ראשונים
 ושניים. וחלקיו הראשונים נודעים ומפורסמים. ואמנם ידיעת התכתו לחלקי
 חלקיו נמנעת אצלינו אף בחקירה עליהם, ואם מוגבלים אצל המציאות
 וידועים ממנו. ואולם אל תקווה ממני ביאור פרטי המאמרים המונחים מא"ע
 יסובכו על קוטב הודעת תנועתו הכללית אם תנועת חלקיו, מפני היותם
 כבשוני חכמת התכונה ויסודותיה, ומשפטיה יבוארו במקומם, זולת אשר
 אכוון הרחבת המאמר אל מכוונו האחרון, המספיק לביאור המונח אשר
 ירצהו לבארו. והוא, אשר החלק הנרמז מהמציאות כללותו המקובץ, אם
 חלקיו כוללים או מיוחדים, שיהיו בלתי משתנים בדרך מדרכי השנוי, לא
 בעצמותם גם לא בתנועתם המשגת אליהם באופן שמרם סדר המציאות אשר
 סודרו עליו מפני התישבות מציאותם ועמידתו, גם תנועתם שווה ומתמדת
 על אופן וסדר אחד בעצמו בלי תוספת ומגרעת. ואולם השנוי אשר ישיגהו
 הוא השתנות מצב חלקיו ומהירות ואיחור תנועתם בהערכם אל הארץ, לא
 בבחינת מציאותם. ואם יבדל מה שאכוון ההנחה ממה שהניחהו, לא יכוון
 ממני סתירת מכוונו הרמוז זולת לקרבו אל הציור, אומ', כי השנוי אשר השיג
 לנמצא הזה נבדל מהשנוי אשר השיג לנמצא הקודם בהנחה. וזה, כי מה
 שהשיג לנמצא הראשון מן השנוי חזק קויים היותו עצמי למשפט הפסד
 חלקיו אחרי התהוותם. ואולם חלקי הנמצא הזה אשים עומדים בלתי
 נפסדים, לא השיגם שנוי ותנועה כי אם אל האנה לבד.

2 בדומם... נמצא² ליתא א 4 הבעלי בעלי א | נעדרי נעדריים ג 5 הנוסף] נוסף א
 10 מיוחד] מיוחד ג 11 רבוי] דבר בג 12 אפשרי] אפשר א 16 וזה] וזה א
 21 ידיעת] ידעת א 23 ממני] ממנו א 24 הכללית] הכללות א 25 ויסודותיה]
 ויסודותיה ג 28 כוללים] כוללים א 33 שהניחהו] שהניחנו א 35 זה] ליתא א
 38 האנה] הנאה א

ואמנם החלק השלישי מהמציאות הם העצמים הרוחניים. פרטיהם נצחיים, לבלתי היותם מורכבים מהפכים, כללותו גם חלקיו מסולקי התנועה המקומית, מבלי היותם גשמים, גם לא כחות בגשמים. היות מושג אמת מציאותם כפי מה שהם עליו מהשכלים האנושיים נמנע, למשפט הפקד ההתייחסות אשר יבוקש בין המושג והמושג להפלגת מציאותם. החלקים הראשונים, גם החלקים השניים אשר אליהם נתכת חלוקתם התכה אחרונה להיותם נעדרי האחדות הפשוט, משכילים ומציירים לבלתי התחבר אצלם אופן מציאות ימנע בחוקו הציור וההשכלה. ועל אופן מוחלט כולו אומר כבוד, יקויים היות נצחותם עובר הנצחות אשר השיג לחלקים השניים הקודמים, למשפט קירובם אל הנצחי הראשון קירוב נעדר אמצעי. ועל אופן כללי לא ישיגם שנוי בעצם ולא בערך, גם לא בדרך מה זולת היותם עלולים, אשר מפני זה לא יתוארו היותם עומדים בעצמם, יקוימו היותם אפשריים בבחינת עצמותם, נצחיים מצד עילתם אשר חייבה מציאותם, אשר הוא ית' וית'. והנה נשלם לא"ע מה שכיוון הנחתו, ויהיה מותר מאמרו נמשך מחובר למה שיקדמהו מכוונת הנחתו לתכלית זולת הקודם בהנחה. ולביאורו אומר: ראוי שתדע אשר דעת א"ע במוקדם בהנחה גם יבואר בהרחבת המאמר בפרש' וארא, כי שם מקומו הטבעי, אשר פרטי המציאות השפל מוצעים ומונחים תחת הנהגת הגרמים השממיים, לא לבד מצד מושגיו הגשמיים.¹⁶ אולם גם הנשמה העליונה אשר תנוח במין האדם אשר חלק ממנו, הנאצלת מהעצמים הרוחניים הנרמזים כאשר נתבאר אמתתו, תקובל בנושאה הרמוז כפי תקון מזג גופו אשר יחייבהו אצלו משפט המערכת. ויתכן הוולדו בעת מן העתים יורה מזלו הצומח הדבקה אל השלמות אם הפכו. ואולם להיות כי כל דבר אשר יקובל בדבר מה באמצעות דבר מה יקובל כפי תכונת הדבר המקובל באמצעותו, יהיה השלמות אשר היתה בכח אליו מוגבל כפי גזרת המשפטים הרמוזים, ואמנם לבלתי היות המשפטים ההם הכרחיים, כאשר יושלם ביאורו למה שנרמזו מן המקום. אם הנפש החשובה תתבודד במחשבתה להתבונן באמתת מציאות המלאכים ההתבוננות הראוי והאפשרי בחוקה ותכוין לעמוד בסודם, תדבק בהם דבקות חזק, תקבל מהם שפע ואצילות נוסף על מה שקדמה לקבל מהם למשפט הפקד האמצעיים הרמוזים אשר טרם הפקדם היו לה מסכים מבדילים. ובהדבקה בהם מפני הסרת הסבה המונעת אותו, ישיג אליה מושג דומה למה שהשיגם הדבקותה באלוה ית', בדמיון הדבקם גם הם. וזה תכלית מה שחשק אליו יעקב אבינו ע"ה באומרו: והיה יי לי לשמויים (בר' כח, כא). ומה שהיו מתיגעים לרוב ההשתוקקות החזק הנביאים הקדושים, לא היו נחים מיגיעתם עדי השיגם אל מה שחשקו אליו. ומה שראוי שיכספו אליו האנשים החשובים, והוא השקע והעמקת כחם המצייר בציור המונחים האלהיים המופשטים ולקחת אותם על אופן

¹⁶ א"ע, שמ' ו, ג.

2 נצחיים] נסחיים א 3 גשמים] לא+ ג 10-11 הראשון... שנוי] ליתא א 11 בעצם] בעצמם אב 13 נצחיים] נונחיים א | חייבה] חייב א | אשר²] ליתא א | הוא] והוא א 14 שכיוון] שכוונו א 14-15 ויהיה... הנחתו] ליתא א 19 העליונה] ליתא א 24 המקובל] המיובל א 26 שנרמז] שנרמוז ג 27 להתבונן] להבונן א 30 מסכים] נסכים א 31 באלוה] באלהי א 33 לשמויים] לאלהים א 34 הקדושים] קדושים א 35 שיכספו] שיכספוהו ב 36 המצייר] המצוייה א | אותם] אופן ג

אמתתם ציור מסכים למציאותם, ו'זה כל האדם'.¹⁷ וקצת מונחים פרטיים ממוזגים בכלל דבריו אשר לא נשלם ביאורם במאמרי המונח קדם ביאורם למאמרים נפרדים זולתו.

(יח) כל 'שמע' שאחריו ל' או ב', הטעם, שישמעו הענין הנושא הקול, לא לשמוע הקול. ראוי שתדע כי יצדק על הדיבור והמאמר הסיפורי גוזר אם בלתי גוזר שיהיה חלק מגדר חלקיו אשר הוא קול מורה על הרצון, אשר מפני זה יחובר מענינים שנים, והם קול והוראה. ויהיה הקול ממנו ירשם בחוש המיוחד להשגה ההיא, וההוראה תחוקה בנפש. ומפני כי שמע על אופן כללי יורה על קיבול הקול והרשמו בכח אשר ישיגהו, יאמר א"ע כי כאשר יונח אחריו למ"ד או בי"ת יהיה מכוונו על רמיזת חיקוי ההוראה, לא על רשימת הקול לבד. ועוד אפרש טעמו, כי הוא כמו: פן יפגענו (שמ' ה, ג). כפי דעת א"ע כיוונו במאמרם נקרא עלינו פחדם פן יקדם עונש מה אלהי בדרך מה מהדרכים אם לא ילכו ויזבחו לפניו, מפני כי אחד ממכווני הקרבן להסיר הרוח מהזעף, כמו שקדם.¹⁸

פרק ד

(ב) כי מטהו משענתו כמשפט הזקן, כי בדרך רועה לא בא אל פרעה. זה מובן בעצמו. והרצון בו, כי המטה היה ביד משה כמשפט הזקנים אשר יחזיקו משענת בידם להסמך בו, לא לזולתו מן הצרכים, והוא, כדרך הרועים אשר יהיה בידם לצורך הנהגת מקנה הבהמה כפי מה שיכוון מהם. כי לא היה בא אל פרעה ומטהו בידו, למה שלא היה מצטרך אליו בהיותו לפניו. גם כי לא היה מחוק המוסר השלם.

(ג) דעת חכמי המחקר, איך יתכן זה? והוצרכו לומר, להסיר היבושת. הכוונה בזה, כי האנשים האלה לקיום דעתם, אשר הוא הכחשת דבר מה מתחדש על דרך הפלא בזולת שומרו סדר המנהג הטבעי, למען יקדם לתנועת המטה בדמיון נחש התחלה טבעית, יחייבו אשר סבת הגעת הצווי האלהי למשה השלכתו בארץ אולם היתה למען יקנה לחות מה בארץ, בסבתו תהיה התנועה אפשרית. מפני כי המתנועע תנועה רצונית, בשנותו מצבו המקומי בכללותו אם חלקים ממנו, יבוקש חלקות דבק בגידים אשר יסבבו התנועה. והתחלתו הלחות, אשר בסורו יסור אפשרות התנועה. ומכוונם זה ראוי לדחותו וישארו רוח ויקחהו הבל, יען כי המטה נתהווה נחש במציאות, והיה חרושו על דרך המופת הגמור מבלי אשר קדמה לו התחלה טבעית.

(יא) והאמת, כי מלת 'פקח' כנגד 'חרש' ו'עור'. מה שירצהו בזה, היות 'פקח' מקביל ל'חרש' ו'עור', ולא ירוחק היות דבר אחד בעצמו הפך לדברים

¹⁷ שם בר' ג, כד. | ¹⁸ שם בר' ח, כא.

1 אמתתם] אמתם ג 3 זולתו] זולתי א 6 קול] ליתא ג | על] אל א 10 חיקוי] חיקור ג 11 רשימת] רשומת א | אפרש] אפשר ג 13 מה מהדרכים] מן הדרכים א 23 בידו] בידם בג 29 השלכתו] השלחתו א 32 יסבבו] יסובבו א 33 ויקחהו] ויקהו ג 36 ו'עור'] ולעור א

שנים מתחלפים, כאשר ילקח בדרכים שונים וחלוקים. ואולם בהלקחו לקיחה פשוטה, נמנע. והנה 'פקח' זה, כאשר יקביל ל'חרש', ירמוז אל הטבת חוש השמע. ומצד היותו מקביל ל'עור' יהיה מכווננו רמיזת הטבת חוש הראות.

- 5 (יד) **אין זה גירעון למשה, רק מעלה גדולה.** יען כי משה בבחינת הערכו אל אהרן יבואר תואר השמויי האדירים, כאשר הורה הוא ית' במאמרו היותו בלתי מדבר הוא בעצמו אל פרעה גם אל ישראל, כמו שגזר א"ע לא יחשב לו גנות, זולת מעלה גדולה, כאשר השמויים הרמוזים למעלתם לא ידברו להמון הפחותים, זולתי ליחידים החשובים.
- 10 (כ) **ואל תתמה איך יחשוב הנביא בדברי העולם דבר שאינו הגון.** זאת הגזירה צודקת, ואם תרוחק בתחלת הדעת. ומה שמחייב אמתתה הוא מה שאומר: דע, כי שלמות הידיעה בדברים המעשיים נושאו הקרוב הוא החומר האפשרי, כאשר נתבאר במלאכה המעשית. ואולם נושא שלימות הידיעה בדברים העיוניים הוא החומר ההכרחי. ולהיות כי יחס הדבר אל המציאות יחסו אל הידיעה באופן שווה, והיו החמרים המונחים חלוקים במציאותם חלוקה עצמית, לזה שלמות הידיעה באחד מהם לא יחייב שלמות האחר, למה שיקויימו נושאייהם היותם נפרדים, הכוונה, בלתי התלותם האחד באחר, כמו שנרמז.
- 15 (כד) **והוא סימן: ויפגשו, גם: ויבקש המיתו.** הרצון בזה מובן בעצמו, והוא, כי כנוי שניהם אשר הוא ליחוד נסתר ישוב אל אליעזר כפי דעת זה המפרש.
- 20 (כה) **וטעם: ותגע לרגליו, לרגלי משה, כדרך: וראה את הדם על המשקוף ולא יתן המשחית (שמ' יב, כג).** מה שירצהו בו, הוא אשר מה שכוון מצפורה בעשותה מה שעשתהו, הוא היות הדם ההוא בהגיעו לרגלי משה כופר, באמצעותו ולסבתו סר מה שהסכימה מערכת העליונה ההגעה עונש למשה בסבת השגגה אשר יצאה מלפניו.

פרק ה

- 30 (ט) **כי כאשר תרפינה העינים תכהינה.** הרצון בזה, כי בהחלש כחם הטבעי המעמיד, תכהינה ויחלש כוח ראותם, למשפט החלש כח הכלים המקובל בהם.
- 35 (כא) **ודע, כי החמש הרגשות מתחברות.** צדק מאמרו זה. ונתבאר אמתתו בפרש' ויהי מקץ.¹⁹ נשלם ביאור פרש' ואלה שמות.

¹⁹ ר' משה בן יהודה, בר' מב, א.

1 בהלקחו] בהחלקו א 2 זה] ליתא א 5 מעלה גדולה] מעלה וגדולה א מעלת גדולה ג
6 יבואר] יתואר א | השמויי] האלהים א | היותו] לזה+ א 8 מעלה] מעלת א
10 הנביא] ליתא א 11 בתחלת] בהתחלת ג 12 המעשיים] העצמיים א 14 הדבר]
דבר א 17 שיקויימו] שקויימו א | האחד] ליתא א 20 נסתר] נספר א 23 ולא ...
המשחית] על המשקוף א | אשר] ליתא א 24 מצפורה] ליתא א | שעשתהו] שעשתה
א 32 ראותם ... כח] ליתא א

פרשת וארא

פרק ו

5

(ג) לביאור מכוון פרטי מאמרי א"ע המונחים ממנו למקום חקירת הגזרה הסובלת הוראת הברדל השגת משה מבחר הנביאים מהשגת האבות הקדושים, אקדים ואומר: כבר קדם ההנחה במקומות נפרדים מסברת א"ע, וזולתו יסכימו עמו, מחובר אל מה שיניחהו פה, מבואר היות העולם הזה השפל – לא לבד כללותו אולם גם חלקיו, כולם מוצעים ומונחים תחת הנהגת הגרמים השמימיים באופן אשר חלקיו אפשר קובל בהם תואר כללות מה, כפי הפנים החלוקים אשר תבוא הרמיזה עליהם במקומם – יקבלו שפע ואצילות טוב, אם הפכו, כפי מה שתורה מערכת מה כללות מיוחדת מיוחדת אל הקבוץ והכללות ההוא, והפרטים יקבלו מפרטיהם. ויוחלט ממנו ומזולתו, אשר המזל הצומח בעת הלידה יורה משפט הנער ומעשהו, והמקרים והמשיגים אשר ישיגוהו, מן הבטן עד יום מותו. ואולם לבלתי יסבול מכוון[ו]נו זה היציאה מהאמונה הדתיית והתוריית בקיימם משפט המערכת, יגזר מהם בלתי היותה מכרחת הבחירה בדרך מדרכי ההכרחה הגמורה. ומפני זה, אף בהסכים על אמונתם המונחת עתידין האנשים ליתן את הדין ממה שיבחרו לעשותו, ומלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט, ד), והדין דין אמת. ואמנם להיות כי האדם ניתן לו כח והכנה לציור מושכל אשר בבחינתו העצמית הוא עצם בלתי גשמי, מפני כי אין מכריח יכריחהו במה שיכוון בחירתו בהשלמו בהשגה ההיא, וישוב משכיל בפועל שלם בהשגות העיוניות בציורו חלקי המציאות והקשרם קצתם בקצתם ציור מסכים למציאותם, ויתנהג גם בפעולותיו הגופניות כפי מה שיחייב הכח ההוא מההנהגה השלמה, ויזקק מדותיו זיקוק רב וימית תאוותיו ותשוקותיו הדמיוניות בעזיבת המותרות עזיבה גמורה, ועל אופן כללי ישים התכלית במקום התחלה יכוון אליו בכל פעולה מפעולותיו – יאמרו, כי הכלל אם האיש אשר אלה לו, והוא אשר קדם לו התעצמו בשלמיות המונחות, יסולק מההנהגות הרמוזות, פרטית גם כללית שתהיה. מפני אשר המתוארים בהנהגה ההיא על אופן הכרחי יקויימו היותם גופניים למשפט התנועה המשגת אליהם מושג דבק נמנע בחוקם, ולא יתוארו היות להם יכולת ממשלת ההנהגה זולת על הדברים הגופניים בעצמם אם על אותם אשר במשפטם, מפני כי הפועלים במה שהם פועלים יותר צוריים מהמפעלים תמיד, והנה האיש ההוא או כלל שיהיה בהסתלקו מהנהגתם, כמו שמחייב המנעה וסורה מעליו המשפט המונח בהתגוללו על יי שמויי' יפלטהו כי חפץ בו, ינהגהו כח עליון גדול יתר מאד מכחם, בסיבת זה יצילהו ממה שנגזר

13 במקומם] במקום ג 14 טוב] אם+ ג | אם] ואם ג | מיוחדת] ליתא א 16 משפט] המשפט א 18 מכוון] מכוונם א מכוונה ב 19 הבחירה] הכרחה א 22 ניתן] נתון ב נתן ג 23 הוא] הלא א 25 בציורו] בציורו א | בקצתם] ליתא א 26 הגופניות] הרצוניות ג | כפי] לפי ב 27 מדותיו...רב] ליתא ג 30 האיש] האש א | בשלמיות] בשלמות ג 35 צוריים] ציורים א 37 על] אל בג

- עליו או עליהם מן המשפטים כפי מערכתם. ואולם דבקות ההשגחה השמויי' השומרת הנרמזת, הנמשכת המשך עצמי למה שיקדמה, תקבל הפחות והיתר כפי יתרון מעלת שלמות הנושאים וחסרונם. וזה אצל א"ע מכוון התורה על אופן כללי אשר נכוון אנחנו בהשלמינו בה השלמות הראוי והמכוון ממנו ית', לעשותו חטיבה אחת בעולם ולעובדו העבודה הרצויה ממנו ית' ולעזוב עבודת זולתו, יעשנו גם הוא חטיבה אחת בעולם, ויעמידנו תחת הנהגתו השלמה ימצא לנו כאשר נדרשנו, לא עשה כן לכל גוי, יזניחם לעד כאשר יעזבוהו. וזה אצלו מכוון מאמרי התורה: כי חלק יי עמו (דב' לב, ט), ואתכם לקח יי (שם ד, כ), אשר חלק יי שמוייך לכל העמים (שם, יט), וזולתם דומים. גם אומר, אשר כל נמצא מן הנמצאות זולת יי ית' מוגבל הגבלה עצמית, כמו שקדם בהנחה עם היותו מוסכם, וכאשר יוגבל מציאותו יוגבלו פעולותיו, על אופן אשר מי שהוא קצר המציאות לא יתואר ביכולת הפעולה על נמצא אשר יקויים היותו רחב המציאות ממנו יען כי כל דומה יפעל בדומה, ומפני אשר המציאות הכללי שלם מהמציאות הפרטי – נמנע בחוקו קבלו הפעלות מה ממנו, למשפט חסרונו בהערכו אליו. אולם אם מציאות פרטי מה קדם לו כח התעצמו בתואר כללות, יעבור כללות מה נרמז, מה שהיה בחוקו נמנע ישוב אפשר בהוציא הכח ההוא אל המפעל. ואולם בהיותו מעמיד על המעמד הפרטי, יוגבלו פעולותיו הגבלה פרטית.
- ואחרי הקדמנו מה שכיווננו להקדימו, נאמר כי מה שיסבול מכוון המאמר הנרמז הוא הוראת היות האנשים החשובים הרמוזים קדם להם קנין שלימות ציורם והישרת פעולותיהם על הפנים המונחים, אשר בסבת זה הסכימה הבחירה האלהית להושיעם ולהצילם ממה שנגזר עליהם מהמשפטים השממיים. ומה שיורה זה: וארא אל אברהם ואל וכו' בשם [צ"ל: באל] שדי. הכוונה, שורד המערכת ומנצחה. ואולם משה אדון הנביאים רדף תמימות דרך שלמותם הרמוז עבר גבולו, ומדי עברו הלך בדרך תורת אלהים, לא עבר בה איש ולא יעבור זולתו, ידעו פנים אל פנים (שמ' לג, יא), ונתדבק בו דבקות חזק. למשפט הדבקות ההוא שב כללי אחרי היה פרטי, בסבת הכללות המופלג ההוא אשר בו נתעצם כללות המציאות הזה השפל, בידו כחומר ביד היוצר (ע"פ יר' יח, ד), היה לשנות טבעיו המסודרים, ועל אופן מוחלט לעשות בו אותות ומופתים. והנה צדק מאמר א"ע אשר על יד אברהם לא נודע זולת היותו שם שד"י, כפי מכוונו הרמוז עליו. וההודעה והפרסום ההוא היה לאברהם לבד לא לזולתו, כפי דעתי; ואם תקויים לזולתו לא היו, רק פרטים רמוזים מאמינים, יען כי סבתו פרטית. ואולם על יד משה נודע שמו הנכבד בעולם, אשר הוא שנות הטבעים הכלליים מן הסדר אשר נתישבו עליו אשר טרם בוא משה. ואף אם מציאותו מוסכם, לא היה מתואר ביכולת על הנמנעים ההם.

1 מערכתם] מערכים א 2 שיקדמה] שיקדמיה א 4 בהשלמינו] בהשלימינו א 8 התורה] ליתא א 9 יי¹] ליתא א 10 אומר] אמ' א 15 הפעלות] הפעולות א 16 מה נרמז] מהנרמז א +נמנע ב 17 נמנע] ליתא א 18 יוגבלו] יוגבל א 19 ואחרי] ואחר א 20 הוא הוראת] הוא הוראת א 22 שנגזר] גזר א 23 ואל] ליתא א 24 ומנצחה] והמנצחה ג 25 רדף] [דר]ך ג 27 בן] ליתא א 31 שד"י כפי] כפי א ליתא ב 32 דעתי] דעתו ג 33 רק] ליתא א 34 הוא] ליתא א 35 נתישבו] נתישבו א | אם] +היות א

(ו) לכן אמור לבני ישראל אני יי. כמו שאני עומד, כן יהיה דברי קיים. הרצון בזה מובן בעצמו, והוא היות הייעוד ההוא המיועד ממנו ית' הכרחי הקיום, בדמיון היותו הוא יתברך הכרחי המציאות. בזרוע נטויה מן השמים על הארץ. ירמוז אל מה שקדם מהנחת דעתו, היות מעשה התחתונים וכל מה שיתחדש מהם בדרך מדרכי השנויים התלויים בכח הגבוהים, ומהשמים יתכנו כל עלילות בקיימו כח העלה הראשונה הפועלת.

(ז) וטעם: המוציא אתכם, כי היתה במחברת העליונה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות. שיעור מאמרו זה יבואר בהקדימנו שתי הקדמות. הראשונה היא: דע, כי הסכמת החכמים בעלי המשפט, וא"ע מכללם, היא היות מזל דלי מיוחד להנהגת ישראל הנהגה כללית. ושיג ממנו מה ששיג מהמשותפים אליו בהתמדת המעלה והממשלה למוצעים תחת הנהגתו בהיותו במעלה צומחת בעת התחברו עם המשרתים העליונים, אשר הם שבתי וצדק. ויראה, כי דעתם מוסכם במקצת חכמינו ז"ל בעת מן העתים, כאשר יגזרו גם הם, והוא בזמן בלתי עשותם רצונו של מקום. אולם כאשר יעשו רצונו ית' כפי מה שגזר עליהם מן המשפטים והחוקים הראויים לעשותם ולהמנע מהם, צדק מאמר האומר: 'אין מזל לישראל'.¹ השניית היא, כי השלם מספר הזמן המפורסם אשר הוגבל מהרצון האלהי בהתמדת שעבודם, לסבה מן הסבות הראויות בהשקפה עליה, וכלותו בלתי מסכים עם התחלת צמיחת מזלם הרמוז. והנה ביאור מאמרו המונח קרוב בצירוף ההקדמות הרמוזות. והוא, אשר הוצאתם מעבודתם הרמוזה תיוחס אל האלוה ית' יחס עצמי, ולא אל המערכת. וזה טעם: המוציא, ומכוונו. והיה זה למשפט שלמות האבות ומעלתם ודבקותם בו ית' דיבוק עצמי, ואם למשפט צעקתם אל יי בכל לבם, אשר אחד מהם, אף כי בהתישב מחברת שניהם, היו סבה קרובה להכרחת המערכת, כמובן מהמאמרים המונחים. והסבה הקרובה אצלי, בזולת סבות אחרות אפשרי הנתינה במה שגזרנו הנחתו, היא, כי אחרי אשר הוסכם מהרצון האלהי מפני הסבות המפורסמות להעמידם בארצם בתכלית ההוד והמעלה והחירות הגמור, גם האדנות על זולתם, למען יקויים אצל המציאות ויוסכם ממנו יציאת בחירתו במה שרצהו אל הפועל, קדם והעמידם נעבדים לזולתם בארץ לא להם, מפני כי כל תנועה מהפך אל הפך, כאשר יבואר אמתתו במונחים יסובכו על החכמה הטבעית. והתכלית הזו כוון ממנו ית' לתכלית שני, והוא, למען יקויים במחשבת האומה הנבחרת מאתו ית' האמונות הדתיות והתוריות מחוייבי האמונה בהם, באמצעות הפעולות ההם אשר היו בזרות ובשנוי סדר המציאה אשר לא היה להם מקום המציאות, בזולת השעבוד והעבודה ההיא. וכבר קדם הידיעה אשר מה שמציאותו לטוב בבחינת תכליתו האחרון, ואם יחובר בו מן הרוע באופן

¹ שבת קנו ע"א ועוד.

1 אמור] אמר א | כן] כך א | קיים] קיום בג 2 הכרחי] הכרח א 5 השנויים] השנים א | התלויים] תלויים ב | ומהשמים] ומהשמים א 6 בקיימו] בקיימו א 9 היא] הוא א 10 דלי] ליתא א | הנהגה] ליתא בג 11 מה] ליתא א 13 במקצת] מקצת א 15 מה] ליתא ג 20 מעבודתם] מעבודתם א 21 ומכוונו] ליתא א 23 אחד... אף] אחדו מהגוף א 24 מהמאמרים] המאמרים א 25 אחרות] האחדות א | אפשרי] האפשרי א | במה] כמו א בו כמו ג 27 האדנות] האדנות א 28 במה] כמו ג 29 לזולתם] ליתא א | כי] ליתא א 32 מחוייבין] מחוייב א 34 היא] ליתא א

- מה, הנה מציאותו עדיף מהעדרו, ישת' מי שנצחנו בפעולותיו המסודרות. כי מה שפעלהו, ואם התחלתו חובר בו מן החסרון בדרך מה, תכליתו נשלם בתכלית השלמות, אף כי מה שהתחלתו נשלמת נעדרת חסרון מן החסרונות. (יט) **כי לא הולידו יורדי מצרים, רק אלה בני יעקב.** מפני כי בני לוי הנזכרים במקום הזה הם בעצמם הנזכרים בפרש' ויגש אליו (בר' מו, יא), 5 יאמר א"ע כי לא הולידו המולידים יורדי מצרים בנים יותר מאותם אשר נמצאו להם בעת הירידה, מפני כי בקיום היותם מולידים עליהם היו נזכרים בזה הספור תולדות קצתם. ומה שנמצא לנזכרים יחייב א"ע המצאו לזולתם בלתי נזכרים.
- (כג) **והזכיר: אחות נחשון, בעבור סוד הכהונה.** מפני כי היתה הכהונה 10 מהותה ותכלית מכוונה המשכה ואצילות שפע אלהי ינוח על איש, אם על כלל, או הסבת מקבילו הקבלה עצמית, כמו קדם בהנחה, באמצעות פעולתם המפורסמת, כיוונה התורה הודעת התחלות נושאהי בהבדלים מיוחדים. ובהוודעם יגלה היותם ראויים נושאי הכתר ההוא מן המעלה, למשפט מה שיתפרסם מה שהשיגם מקנין השלמות הפנימי המבוקש בקשה ראשונה, 15 למה שבזולתו ההגעה אל מה שתכוון בעדו עבודתם המיוחדת קרוב לנמנע. והנה אהרן נודע ונתפרסם חשיבותו אשר בעדו ובסבתו השווהו ה' למשה אחיו מבחר הנביאי' באופן מאופני ההשגה, באומרו: בעמוד ענן ידבר אליהם (תה' צט, ז), אשר שניהם לבדם נושאי הגזרה ההיא, כפי הפרושים האמתיים. ואשתו היתה אחות נחשון נשיא השבט, אשר למשפט מעלתו 20 התמימה שמוהו ראש עליהם. והשווים לדבר אחד, הם בעצמם שוים. וכל דבר יבחן כפי התחלתו וסבתו.
- (כה) **על דרך הסברא שפוטיאל היה מבני ישראל.** ירוחק מאצלו היות פוטיאל יתרו כמאמר קצת. כי מפני אשר ניתן לפנחס ברית כהונת עולם 25 בקנאותו לשמוי', בקיום המאמר הקודם בהנחה, לא יקויים אצלו היות אמו זולת מזרע ישראל הקדושים. וזולת זה יקיש הקש יוליד תולדה גוזרת אמתת דעתו המונח, והוא מובן בעצמו, ואם הקבלה האמתית מקבלת, למה שרצהו יקבלה גם היא כמונו.

30

פרק ז

- (ג) **ואני אקשה את לב פרעה. יש לשאול אם יי הקשה את לבו, מה פשעו?** מה שירצהו א"ע ומה שיכוון אליו למקום התרת הספק המונח ממנו 35 אשר ראוי שיופק עליו כל בעל דת, הוא, כי אף אם יסבב יי נעילת דרך התשובה והמנעה מאיש מה לסיבה מן הסבות הראויות, והיא מריו החזק, למען יענש מחטאיו אשר הקדים לעשותם בשאנו בנפש ובהתישבות המחשבה, לא יסולק ממנו מפני הגזרה הקודמת הסתלקות אפשרות עשותה

1 עדיף] עתיד א | כי] כפי א 3 חסרון] חסרון א 5 אליו] ליתא א 7 עליהם] +כי ב 8 הספור] בספור בג | קצתם] מקצתם א 10 סוד] ליתא ג 11 אלהי] אלוה א | על²] ליתא ג 12 הסבת] הסרת בג | כמו קדם] כמוקדם אב 13 נושאהי] נושאים א 14 ראויים] תאוים א 26 תולדה] תולידה א 28 יקבלה] יקבליהו א יקבלהו א 36 והיא] והוא א

במוחלט, כי טבע הבחירה הרצונית במקומה עומדת. ואולם מה שיתחדש עליו מהגזרה השמוית' היא זרות וקושי עשותה לבד. ומפני זה ראוי חול עונש על מה שיפעלהו בהתמדת המרי אף אחר מניעת התשובה, למשפט טבע הבחירה האפשרית הנשאר. ואם היא בקושי ובזרות, טבע האפשרות שומרת, לבלתי התחבר למשפט המערכת אשר תחוייב באמצעו כח ההכרח הגמורה, כמוקדם בהנחה. זהו מה שירצהו א"ע ומה שיכוון אליו. ולו פנים אחרים כפי דעתי. והוא, אשר התמדת המרי יחייב הסתלקות התשובה והמנעה, למשפט תשובתו בחוקו קניין חזק לרוב ההשנות, על דרך: 'עבירה גוררת עבירה' (אבות ד, ב). ומפני אשר המנע התשובה המשכה טבעי למה שיקדמהו כפי הפנים האלה, יהיה אשר פעמים תתיחס המציאה אל האלוה ית' למען היותו סבה ראשונה לסדור הטבעים, ואם לא יקויים היותו לזה סבה קרובה מכוונת למציאותו. ואולם כי זה לא ירוחק בהעמקת העיון. ור' ישועה אמ', **כי טעם: אקשה את לבו, לסכול המכות.** לבקשת הבריחה מהספק המונח מה שיסכול היעוד ההוא מן המכוון, כפי דעתו, הוא הסכמת הבחירה השמוית ורצותה ההגעה אל לב פרעה תוספת כח טבעי חזק, למשפטו לא יתפעל מהמושגים אשר ישיגוהו, ואם יהיו בזרות המציאות מפני הסבה הנמשכת.

(ד) **וטעם: צבאותי, כמו שהמלאכים הצבאות יי [בשמים, כך הם ישראל] בארץ.** מה שירצהו בזה, הוא היות פרטי האומה הזאת הקדושה והנבחרת ממנו אפשרי הדבקם אל הנצחות ואל המציאות הקיים לסיבה תבואר, דמיון לנצחות המציאות אשר השיג לכוכבי השמים, אשר יקויימו היותם מלאכיו ושלוחיו לעשות כאשר חפץ, ידמה מאמרו זה למאמר: ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד (דנ' יב, ג). והוא מכוונו בעצמו, יהיו מסולקי האפשרות הקרוב ההוא פרטי אומה מה אחרת, למשפט הפקד מאתם הסיבה היא המחייבת אותו חיוב עצמי.

(ז) **והנה על ידם ינחלו הצדיקים העולם הבא.** זאת הגזרה מבוארת האמת והצדק, מפני כי המתן הנכבד והחשוב אשר ניתן על ידם, והיא התורה, היא בעצמה חיי העולם הבא לעוסקים בה העסק המכוון והרצוי. ולפי דעתי, מי שיאמר בכרכת התורה האחרונה: 'וחיי עולם נטע בתוכנו', טעות הוא בידו, מפני גוזרו היות חיי העולם הבא זולת התורה, ואינו כי אם היא בעצמה, כמו שגזר אמתת זה שלמה במאמריו הנעימים באומרו: עץ חיים היא למחזיקים בה (משלי ג, יח). ואם מאמריו יסובבו על קוטב החכמה, הנה היו שניהם בלתי נבדלים בסוג ואם יבדלו במין. מחובר למה שיחייב העיון המופתי, בלתי היות חיי העולם זולת השאר הנפש במדרגת המושכל העיוני, וחקיו הפעולות השלמות הרצויות ומבוקשות ומוסכמות מהבחירה השמוית' אשר ימצאו מחוקים בה בעת הפרדה ממשכנה. ומושגנו המיוחד הוא ידיעת התורה והשלמינו בה כפי הפנים החלוקים המונחים על האופנים הראויים,

4-5 טבע¹... [המערכת] ליתא א 5 תחוייב] תחוייבו א 8 ההשנות] ההשנות א 10 תתיחס] התיחס א 12 למציאותו] מציאותו א | ואולם] ואולי א | בהעמקת] בהעמדת א 13 את] ליתא בג | הבריחה] הבחירה א 18 הצבאות] ה' צבאות אבג 21 יקויימו] יקויימו ג 26 העולם] חיי+ א 27 ניתן] +להם א 29 שיאמר] שאמ' א 30 גוזרו] גזורו א | היא] ליתא א הוא ג 32 קוטב] ליתא א 33 בלתי] ליתא א 35 הרצויות] הרצויות א | ומבוקשות] והמבוקשות ג 37 והשלמינו] והשלמתו ג

כמו שנרמזו. וכל הנביאים הבאים אחריהם הם נביאי תוכחות או עתידות. דע, כי כל ידיעה תבדל מידיעה אחרת אם הבדל הנושא, או דרך הביאור הנעשה בו, ואם בשניהם. ואולם דעת א"ע, אשר נבואת הנביאים הרמוזים נבדלת מנבואת זולתם באופנים השנים הרמוזים. ואחרי הניח הבדלם באחד מהם, אשר הוא אופן הביאור וקנין המושג, באומ' אשר: בעמוד ענן ידבר אליהם (תה' צט, ז), יהיו שניהם לבדם נושאי הגזרה ההיא. ו'עמוד הענן' ההוא ירמוז אל הסתלקות מה שקדם להם מן המסכים המבדילים ועמידתם במדרגת נבואה, תתואר היותה 'אספקלריא מאירה'², 'אור בהיר'³, על שורש רגלם, אשר הוא שכלם, יתחקה ציור המושג על אופן מציאותו בסבת ההארה ההיא המופלגת, מבלי אשר נשלמו הנביאים זולתם העמידה במדרגה הנבואית ההיא החשובה. יכוון במאמרו זה הודעת הבדלם גם בהבדל השני הרמוז, אשר הוא הבדל הנושא, ויגלה אמתת זה בבחינת נבואותיהם, בהיותם סובכות על קוטב תוכחות ועתידות לבד, אשר לא יכוונו זולת למקום הערה והישרה אל המכוון בנבואת האנשים החשובים הנרמזים בבחינת תכליתם המכוון.

פרק ח

(ג) ואין יכולת באדם לחסרה כי אם מי שהביאה.⁴ זה אמת, מפני כי ההויה וההפסד מקבילים, ומפני הקבלתם יפלו תחת יחס אחר, יען כי כה משפט המקבילים. ובסבת נופלם תחת יחס אחד, לא יקויים התחייבם זולת מפועל אחד בעצמו.

(ה) וטעם: ביאור תשארנה, כי שם היו בתחלה. לא היה מכוון משה ביעוד ההוא זולת חזרת המין ההוא בעמידת על תואר מדרגת מרוצתו הטבעית הקודמת, לא על ביטולו הגמור. ואמ' ביאור תשארנה, להיות התחלתו הטבעית.

(יב) דע, כי על יד אהרן היו השלש מכות הראשונות. הנה פה יגלה מה שרמזנו עליו מאמ[ר]נת א"ע ומסברתו, היות כדור היסודות השנים העליונים מכלל העולם האמצעי.⁵ ולזה ההמצאה מכללם דברים יוצאים מהמנהג הטבעי על יד אהרן כפי דעתו נמנע, זולתי על יד משה, למשפט הדבקר בעליונים דבקות יותר חזק.

(טז) כי ראות המים טוב לעינים. זאת הגזירה צודקת, מפני כי כל דומה מתענג בדומהו, והנה השיג להם מושג דומה למה שהשיג למים, והוא הספירות. ועל זה ראיות רבות מהתולדות בבחינת דרכי הטבע ומעשיו ומשפטיו המסודרים, יבואר אמתת הגזרה המונחת, והיא, אשר הדברים

² ע"פ יבמות מט ע"ב ועוד. | ³ ע"פ תענית ז ע"ב. | ⁴ נגרי מתייחס למשפט זה כניטל מביאור הראב"ע, ואולם הוא אינו שם לפי הנוסחים שיש בידינו. | ⁵ ר' משה בן יהודה, שמ"ג, טו.

2 תבדל] תובדל ב 5 באומ' | באומר בג 7 אל] ליתא א 10 במדרגה] במדרגת א 13 תוכחות] תוכחת א 14 האנשים] אנשים א 21 הקבלתם] הקבלותם בג 25 חזרת] הסרת א 26 ואמ' | ואומ' א | תשארנהלהיות] ליתא א 28 מה] ליתא א 35 מהתולדות] מהתולדות א

המוקפים נכבדים מן הדברים המקיפים אותם. וזה, כי הלב, יען כי קויים כפי הדעת הנכון היותו מכלל איברי הבעל חיים האבר השרי, התחלת החיות והתנועה וההרגש, שמהו באמצע הגוף. וגם הזרע שומר המין שמהו באמצע הפרי האישי. ואולם כיוון בעשותו זה למען ישמר החלק ההוא המסובב מהחלקים האחרים המסבבים אותו.

5

פרק ט

(א) אמר ר' ישועה (!) הלוי: שתיים מכות היו במים וכו'. מה שיכוונהו אליו החכם הנרמז במאמרו זה הוא, אשר בבחינת משפטי המכות אשר חלו על המצריים יגלה השתנות עליהם טבע חלקי המציאות והסדר אשר סודרו עליו על דרך הפלא, כפי מה שקדם מההסכמה השמויית, ושומרם סדר על דרך הרכבה. ומפני זה, כל אחת מהם תקויים היותה באמצעי מה, זולת האחרונה, אשר כפי דעתי, ואיפשר כי מה שירצהו יסכים לדעתי, והוא היותה שמויית, בזולת אמצעי מן האמצעיים החלוקים אשר נרמזו אמצעותם בזולתה, כאשר יבאר מהות המכה ההיא במקומה,⁶ ובהוודע מהותה יצויר מה שמחייב אמתת מה שהנחנו. ואמר החכם הנרמז מכה מופלאה, כמכת החשך, ואם זולתה, יקויים תואר חדושם גם מכלל הדברים הנמנעים, והיו הנכנסים במדרגת הנמנע בלתי מקבלי הפחות והיתר, הוא לסבת התישב נושא הנמנע ההוא במקום מדרגת מהות ומציאות חזק על מה שנתישבו עליו נושאי הנמנעים זולתו. ואולם מה שאמר בו הַדְּבָר אֵינוֹ, רק חוס או קור, משונה מהמנהג, היא גזירה צודקת. וזה, כי מפני אשר החוס והקור יקוימו שניהם היותם יסודות פועלים ישמרו טבע המורכב הפרטי ושוי מזגו כאשר יגברו בהרכבה, כן על אופן דומה יבוקש התגברם לשמירת שוי מזג הטבע הכללי. וכאשר ישתנה שיווי מזגו הישר, למשפטו יתילדו בגופות האנשים המוכנים להפעל ממנו לסבה מן הסבות החלוקות חלאים לרוב חדותם, בלתי מתארכים על נושאייהם, ילפתו אורחות הבחראנים וימותו כמעט מיתה פתאומית, כפי הבחינה הראשונה. ואולם כפי הבחינה הנכונה, לא תקויים היות התנועה ההיא מופשטת מההשערה הזמנית הפשטה מוחלטת. ואולם צדיק יודע נפש בהמתו (ע"פ משלי יב, י), יחליץ וינצל לא יתפעל ממנו, למשפט השלמו בהנהגה המסודרת תכלית ההנהגה השלימה בעניינים טבעיים ובלתי טבעיים, בכמות ובאיכות ובסדר.

(יח) ואין צורך להזכיר למה זה ישים א"ע ידיעת סבת בלתי רדת מטר למצרים במדרגת הדברים הידועים בעצמם. והסבה המחייבת זה כאשר חקרנוה מצאנוה לאריסטו' בספר 'אותות עליונות' שלו. וגזר היותה מפני אשר כפי דעתו מקדם היתה ארץ מצרים ים,⁷ והיא הולכת עתה אל היבשות

10

15

20

25

30

35

⁶ שם שם' יא, ד. | ⁷ אבן רשד, קיצור ספר האותות העליונות, דפים א-68-א-69; אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר אותות עליונות, מאמר א, המאמר במקום השני, עמ' 50-52.

10 במים] ליתא א 14 היותה] ליתא א 16 נרמז] ברמז א 20 הנכנסים] הנכסים בג מקבלי] מקבילים א 21 שנתישבו] שנתישבו א 28 וימותו] וימות א 36 חקרנוה] חקרנוהו ג | עליונות] העליונות א

וההפסד, אשר מפני זה לא יתילד ממנה האד הלח אשר יחייב המטר. ולאורך הזמן עתידה ליחרב מרוב תגבורת החמימות.

נשלם ביאור פרש' וארא.

פרשת בא

פרק י

- 5
(יג) ונקרא 'קדים' מפני שהוא נקדם בפיאות, כי משם יחל השמש לזרוח. כבר קדם בכלל ביאורי לפרש' ואלה שמות היות העגולה נעדרת ההתחלה ותכלית בבחינת שלמותה ותמותה.¹ ואולם מה שיקרא רוח מזרחי 'קדים', אשר נגזר מ'קדם', ואם יקויים היות הגלגל נושא הכוכב ומתנוצע עליו כדורי, הוא מפני כי בהשלם מצב השמש בפיאה ההיא יתחיל אורו להתנוצץ על האופנים המפרישים, יתמיד האור ההוא עד התיצבו במהלכו בפיאה אשר תקבילה. וההתחלה מוקדמת לתכלית, יהיה אשר נתאר הפיאה ההיא בתואר 'קדים'; וזולתה מקבילה אחר בהקש אל המשיגים, ואם לא בבחינת מציאותם.
- 10
(טו) וטעם: ותחשך הארץ, כי הארבה הבדיל בין השמש ובין הארץ, כי לעולם הארץ חשך היא. מפני כי החשך העדר האור, וההעדר קויים גדרו מראש הפילוסופים היותו הפקד מן הנושא מה שדרכו שימצא בו בעת אשר דרכו שימצא בו, מבלי אשר יהיה מציאותו אפשר לו בעתיד, והארץ בבחינת עצמה חשוכה בלתי מאירה – יאמר א"ע כי 'ותחשך הארץ' אינו מאמר גוזר הפקד האור מן הארץ על אופן אשר טרם הפקדו ממנה היתה מאירה היא בעצמה, זולת על התילדות מסך מה מבדיל, והוא ריבוי הארבה בין המרחק אשר בינה לבין זולתה, אשר יקויים היותו העילה המחייבת אותו חיוב עצמי, והוא השמש, באופן אשר בהסתלקות המסכים המבדילים יהיה האור המתפשט בכללותה, אם בחלקים ממנה, מושג מן המושגים החיצונים אשר ישיגוה, מזולת התישב חיובו ממנה בעצמה. ומפני אשר בהיותה מאירה תמיד באור קנוי לה מזולתה, לזה בהפקדו ממנה לא יפקד חלק מעצמותה. וזה הרצון במלת 'ותחשך' והוראתו המכוונת.
- 15
(כב) והנה בים אוקינוס חשך עב שלא יוכל האדם להפריש בין היום ובין הלילה. דע, כי לא יהיו ניצוצי המאור הגדול מאירים בפוגשם החלקים המצביים המקבילים אליהם הקבלה מבטית מדי עוברם עליהם, זולת מפני חזרתם והתהפכם מחלקים מוגבלים תתישב הגעתם עליהם. והחזרה וההיפוך הרמוזים אפשריים כאשר יפגשו חלקים ימצא בהם מן הקושי והעוכי למשפט התיצבם עליהם נמנעים בפוגשם חלקים השיגם הספירות והדקיקות, יען כי יקבום יעברום. ומפני זה צדקה הגזרה המונחת, המקיימת היות ים
- 20

25

30

¹ ר' משה בן יהודה, שמ' ג, טו.

6 נקדם] כקדם א בקדם ג 9 מ'קדם' מקום א 10 ההיא] היא א 11 עד] עדי א 12 תקבילה] תקביליה א | יהיה] היה ג 13 בהקש] והקש א | ואם] אם בג 15–16 בין... היא] ליתא א 17 הפקד] הפרד ב 18 והארץ] ובארץ א 21 התילדות] התולדות ב 22 לבין] ובין א 23 השמש] ליתא א | המסכים] המסיכיל ג 24 בכללותה] בכללותו ג | המושגים] המשיגים א 28 עב] עם ג 28–29 שלא... הלילה] וכו' א 28–29 ובין הלילה] והלילה ב 30 הקבלה] הגבלה א | מבטית] מצבית א | זולת] ליתא א 33 והדקיקות] ליתא א 34 יקבום] ליתא א | הגזרה] ליתא א | המקיימת] המקויימת א

אוקיניוס חשוך בסבת הספירות אשר השיג למים והגרותם מושגים דבקים להם, אשר לזה לא ימצא האור זולת בחלקים ממנו הקרובים אל הארץ. והיות החשך ההוא עב – מבואר הסבה. והיא, מפני כי האויר אשר יקיפהו נעדר הזכות, להעדר התהפכות הניצוצים מפני הסבה הרמוזה. והאויר אשר יקיף המקומות יתישב התהפכם עליהם, יחייבו דקות האויר וזכותו. ואולם 5 מה שירצהו א"ע ומה שיכוונהו אליו במאמרו זה כוונה ראשונה, הוא, כי החשך אשר נתישב חדושו במצרים על דרך הפלא והתמידו הזמן המבואר הוא בדמיון מה שיתחדש במקום מן המקומות הסמוכים לים אוקיניוס, אשר בהקביל ניצוצי השמש עליו בתנועתו הנוטה יחייבו העליה ממנו אדים עבים נעדרי הספירות, יתמידו העמידה והקיום טרם יותכו מספר ימים, ויהיו סתר 10 להם ולא יראו, יעלם אור השמש מעיני האנשים השוכנים במקומות המתפשטים עליהם בסבתם. והמרכז אשר עליו יסוב מכוונו זה, הוא מה שרמזו אליו בפרש' וישמע יתרו, אשר כל הנסים שנעשו על ידי משה יש קצתם דמיון על האופן מן הביאור,² אשר היה עגולה סובבת מקפת אמתת 15 מכוונו מגבלת, אליה יכלו קווי ניצוציו.

פרק יא

(ד) כחצות הלילה אני יוצא. אמ' א"ע, וטעם: אני יוצא, על הגזירה 20 היוצאה מלפני יי. אף כי א"ע כפי המובן מדבריו דרך בזה דרך אמונתו המפורסמת הכללית המונחת, אשר היא קיימו הגעת איזו פעולה מן הפעולות בכללות העולם השפל אם בחלקים ממנו, באמצעות הגרמים העליונים וצבאותיהם, לביאור דעתי במהות זה המשפט המיוחד אשר נשלם הגעתו על בכורי מצרים המיועד ביאורו בפרשה הקודמת, אומר: דע, כי מה שיניעני 25 אומרי כאשר קדם בהנחה, היות זה המשפט שמוי' בזולת אמצעי מן האמצעים, וזולתו מפורסמי המציאות, מקריים כל אחד מהם באמצעי מיוחד, הם סבות שלשה. הראשונה, בחינת מאמרי התורה אשר יסובבו על המשפטים זולתו, ובחינת המאמר הנרמז, אשר יראה היותם מחייבים אמתת 30 מה שהנחתי בהבחנם בחינה עצמית. השנית, היות מוסכם זה הדעת מרז"ל, ורמזו על אמתתו במאמרם המפורסם, והוא אומרם: 'והכיתי כל בכור (שמ' יב, יב). אני ולא המלאך, אני ולא השרף, אני ולא השליח. אני יי (שם). אני הוא ולא אחר'.³ כי לפי דעתי, לא יכוונו במאמרם זה הוראת היותו ית' הפועל הרחוק מהפעולה הנרמזת, להיות זה מפורסם ההסכמה ההודעה 35 מותר, זולת הוראת היותו הפועל הקרוב. ואולם ראוי שתדע אשר כל אחד מן השלשה הנרמזים אשר חייבו במאמרם שלילתם מהפעולה ההיא יקוימו היותם חלוקים במציאות ובמהות בחקירה עליהם, לא שיהיו שמות נרדפים

² א"ע, שמ' כ, א. | ³ ע"פ הגדה של פסח.

1 בסבת] ליתא א 5 דקות] דכות א 6 ומה] מה בג 10 יותכו] יוקבו א | ויהיו] והיו א 12 אשר] את א | מכוונן] מכוונתו א 21 דרך¹] ליתא א 22 הגעת] הגעה א 25 מה שיניעני] מי שיניעני א מה שיניעם ב 28 הראשונה] ראשונה א | בחינת] בחינה ב

לנושא אחד בעצמו. השלישית, היות מחוייב אמתו מההקש העיוני עם ההתבוננות הטוב. ולביאורו אקדים ואומר: דע, כי הדברים הטבעיים לבקשת השלמם על האופן הראוי יחברו בהם כחות שנים חלוקים. האחד, כח ימציאם אחרי העדרם, מפני כי מציאותם בכח טרם המצאם בפועל; ומה שהוא חבוש במאסר הכח יצטרך לנמצא חוץ ממנו יביאהו אל הפועל. והשני, כח יתמיד מציאותם אחרי המצאם, למה שלא קדם להם כח העמידה בעצמם. ואולם הסבה הקרובה למציאותם היא צורתם העצמית, יען כי ממשפטה לחייב המציאות. ואם שלשת דרכי ההרכבה החלוקים מוסכם מקצת היות הזרעים, הם אשר יתנו צורותיהם והמולידים אותם. אמנם הצורה האנושית לא יעצור כח הזרע לחון אותה, ולא תקויים חיובה זולת מהשכל הנפרד, כאשר נתישב אמתת זה בפרש' בראשית, בפסוק נעשה אדם.⁴ ואולם התמדת מציאותם יהיו סבותיו הקרובות הטבע הכללי והפרטי, אשר למשפט שומרם סדר מציאותם אשר סודרו עליו ישמר מציאות הפרטים והשלמם על התואר הראוי זמנם המוגבל, כי חרוצים ימיהם מצד המזג. וזה אשר תהיה התמדת מציאותם כפי קיום החום הטבעי המתוך, והלחות היסודי המתמיד, וחיבור החלקים קצתם בקצתם. וזה בטבע ההכנה או בהנהגה השלמה, ואם בשניהם יחד. ואף בהשלמם תכלית השלמות הראוי, שמירתם לנצח נמנע, מפני המנע שווי מה שיחליפו לשיעור מה שהותך מהם. ואם קצתם כפי דעת מה מצד גזרת העליון בשומרם נושאי הדעת ההוא – הכוונה ההיא על הפנים הרמוזים בפרשת וארא,⁵ כי בזולתם היתה האמונה ההיא כפירה גמורה באמונות התוריות. ואולם על אופן הכרחי כפי זה הדעת מן הדעות יפסדו, למשפט ההעדר הדבק בנושאם. ואמנם הפסדם אחרי התמדת מציאותם ההתמדה הראויה כפי ההגבלות הרמוזות יתואר היותו הפסד טבעי למה שהיו מוכנים אליו; אולם הפסדם טרם הגבלתם המיוחדת לסבה מן הסבות הראויות, וזה אם לרוע הנהגת אחד מן הטבעים הנרמזים אם שניהם, יהיה בלתי טבעי בהקש אל המתפעל, לא ישולל מהטבע שלילה מוחלטת, יקויים היותו טבעי בהקש אל הפועל ובבחינת סבתו הקרובה. ומפני כי הטבעים המונחים מוסכם השלמם תחת הנהגת נושאי הזמן ומוצעים תחתיהם, מחובר אל מה שקדם הידיעה מגדרם, אשר הוא התחלת תנועה ומנוחה בשיתנועע וינוח, גם כי לא יצויר טבע כי אם בתנועה, מפני זה נמנע בחוקם התישב מהם פעולה מן הפעולות הרמוזות כפי הפנים החלוקים המונחים, זולתי בתנועה ובהשערה זמנית. ואולם בהרמוז פעולה מה מיוחדת הגעתה על המציאות הכללי הנרמז, אם על חלק ממנו בעתה בזולת השערה זמנית, נמנע חיובה מהטבעים המונחים, גם לא מהתחלותיהם, למה שיחייב המנע המשפט הקודם בהנחה, זולת תקויים היותה שמוית, למשפט התישב מציאותו על מציאות נושאי הזמן ומה שיחייבוהו חיוב ראשון, אף כי על

⁴ ר' משה בן יהודה, בר' א, כו-כו. | ⁵ שם שמ' ט, א.

1 לנושא | למשא א 2 ההתבוננות | התבוננות א 3 השלמם | השלמת א | האופן | אופן א 5 במאסר | במאמ' א 8 שלשת | פולשת א 9 צורותיהם | צורותיהם א 11 נעשה | עושה ג 13 ישמר | ישמור א 15 המתוך | המתמיד ג 17 בשניהם | בשלמות+ ב 18 שמוית | שמוית א 19 העליון | עליון א 21 באמונות | באמונות א 24 שהיו | שהיו א 32 על | כל א 34 המנע | המנע א

מציאות המוצעים תחתיהם, והם הטבעיים הקודמים.
 ואחרי הקדמתי מה שראוי להקדימו בזה, אומ' כי מה שראוי שיסכימו
 עליו אנשי אמונים בעלי הדת הוא קיום הסברה בהיות תואר חדוש
 המשפטים כולם הנרמזים אשר חלו על המצריים מפורסמי ההנחה במאמרי
 התורה הקדושה על דרך הפלא הגמור, והוא הסכמת הבחירה השמוית
 הפשוטה במציאותם מפני הסבות המפורסמות הידיעה, מבלי אשר קדמה
 לתנועתם אל המציאות התחלה טבעית זולת רצון רוצה הרמוז. ואולם המכות
 הראשונות זולת המכה היחידה האחרונה יקוימו היותם כולם באמצעי מן
 האמצעים, לשתי סבות. ראשונה, למה שלא היה מכוונם הסרת מציאות מה
 והסתלקן, זולת שנוי סדר הטבעים אשר נתישבו עליו ובלתי התמידם הסדר
 הניתן להם בעבור תכליתו המכוון, והוא לבלתי ישמרו הפרטים המוגבלים
 מהרצון המונח על האופן השלם, מפני אשר שמירתם קויימה היותה
 באמצעות סדרם התמים. ולזה אותם אשר נפסדו או לא נשלם סדר מציאותם
 על האופן הראוי בסבת שנוי הטבע המוסכם מבלי חייבו ההפסד הגמור,
 יקויים היות ההפעלות ההוא אשר השיגם כפי הפנים החלוקים טבעי בבחינת
 סבתו הקרובה הפועלת, יגזר ממני ויוסכם היותו בלתי טבעי בבחינת
 המתפעל והסבה הרחוקה, כאשר הנחתי. שנית, היות השנויים ההם אחרי
 השלמם נמשכים ומשוערים השערה זמנית, כאשר יורו הוראה מפורסמת
 המאמרים יסובבו עליהם. והפעולה המשוערת השערה זמנית לא יתכן חיובה
 מהעצמים הרחוקים חיוב ראשון, כמו שקדם. ואולם המכה האחרונה תשולל
 מהחיובים השנים מקויימי ההשגה מושג דבק לקודמות אליה ראשונה, היות
 מכוונה הראשון הסרת המציאות ואפיסתו, לא זולת התמדתו בשנוי הסדרים
 הראויים, מפני כי המיתה, אשר גדרה הפרד הנפש מן הגוף, יתחייב ממנה
 העדר המציאות אחרי התישבו, מפני כי הנפש בהיותה מחוברת לגוף סבת
 מציאותו, למה שממשפטה היות לה כח ראשון אל החיות, כמוכן מגדרה
 המפורסם, אשר הוא הכרחי לנושאה בו נתעצם, גם כי השנוי ההוא תואר
 הגעתו בנושאו היה בעתה מופשט מהתנועה, ועל אופן מוחלט בלתי משוער
 בהשערה זמנית, אשר מפני זה לא יעצרו כח האמצעיים אשר נתישב
 אמצעותם בחדוש מציאות המכות הקודמות, להסיר מציאות מה שומר דרך
 הסרתו התואר הזה המונח לא יתואר ביכולת עליו, זולת העצם השמוי' יחס
 ראשון ועצמי מפני הסבה המונחת. ואם הדעת המונח אמתהו העיון
 והחקירה האנושית, עדין צריכים למודעי המקובל, מצד היות לו מפני
 מושכל בפנים מן הפנים בנתינת סבת היות הבכורים לבד נפעלים מהשנוי
 ההוא המוסכם, לא זולתם. והוא אשר מה שהוא בכור המציאות והתחלתו
 פעל בדומהו על דרך הדמיונים הרחוקים ית' יי עליוי רב. ואם ידעת אחרי
 התבוננת ההתבוננות הראוי במה שרמזתי אליך משם אצילי החכמה ויודעיה

1 הקודמים] הקדמונים א 4 הנרמזים] נרמזים ג 9 מציאות] המציאות א 10 נתישבו] נתיבשו א 12 אשר] ליתא ג 15 ההפעלות] ההתפעלות א 17 הרחוקה] הקרובה א 18 השערה] השערם א | כאשר] אשר א 18-19 כאשר... זמנית] ליתא ג 20 חיוב] ליתא א 21 לקודמות] לקודמת א 25 כמוכן] כמו כן ג 27 ועל] ואל א 33 סבת] סבה א 34 שהוא] אשר ב ליתא ג 35 יי+מהם א 36 התבוננת] התבוננות] התבוננתה התבוננות א | במה] כמו א | במה שרמזתי] כמו שדמותי א

בפרש' ואלה שמות,⁶ היות המציאות אשר נאצל מהעצם השמוי' במציאות הדבור מן המדבר, תבין ותשכיל מהות המשפט ההוא ותואר חדושו.

פרק יב

5

(ב) **החודש הזה לכם ראש חדשים**. מפני כי היו רוב חלקי המאמר הזה מבוארים בעצמם למי שקדם לו זולת השקפה קלה במה שהוא קרוב הידיעה והציור מחכמת התכונה, והחלקים ממנו אשר היו בלתי מבוארים בעצמם לא יובנו ולא יודעו זולתי בהרחבת המאמרים ובהנחת הקדמות רבות המספר, ואף בהנחתם לא יובנו זולת למי שקדם לו העסק בחכמת התשבורת והשעורים הקודמת אליה במערכת הלמוד הנאות – אעזוב הנחתם, למה שלא היה מכווני כוונה ראשונה ביאור המונחים האלה, זולת אשר אכוון רמיזת התולדה האחרונה אשר בעדה כווננו הנחת המאמרים הרמוזים מא"ע. והיא, צוותו המניעה מהסכמנו לבד על מה שגזרה התורה מן הבאור בקביעות המועדים, ועל מה שיראה אלינו אנחנו בהשלמת ביאורם, אף בהעמקת העיון, בהנחת קצב זמניהם וסדורם, זולת השעננו על משענת חזק ועמוד ברזל, אשר הוא מה שגזרו עליו מהוראת דרכם רבו' מעתיקי הדת הקדושים. ואולם מפני שהוא קרוב הידיעה, אודה לך הסבה אשר חייבה הבדל בין תקופת רב אדא ושמואל, אשר רמו עליהם א"ע באומרו זה. והיא, כי כאשר נחשוב מרחקי הזמן אשר בין ד' תקופות השנה כפי חשבון שמואל ויסודו, יהיה קיבוצם שס"ה יום ורביע, אשר הוא מספר זמן שוב השמש אל נקודת המקום אשר ממנו התחיל להתנועע. ואולם כפי חשבון רב אדא והנחתו לא יהיו זולת שס"ה ימים וה' שעות ותתקצ"ז חלקים ומ"ח רגעים. ואף כי צדקה גזרת רב אדא, לא נעלם זה משמואל אשר נהירו לו שבילי מרום, זולת כיוון בחירת המספר ההוא מן הזמן, להיות חלוקתו נקלה קרובת הציור. וכאשר יבוקש ימצא מה שגזר א"ע, אשר גבול ההבדל המתחייב מהנחותיהם החלוקות יעלה לשעה ותפ"ה חלקים ביי"ט שנים, כאשר יקובץ שאריתו בכל שנה ושנה.

(ו) מה שירצהו א"ע בביאור **בין הערבים** מבואר מדבריו, אשר הוא מרחק הזמן אשר בין עריבת השמש ועריבת אורו, אשר נשאר מקובל בקיטורים העולים מן הארץ אחרי הסתרו מן האופנים המפרישים, למשפט עוביים והעדר ספירותם הגמור. והמרחק ההוא יסבול מן ההשערה הזמנית כמו שעה ושליש. וכבר קדם הנחת זה בפרש' בראשית.⁷ והיות השם הרמוז מונח בתואר השניות הוא לסבת העריבות השנים אשר היו קצוות הנושא אשר אליו תכוון הוראתו. ואולם ראוי שתדע בלתי היות ביאורו זה למלת **בין הערבים** מוסכם עליו מרבו' הקדושי' ז"ל, כפי המובן מדבריהם באו במסכת

⁶ שם שמ' ג, טו. | ⁷ א"ע, בר' א, יח.

1 השמוי' האלהי א 10 זולתי | זולת א | ובהנחת הקדמות] בהקדמות א 12 הקודמת] הקודמות א 14 הרמוזים] ליתא א 20 באומרו] במאמ' א 21 כי] ליתא א 21–22 שמואל ויסודו] ויסורו א 24 ימים] יום א | ותתקצ"ז] ות"ק+ בג 25 לן] לי ג 26 בחירת] בהיות א 35 מונח] מונחי א 37 הקדושי' ליתא א | באו] ליתא א

פסחים ובזולתו מן המקומות.⁸

(ז) **רק טעם להיות הדם על המשקוף להיות כופר וכו'.** דעת א"ע כמו שתראה מבואר מדבריו היות הסבה אשר מפניה היה מכוון השמוי' לצוותם השמת הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, היא למען יהיה הדם ההוא כופר בעד שוכני הבית. והנחתו במקום ההוא להיותו סימן למשחית שיראנו, ינצלו באמצעותו מהגזרה היוצאת מלפני יי. ומה שהניעהו אל זה אבארהו לך בפרש' ויקרא.⁹

(ט) **זוה המאכל מועיל יותר מכל המאכל שיהיה קרוב אל האש.** דע, כי מה שיכוון לקיחתו להחליף מה שהותך ולהתמיד הגידול הזמן הנאות, ראוי בחירת מזון יגבר בו החמימות והלחות, למשפט הדמותו לטבעים הנאותים, יעצור הטבע כח תשובתו לטבע הניזון במה שלא נשלם הדמותו אליו. מחובר אל כי הלחות יחייב החלקות חיוב עצמי, אשר בסבתו יקל אצלו המשכת מה שיבחר מהחלקים הנכבדים ממנו הושטתו לחלקי הגוף החלוקים, אשר יצטרכו אליהם לסבות השתים המונחות או לאחת מהם לבד, בהפסק מה שבסבתו יצטרכו לשנית, והוא הגידול, וגם מה שיצווה דחייתו חוצה, והוא המותר הנשאר מן המזון מבחירתו המונחת אשר לא יצטרך אליו. ומפני זה צדקה גזרת א"ע המשבחת המזון המתוקן על הדרך ההוא מן הבישול, מפני השמר בו לחותו הטבעי, לא יסירהו החום המקרי, והוא חום האש, בהתבשלו בסבת האמצעי המתישב בין הפועל והמתפעל.

(י) **ויפת אמ', על העצמות. ואיננו נכון, כי לא דיבר הכתוב, רק על ההווה.** מה מאד יסבול מן הנעימות והתועלת המופלג מאמ' זה מא"ע, ואם קטן הוא. והוא, אשר מכוונו מוצאו הסתירה במה שגזר יפת הנחתו באומרו, היות הצווי ההוא מכוון על הזהר מפעולה אפשר העשותה, לא על מה שהיתה מוכרחת המציאות. וזה אצלי בנין אב בכל מונחי התורה הנפרדים, אשר המאמר הצווי ממנה מיוסד על נושא אפשרי לבד, לא על נושא הכרחי במציאות, אם בהעדר. והאפשר ההוא לא יהיה ממה שהוא על המעט כלל, זולתי ממה שהוא בתואר השיווי השלם, אם ממה שהוא על הרוב. וכאשר תעמיק עיוןך בזה בהעביר על מחשבתך הצודקת כללות משפטי התורה יגלה לך ממפלאות תמים דעים ונועם דרכיו.

(כ) **ואין: בכל מושבותיכם תאכלו מצות, רשות, כמו: ששת ימים תעשה מלאכה (שמ' לה, ב).** זה פלא מדבריו, דהכי גמרינן בפסח': בערב תאכלו מצות (שמ' יב, יח), הלילה הראשון הכתו' קבעו חובה.¹⁰ וזה בשגגה היוצאה מלפני הרב על רודפו משפטי הפשטים ושמירת חוקם.

נשלם ביאור פרש' בא אל פרעה.

⁸ פסחים נח ע"א. | ⁹ ר' משה בן יהודה, וי' א, א. | ¹⁰ פסחים קכ ע"א.

2 על] ליתא ג | וכו' [ליתא א 3 מדבריו] דבריו א 9 ולהתמיד] ולתמיד א 13 שיבחר] שיבחר א 14 לאחת] לאחד אג 15 שיצוה] שיצוה א 16 מן] ליתא א 17 אליו] ליתא א | הדרך] דרך בג 19 בהתבשלו] בהתפשט ב 20-21 כי... ההווה] וכו' א 21 הנעימות] +>ג' הנעימות< א 23 מפעולה] הפעולה א | העשותה] הפשותה א העשותם ג 24 שהיתה] שיהיה א | התורה] ליתא א 25 נושא¹] הנושא א 26 אם] אשר א | ממה] מה א 28 תעמיק] תעביר א 29 ונועם] וטעם ג 30 תעשה] ליתא ב 32 חובה] +>בשלמות א 33 הפשטים] +>ג' הפשטים< א

פרשת בשלח

פרק יד

5 (יט) **בעבור שאלה השלשה פסוקי' הם דבוקים זה בזה.** ראיתי לעזוב מה שיסבול המאמר הזה מהרחבת ביאור תעלומותיו, לבלתי אהיה הולך רכיל מגלה סוד, זולת על דרך החקירה הכוללת. אומר, כי יראה מדעת א"ע ומצורת סברתו, אשר מה שראו מניחי ביאור השם המפורש במספר שבעים ושתים תיבות הוא למשפט מה שיסכים אל המספר ההוא אותיות השם המיוחד, בהספרם בדרכים חלוקים, יבוארו בפרש' כי תשא,¹ לא למקום מה שבא בהגעה אל המספר ההוא אותיות שלשת הפסוקים האלה הנסמכים, כרצון קצת. ואיני רואה בהוראתו הכוללת ובזולתו משותפים אליו זולת מה שהורנו הר"ם במז"ל, יבוקש במקומו וימצא.² **מלאך השמוים הוא השר הגדול.** בפרש' ואלה המשפטים, בפסוק: הנה אנכי שולח (שמ' כג, כ), אניח דברים תשמעם אם יפקח יי עיני לבך, ותבינם ההתבוננות הראוי, תבין ותשכיל מוצא דברו, ואף כי בסתר וברמיזה אדבר.

15 (כב) **לא תחשוב בעבור שהכתוב אמר: בתוך הים, שהגיעו עד חצי הים.** צדקה גזרתו זאת, מפני כי 'תוך' מלה מורה על מה שבין קצוות ההפכים אשר ביניהם אמצעי, לא על החלק הממוצע לבדו.

20

פרק טו

25 (ב) **וזה אחד משלשה שמות העצם. ושלתם מגזרה אחת.** מבואר זה בסבתו בשלמות בפרשה הקודמת לזאת.³ **ובעבור כי מלת א' ידועה בלשון, על כן הוצרך להחליף היו"ד בוי"ו.** הוראת השם הזה ידועה ומפורסמת, אשר היא על לשון יחיד המדבר ומיחס לעצמו נצחות המציאות בעתיד. וכאשר שיערו האנשים החשובים להניח לו שם יורה נצחות המציאות בקיום היות הוראתו נעלמת בלתי מובנת זולתי ליחידים סגולות, לא ראו להסתפק בחלוף ה"א ביו"ד לבד. ואולם בזולת זה החליפו היו"ד בוי"ו, ושמו השם הנכבד מקובץ מהארבעה אותיות המפורסמות בעבור הסבה היא. **ומלת י' ידועה, ובעבור אות הגרון נפתח היו"ד, והיו"ד הנעלם הסירוהו, כי יש לו סוד.** כפי מה שאחשוב, נטיית דעת א"ע הוא אשר משפטו. ואולם היו"ד האחרונה הסירוה מפני מה שיסכימו מספר אותיות מבטא היו"ד והה"א לבדם במספר השם הנכבד, והוא עלותם למספר כ"ו בדמיונו. ובחבור היו"ד האחרונה

30

35

¹ א"ע, שמ' לג, כא. | ² רמב"ם, מורה הנבוכים, א, סא-סב. | ³ א"ע, שמ' ג, טו.

7 המאמר] במאמ' א 9-10 שבעים ושתים] ע"ב בג 12 בהגעה] ההגעה א 13 כרצון] ברצון בג | ואיני רואה] ואני רוצה א 15 שולח] +לכם א 18 לא] ליתא ג | אמר] אומ' א 19 שבין] שיבין א | ההפכים] החלקים א 25 מגזרה] מגזרת ג 26 א' ליתא א 26-27 בלשון... ידועה] ליתא ג 28 לעצמו] בעצמו א 28-29 בעתיד... המציאות] ליתא א 31 השם] שם ג 32 מהארבעה] מד' בג | י' יו"ד א 34 הוא] והוא א 36 עלותם] על+ בג

עמהם ישוב השם המתחדש נעדר הסגולה ההיא, ולמשפטה ראו להניח השם הזה במקום השם הנכבד. ועם ראותם הסרת היו"ד האחרונה ממנו לסיבה רמוזה, שמו ניקוד היו"ד המוקדמת פתח גדול ולא חטף, בעבור אות הגרון אשר תבוא אחריה, והיא אות הה"א, כי בה משפטים, כאשר נתבאר לבעלי הדקדוק.

5

(י) **ולעולם העופרת תוסיף.** והסבה בזה, מפני כי כל דומה מתענג בדומהו, בלתי מתפעל ממנו. ואולם זולתו מן המתכות יבשות הארץ תמשוך מה שבהם מן החלקים אשר יתיחסו אליה, ועם ההמשכות ההוא ישובו חסירים בכמותם ממה שהיו בו מתחלה.

10

(יא) **ובני א[לים] הכוכבים.** זה נאות, מפני יחסם אליהם יחס האב לבן, והוא היותם נאצלים ממנו ית' באמצעותם, במוסכם מהחקירה הנכונה. **כי כל המהללים יראים להלל שמו.** הכוונה בזה גלויה, והיא נפילת החיוב ההכרחי ליחס לשמוה' ית' המהללים והשבחים העצומים, להיותו הוא לבדו פועל ראשון, ובכח ידו לבד לחדש הפלאים והמפעלים הבלתי טבעיים. וכאשר ישימו המשכילים מגמת פניהם אל המהללים ההם יראו מגשת אליהם, ממה שנודע אצלם מקוצר יד אפשרות הנחתם על אופני השלמות והתמימות. ולזה, לו דומיה תהלה (ע"פ תה' סה, ב). והמקצר בתארים ישובח אחרי ההגעה אל תכליתם מכלל הנמנעות. ודי לנו בזה תוכחת הרב זצ"ל.⁴

15

(יז) **כי המקום הנוכח הוא כנגד מקום הנכבד מהעליון.** ידוע לבעלי הלמודים אשר מצב ארץ ישראל בנטיה מועטת תחת הקו השוה, אשר מרחקו ממקום הקוטבים בשוה, ומצבי הארצות זולתה יקבילו אל קצוות ממנו. והחלק הממוצע מן הדבר, מפורסם היותו חשוב מקצוותיו.

20

(כה) **ולמען נסותך להיטיבך באחריתך להיטיב על הסובלים שלא הלינו על משה.** בפרש' וירא, בפסוק: ויי נסה את אברהם (בר' כב, א) נתבאר משפט הנסיון ודרכיו, אין צורך להשיבו פעם אחרת, קחנו משם. (כח) **ויש להם סודות בדבר הנשמה.** זה אמת, כי אחד דבר שמוי, שתים זו שמענו, והם נגליהם ונסתרם, ושניהם מכוונים, ואם לא בדרך אחד בעצמו, כאשר יבואר בפרש' ויקרא.⁵

25

30 נשלם ביאור פרשת בשלה.

30

⁴ רמב"ם, מורה הנבוכים, א, נט. | ⁵ ר' משה בן יהודה, וי' א, א.

1 השם¹ ליתא בג | ולמשפטה] ובמשפטה א 4 משפטים] משפטים בג 6 העופרת] העודפת א | בזה] ליתא א 7 יבשות] יבושת א 9 מתחלה] בתחלה א 12 המהללים] המתהללים ג 13 ית' ליתא בג | והשבחים] והמשבחים א 14 ובכח ידו] >ג' וכו כח- א 19 כי] ליתא א | הוא כנגד] ליתא ג 20 ישראל] ליתא א 21 קצוות] קצת ג 26 אחד] אחת א

פרשת יתרו

פרק יח

5 (יא) **עתה ידעתי כי גדול. פירשתיו בפרש' ואלה שמות. וטעמו, אשר**
 לטוב שכלו נתבאר אצלו אופן מציאותה באחד מן ההבדלים המיוחדים אותו,
 והוא היותו בעל יכולת שנות הטבעים המסודרים בהטות אמונתו אל מה
 שסופר לו משנוים מהאיש המרוצה משה הנאמן.

5

10

פרק יט

15 (כ) **עתה אומר לך כלל שישען לבך עליו. עניין המאמר הזה ומכוונו**
 נתבאר בשלמות בפרש' בראשית בפסוק נעשה אדם (בר' א, כו), למה שבא
 שם מאמ' בדמיונו, זולתי אשר אבאר אחד ממאמריו הפרטיים בא בכללו,
 והוא אומרו: **והיא מהעולם האמצעי**, אשר יראה מזה חייבו אצילות הנפש
 המדברת מהשפעות גלגליות, אשר זה נגד המשפטים הצודקים באו בספרי
 הפילוסוף האמתי, אשר נותן הצורה בלתי היולאנית צורה נבדלת, להכרח
 התיחס העלולים לעילותם הנאצלות מהם. ואיני חושב אשר א"ע נפל בזה
 הטעות המפורסם, מפני כי ראה ראינו רוב דבריו סגורים במשכיות חמדת לב
 הדעות הנקיות מופשטות ההטעאה והדמיון הנפסד. מחובר אל זה, מה שבא
 ממאמרו במקום הנזכר, ויאמר: 'למלאכים נעשה אדם',¹ אשר ממנו יבואר
 חיוב שתוף העצמים הרוחניים בהמצאת הצורה האנושית. ואפשר לבאר
 מאמרו בא במקום הזה בפנים לא יתחייב ממנו סתירה או הפך במה שקדמה
 הנחתו. ולביאורו אומר, כבר קדם בפרש' ואלה שמות אשר הנפש האנושית
 רודפת מזגי הגוף, ממה שהוסכם אמתתו אצל מביני מדע.² ומפני כי תיקוני
 המזג וחילופם הפועלים הקרובים אותם אצלו הם מערכות השמים, ישפטו
 אותם במשפטיהם. לזה נפלה גזרתו היות הנפשות האנושיות נאצלות מהם,
 ואם אינם מקויימים ממנו בפעולה ההיא זולת על דרך אמצעות, לא מצד
 היותם פועלים עצמיים. זה מה שרציתי בביאורו. ויתכן כי מה שלזולתי יותר
 נאות. וה' האמת יישרנו נכח האמת והכלל.

15

20

25

30

פרק כ

35

(א) **כי כל נס שנעשה על ידי משה יש למקצתו דמיון. והמשכיל יבין.**

¹ א"ע, בר' א, כו. | ² ר' משה בן יהודה, שמ' ב, ב-ג.

7 המיוחדים] המיוחדים א 8 בהטות] בהנות א 16 ממאמריו] ממאמר ג | בא] נא א
 17 מהעולם] מעולם א 18 בספרי] בדברי א 20 העלולים] הגלגלים ב 21 ראה] ראו
 ג | דבריו] תפוחי+ א | במשכיות] במשכות ב 24 חיוב] חיות א | שתוף] מתוך א
 מתוך ב 25 בא] נא א 27 אצל מביני] אצלי מפני א 30 ההיא] ליתא א 32 האמת¹
 ליתא א

אקדים לפני ביאורו הקדמה. כבר נתפרסם הידיעה היות כל דבר אשר ישוער
 מציאותו לא ימלט היותו אם הכרחי במציאות ואם אפשרי המציאות.
 וההכרחי הוא על פנים שנים, והם: הכרחי במציאות, הכרחי בהעדר. וכל
 אחד מהפנים השלשה הראשונים המונחים – והם: האפשרי, וההכרחי,
 5 והנמנע – יחלק לחלקים שניים זולתם, נתבארו במקומם.³ ואולם לביאור
 צורת חלוקת מה שהוא נמנע המציאה, להיות ביאורו הכרחי, מפני כי
 המאמר הקודם בהנחה סובב על קוטב מונחו, אומ': דע, כי הדברים הנמנעים
 כפי בחינת חיוב טבע המציאות ורדיפתו יקוימו היותם על פנים שנים
 חלוקים. וזה, כי קצתם דברים נמנעי המציאה במחלט, לא יתכן מציאותם
 10 בפנים מן הפנים. והדמיון בהם, היות קוטר המרובע שוה לצלעו, ומציאות
 מספר מה מוגבל מופשט היותו זוג ונפרד, וזולתם ירוצו מרוצתם. וקצתם
 דברים נמנעים כפי בחינת המציאות האפשרי והמאדדי. אמנם יקדם בחוק
 טבע אפשרות המציאות דבר דומה אל הנמנע ההוא דמיון מה, ואם רחוק
 הוא. כמו יבושת מי הים נמנע, ואולם יבושת המיים במקום מה בעת מן
 15 העתים אפשר. גם כן, היות חשך במקום מן המקומות שלשה ימים, בזולת
 התחייבו מפאת נטיית אופן המפריש המיוחד אל החלק ההוא מן המוצק
 מופשט, גם מסבת זולתה, נמנע, מכלל הנמנעים, ואולם במקום מה יתכן
 אפשרות חדושו לסבה מן הסבות, כאשר נתבאר במאמרים קדמו.⁴ ולזה, אף
 אם יקוימו המינים השנים החלוקים הנרמזים והכנסם בסוג הנמנע המציאות
 20 וחוקו על אופן כללי, ראוי שישוער צורת הבלדלם, אחרי היו נבדלים
 במציאותם, באופן יסכים המציאות עם מה שנציירהו אנחנו. ואולם לביאור
 המכוון אליו נאמר, כי אף אם אי זה דבר פלא ואם נס שיהיה מקויים היותו
 מתחייב מהרצון השמוי' הפשוט לבד, מבלי היותו מוסכם ממתכונת מרוצת
 הטבע המציאות ותנועתו המסודרת, אשר מפני זה יתישב היותו נכנס
 25 במדרגת הדברים הנמנעים בהכרח, לא ירצה א"ע ולא יקויים היות הנמנע
 ההוא אשר יוסכם מהרצון השמוים מציאותו מהחלק הקודם בהנחה, להיות
 לנמנע ההוא טבע קיים קיום עומד אינו מפעולת פועל. ואולם יקויים הכנסו
 במין החלק השני ממנו לבדו. וזה מבואר ונגלה אמתתו בחפוש פרטיהם
 30 באו בספרי הנבואה ובמאמרי החכמים ז"ל. ואם אותם אשר נעשו על ידי
 משה רבינו ע"ה ישמרו הסגולה הזאת בלתי נמלטים ממנה, אף כי אותם
 נעשו באמצעות זולתו, לבלתי היות להם יכולת על הנמנעים החזקים,
 לחסרון השגתם הפנימית המסבכת יכולת שנות הטבעים בהערכה אל השגת
 משה. זה הוא מה שכוון אליו החכם א"ע במאמרו זה כפי דעתי עם
 ההתבוננות הטוב. וראוי שיהיה זה מן הסודות השמויות, מאשר מפניו יקויים

³ ראו למשל אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר המליצה, פרק ד, דפים 67ב-72א (במיוחד דף 69א). | ⁴ ר' משה בן יהודה, שמ' י, כב.

2 במציאות] ליתא א 3 בהעדר] נעדר א 4 מהפנים] הפנים א 6 שהוא] הוא א
 המציאה] המציאות ג 8 המציאות] המציאות א 11 מוגבל] מוגבלי א 12 והמאדדי]
 והמאדדי א 17 הנמנעים] נמנעים א 18 חדושו] חדשו בג | אף] אף א 19 בסוג]
 בסוגי א 22 אף] אף א | אי] ליתא א | דבר] הדבר א 25 יקויים] יקויים בג
 28 בחפוש] בחפוש א 29 ובמאמרי] ובאמרי אב | החכמים] חכמים בג 30 ישמרו]
 ישמרהו בג 32 המסבכת] המסכמת א 34 ההתבוננות] התבוננות א | השמויות]
 השממויות ג

- בלתי היות התלות המדע השמוי' ונטיית רצונו באי זה מן הנמנעים שיזדמן במחשבת קצת, זולתי בקצתם מיוחדים יוקפו מהצורה המונחת מן המציאות. ודעהו. והמאמר הזה אצלי מכוון מא"ע למקום סתירת מאמר 'זכור ושמור בדבור אחד',⁵ בדרך אשר יבינו אותו חסירי הידיעה, להיותו נמנע המנע גמור, לא יתכן מציאותו בפנים מה מפני הסבות המונחות ממנו מחייבות המנעו מבוארות בנפשם. ואולם במאמרים נמשכים יקויים ממנו המאמר ההוא, אמנם בפנים אחרים מן הביאור, מופשט ממה שיבינוהו אותם אשר ירצו מרוצת האנשים הנזכרים. **כי האדם אם ישמע זכור ושמור וכו'.** המאמרים האלה מדובקים בתחלת הדעת המשותף לאשר תכונה בקרבו. ולזה הרחבת המאמר בביאורם מותר. 5
- דע, כי המלות הם כגופות והטעמים הם כנשמות.** מה מאד ינעם היחס הזה למבינים, למה שהדמיון בהם חזק בכל הפנים החלוקים אשר יצויירו מהם. 10
- דע, כי באחרונית מוח הראש היא הזכירה.** זה דבר אמת מוסכם מהמעיינים ובעלי מלאכת הרפואה. ומפני כי הזכירה עלולה מהשמירה, והיא מכלל העלולים המחייבים מציאות עילתם, לזה צדק אמרו **והנה הזכירה כוללת השמירה.** וזה, כי בציור הזכירה בשלמותה ותמותה יחוייב מציאות השמירה, להיות לה מציאות קודם בהכרח במשפט זולתם דומים אליהם, כמבואר במקומו. **והנה דברי משה כאשר מפורש בדברי רבקה.** זה מובן בעצמו. והרצון בו, אשר משה הרחיב המאמר בדברו זה, בדמיון מה שהרחיבה רבקה מאמרה ליעקב בנה, והוסיפה על הדברים שמעתם מיצחק, כמו שקדם בדברי א"ע. 15
- דע, כי כל המצות הם על שני דרכים.** הדרך האחד וכו'. וכל המצוות הם **על שלש דרכים** וכו'. אין להפלא ממשפט שניות החלוקות האלה בהיות נושאם אחד, מפני היותו מובט ממנו בדרכים מתחלפים, והחלוקות ההם נשואות בו בצדדים חלוקים, כפי חלוף ההבטה הנרמזת. וזה, כי צורת החלוקה הראשונה מחוייבת כפי לקיחת מצות התורה בציור מציאותם המופשט, ובו נתעצמו והיו מה שהם. והשנית, מצד המצאם בנושאייהם מתיחסים אליהם ומשפטי קיומם. והחלוקה הראשונה מגעת למספר שנים בהכרח, מפני כי מטבע הדברים הידועים היותם, אם נודעים בעצמם ואם בסבה וגבול אמצעי. והשנית מחוייבת הגעתה אל שלשת הנתחים ההם מההשערה השכלית. וזה, מפני כי כל מצווה שומרת כונה מן הכוונות הפנימיות. לזה לא יפלו המאמרים הצויים זולתי בשכל, אשר הוא מקור הציור הפנימי על שרשי רגליו יתחקה, ואם בכלי הדבור והמעשה, למה שהחכמה הנטועה בלב יראו בהם לבד סעיפיה, ולא בזולתו מן הכלים, יקבצם גדר האדם. ומשלמות תורתנו התמימה להיות המאמרים הצויים ממנה מוקפים מצורת החלוקה ההיא המשולשת, למה שיהיו אישי האומה

⁵ ר"ה כז ע"א ועוד.

4 אותו] ליתא א 9 בקרבן] בקרוב ג 10 הרחבת המאמר] הרחבתי א 18 לה] לו ג 21 מיצחק] ביצחק ג 24 להפלא] להפליא א 25 מובט] מוכנו א 26 נשואות] נושאות א 31 שלשת] השלשת א 32 כי] ליתא ב 33 לא] ליתא א 35 שהחכמה הנטועה] שחכמה הטעונה א

הנבחרת מקנים לעצמם שלימות בכל חלקיהם העצמיים, יתכן היות מעשיהם מכוונים לתכלית מה. ודע, כי מצוות הלב עם היותם עומדים בעצמם משותפים במציאות זולתם מן הנמשכים, וגם כן מצוות הדיבור אל אשר ימשושם, והם מצוות המעשה להכרח ברכת יי בעת ההתעסקות, כפי צווי ההורים ויושר משפטיהם. ולזה אשר יקדמו בהנחה קודמים בטבע אל אשר ימשכו וילוו אליהם.

ויגבה לבו אחרי כן לדעת דברי הגלגלים, שהם מעשה יי בעולם האמצעי. אף כי חכמת הלמודים קודמת בסדר הלימוד הנאות, מפני כי ידיעת הנערים מקפת בה, ומופתיה כראי מוצק חזקים, ידיעתה מבוארת וגלויה, מה שאין כן במלאכה הטבעית, למשפט היותה מופשטת התארים האלה השנים. אולם כיון א"ע לשמור סדר ההרכבה וההסתלקות ממה שהוא חלוש אל מה שהוא חזק המציאות ממנו, כפי שמירת משפט סדר דרכי מציאות הנושאים, לא כפי סדר הלמוד הנעשה בהם. ומותר מאמרו הזה זה חלק ממנו, מבואר בנפשו למבינים, עם מה שקדם מהרחבת הביאור בפרש' ואלה שמות במאמרים דומים אליהם.⁶

ואנשי המחקר מצאו כל דברי הגופות שהם עשרה, והם ראשים כוללים אין למעלה מהם. והראשון הוא עצם כל דבר. מקום ביאורם הוא בספר המאמרות לאריסטו. וכבר ידעת החלוקה הנופלת בין המבינים על קוטב עיונם. וזה, כי קצתם יראו אשר מאמר העצם יקבץ מן הכללות והשיתוף העצמיים כולם, גשמיים ובלתי גשמיים שיהיו. וקצתם ישערו בלתי היות הוראתו מכוונת זולתי בעד העצמים הגשמיים לבד. והורה א"ע באומ' כל **דברי הגופות נטיית רצונו אל הדעת השני, אשר הוא הנאות יותר, מפנים יבוארו למתבוננים בהם. והדברות האלה היו עשרה במספרם. ויאות זה, בהיות הסוגים הכוללים שלמות הנפש מספרם כמספר מה שישערו תמונות הגוף ובוארו בתמימות. והראשון מהם, אשר הוא: אנכי (שמ' כ, ב), מתיחס לנשאים יחס מאמ' העצם לזולתו מן המאמרות, מפני הסבה הנתונה מא"ע, והיא אשר בקיום מציאותו יתכן מציאות האחרים, ויוסרו בשעור הסרת מציאותו. וגם כן, הם סוגים כוללים כל מצות התורה, בדמיון מה שהשיג מן הכללות אל העשרה מאמרות בהערכם אל הנמצאים הגשמיים כולם. ומאמריו נמשכים אחר זאת ההתחלה מבוארים בעצמם. וראוי שמירת מה שנגלה לו בהוראת סבת שלמות הסדר אשר סודרו עליו, להיותו נפלא מאד, והוא אשר יקדם בהנחה מה שהוא משובח וחזק המציאות. ודע, כי כל המאמרים השמויים תמצאם שומרם הסדר הזה, אשר הוא על דרך התכה, ובהיותם אנושיים יהיו על דרך הרכבה. ולרמיזת זה, עם היותו מבואר בסבותיו במופתים צודקים, בא אצלי, 'כך עלה במחשבה לפני',⁷ ופלוני ירד במעשה מרכבה.**

⁶ ר' משה בן יהודה, שמ' ג, טו. | ⁷ ע"פ מנחות כט, ב.

1 מעשיהם] מעשיה ג 2 מכוונים] ליתא ג 4 ההתעסקות] התעסקות בג 11 חלוש] חלום א 14 שקדם] +להם א 16 כל] כלי א 18 המאמרות] מאמרות בג 19 הכללות] +הדברי' א | והשיתוף] ליתא א 20 ישערו] ישערו א 21 והורה] והורה א | כל] על א 22 רצונו] רבינו ג | הנאות יותר] הנאות א 24 כמספר] כמספר בג 25 ובוארו] וביאורו א 26 הנתונה] הנרשמה א 29 הגשמיים] בגשמיים בג 30 זאת] זולת+ א | ההתחלה] התחלה א | שמירת] שמירה בג

(ד) ואשר ממעל, שהם למעלה על הארץ מכל צד. זה אמת, מפני כי יחס הארץ אל הגלגל יחס המרכז אל העגולה, והמרכז הוא תחתית העגולה. ואין תמונות בשמים, רק שמנה וארבעים צורות. יבואר זה בפרש' ואלה הדברים.⁸ ואמר גם כן הכתו': מתחת לארץ, ולא אמר: מתחת הארץ, כי הים והארץ כדור אחד. ההבדל אשר בין מאמר 'מתחת לארץ' ו'מתחת הארץ' הוא זה: כי מאמר 'מתחת לארץ' יורה היות הדבר הנרמז על שטח הארץ, או בחלקים הפנימיים ממנה, ומאמר 'מתחת הארץ' יורה על היותו למטה ממנה על שטח הגשם אשר ימשיכה. ויאמר א"ע כי ברמיזה בעלי התמונות אשר במים אמר 'מתחת לארץ', ולא 'מתחת הארץ' כמשפטו, הוא אצלו מפני היותם נחשבים כדור אחד. וזה יחזק מה שבא ממאמרי בביאור פרשת ואלה שמות, מסיפור דעת א"ע במספר הכדורים והוראת דרכיהם.⁹

(ח-יא) כי השם קדש היום הזה וזמנו לקבל הנפש תוספת חכמה מכל הימים. הכוונה בזה, אשר כוון מהרצון השמוי' התיחדות היום הזה וקדושו, לבקשת מה שהוא שלמות הנשמה העליונה, והוא העסק במונחים העיוניים. ומפני כי השלמות הזה לבדו שלמות שמוי' נרצה ממנו רצון ראשון ועקרי, מה שאין כן במיני השלמות זולתו, לזה כוון צירוף ו'יקדשהו' עם אשר 'ברך יי'.¹⁰ והגיענו בשנה השביעית צווי דומה למה שהגיע ביום השביעי, והוא לעשות מעשה מן המעשים יביאנו אל שלמות הנפש, והוא קריאת התורה בהתחלתה. ולזה כוון א"ע באמרו כי שנת השמיטה דומה לשבת. והנני מוסיף מדעתי ואומ', כי קרוב לזה נשמר בשבועות ובחדשים ובשביעיות השנים. וזה, כי בהשלם ספירת שבעה שבועות נקבע עצרת, אשר הוא עת מתן תורה. ובחדש השביעי יום אחד קבוע לכפר על הנפש, והוא יום הכפורים. ובשביעיות השנים שנת היובל, בו ישובו האנשים אל אחוזות מושבותם, ינוחו מההטרדה הדמיונית החזקה מהפקד מהם הקניינים המדומים בזמנים החולפים, יתישר התישבות הנשמה בבקשת הקניינים העצמים בהם תעלוז ותתענג בסור ההטרדה הנרמזת נמנעי הבקשה בקיומה, כמבואר במקומו.

(יג) בין שהוא קטן או נלעג לשון. זה אמרו אצלי מפני מאמר התורה: וגונב איש ומכרו (שמ' כא, טז), אשר לא יתחייב גונב אחד מאלה מיתה ממה שיעלה בתחלת הדעת, לבלתי היותם מתעצמי בטבע האנושית, ונמשלו כבהמות נדמו (ע"פ תה' מט, כא). ואולם הדעת האמתית יחייבם, מפני היותם נטרדים ממה שדרכו שימצא בהם. ואם ימנע המצאו באחד מהם, ימצא במין אשר היה חלק מחלקיו ומוקף ממנו. ואולם הבעלי חיים בלתי מדברים, ואם

⁸ הביאור נמצא דווקא בפרשת ואתחנן. ראו ר' משה בן יהודה, דב' ד, טז. | ⁹ שם שמ' ג, טו. | ¹⁰ ראו קידוש לבקר שלוש רגלים וראש השנה.

4 מתחת¹ | תחת ג | הארץ | לארץ ג 10 ממאמרי | ממאמרו ג | פרשת] בפר' א 11 דעת] ליתא א | הכדורים] הכדוריים א הכרובים ג 14 מה שהוא] מה א שהוא ג 16 זולתו] זולת א | עם] עד א 16-17 'ברך יי' | ברך א בדרך ה' בג 17 והגיענו] והגיעהו א | והוא] והיא א 20 ובשביעיות] ובשביעיות בג 23 ובשביעיות] ובשביעית בג | אחוזות] אחוזת א 25 החולפים] החלופים א 26 ותתענג] ותתענג א | בסור] ליתא א 31 יחייבם] ית'+ בג 32 נטרדים] נמכרים א | ואם] אם א

נעדר מהם תמימות האנושית בדמיונם, יבדלו מהם במה שאין דרכו שימצא
במין מהם ולא בחלקים ממנו.

---

1 האנושית] האנושות בג

פרשת משפטים

פרק כא

5 (ב) **כי תקנה. אומ' לך כלל לפני שאחיל לפרש.** מפני כי מאמרי התורה הקודמים בהנחה היו מאמרים גוזרים בכללם זולת פרטים רמוזים, והיתה התחלתם והשלמם בסדר ההנחה אשר סודרו עליו מבוארי הסבה בהשקפה עליהם, והיה פה התחלת המאמרים הצוויים, יקדים א"ע לפני ביאורם הקדמה. וכאשר היתה מבוארת בעצמה לא ארחיב המאמר בביאורה. ואולם 10 זולת לאמתה ולהפיל הצידוק בה בהקש יתן הספקה בהשקפה עליו, אומ': כי מפני אשר התורה הקדושה שלנו נאצלת מהציור השמוי, לא בתואר הנימוסים והדתות אשר יוסכם על מציאותם והנחתם מההסכמה האנושית ושיחתם הבטלה, כאשר יבואר בפרש' ואתחנן,¹ והיתה התורה בהבחנה בחינה הנחית מלאכה מה, מפני כי נשלם בה גדרה אשר הוא אגירת ציוויים 15 מכוונים אל תכלית אחד, צדק מה שגזר עליו א"ע בהקדמתו הרמוזה מבוארת האמת והצדק, אין לספק עליה. והנח היות זה ראוי בחוקו ית' במה שיכוון להניחו, אשר פעולותיו בשלמות הידיעה ומכוונות אל התכלית, לא על צד הקרי וההזדמן. אולם גם יבוקש חיובו בחוק האנשים אשר ראוי 20 המנותם מכת המחברים במה שיכוונו לחברו, אשר ישולל פעמים מדעם מהתארים השנים הרמוזים. וידיעתם המישרת אותם אל הסדר ההוא התמים אשר גזרנוהו חיובו בחוקם בהשלמם בה, היא נופלת מהידיעה העליונה ונאצלת ממנה, אשר לזה יתדמו בדמיון מן הדמיונים, ואם רחוק הוא וזולתי אמת. והיות עשרת הדברים נשלמים בתואר הסדר השלם הקודם ברמיזה 25 מבואר במקום הנחתם ביאור מספיק. **וראייתם, דבר: האשה וילדיה.** הרצון בזה, מה שהניעם אל מה שגזרו עליו בהיות העבד הנרמז במאמ' התורה כנעני לא ישראל, הוא מה שחייבה יציאתו לבדו, והשאר האשה גם ילדיה אל אדונו. וזה, כי בזולת היותו כנעני היתה התורה מצווה יציאת בניו עמו, מפני 30 כי בני ישראלים וילדי העברים מתיחסים אל אביהם, וזולתם אל אמותם. **ועליו כתוב: אבי כל בני עבר (בר' י, כא), הפך: וחם הוא אבי כנען (שם ט, יח).** וההפך אשר אליו כיוון א"ע ההפכם בו הוא קניין השלמות מדותיי ושכליי והפקד קניינו, לא זולתו מן המקבילים. **שש שנים. ולא יותר.** יאמר א"ע. והאמת אתו, כי אין זאת הגזירה מכוונת לחיוב מה שירמזה, והוא צוות העבדת העבד שש שנים, זולתי על בלתי העבירו זמן עובר ההגבלה ההיא 35 הזמנית, והיא שש שנים. ושלחו חפשי בתחלת שנה שביעית, בדמיון: **שש שנים תזרע שדך (וי' כה, ג).**

¹ שם דב' ד, טז.

6 לפני] לפי א 14 כאשר] אשר ג | התורה] תורה ג 15 כי] ליתא א | אגירת] אגורת ג 17 והנה] והנה ג 18 שיכוון] שכיוון א | ומכוונת] ומכוונת א 19 חיוב] חיובו א 20 שיכוונו] שכיוונו א 22 חיוב] חיירבו א | בחוקם] במקום ג | נופלת] נובלת א 23 ממנה] ממנו א | יתדמו] יתמדו א 25 וילדיה] וילדים ב 27 והשאר] והנשאר א | ילדיה] וילדיה א 32 לא] אל ג | יאמר] ואמר ג 33 שירמזה] שירמזיה א | והוא] והוא ג | צוות] צורת א 34 העבירו] העבירו ג 35 והיא] והוא ג 36 תזרע] תזרע + את ב

- (י) **שארה. מזונה, שיעמיד שארה שהוא בשרה.** והנה זה כפי כיוונה התורה לתאר המזון בתואר שהוא אשר תיארתהו בו, בעבור התכלית המכוון בעדו, והוא אחד מדרכי הנחת השמות וסדר משפטים.
- (יב) **כי כל יומת' הוא בבית דין, חוץ מאחד כאשר תראה.** והוא מאמר התורה: השור יסקל וגם בעליו יומת (שמ' כא, כט), אשר המיתה בלתי אנושית, מסכים למה שכיוונו אליו רז"ל באומרם: "יומת", בידי שמים.²
- (טז) **ונמצא בידו. בשוק לפני המכרו.** אין לנטות מדעת הרבים רחבי הדעת והבינה, והוא אשר מאמ' רז"ל בפרק י"א מסנהדרין, אשר לא יחייבו האיש הגונב נפש מישראל, עד שיכניסנו לרשותו וישתמש בו וימכרו, ובזולתם יפטר והווי מדין המיתה.³ ויחסו דעתם זה למאמר התורה: והתעמר בו ומכרו (דבר' כד, ז).
- (יט) **ורפא ירפא. שניתן רשות לרופאים לרפואת החולים וכו'.** כבר ידעת כי מקרי החלאים, אשר יהיו נושאייהם הגופות אשר קדמה להם ההכנה אל ההפעלות מהם לסכה מן הסבות החלוקות מהם, יקויימו ויתישבו בשטחם החיצון, ומהם בחלקים הפנימיים ממנו. וכל מין מהם יתכן היות סבתו הקרובה פנימית ואם חיצונית. ואולם המין מהם המונח הנחה קודמת – דרכיו ידועים מההשפטה המוחשת אשר תשפוט עליהם לפרסום ולהגלות מציאותם. אמנם דרכי המין השיני – החלוקה הכרחית מחייבת היותם על אחד משלשה פנים: וזה, אם שהטבע יגבר על החולי, אם שהחולי יגבר על הטבע, ואם שיהיו שוים. וכאשר הטבע יגבר על החולי אין מבוא לרופא, מפני כי החולה ינצל בזולת הנהגה רפואית, יען כי כחו הטבעי ינגד החולי ויסירהו הוא בעצמו. ובהיות החולי חזק מהטבע – גם בזה אין מבוא לרופא, מפני כי הטבע יהיה מדמם לפני החולי, לא יסור התגברו עליו תכלית התגבורת עד ימות החולה, לא יתכן הנצלו כפי הגזרה הטבעית. ואולם בהיותם שוים, יבוקש הרופא אשר בהשלם לו ידיעת סבת החולי, בהתבוננו על המקרים אשר יורו עליה הוראה אפשרית, יבחר רפואות פשוטות אם מורכבות באיכות אם בסגולה, יחלישו החולי, יגבר הטבע אחרי החלשו. וזולת זה, פעמים יצוה בהיות החלאים חדים, ועל אופן פרטי באותם המתחדשים בזמנים הרפויים, על לקיחת דברים יגבירו כח הטבע ויחזקוהו. והנה א"ע כפי המובן מדבריו לא ירשה האדם הרפאו על פי הרופאים והשענו עליהם, זולת מן המין הראשון מן החלאים לבד, כי מפני הרפואה ממנו על הרוב נמנעת זולתי במלאכה. ואולם אותם אשר יהיה הכנסם תחת המין השני המונח, מפני שההנצל מהם לא יסבכהו זולת תוספת כח הטבעי והתגברו, ולא יתואר ביכולת עליו זולתו ית', לא תעצור כח עליו המלאכה על אופן עצמי. לזה, אין להשען ברפואה מהם, זולתי על הרופא האמתי

² מכילתא, דנזיקין, י; רש"י, שמ' כא, כט. | ³ סנהדרין יא א.

1 מזונה] מזונות א | זה כפי] כפי זה א 4 הוא] ליתא א | מאחד] מאחר א 5 יסקל] וסקל ב 8 מאמ' רז"ל] רבותי' מאמ' ז"ל בג 9 שיכניסנו] שיכניסו בג | וימכרו] ליתא א 10 ויחסו] ויסמכו ג 12 וכו'] ליתא א 13 ההכנה] ההבנה אב 14 ויתישבו] ויתייבשו א 15–16 מין... המונח] ליתא בג 16 דרכיו] דרכים א 17 תשפוט] תפשוט א | לפרסום] לפרטם א 23 התגברו] הגברתו א 24 התגברות] התגברות ג 25 ידיעת] ליתא א 28 ועל] ואל א | באותם] דמותם א 29 ויחזקוהו] ויחזקוהו אג 31 כי מפני] מפני כי א 35 האמתי] אמיתי א

והבטחון עליו, כפי הפנים הראוים, כי הוא יכאיב ויחבש, ימחץ, וידיו תרפינה. **וחכמינו קבלו דברים וכו'.** הרצון בזה, אשר יבואר בדבריהם היות המזיק לחברו בחלק מגופו הזק רשום עומד קיים המציאות, זולת השבת והריפוי, דמי הבשת והצער, כאשר קיבלו הכנס בכלל סממני הקטרת בהתבשמו בשמים זולת הרמוזים בתורה, והם צרי והצפורן וזולתם, מפורסמים וידועים, מסודרים אף בפי היונקים.

(כא) **ולא הזכיר הכתו' כאשר ימית האדון את עבדו מה דינו.** מפני כי קדם מהנחת דעתו אשר מאמר התורה: כי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט (שמ' כא, כ) ירמוז אל היות ההכאה ההיא בשבט המוסר ממה שקדם לעשותו בזולת הסדר הראוי, יאמר א"ע כי מה שלא הזכירה התורה משפט מי שימית את עבדו בזולת הדרך ההוא, להיותו ענין זר, בלתי נופל תחת הבחירה הרצונית. וכבר רמזנו, אשר משפטי התורה ויסודותיה המאמרים הצוויים ממנה יסובבו על נושא האפשרי לבדו.

פרק כב

(כד) **כי החסידים לא יבקשו עושר. והעד, אליהו.** זה אמת, כי לא ישימו השתדלותם בקנין העושר המקרי אשר ידומה הוייתו וביטולו, זולתי על מה שהוא נשאר נצחי על תואר אחד אחרי קניינו. והאנשים אשר זה תוארם יקראו 'עם יי', למשפט התנועעם לבקשת מה שאליו כוון ממנו ית' מציאותם. (ל) **בדמות סם רע שיזיק תולדות האדם.** המאמר הזה כוון מהמניחו, מפני כי קצת דברים יגיע הפעלות ההזק למזג מן המזגים יזונו מהם מזגים זולתם, כאשר נתבאר זה בנסיון.

פרק כג

(י) **ועתה אפרש. דע, כי מנהג התורה וכו'.** המאמר הזה עד אחריתו יבואר בתחלת הדעת. והציר אשר עליו יסובבו דלתיו הוא היות משפטי התורה ומצותיה מיוסדים על הנושא האפשרי, לא זולתו, כאשר תראה מבואר מדבריו, וכאשר קדמה הרמיזה על אמתת דעתו ואמונתו, ואם דבריו חזקים כראי מוצק, לא יצטרכו לחיזוק אף כי מאתי.

(טו) **והנה הוא חיוב. ואין כמוהו: ששת ימים תעשה (שמ' כג, יב).** מבואר סתירת זה בפרש' בא אל פרעה.⁴
(כ) **הנה אנכי שולח מלאך לפניך.** כפי המובן מדברי א"ע בביאורו לספר דניאל, המלאך הזה הוא אחד מן השרים הגדולים היושבים בכסא יי.⁵

⁴ ר' משה בן יהודה, שמ' יב, יט. | א"ע, דנ' ח, כד; י, יג.

3 [זקן] חזק ב | המציאות] והמציאות ג 6 [בפי] כפי ג 8 את¹] ליתא בג | את²] ליתא בג 9 [היות] הוות ג 10 [יאמר] ואמ' ג 11 [זר] זה א 21 [יקראו] יקרא א | ממנו] ליתא א 22 [תולדות] תולדת א 23 [הזק] המזג א החזק ג 30 [והציר] והציר א יסובבו] יסובו בג 34 [חיוב] חייב א 35 מבואר... פרעה] גם זה פלא מדבריו משום דגמרינן א

- ולרומזו רמיזה פרטית אמנע אחרי העלימהו, והמבין יבינהו, ומותר מאמרו מוכן בעצמו. ומה שיכוון לבארו בהנחת המשלים המונחים ממנו הוא היות גזרת: אל תמר בו (שמ' כג, כא), אשר ישוב אל המלאך הקודם ברמיזה. וגזרת: ועשית כל אשר אדבר (שם, כב), אשר הוא מאמרו ית', שווים בטעם, יכוונו אל מכוון אחד בעצמו, ואם לא ישוו בהוראה.
- 5 (כה) **יש חכמים גדולים חכמי שתי התורות, ולא התעסקו בחכמת התולדות וכו'.** אמר זה כמתנצל, למה שיכוון להניח קצת מאמרים יראה כפי הבחינה הראשונה היותם בלתי מתיחסים לנושא אשר עליו הביאור, ויתן הסבה בהנחתם, והיא מבוארת הידיעה. ודע, כי במאמרו זה נמשך אחר גזרת אפלטון, באומרו אשר השכלי במוח, והזן בלב, והמתאווה בכבוד.⁶ ואיני חושב אשר א"ע נעים החכמים ומבחרם נפל בהזייה נתבאר סתירתה במופתיים צודקים, והוא אשר אחד מן ההבדלים העצמיים אשר יבדל הכח השכלי ממותר כחות הנפש הוא בלתי היותו מקובל בכלי מן הכלים המיוחדים בדמיונם. ואולם יתכן אשר מה שהניעהו אל מה שגזר היות **הנשמה**, אשר רמיזתה על הכח השכלי הפשוט, **מושבה במוח הראש**, כאשר נתבאר במקומו, לא רצה כפי דעתי זולת זה בפנים מן הפנים. מחובר אל מה שיתכן הוראת חיוב זה מדבריו בעצמם, באומרו: **וממנה יצא כח ההרגשה ותנועת החפץ**, כי כל זה מפעולת הכח המדמה לבדו: ראשונה, כי ממנו יתפשטו החושים ואליו ישובו; שנית, אשר התנועה הרצונית לבקשת הנאות ולהתרחק ממקבילו, יחייבה הכח המשער, אשר הוא כח מכחיותו, כמבואר במקומו. והיות האנשים נמצאים בתואר פנים חלוקים, בהכנת שלשת כחות הרמוזים ממנו או בקניינם מפורסם המציאות מבואר האמת. ואולם מה שאכוון ביאורו הוא הוראת דרך הגעתם למספר שבעה ועשרים פנים חלוקים, כמו שגזר הנחתו. ואומ', כי שלשה מכללם הם האנשים אשר בקניינם אם בהכנה בשווה, והם: אם שכולם בו חזקות, ואם רפות, ואם לא רפות ולא חזקות. ומה שיהיו בו בחלוק המציאות וחילופו, הנה מי אשר הנשמה בו חזקה השתים רפות; ומי אשר הנשמה רפה והשתים חזקות; ומי אשר הנשמה חזקה והשתים לא רפות ולא חזקות; ומי אשר הנשמה רפה והשתים לא רפות ולא חזקות; ומי אשר הנשמה לא רפה ולא חזקה והשתים חזקות; ומי אשר הנשמה חזקה ואחת מהשתים לא רפה ולא חזקה והשנית חזקה; ומי אשר הנשמה רפה ואחת מהשתים לא רפה ולא חזקה והשנית רפה. הנה אלו שמנה מינים לנשמה. ועל דרך זה בעצמו יהיו שמנה מינים חלוקים לכל אחד מהשתים הנותרות, אשר יהיו קיבוצם ארבעה ועשרים. ושלשה קדמו בהנחה, הרי שבעה ועשרים. ויתר דבריו מבוארים בנפשם, עם שכבר קדם בהתחלת
- 10
- 15
- 20
- 25
- 30
- 35

⁶ השוו אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר הנפש, מאמר א, עמ' 36. שמו של אפלטון לא נזכר שם, וגם המינוח לכוחות אינו זהה. שמו של אפלטון נזכר כמקור של הרעיון בביאור הארוך על הנפש. ראו שם, הערה לשורה 674.

2 שיכוון] שכיוון א 7 התולדות] התולדות א 8 הביאור] ביאור בג 11 סתירתה] בתירתה א 20 ולהתרחק] ולהתדבק ג | כמבואר] מבואר ג 24 שלשה] משלשה א האנשים אשר] אשר האנשי' ב אשר המעשים ג 25 בהכנה] בהבנה א | בן] ליתא ג 27-29 חזקות... והשתים!] ליתא בג 29 ומי] ליתא ב 30-31 לא... הנשמה] ליתא אג 31 ואחת] ואחד א 32 ואחת] ואחד א 35 שבעה] שמנה בג | עם] עד א

פרשת וארא מאמר יבוארו מפניו, אשר לזה הרחבת המאמר בהם מותר.⁷

פרק כד

- 5 (יא) ואצילי ישראל הם האנשים החשובים דקי השכל והעיון, והשיגו השגה שלמה ונכונה כפי דעת א"ע, ולזה נכנסו בשלו' ויצאו בשלום.⁸ והוא התבאר אצלם בהשקפה ההיא העיונית אשר עמדו עליה קיום ואמתת היותו ית' סבה ראשונה לכל, ותחת רגליו (שמ' כד, י), אשר הם מסובכיו הראשונים, בזולת אמצעי הגרמים השממיים, אשר יורה עליהם: לבנת הספיר (שם), והוא דמות הכסא והמשלו (ע"פ יח' א, כו). ותחתיהם במצב ובמציאות – הרקיע, אשר ירמוז עליו: עצם השמים לטוהר (שמ', שם), להיותו בדמיונם מצד כדוריותו ולמשפט זכותו בהקש אל מה שלמטה ממנו.
- 10 (יב) ולפי דעתי, כי 'התורה', דבור הראשון וחמישי; 'יהמצוה', השמנה דברים. גזר א"ע זה, מפני כי הדבור הראשון, אשר הוא 'אנכי' (שם כ, ב), והחמישי, אשר הוא 'כבוד' (שם, יב), שניהם מצות עשה, ובשמנה הנשארים מצות לא תעשה. וכפי דעתו זה מלת 'תורה' תרמוז אל מה שנהיה מצווים לעשותו, ו'מצוה' אל מה שנוהר ממנו.
- 20 נשלם ביאור פרשת ואלה המשפטים.

⁷ שם שמ' ו, ג. | ⁸ ע"פ חגיגה יד ע"ב.

8 [התבאר] התואר בג 10 [יורה] יורו א 14 [הראשון] ראשון ג 15 [גזר] יגזר א
'אנכי' +ה' ב

פרשת תרומה

פרק כה

5

(ז) **אבני שוהם. כוללת את כל האפוד ואחת מהחשן.** הרצון בזה, אשר מלת 'אבני' כוללת ומגעת למספר שלשה. ושנים מהם מבוקשים למעשה האפוד, למאמר התורה בפרש' ואתה תצוה: ולקחת את שתי אבני השוהם (שמ' כח, ט); והשלישית לצורך החשן, למאמרה בכלל אבניו: תרשיש שהם וישפה (שם, כ).

10

(כב) **ואין צורך שילמד האדם את משה.** מפני מה שימצא מהתפישה וההשגה על משה רבינו ע"ה, בצוותו על מעשה חלקי המשכן הנפרדים, באומרם היותו בזולת הסדר אשר צוה עליו, אשר בסבת זה בהתבונן עליו מי שקראו שמויים' בהם מפני שידעוהו שלם בציור הפנימי וחקות בפעולה יוצאת מה שהשיגוהו התלותו בנושא, יגדילוהו המעלה ויספרו עליו כי היה בצל הידיעה השמוי' בשנותו הסדר ההוא אשר שמעוהו וקבלו, יאמר א"ע כי **אין צורך שילמד האדם את משה.** הרצון בו, אשר למשפט שלימותו המופלג לא ילומד במונח מן המונחים השמוי' אשר יכוון להניחו מזולתו. ואם יראה אלינו זה, נאמר כי נסכלהו, לא שנתיר עליו יחס החסרון חלילה וחס. ולהשלמת ביאור זה על אמתתו והכרעת הדעות והתישבם על מתכונתם, אמר במליצה קצרה כי צדקו דברי משה. וחוייבה ההנחה על התואר ההוא אשר הניחם בו, מפני כי מה שהוא חזק המציאות קודם בידיעה השמוי'. ולפי זה השיב משה מה שאמר לו ית' ביאור, לא זולתו. ויפה דקדק בצלאל בכל אשר דקדק, מפני שבחוק הידיעה וההשגה האנושית הגזרה נזורה. וזה, כי מה שהוא חזק המציאות, מאוחר הידיעה; ומה שהוא חלוש המציאות, קודם בידיעה, כאשר נתבאר אמתת זה במלאכה הדברית והטבעית. ולזה בעצמו כיוון כפי דעתי משה רבי' ע"ה בהניחם בפרש' ויקהל בזולת הדרך אשר הניחם בו בהשיבו הצווי השמוי. ואולם הקדימה והאיחור המונחים אינם על דרך אחד בעצמו מוסכם בחוק המשיגים החלוקים הרמוזים. ואם ידעת אחרי ההתבוננות הטוב תכלית כוונת המשכן בכללו ורמיזת חלקיו, יגלה לך אמתת מה שגזרנו עליו.

20

25

30

(מ) **והיה כן בעבור כי אינו פועל, רק מקבל דמות.** זה אמת, כי אין סבת הדברים הנראים קוים ניצוציים יציאתם מהעין תכליותיהם מתפשטים בשטחי המובטים ממנו בהיותם מקבילים ההקבלה המשוערת במחשבת קצת. אולם הוא מפני הרשם צורתם באמצעי הספירי המחווייב התיישבו בין מרחקם, לא יסור הרשמו עדי יחוקה תבנית ותמונת המושגים בכח המשיג אשר קדם לו כח להשיגם, כאשר נתבאר אמתת זה במקומו ביאור אמת¹,

35

¹ ראו למשל אבן רשד, קיצור ספר החוש והמוחש, מאמר א, עמ' 14-15.

9 בכלל] כולל א 11 שילמד] שלמד א 12 מעשה] ליתא א 14 בציור] בצווי אב 15 התלותו] התלונן א | יגדילוהו המעלה] יגדלוהו א 17 שילמד] שילמוד א 19 נסכלהו] נסבלהו א 20 אמר] אומ' א 21 וחוייבה] וחוייבה א 22 שהוא חזק] חזק שהוא א 28 הקדימה] ליתא ב 30 ההתבוננות] התבוננות אג 34 ההקבלה] הקבלה בג

ואם המאמר המקביל רבו וחזקו הקשי מניחיו לאמתו. וזהו מה שרצה אליו א"ע בביאור מאמר התורה: אשר אתה מראה בהר, אשר יורה כפי ביאורו הנכון אשר גזר עליו היות תוכן השגת המושגים הנרמזים למשיג על אופן הפעולות וקיבול, לא בזולתו מן הדרך אשר יקבילהו. ומפני כי החקירה על זה הדרוש היא חקירה טבעית בבחינתו העצמית, ואם לא כפי כל בחינה, לזה אמר: **ובעל התולדת יבין זה.**

אמר אברהם המחבר: כל יש על שני דרכים וכו'. הנה פה יכוין א"ע לבאר דעתו ברמיזה במה שירצהו במכוון המשכן. והתחלת מאמרו זה מונח במקום הקדמה למה שיכוון אליו מכוון אחרון. ולפי דרכנו נבאר חלקיו הנפרדים תחלה, אחר זה נשים שיעור ההתבוננות במכוונם הכללי, כפי השגת הדעת וקצור הבינה. ויהיה מכוונו החקירה על הנמצא במה שהוא נמצא. ויאמר, **כי כל יש** – הרצון בו, כל נמצא עצמי עומד בעצמו – לא ימלט מהיותו אם נמצא רוחני ואם גשמי. והרוחני, ממנו הם השכלים הנבדלים המוסכם מציאותם, ונשמות האנשים החשובים אשר קדם להם קנין השלמות בפועל אשר היו מתחלה בכח אליו. והגשמי, הוא מציאות בעל רחקים משיגי הדבקות לגשם במה שהוא גשם, והם הגשמים התחתונים האלה אשר אתנו אנחנו, יקובצו בזה ויוכללו גם הגשמים העליונים, למה שישותפו בזה שתוף עצמי, ואם לא בזולת תואריהם ועצמותם. **ויש דבר סמוך על יש.** הכוונה, ימצא נמצא חלוק מהנמצא הקודם ונבדל ממנו, למה שלא קדם לו טבע העמידה בעצמו בדמיונו, לא יקויים מציאותו זולתי בנושא, והיא הצורה אשר דרכה המצאה בנושא. וגם המציאות הזה בתואר פנים שנים חלוקים: האחד, היא הצורה העצמית, אשר לא ידומה הפרדה מנושאה זולתי בהפסדו, למה שלא נתקיים מהותו אשר הוא עליו, זולתי בסבתה. והצורות אשר זה תוארם – מהם טבעיות, ומהם בלתי טבעיות, ר"ל מלאכותיות. והשני, הצורה המקרית, אשר ידומה היותה וביטולה מבלתי אשר ידומה הפסד נושאה. ואולם ראוי שתדע, כי מה שחייב במאמרו זה היות הגשם חזק המציאות מהצורה העצמית, אינו זולת בחינת הצורות המקובלות בגשם בעל רחקים מוגבלים, והם הפרטים אשר הסבה העצמית המחייבת מציאותם על התואר ההוא יקויים היותו החומר לא הצורה, מפני כי אין ממשפטה לחייב פרטות. ואולם בהבחנם בחינה כללית בלתי נרשמת, הגזרה נזורה אשר הצורה חזקת המציאות מהגשם. ומה שמחייב אמתת זה הוא, כי המינים סיבתם הקרובה היא צורתם העצמית, ובסבתה יבדלו מזולתם, אמנם בחומר ישותפו עם מה שנבדלו מהם מפניה. וכל דבר יבחן כפי סבתו כמו שידעת. גם דע, כי הצורה והגשם למה שקוימו שניהם היותם דברים עצמיים כפי הפנים המונחים, לא יתכן מציאותם ולא יקויים זולת מהנמצא העצמי העומד בלתי משתנה בשנוי מן השנויים, מפני כי כל דומה

3 על] אל א 4 הפעולות] הפעולות א | יקבילהו] יגבילהו בג 6 יבין] מבין בג 7 וכו' ליתא א 8 מאמרו] מכוון א 9 נבאר] לבאר ג 10 ההתבוננות] התבוננות אג 17 יקובצו] וקובצו ג 21 דרכה] רובה בג 22 האחד היא] אחד הוא בעצמי א 23 מנושאה] מנושא אב 24–25 בלתי... מלאכותיות] מלאכיות בלתי טבעיות א 27 בחינת] כפי א 28 המקובלות] המקבלות א 29 המחייבת] מחייבת א | התואר] ליתא בג 31 שמחייב] שמחייבת א 33 מפניה] בפנים א 34 היותם] היותה א 35 יתכן] +זה א

יפעל בדומהו. ולזה לא יתואר ביכולת עליהם האדם מצד אופן מציאותו
 הפרטי אשר יעבור, יפסד לא יעמוד, גם לא בהפרדם, כי המציאות בהפכים
 אחת, זולת על המתחייבים מהכרח החומר לבד, והם הצורות המקריות, כמו
 שגזר א"ע בכלל מאמרו זה. ומפני כי כל צורה תקויים באי זה דרך מן
 5 הדרכים החלוקים המונחים מחייבת הגבלה, ואם הקפה מה, מפני כי בסבתה
 יבדל נושאה מזולתה אשר ישתפהו, לזה ישולל המציאות השמויי' מהיות
 בעל צורה מן הצורות, למה שהוא בלתי מוגבל הגבלה מה. וזה הוא מה
 שמחייב, כמו שגזר עליו א"ע, הבדלו ית' מכל תכונה מתכונות המציאות,
 למה שקויימו חלקיו כולם אם כללותו המקובץ, היותם בעלי צורה מיוחדת,
 10 קצתם במוחלט וקצתם בדרך מה אשר יחויב מזה הגבלתם והרשמם רשימה
 מה, לא ימלטו ממנה. והמציאות המוגבל לא יתכן התיחסו אל המציאות
 הבלתי מוגבל בפנים מן הפנים האמתיים. ואף בהיותו ית', כמו שהונח, בלתי
 נדמה בדמיון מן הדמיונים השלמים לנמצא מן הנמצאות זולתו, לא קנו
 מציאותם אשר נתישבו עליו זולתי מכחו ית', למה שקויים היותו עילה
 15 ראשונה פועלת. וגם שמירתם אחרי ההויה לא תתכן זולת משפע אצילותו
 אשר שופע עליהם בהתמדה. ואולם לא יהיה קבולו מהם בדרך אחד בעצמו
 מסכים זולת בדרכים חלוקים. ולזה היו קצתם חזקי המציאות מקצת. והחלוף
 והתמורה הרמוזים לא יחוייבו מהנותן חיוב ראשון זולתי המקבל. וזה, כי כל
 אשר יהיה הנמצא מתיחס אל המציאות השמויי' בפנים מן הפנים האפשריים
 20 מצד שלמותו וציורו הפנימי, אשר בסבת זה יהיה מאחרות יותר חזק, יתיחס
 יחס מה – ואם רחוק הוא ובלתי אמתי – אל אחדותו הנקי. וכל דומה מתענג
 בדומהו, ישמרהו אחרי היווהו מזולתו נעדר הדמיון ההוא. ואם אשר יקויים
 מצבו במקום מן המקומות מוכן לקבל כח עליון כפי משפט המערכת המובט
 ממנו מזולתו נעדרי המצב ההוא, תהיה השגחת יי בו יותר דבקה ומתמדת,
 25 ומציאותו יותר נשמר. וכל אשר לא יתקרב אליו לסבה מכרחת, אם לסבה
 רצונית במתכונת התואר הראשון המונח, גם לא נשלם לו הדרך השני אשר
 רמזנו עליו כפי רדיפת דעותיו מפורסמי הידיעה – תהיה השגחתו ית'
 מרוחקת ממנו הרחקה רבה. ועל אופן כללי ישוער דבקותה כפי שיעור
 ההרחקה ומקבילה. ולזה רמז א"ע באומרו: **רק יש מקומות שיראה בהם כח**
 30 **יי יותר ממקומות אחרים בעבור שני דברים: האחד, כפי מתכונת תולדת**
המקבל; והשני, כפי העליון אשר הוא על ראש המקבל.
 ואולם לבקשת הנחת המכוון ממנו כוונה אחרונה עם מה שיראה
 אלינו בביאורו אחרי הנחת המאמרים המוקדמים, נאמר: דע, כי כפי מה
 שהעתיקו לנו חכמינו ז"ל, לא היה מכוונו ית' בצוותו לישראל על מעשה
 35 המשכן למציאותו לבד כונה ראשונה ומיוחדת, זולת גם על בנין בית המקדש
 בהכנסם בארץ הנבחרת. והנה, מפני כי ההשגחה השמוית' דבקה בלתי
 נפרדת מהמציאות הכללי, אשר מפני זה היו דרכיו מתמידי המציאות,

2 [בהפרדם] בהעדרם א | בהפכים] בה פנים א 4 [צורה] הצורה ג 7 מה! [בזה בג
 9 שקויימו] שקויימו ג 10 [והרשמם] והתרשמים ג 11 לא! [שלא א 15 שמירתם]
 שמתם בג | משפע] משפט ב 17 חזקי] חוקי א 18 מהנותן חיוב] מתבונן א
 המקבל] מהמקבל א 22 [היווהו] היווהו ג | מזולתו] בזולתו ג 25 [לא] ליתא א
 27 [כפי] כמו א 28 [ישוער] שומר א 29 [ההרחקה] ומקבילה התרחקה ומגבילה ג
 באומרו] במאמ' א | בהם] ליתא א 34 מכוונו] מכוונו ג

משפטיו חזקי הקיום, והעמידה כמנהגם הולכים על תואר אחד בעצמו בלתי משתנה, כיוונה מערכת גזרת החכמה העליונה לצוות עמו אשר בחרהו מזולתו, למען יסכים המציאות עם מה שרצהו. והוא, היות כללותם, לא לבד פרטים רמוזים מהם, מוכנים לקבל שפע הטוב אשר כיוון ההגעה עליהם, לצוותם על מעשה מן המעשים המלאכותיים, במצב מיוחד מן המצבים המקומיים המסוגל אל מה שימשך ממנו בהשלמו בו מזולתו, לסבה מבוארת בהשקפה עליה, יחוקה בו המציאות בדרך יסבול המשלו ודמיונו באופנים מתיחסים תכלית ההתיחסות הקרוב והאפשרי בבחינת חלקיו הנפרדים, והשלמם בהנחה המסודרת מיוחד לעבודתם ולתפילתם, תהיה הורדת כח ההשגחה השמוית' הדבקה דבקות חזק, המהווה והשומרת, בסבת זה עליהם אפשרית קרובה בלתי מרוחקת, למשפט סדור המצב המקומי אשר יוקפו ממנו בעת העבודה לשמוים' הנשלם כפי הדרכים המונחים. ולמה שלא יספיק זה לבדו כפי הכוונה השמוית' ובחירתו אחרונה, יכוון זה ממנו ית' בעד תכלית שני, והוא, למען יתבוננו בציורם הפנימי ממה שיניעם החוש תנועה ראשונה ממה ששיגהו לרוב ההשנות, לעמוד על סוד המציאות וחקירת חלקיו והקשרם קצתם בקצתם. וזה כל האדם (ע"פ קהלת יב, יג).² וכל זה מחד יי עלינו, למה שנהיה קרובי ההגעה אל השלמות המכוון הנרמז מזולתינו נעדרי ההשגה ההיא המוחשת. ולזה לא ימצאנו מונע בצד מן הצדדים החלוקים המונחים, אשר מפני זה מה שלא יתכן מציאותו, זולת בזרות ועל דרך ההרחקה בזולתינו, יהיה מציאותו מאדי מתמיד באומתינו. ומכוון זה אשר הנחתי רמזו א"ע כפי דעתי באומרו: **וכל כרוב נעשה לקבל כח, גם בעבור שילמד המשכיל**. ואולם אופן התיחסות חלקי המשכן עם המקדש, אשר מכוונם אחד, לחלקי המציאות – למבינים ידוע בעצמו, הנחתו מותרה לזולתם מוסר התועלת, לזה אעבור מעבר שותק.

5
10
15
20
25

פרק כו

(ב) **והנכון, כי היו עשר יריעות, על דרך: נוטה שמים כיריעה** (תה' קד, ב). הרצון בזה, הגעתם למספר ההוא כוון למה שיסכימו לזה הגבול מן המספר הגשמים אשר יוקפו ויקיפו זולתם, אשר תכוון רמיזתם אליהם, כאשר קדם בהנחה. והיות **קדש הקדשים בחשבון מעוקב**, הכוונה, היות כל מרחק ממרחקיו הישרים מגיע למספר עשרה הוא למשפט היות כיתות

30

² א"ע, בר' ג, כד.

1 כמנהגם] כמנהגה בג | אחד] אחר ב 5 מעשה] המעשה א 6 המקומיים] המקויימים ג | בן] כי ג 7 עליה] עליו א 8 ההתיחסות] התתיחסות ב 9 ולתפילתם] ולתכליתם ג | הורדת] הורית א 10 ההשגחה] ההשגה בג 11 המצב] מצב א 13 יפסיק] יפסיק א | כפי] כי א 15 תנועה ראשונה] התנועה הראשונה א | ששיגהו] ששיגהו א ההשנות] ההשתנות א 16 האדם] אדם בג 20 באומתינו] מאומתינו ג 21 כרוב נעשה] טוב+ ב טוב ברוב עושה ג 22 ואולם] ואופן ג | עם] אם אג 23 המקדש] המשכן ג לחלקי] מחלקי ג 24 מותרה] מותר א | אעבור] א"ע+ א 29 שמים] השמים א 32 כאשר] אשר בג 33 מרחק] המרחק ג | היות] היו ב

הטהורים מגיעים להשערה ההיא המספרית, כאשר מוסכם מהם. והמצב המקומי הוא בכללו יכוון רמיזתו אליהם רמיזה עצמית.

(א) ועל דרך הפשט 'מעשה חושב' אינו לא רוקם ולא אורג. המכוון

ב'מעשה חושב' כפי דעת א"ע הוא חקות צורה מן הצורות חיקוי דומה למה שקדם הרשמה בדמיונו ומחשבתו המשערת, ופעם תצויר תחלה ציור ראשון בנושא אשר תכוון היותו נושאה, יושלם אחר זה תיקונה בהנחת חוטים מתחלפי הדמות חלוקי המצב ממנה, כאשר ידוע למ(ה)ני שהשיגו השלמו בידיעת תואר המלאכה ההיא המעשית.

(ו) ועשית. קרסי. וכמוהו: כרע כל קורס נבו (יש' מו, א). כפי זה, שם

'קורס' נגזר מפועל 'קורס', ויהיה טעמו ענין נטייה. ועיוות שמם מורה על התכונה התארית אשר נתישבו עליה. והמשכן קראו 'אחד' כולל הכל, ויקרא 'אחד', כי כל גוף וכו'. אף כי מלת 'אחד' הנחתו הראשונה על נמצא נתאחד אחדות אמתי, נעדר הרבוי והחלוקה, לא ימנע הנחתו על המשכן, אם על מציאות הכללי ואם יתכן החלקם לחלקים נפרדים. וזה מפני התלות חלקיהם אשר אליהם ניתכת חלוקתם האחד באחר, והיותם מסודרים להתחלה אחת ידועה, אשר בהשלם דבר מה בתואר זה מן המציאות יותר עליו שם 'האחד' למשפטו, כאשר נתבאר במקומו, ואם לא יצויר אמתת ההנחה עליו כפי הדרך הראשון הנרמז. ואולם מה שיתואר המציאות השמוי בתואר 'אחד' הוא כפי דרך הראשון, לא זולתו. ואף כי תכוון הנחתו עליו לא מצד עצמו, זולת אשר יקבץ חלקי המציאות ויקיפם, גם זה לא ילקח זולת כפי הדרך ההוא בעצמו, מפני כי המקובל במקבל כפי תכונת המקבל, לא כפי תכונת הדבר המקובל, אשר לזה צורת המציאות וחיקויו, ואם רבו חלקיו, היא בו ית' בדרך האחדות והפשיטות המוחלט. מחובר אל מה שבא בדמות מופת על אחדות המציאות וקיום בלתי היותו זולת עצם אחד.

(לו) נחשת. כי הוא האמצעי. מפני כי הקדש במקום העולם האמצעי, לחלשת מציאותו בהערכו אל מה שלמעלה ממנו, היו אדני המסך אשר לפני נחשת. ולמעלת בית קדש הקדשים, אשר רמיזתו אל העולם העליון, היו אדני הפרכת המבדלת בינו לבין המקום אשר ילוח אליו וימששהו מכסף לא מנחשת, בדמיון הנרמזים.

30

פרק כז

(א) וזהו המרובע באמת, כי על חמש צורות הם מרובעות. היות צורת

35 המרובע על חמשה פנים חלוקים, כמו שגזר א"ע, נתבאר בהק' המאמר הראשון מספר אקלידס החכם. והם מרובע שווה הצלעות נצב הזויות,

1 להשערה] להעשרה א | כאשר] אשר א 3 ולא אורג] וכו' א 4 חקות] חוקות א 5 ופעם] ופנים א 7 השלמו] השלמות ג 8 ההיא] ליתא א 9 קורס] כרס א 9-10 שם 'קורס'] אשר א 10 'קורס'] מקודם א קודם ג | ענין] ליתא א 11-12 ויקרא... וכו'] ליתא א 12 'אחד'] אחר ב | 'אחד'²] אחר א 15 באחר] באחד א 16 בהשלם] בהשלם א | יותר] וותר ג 21 ההוא] ליתא א | המקבל... תכונת²] ליתא ג | תכונת²] ליתא א 22 היא] הוא ג 24 על] אל א | עצם] עם א 25 מפני כי] ליתא א | במקום] ליתא א 26 שלמעלה] שלמטה א 27 ולמעלת] ולמעלה א | רמיזתו] דמיונו א 34 צורות... מרובעות] ליתא א 36 הזויות] ליתא א

ומרובע ארוך נצב הזויות בלתי שווה הצלעות, ומעויין שווה הצלעות בלתי נצב הזויות, ומעויין אשר צלעותיו הנכחיות לכדם שוות, ומעויין מתחלף הצלעות. וזה האחרון יקראהו 'נוטה'.³ ואף כי מרובע מקיף וכולל כל החמשה דרכים המונחים, אמנם עקר הנחתו ושרש לשונו יורה הראשון מהם לבר, והוא מרובע שווה הצלעות נצב הזויות יעתק לזולתו מן הארבעה הנרמזים, למה שישתתפו אליו בפנים מה, והוא היותם כולם בעלי ארבע צלעות בדמיונו. ולזה רמז א"ע באומרו: **וזהו המרובע באמת.**

(יב) **כי רחבו בכל צד הוא חמשים.** בבאור כוונת מאמר התורה: ורוחב חמשים בחמשים (שמ' כז, יח).

(ט) **ימצאו כי ראשי המזרחים הם שלשה.** יצוייר אמתת זה באמצעות צורת כלי נחשת הרושם להלך השמש ואופני תנועתו הנוטה המחייבת חלוק המזרחים וחלופם. ושלשה ראשי המזרח הנרמזים מא"ע – שנים מהם קצוותיו, והשלישי ממוצע. וזולתם רבי המספר ביניהם לא יובטו לרבוים, זולת שלשה ראשים הרמזים.

נשלם ביאור פרש' ויקחו לי תרומה.

³ ע"פ אוקלידס, ספר היסודות, פתיחה (השוו: צרפתי, מונחי המתמטיקה, עמ' 191-192).

2 מתחלף] ליתא א 3 מרובע] +מרובע א | וכולל] ובגלל בג 5 יעתק] יעתר א
7 וזהו] וזה ג 10 המזרחים] המונחים א 12 וחלופם] ליתא א | ראשי] ראשם א
13 לרבוים] לדברים א 14 ראשים] הראשונים א 16 נשלם... תרומה] ליתא א

פרשת תצוה

פרק כז

- 5 (כ) להעלות נרות. ועל מנורת שלמה כתוב: לבערם כמשפט (דה"ב ד, כ). הרצון בזה, היות הפעולה מכוונת עשותה, אשר היא ההדלקה, בלתי מונחת פרי מבוארת זולתי מתוארת במשיגה הדבק, והיא העלאת השלהבת, באומ' להעלות נר, המתחייבת ממנה חיוב עצמי. ואין להפלא מזה, כי מסגולת המשיגים אשר זה תוארם היותם מבארים המציאות; גם הם בה יחד בשנות סדר משפט הנחת הגבולים אשר מהם יחוברו ההקדמות מכוונות ההנחה למקום התולדה הרצויה, כמבואר במקומו. ואולם מה שהונח במנורת שלמה יבדל מזה, כאשר הושמה הפעולה בעצמה לא לבד, מה ששייגה באומ': לבערם כמשפט. וטעם 'תמיד', כל לילה ולילה. הרצון בו, אף כי מלת 'תמיד' כפי הוראתו הפשוטה והמפורסמת יהיה מכווננו אשר מה שירמזהו יתואר מפניו בתואר הנצחות מתמיד המציאות הזמני, מבלי אשר ישוער הסרתו, יאמר א"ע כי 'תמיד' זה לא יורה הכרחות המציאות אשר לא יפסק והמשכו בהתמדה, כי אם הזמן לבד לא זולת. ויש מלת 'תמיד' קשה מזאת: והיה על מצחו תמיד (שמ' כח, לח). הכונה בזה, היות הוראתו יותר זרה ומרוחקת מההוראה המונחת, לבלתי היות מורה נצחות זמן מוגבל, אף כי בלתי מוגבל כמובן מענינו. ואולם לבאור אמתת מכווננו אומ': כי הוא מן הדברים אשר הם אפשריים מצד עצמם מחוייבים מפאת זולתם. וזהו תואר החיוב אשר אליו יכוון רמזות 'תמיד' זה, לא זולתו מן המוקדמים. וזהו מה שרצה אליו א"ע באומרו: כאשר תושם המצנפת עליו לעולם ישימו עליה ציץ נזר הקדש. ואולם השמת המצנפת בלתי מוכרחת בזמן מן הזמנים המוגבלים.

פרק כח

- 30 (א) וכבר רמזתי לך למה נבחר אהרן להקדישו. יכוון אל מה שקדם ממאמרו בפרש' וארא, והזכיר אחות נחשון בעבור סוד הכהונה, עם מה שהרחבנו המאמר בביאורו.¹ ומכוון דברו זה הוא, כי ואם משה השיגהו קנין שלמות נוסף על אהרן, אשר בסבת זה היה ראוי לבחינה יותר ממנו בבחינת מכוונה האחרון, אולם היה אשר נבחר אהרן מפני כי זרעו ראוי היותו מוכתר בכתר כהונה, למה שיקיפם החשיבות והמעלה מפאת האב והאם, מה שאין כן בזרע משה. ולפי זה לא היתה בחירת אהרן במקום משה מכוונת בסבתו זולתי בסבת זרעו. ולמקום התנצלות משה יאמר א"ע, כי לא מרצונו אולם

¹ א"ע, שמ' ו, כג; ר' משה בן יהודה, שמ', שם.

9 המתחייבת] המחייבת א 12 הרצויה] הרצויות בג 15 הוראתו] הראותו ב 18 ויש] יש בג 21 כמובן] כמו כן בג | לבאור] לבאר ג 23 החיוב] החיות א 32 ממאמרו] ממאמר ג | וארא] וירא בג 33 שהרחבנו] שהורחבנו ג 35 מוכתר] מוכבר א

- הוכרח במה שבחרהו לקחת האשה ההיא – ואם היתה בלתי הגונת ההתיחסות אליו כאשר יצוה – והוא, מפני היותו בורח מלפני פרעה ובלתי מוצאו מי שיתן לו אשה עברית. ואם סרו הסבות האלה, היה מאין ספק לוקח מבנות ישראל החשובות. ויתכן נתינת סבה אחרת זולת הרמוזה בבלתי היות משה מיוחד לעבורה, והיא, רוב הטרדה והעסק בדברים הקשים אשר יביאון אליו, ועל אופן כללי היות משא כל העם עליו להורותם הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו (ע"פ שמ' יה, כ).
- 5 (ה) **והם. חכמי לב העושים נאמנים הם.** דקדק א"ע למאמר התורה: והם יקחו את הזהב, ולא ספרה שינתן להם מזולתם בחשבון ובמדה ובערך. וגזר היות זה בסבת היותם **נאמנים**, הכוונה, בלתי היותם כוספים זולת מה שנחלק להם מן הקנינים הגשמיים, וזולתו לא יחמדוהו, אף כי לא יתאמצו להשיגו.
- 10 (ו) **ואילו ראה תשובת רבינו האיי לא אמ' ככה.** לא ירצה א"ע מה שרצהו רבי' שלמה מ"ב בביאור 'אורים ותומים', במה שגזר היות מכווננו על מכתב שם המפורש אשר היה מונח בין כפלי החשן.² ולמקום סתירת דעתו בזה יסתפק במה שנודע מתשובת רבי' האיי ז"ל לזולתו, נסתפק בזה הדרוש והניח מאמר זה לשונו: 'השם המפורש ושמות המלאכים לא יועילו לספר העתידות ואין בהם הצלחה'.
- 15 **וטוד עמוק הוא דבר האפור והחשן.** הנה אני טרם אניח מה שנגלה לי בהשקפה במה שרצהו בו כפי מחשבתי, אקדים הקדמה יהיה מכוונה היותה פי פותחת למה שנכוון אליו מכוון אחרון. ואומ', כבר ידעת ממה שנכפל הנחתו, היות מה ששייג מן השנוי בעולם הזה השפל בכללותו גם בחלקיו הנפרדים כפי דעת א"ע, אשר אנחנו סובכים על קוטב ביאור דבריו, סבותיו הקרובות מקויימים היותם הגרמים השממיים עם צבאותיהם. ומפני כי תכלית מכוון החשן אולם הוא ידיעת העתיד חידושו טרם על כלל, אם על פרט אשר כחו כח כלל טרם היותו, וכל דבר נודע בסבותיו, וסבות המציאות הם בעצמם סבות הידיעה – לזה לא תתכן הידיעה ההיא ולא תשלם אם לא בדרך נבואה, זולתי באמצעות דבר מה מתיחס אל מה שיחייב מה שיכוון לדעת אותו טרם חידושו חיוב עצמי. ואם השיגה המציאות באופנים חלוקים כפי בחינות מתחלפות, יבוקש הדמותו אליו תכלית הדמיונים ההם, ואם רבו. והתבונן אומרי 'אם לא בדרך נבואה', מפני כי הידיעה הרמוזה אשר היתה חומר לצורת מאמרינו זה כפי דעתי בלתי משוללת שלילה מוחלטת מהידיעה ההקשית אשר קניינה בגבול אמצעי, בדמיון מה שתשולל זה הידיעה הנבואית כאשר נגלה לו למי שהשקיף על זה. ועם הניחי זה, לא אאמין היותה טבעית באופן אשר כל הנכסף אליה ימצא ידו, אם לא ברצון שמוים. ויקויים ממני היותה ממוצעת ביניהם ומורכבת משתיהם, כאשר היה מחוק הדברים הממוצעים בין שתי הקצוות, כמבואר במקומו.³ ומעתה התבונן
- 20
- 25
- 30
- 35
-
- ² רש"י, שמ' כח, ל. | ³ ראו למשל אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר המידות, מאמר ב, עמ' 100 ואילך.
-
- 1 שבחרהו] שכרחהו א | הגונת] הוגנת ג 3 מוצאו] מצאו ג | סרו] סבו א | מאין... לוקח] לוקח מאין ספק א 6 אופן] ליתא א 6-7 ואת המעשה] והמעשה א 9 להם] אליהם ג 13 מ"ב] ליתא א | במה] כמו א 19 יהיה] והיה ג 24 אם] או א מה ג 25 טרם] טרם+א א 29 הדמותו] הדמתו א 31 דעתי] ליתא א 32 זה] מזה א 33 הנבואית] הנבואות א

במה שנניחהו. כבר קדם לך כי מלת 'שמים' שם מונח לכסא יי כפי בחינתו הראשונה,⁴ ואם פעמים תורה לנמצא זולתו הוא לבד על דרך השתוף ותואר השניות אשר הוסכם הנחתו עליו, חוייבה בסבת שני סדנים אשר עליהם יסוב הכסא הנרמז בתנועתו המפורסמת, תכוון לרמוז אליהם רמיזה עצמית. גם ידעת אם פקחת עיני שכלך לעמוד על סוד מלאכת השמים, זולת על מה שהוא קל ההבנה קרוב הציור ממנה היות מתחדש מפעולת הציור הדמיוני והמחשבה הרעיונית לבד, אופן אחד בארץ (ע"פ יח' א, טו) – יחלק גלגל המזלות לחלקים שנים שוים, באופן היות ששה מן הצורות השתים עשרה אשר ישאם מקובצי ההנחה בחלק האחד, והששה הנותרים יוקפו מהחלק השני. ומה שיכוון לרמיזת מה שהנחנו במעשה האפור הם שתי העבותות נתונות על שתי משבצות נושאי שתי אבנים, על אחת מהן יחוקו ויפותרו ששה שמות, וכנגדם על האבן השנית וחשב האפודה. ומלת **לזכרון**, כי המוקדם סיבת המאוחר, כאשר יבואר לפנים. ואולם מה שבא בדברי א"ע לרמיזת זה הוא אומ' **וחשב האפור הוא המישור על אמצעיתו, על כן הששה על הכתף השנית. ואלה הם כפי המחשבת.** ומטעם זה יבואר אמתת המאמר המפורסם: 'צורת יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד',⁵ ואם לא יכוון ביאורו פה. גם ידעת אשר מה שקדם החלקם לפי הדרך המונח ישיגם חלוקה שונה ומתחלפת, והתחלתה העצמית ההשגה המוחשת. והגבלת החלוקה הזאת השנית מגעת למספר ארבעה; ושיעור מה שיקבץ כל חלק מהם יגיע למספר שלשה. ולרמיזת זה כוון השנות הסדור בהנחה מרובעת באומ': ארבעה טורים אבן (שמ' לט, י), מה שקדם בעצמו הנחתו בסדר הקודם מפני הסבה הרמוזה. ולזה כוון מה שבא בדברי א"ע **רק המשפט אינו כפי החלוק בלב, כי אם לפי החלוק למראה העין.** והצורות ההם הנפרדות אשר ינשאו בנושאים המפורסם באופן יתחייב נפילת הציודוק במה שגזרנו, היות האפור והחשן רמיזתם אליהם כפי הפנים המונחים היות הגעתם למספר הנרמז מבלי עוברם אחת משתי פאותיו, כאשר יספרו מה שבגובה הצד הצפוני עד שפל רום הפאה הדרומית ממנו, נתבאר במקום מיוחד אל החקירה הזאת ביאור אמת.⁶ וזהו מה שרצה אליו א"ע באומרו **והמספר ידוע בראיות גמורות מהעליון אל השפל.** ומהיותם אחד במהות, ואם יבדלו בתכונה, בא צווי: וירכסו את החשן (שם לא, כא), אשר בו ארבעה טורים אבן, מטבעותיו אל טבעות האפור (שם), אשר בו שתי האבנים, עם היות גם רמיזתו מכוונת בעד הוראת קיום מצב הצורות הנרמזות, בנושאו על אופן הנטייה והעדר היושר, כאשר נתבאר אצל מי שהשקיף על זה. וזהו מה שרצה אליו א"ע באומרו **ובעבור הנטייה אמר וירכסו את החשן מטבעותיו אל טבעות האפור.** ומה

⁴ ר' משה בן יהודה, בר' א, א; שם כג, יא. | ⁵ ע"פ א"ע, דב' לב, ת. | ⁶ הכוונה כנראה בעיקר ל'כלי הנחושת' מאת הראב"ע. לדיונים ולמראי מקום ראו: סלע, אברהם אבן עזרא, עמ' 138, 246, 367-368.

1 לכסא] לבבא א 3 חוייבה] חוייבם ג 4 הכסא] כסא א 6 ההבנה] ההכנה בג 8 המזלות] המזרים בג | שנים] שני א 11 משבצות] המשבצות א | אחת מהן] אחד א 14 האפור] אפודתו א 18 והתחלתה] והתחלה א | ההשגה] השגה א 19 חלק] חלק+אחד א 20 באומ'] באומרם ג 23 הנפרדות] נפרדות א 24 במה] כמו א 25 רמיזתם] דמיותם א 27 הדרומית] בדרומית א 28 ידוע] ליתא א

שראוי שתתעורר עליו ותדעהו, הגעת הצווי השמוי בהיות שתי האבנים אשר על שתי כתפות האפוד שוים במציאותם, בהיות רמיזתם אל מה שהונח מן ההוראה, באומ': ולקחת את שתי אבני השוהם (שם כח, ט), מה שאין כן באבני החשן אשר יקויימו היותם חלוקי הדמות גם במהות, כפי הוראת המאמר המפורסם מיוחד הרמיזה אליהם. והוא כפי הדעת הנכון אחר החקירה, מפני כי השכל אשר נטייתו אל ההשגה הקודמת ברמיזה מאוחרת המציאות לא ישפוט על החלוקה ההיא המחוייבת מן הפנים המונחים, זולת מצד הבחינה הכמותית, לא בזולתה מן הבחינות, להיות זה מושג מיוחד הכח שהוא אשר יעירוהו אליו, כמבואר במקומו.⁷ ויסבלו החלקים ההם הנרמזים כפי הבחינה ההיא מן השווי מה שהוא מבואר. ואולם בהיות נטייתו אל ההשגה השנית המונחת, יחייב מן ההשפטה מה שתבדל מזולתה הרמוזה, והוא חייבו היות כל אחד מהפרטים ההם אשר יוקפו מהמספר ההוא המונח חלוק המציאות מזולתו, למשפט חילוק פעולתו המיוחדת. ולמה שהיו כל שלשה מהם מיוחדים בלתי יוצאים מסוג אחד מן הפעולה בדרך מן הדרכים, בא הצווי היותם מסודרים בסדר אחד מן הסדרים. וזה מבואר בנפשו למבין. והנה האיש המיוחד ממה שיאמ' היותו נושא העדי הכללי הנרמז ומתבאר בו, בהשלמו בהשגה המוחשת והדמיונית כאשר יכונן שתייהן נשלמים על האופן הנרצה והמבוקש, בהיות מה שיעירוהו אליהם מתיחסי ההנחה אל מה שתכוון רמיזתם אליהם, אשר בסבת זה תצדקנה ההשגות ההם מפני הסכמת הציור אל המציאות, יהיה נוח נפצה נפיצות ניצוצי ניצוצי העצם הרוחני וביאתם עד הכח השלישי קרוב, מפני מה שקדמהו מיושר מצבו מקביל אליהם בסבת השלמו בהשגות הקודמות על התואר הנרמז. ומפני זה, אשר ישימהו מושג נגד פני כח ההוא ישלם לו הנבאו, אשר הוא ידיעת הדבר טרם היותו. וכבר ידעת אשר האנשים מפני התישבם על אופן חסר מן המציאות בהערכם אל מה שלמעלה מהם, אשר בסבת זה היו בלתי פועלים אולם מתפעלים מהם, וסבות המציאות הם בעצמם סבות הידיעה כמו שקדם, היו נמנעי ההגעה לזאת המדרגה מן הידיעה באופן היות מה שישפוט עליו הכרחי המציאות, אם לא בהנתן לו יד מאחד מן השרים הגדולים אשר לפניו ית'. וכאשר יתישב אמתת מה שהנחנוהו, יהיה המובן מדברינו היות חשן האפוד עם מה שקדם מהוראת תואר צורתו אשר קויים עליו מכוון מהמכוון הראשון למציאות ולידיעה יחד. והמבין יבין.

(ט) ואין לתמוה על זה, כי כח ימצא בכל אבן. הרצון בזה, אם יראה זרות חיוב הפעולה ההיא מפניו כפי הפנים הטבעיים, להעלם סבתה, אמ' א"ע כי

⁷ ראו למשל אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר הנפש, מאמר ב, עמ' 62 ואילך.

1 שתתעורר] שהתעורר ב | הצווי] הציור בג 3 אבני] ליתא ב 4 חלוקי] חלוקים א
5 הרמיזה] ברמיזה ג | אחר] אשר+ א 7 על] ליתא א | הפנים] הכלים א
11 מזולתה] מזולתם ג 16 המיוחד] המיוחדים א | העדי] ליתא א 17 ומתבאר
ומתפאר א 18 שיעירוהו] שיעידוהו א 20–21 נפצה... ניצוצי¹] נפיצת ניצוצי א
נפיצת נפיצות ניצוצי ג 21 העצם] העם א העצה ג 23 ישימהו] ישימוהו א 26 זה
ליתא א 27 שקדם] +מהוראת תאר מציאותו א 29 וכאשר] ליתא א 30 האפוד
עם+ א 31 מהמכוון] המכוון ג 33 כי] בין ב | אם] ואם א 34 אמ'] יאמ' א

אין להפלא מזה, כי כח אל פעולה מן הפעולות ימצא באבן מן האבנים, גם בכל עשב מן העשבים מפאת הטבע, שערי העיון ננעלו לדעת סבותיהם, לבלתי היות אחד מהם פועל הפעולה ההיא באיכות מאיכותיו. וזה מה שיקראוה החכמים 'סגולה'. ודע, כי כאשר ישיגו משיגים לנמצאים ההויים ונעדרים דבקים בלתי נמלטים מהם מצד גשמותם, והם הדמות והרחקים 5 השלשה, כן על דרך דומה ימשך מקרה דבק אל צורתם העצמית, היא הסגולה הנרמזת. ואולם אם נושאה פשוט – נמשכת אחר צורתו הפשוטה, ואם מורכב – הרכבה מזגיית תמשך מפאת צורת ההרכבה, מפני כי מה שיצדק על הכל אינו מחוייב שיצדק על חלקיו הפשוטים, כמבואר במקומו.⁸ ויבואר זה על התמימות במאמר נפרד, יכוון ממני היותו מקום הדבור 10 בסגולות על אופן כלל ממה שאפשר לעמוד על ידיעת אמתתם בחקירה הדקה.

(לז) ידוע, כי בשני הנקבים שהם במוח על המצח, שם יתחבר כח חמש הרגשות, ושם כח הדמות, ושם תחל המחשבת. כבר ידעת אם פקחת עיני 15 שכלך לעמוד זולת על סוד כחות נפשך שוכבת חיקך (על פי מל"א א, ב; מיכה ז, ה), היות הבטן הראשון אשר במוקדם מן המוח מקום מצב הצורות, יובאו אליו מן החושים, ירשמו בו רשימה ראשונה אחרי העלמם מהם. והבטן השני ממנו נושא הכח המחשבי, פעולתו ההפשטה במה שקדם הרשמו בכח אשר יקדמהו, ממה שראוי שיבחרהו ויכספהו אליו מן הנאות 20 ומה שראויה הרחקתו ועזיבתו ממה שהשיגהו תכונת מקבילו. והבטן השלישי, ואם לא יכוון ביאורו פה כוונה ראשונה, ואולם להגביל השלמת ביאור מה שקדם בהנחה אבאר לך מקומו איו – והוא במאוחר המוח, הכח אשר ישארו פעולתו הזכירה וההזדכרות, יתישבו בו הצורות התישבות אחרון ממה שחייב מן ההשפטה עליהם הכח אשר יקדמהו. ואולם ראוי שתדע אשר כל אחד מהשלשה כחות הראשונים המונחים יחלקו בהתכה 25 לכחות שניים, אין זה מקום ביאורם, מפני כי מה שהונח יספיק לציור ביאור המכוון אליו. ואמנם יעיר החכם א"ע על חלוקת הכח הראשון לברו, וזה באמרו **כי שם יתחבר כח חמש הרגשות**, ירמוז אל החוש המשותף. ובאומי **ושם כח הדמות**, יכוון אל הכח הדמיוני אשר היו חלוקי המציאות. ושניהם 30 סעיפי הכח הראשון הכללי הנרמז כמבואר במקומו. ולשלשה כחות המונחים שלשה תארים, כפי מה שיכוון א"ע מהוראתם, והם: דעת חכמה ובינה, ירמוז אליהם כפי סדרם בהנחה. ואולם לביאור המכוון נאמי, כי כפי דעת א"ע הציץ מכוון מציאותו בגלל כחות איש מן האישים, השיגהו העדר פעולת המחשבה הרצויה במה שיבחר להקדישו. ואולם כוונה השמתו

⁸ ראו למשל אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר הטעאה, דף 98א-ב.

1 אל פעולה] אל הפעולה א כל פעולה ג 3 מה] ליתא א 4 שיקראוה] שיקראוהו ג
החכמים] חכמים ב ליתא ג 5 והרחקים] והרחוקים א 9 על חלקיו] החלקיו א
10 ממני] ממנו א 11 בסגולות...אמתתם] ליתא א 13 המצח] המוח בג | יתחבר
יתבחר א 15 שוכבת] שוכנת ב | חיקך] חקיך א חיתך ג 17 יבאו] יבואו א | בו
ליתא א 19 הרשמו] רשמו ג | יקדמהו] יקדימהו א 20 ועזיבתו] מוצתו א
25 הראשונים] ראשונים אב | בהתכה] בהרכבה א 28 באמרו] כי+ א | הרגשות
ההרגשות א 29 ושם] כי שם א | הדמות] דמות א 30 הכללי] הכלל אב 31 דעת
ליתא א 33 מכוון] המכוון א | כחות] כפרת בג 34 כוונה] כוונתו א

במוקדם מוח האיש אשר ישאהו בעד המכוון הנרמז, מפני כי מה שיפעל הכח אשר יקובל במקום ההוא עילה נמשכת מפניו פעולת הכח השני, באופן אשר בסורה יסור, כאשר יבואר ממה שקדם בהנחה.

5

פרק כט

(כה) **ניחוח. כפול החי"ת. והמבין סוד נשמת האדם יבין זה.** דקדוק מלת 'ניחוח' מענין מנוחה והשקט. ואולם מה שכוון אליו החכם א"ע מהוראת הגזרה הזאת, כפי דעתי, הוא היות מתחייב מן הקרבן מה שיתיחס על דרך ההמשל והדמיון הרחוק אל דבר מה ריחני בהיותו מושג ההרחה, והוא היותו משקיט הפעולות הכעס מהמריח אף בקיום עילתו, לסבת התענגו במורח ההוא, למה שהטרדה הנפשית בפעולה מיוחדת מן הפעולות ימנעה מפעולה זולתה, כאשר נתבאר אמתת זה בהקש ובניסיון, באופן אשר בהפסקה מהתמדת הפעולה ההיא תשוב הנפש למתכונת תואר העמידה, טרם היותה מותחלת הפועל. והיות זה מתיחס בדרך מה למה שיתחייב מהבאת הקרבן, הוא מה שיבואר לפנינו בפרש' ויקרא,⁹ ומה שקדם ההנחה בפרש' נח,¹⁰ היות אצלו אחד ממכווני הקרבן להשקיט הרוח השמויי' מזעפו עליו בסבת החטא אשר השיגהו, לא על ביטולו הגמור. ואולם מה שיחייב הסרתו המוחלטת אחרי הקדים הבאת הקרבן כפי האופנים הרצויים, היא התשובה הנשלמת כפי האופנים המסודרים. ועל אופן אמתי יגן עליו מהרעה העתידה עדי השלמה, ואם לרוב זדונו יסכים על המנע מעשותה. יי שמויי' ירצנו ויתן לנו לב בשור ללכת בדרכיו ולעשות כל אשר יצונו.¹¹

נשלם ביאור פרש' ואתה תצוה.

25

⁹ ר' משה בן יהודה, וי' א, א. | ¹⁰ שם בר' ה, כא. | ¹¹ ע"פ שמ' לד, לד; שמ"ב ט, יא; איוב לז, יב.

9 שכוון | שיכוון א | 11 ההרחה | ההרחה א | 12 הפעולות | הפעולות א | מהמריח | מהריח א | 16 מותחלת | מתחלת ג | מהבאת | מהבאת ב | 18 מזעפן | וזעפו בג | 20 הקרבן | ליתא א | היא | כפי א | 22 זדונו | זרותו א | שמויי' | שמוינו' א

ספר ויקרא

פרשת ויקרא

פרק א

5

(א) **מצאנו 'ברית יחיד' בעבור שני דברים.** לביאור מה שירצהו א"ע ומה שיכוון אליו אקדים דברים תשמעם: מן הדברים הידועים בעצמם אשר כל פעולה המתחייבת מפועל מה לא תמלט היותה אם מקרית או עצמית. והפעולה העצמית ממשפטה היותה מכוונת לתכלית מה; ואולם הפעולה המקרית לא תכוון לדבר מן הדברים. והתכלית אשר אליו תכוון הפעולה העצמית לא יתכן היותו זולת אחד לבדו. ואולם בהיות התכלית ההוא קרוב ההגעה אליו, אם קיומו אחרי ההגעה נמנע אם לא, באמצעות דבר מה מופשט מהתכלית ההוא, נאמר, כי לא ירוחק היות הפעולה הרמוזה מכוונת גם בעבור התכלית ההוא אשר זה משפטו. ואמנם ראוי לדעת היותו מכוון כוונה שנית בהקש אל מה שקדמהו, אשר היה מכוונו כוונה ראשונה. ומפני כי המעשה השמוי' ומה שיצווה עשותו מוסכם היותם מכוונים לתכלית מה, יען כי כל מה שירצהו יצירהו, והציור סבת הכונה, והכוונה ממשפטה אשר מה שיפעלהו ישוער לתכלית מה, והחכם א"ע הניעהו עיונו אל אמונת היות הגעת הצווי במעשה הקרבנות מכוון למכוונים חלוקים, כאשר יבוא הביאור על זה בשלמות – כיוון לאמת דעתו ממה שידמהו בסוג, מצד היותו מצוה מן המצות, והוא מעשה המילה, אשר כפי החקירה הדקה מוסכם מהחכמים האמתיים היותו מכוון למכוונים שנים חלוקים. ואולם האחד, הוא הוראה על יחודו ית' האמתי, כאשר נתבאר אמתת זה בסכתו בספר יצירה.¹ והשני, להחליש האבר ההוא, למען תירסן התאוה המושגת בפעולה המכוונת מהטבע בהמצאת האבר ההוא, ולבלתי יהיה ההשתמשות בפעולה ההיא זולתי כפי מה שקדם מהבחירה השמוית אליה, והוא למקום התמדת המין לבד. ואולם היות התכלית השני מכוון באחרונה בעבור התכלית הראשון יבואר, מפני כי המשך התנועה אחרי התאוה ההיא – עם היותה ראשיית, כוללת המשותפות אליה, כאשר יקויים לבוחן אמתתה – יהיה סבה אל הפקד שלמות העיון, מפני כי לא יתכן היות האדם חכם אמתי אם לא במאיסת התאות הגשמיות ובעזיבתם עזיבה רבה ובהרחקתם הרחקה עצומה. והשלימות האחרון המכוון מן האדם אשר יחשב לו לחכמה היא העמידה על סוד יחודו ית' האמתי. וההשגה ההיא מחייבת הדבקו בו הדבקות האפשרי. וזהו הנרצה מן האדם רצון ראשון ועקרי. ומכח הגזירה הקודמת בהנחה, אם תביניה על אמתתה, יבואר לך היות המצות המעשיות וקיום הנמוסים

¹ ספר יצירה, א, ז.

8 אליו מליו א | כל לא א 9 מפועל] מהפועל א 11 תכוון] תתכן א 17 המעשה] מעשה א 21 ממה] ממי בג 23 האחד] אחד א 24 אמתת] אמתות בג 25 תירסן] תירס א | בפעולה] ליתא א 26 בפעולה] +המכוונת ג 29 מפני כי] כי מפני בג | עם] וגם ג 31 העיון] העיוני א | כי לא] שלא ג 32 ובהרחקתם] ובהרחקתם א 33 היא] הוא בג 34 מחייבת] המחייבת א 36 תביניה] תביטה א תביניה ג | המצות] המצאת א

והחקים הישרים והתמימים מכוונים, לא שלא יכוונו, כמחשבת קצת, ואף
 אם שלמות העיון הוא המכוון. ואשר יחייב אמתת זה הוא היותם סבה חזקה
 להגיע אליו, גם קיומו בפועל, אשר הוא המכוון אחרי השלמנו בו, ובזולתם
 נמנע. ובסבת זה הנכסף אליהם על אופן שמירת זאת הכוונה ראוי שישוּבַח.
 5 ואולם לביאור המכוון והמיועד אליו נאמר, כי מכווני הקרבנות רבו
 והגיעו למספר ארבעה, כפי מה שיוֹבֵן מדברי החכם א"ע, אחרי הבחנם
 במבחן שכלי. ואולם השנים מהמכוונים הנרמזים מקויימים במציאותם
 המשותף והכללי, והנשארים למינים מיוחדים כאשר יבואר. ואולם מכוונם
 הראשון והעצמי הוא מה שהקדימהו בהנחה, באומרו **כי בתת כל חלק בעתו**
 10 **ימלט החלק שיש לו חלק לעולם הבא. על כן פירוש 'לכפר', לתת כופר.**
 ולביאורו אומר: כבר נתפרסם הידיעה ממה שחייבהו העיון הדתי והתורני
 אשר פרטי המין האנושי יגמלו ויענשו מיי ית' גמול ועונש מתיחס אל מה
 שפעלוהו, באופן אשר בהיות איש מן האנשים נופל בחטא מן החטאים
 בדרך מן הדרכים החלוקים יגזר מהמשפט השמוי' ההגעה עליו בסבתו עונש
 15 מן העונשים ישוער אל החטא אשר קדמהו.² ולהיות רצון יי ובחירתו
 ראשונה ועצמית המשכת אצילות הטוב על בראיו, להיותו מציאות מה,
 ומקבילו להיותו העדר, לא ירצהו רצון ראשון ועצמי, והיה כפי דעת החכם
 א"ע מערכת מה עליונה, הרצון גזירה מה מוגבלת מוסכמת עליה מהמדע
 העליון, נמנעת ההסרה הסרה מוחלטת, מבלי אשר יתישב קיומה בדרך מן
 20 הדרכים – צונו על מעשה הקרבנות. ויהיה כל קרבן מיוחד מיוחס דרך
 הקרבתו אל אופן עונש חטא מה פרטי יכוון הבאתו בסבתו, ויקויים ממנו
 היות הקרבן הוא כופר לנפשו – הכוונה היות האיש החוטא נותן הקרבן
 ההוא האישי המתיחס אליו תכלית היחס הקרוב והאפשרי, למען יהיה נושא
 מה שראוי שיסבלהו מן העונש, בסבת מה שקדם לעשותו בזולת הרצון
 25 השמוי, וכפי זה הגזרה העליונה תקויים והאיש ינצל. ואולם ראוי לדעת
 בלתי היות הגזירה הרמוזה מתבטלת בטול שלם. ואם קדם להביא הקרבן
 כפי הדרכים הרצויים זולת אשר יגן מהרעה העומדת לבוא עליו, עדי שובו
 אל השמוי בכל תנאי התשובה ומשפטיה הידועים והמפורסמים, ואז ישוב יי
 מחרון אפו, יצילהו, כי חפץ בו, ימחה עונו לא יזכר. וזה רמזו א"ע בביאורו.
 30 ונסלח לו הנזכר בהקרבת הקרבנות אשר עניינו הארכת אף, לא הסרתו הסרה
 מוחלטת. ודע, כי הסוד הנפלא אשר הוא הדעת הקודם בהנחה המיוחס
 לא"ע ומקויים מהעיון ההקשי בחקירה עליו – והייתי מבארו אם לא שיארך
 המאמר – מוסכם מקצת חכמי הדת, כפי מה שיוֹבֵן ממאמריהם באו במדרש
 רות וזולתו.³ ולמקום קיום דעתו הנרמז במכוון הקרבן יביא קצת מאמרי
 35 התורה יעירו אל הכוונה ההיא, והם מה שבא בהתחלת **כי תשא**: ונתנו איש
 כופר נפשו (שמ' ל, יב), בקיבוץ מחצאי שקלים, אשר מכוונם העיקרי להביא

² ר' משה בן יהודה, בר' ת, כא; שם, לח, ח. | ³ רות רבה ב, כג.

1 [שלא] שלח ב 2 [אם] ליתא א | העיון העיוני א 3 [קיומו] קיימו א 7 [מהמכוונים] המכוונים מדברי החכם א"ע ג 9 [מה] ליתא א 11 [הדתי] השכלי ג 13 [שפעלוהו] שפעלוהו א 17 [ומקבילו] ומגבילו א 18 [מוסכמת] מוסמת א 21 [מה פרטי] מהפרטי א | הבאתו הראתו א 22 [הוא] והוא בג 23 [יהיה] היה א 28 [המפורסמים] ומפורסמי' בג 29 [רמזו] רמזו א 31 [מוחלטת] המוחלטת א 32 [שיארך] שיארך א 35 [יעירו] יעירו ג

מהם קרבנות צבור, כמבואר במקומו. וגם כן מה שנתנו משה ואהרן אל פרעה סבת רצונם ללכת לזבוח לפני יי, באומרם: **פן יפגענו** (שם ה, ג), אשר יובן מזה היות הקרבנות מכוונים מהם היותם כופר לנפשם וסבת הנצלם מעונש מה שמוי, נגזר ההגעה עליהם לסבה מן הסבות הראויות, אשר לא יתכן הנצל ממנו בזולת הדרך ההוא. 5

ואחרי נשלם ביאור המכוון הראשון מן הקרבנות נאמר, כי מכוונם השני להיותו מתדמה לראשון דמיון מה, והוא היותו משותף לכולם בכללם בדמיונו, ואם הכניס ביניהם מה שיבדל מסוגם, הוא אומ': **גם יתבונן מכל קרב סוד התולדת**. ולביאור מה שרצהו בו אומר: כבר ידענו בלתי היות אחרי יי ית' והמציאות דבר נמצא. ונודע ונתאמת היות מושגיני המיוחד מצד הכוסף הטבעי והמצווה עליו ציור אמתת מציאות יי ית' כפי הפנים האפשריים. ומה שיביאנו וישלימנו אל מה שקדמנו מן הכוסף הוא בחינת מעשיו המסודרים והנשלמים, והוא המציאות בכללותו וחלקיו, במאמר התורה: הודיעני נא את דרכיך ואדעך (שם לג, יג). ואחד מן המושגים אשר יעמוד האדם על סוד חכמת יי ושלימות מפעליו מבלי אשר יקבלו תוספת ומגרעת הוא בחינת מתכונת גוף הבעל חיים על אופן הסדר אשר סודר עליו, ותועלת האברים השריים והכליים וחלקיו הפשוטים והמורכבים, ושלמות סודר מצבם המקומי. ולזה היתה חכמת הרפואה יקרה ונכבדת, מפני כי אחד ממכווניה היסודיים הוא מה שרמזנו אליו, כאשר יגלה מן הגדר המפורסם אשר נגדרה בו.⁴ ואולם ראוי לדעת היות מה שיחייב התעצמינו והשלמינו בידיעה הנרמזת דרכים שנים חלוקים: הראשון, הוא העיון והמבחן השכלי; והשני, ההשגה המוחשת הנקנית במלאכת ניתוח חי מבעלי חיים על הדרכים הראויים. ועל אופן אמתי לא ישלם האדם השלימות הראוי והנרצה אליו אם לא בהשלמו בדרכים השנים הנרמזים יחד. ולהיות כי הדרך הראשון ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, וחמשת הסבות מפורסמות הידיעה אשר ימנעוהו ישיגו להמון בכללותו זולתי ליחידים סגולות,⁵ והדרך השני קרוב הידיעה כל הבא ימלא את ידו, להיותו מחייב שלמות מה בהתרכות השנות ההשגה ההיא המוחשת - כוון מיי ית' הקרבת הקרבנות מבעלי חיים וניתחום לנתחיהם, למען יעמדו המשיגים על סוד הטבע הנאצל מההשגחה והידיעה השמוית ומשפטיו ודרכיו המסודרים. 30

ואננם מכוונם השלישי הוא אומר': **גם יש בעולות סודות לעתידות**. והוא למין ממני הקרבן, כאשר רמזנו על זה. וגם כן חומר המאמר וצורת ביאורו יחייב אמתתו. ואחרי העיון וההתבוננות הטוב אחשוב, כי מה שרצהו בו הוא מה שאומ': יבואר לפנים מדעת א"ע ויוסכם עליו היות שמות הקרבנות החלוקים מונחים למקום הוראת מהותם, הכוונה היות רמיזת כל שם משמותם אל חטא מה פרטי מכוונת הבאתו בסבתו, לא שיהיו בלתי 35

⁴ השוו אבן סינא, קאנון, ספר א, למוד א, פרק ב, דף ע"א, ש' 31-33. | ⁵ רמב"ם, מורה הנבוכים, א, לד.

3 היותם] ליתא ג | לנפשם] לנפש א 6 השני] השוני ב 8 מסוגם] ממזגם א 9 שרצהו] שירצהו א 13 במאמר] ממאמ' א 16 הבעל] הבעלי א 19 הוא] ליתא א 20 שיחייב] שיתחייב ג | התעצמינו] התעמינו א | והשלמינו] והשלמינו א 21 בידיעה] בידיעה ג 23 לא] ולא ג 29 הטבע] טבע א 31 מכוונם] מכוון א | הוא] היא ג 34 היות] הזאת א

- מכוונים. והחטא אשר בסבתו מכוונת הבאת קרבן העולה היא מחשבת מה זרה בלתי נאותה עולה על רוח האיש החוטא. והנה האיש המביאה יתבונן בציורו הפנימי מה שראוי שיבואהו בעתיד מהעונש השמויי' בהמנעו מהמביאה, והוא אשר בהפסד גופו כפי מה שחויב ממתכונת טבע המציאות תהיה גם נפשו נכרתת ממקור החיים הנצחיים, על אופן היות ההפסד מושג דבק בחלקיו כולם, בדמיון השרף הקרבן ההוא כולו כליל, בסבת מה שקדמהו מהחטא ההוא העצום, על דרך הרהורי עבירה קשים מעבירה, כפי מה שהשקיף הר"ם במז"ל בביאורו המפורסם.⁶ וזולת זה יהיה אצלי סבה להסתעף תועלת אחר, והוא הסרת הדעות והמחשבות ההם הסרה מוחלטת משרשם ועד ענפיהם, יכלם מפחדו מהעונש ההוא העצום אשר ישיגהו מפניהם אחרי יצייר אמתתו.
- ואולם המכוון הרביעי הוא אומ': **והחטאות והאשמות להחיות מורי התורה.** והמכוון בו, אשר מיני הקרבנות המיוחדים האלה בזולת מכוונם הכללי הנרמז כווננו בבחינת מה שנודע מהחלק הניתן לכהנים המקריבים, לסבת ההמצאה להם מה שהוא הכרחי להתמדת מציאותם הזמני, למען תתכן ותשלם יציאת הבחירה השמויי' לפועל המציאות, והוא היותם משלימים זולתם אף כי עצמם, במאמרו ית': יורו משפטיך ליעקב (דב' לג, י), ולא ימצאם מונע מן המונעים החלוקים.
- ואם כפי בחינת ביאורי לדברי א"ע אלה קרובי הנחה יחוייב מפניו בטול סדר הנחת מאמרו וגזרותיו הנפרדות אשר סדרם עליו לסבה רמוזה, איני חושב אף כי גוזר היות נפילתו מקרית מזדמנת בלתי מכוונת. ואולם כיוון להקדים בהנחה מה שתכליתו חזק המציאות ויותר מכוון. וביאור זה מותר, להיותו מובן בנפשו למי שישקיף עליו.
- כי השכינה תשוב אל מקומה אם לא ישמרו תורת העולה וכן היה.** הרצון בזה, אשר תשיג לישראל הסתלקות השכינה מן הבית אחרי החרבן, במאמרו: אלכה ואשובה אל אישי הראשון (הושע ב, ט), לסבת הפסקם מהקריב הקרבנות. וחלילה חלילה להצטרך לעולה. וכן כתוב: **אם ארעב לא אומר לך** (תה' ג, יב), רק יש לו סוד. והסוד אשר כיוון אליו רמזנוהו במה שקדם מן המאמר.
- קדמה. כי רחוק ממקום הכבוד.** הכוונה, מה שנצטוו השלכת הדברים ההם הנמאסים בפנייה המזרחית הוא למקום התרחקה תכלית ההרחקה ממקום הקדש, מה שלא ישיג לפיאות זולתה, להיות הפיאה ההיא מקבלת הקבלה מצבית אל מה שנתישב מצבו מקום הקדש הנרמז, אשר היא הפיאה המערבית, כאשר נודע ונתפרסם.

35

⁶ שם, ג, ח.

2 [רוח] הרוח א | החוטא] ליתא א 3 שיבואהו] ליתא א | מהעונש] מעונש א 4 גופן] גובו ג | שחויב... טבע] טבע שחוייב מממתכונת א 5 אופן] ליתא א 8 שהשקיף] שישקיף א 19 ואם] ואף א | ביאורי] ביאורו ג 26 אישי] מקומי בג | הפסקם] הפסקים א 28 לך] +כי לי תבל ומלואה א 31 התרחקה] ההרחקה בג 32 ההרחקה] הנרחק ב | הקדש] הקדוש בג | לפיאות] לפיאה א 33 הקבלה] ליתא ג | הנרמז] ונרמז א

פרק ג

(ד) ומגזרתו: כי כוכבי השמים וכסיליהם (יש' יג, י). בביאורו לזה הפסוק בספר ישעיה אמר מאמר, זה לשונו: 'ויתכן היות הכסילים מגזרת: הכסילים, שהם קרובים אל הסדנים'. וצדק מאמרו זה, כי הסדנים פיאות הגלגל, להיותם תכליות מרחקיו, בדמיון היות הכסילים פיאות הבעל חיים ברוחק מרחקיו.

5

פרק ד

(ו) וטעם: שבע פעמים, בפרש' בלק. הכונה, מה שגזר יי ית' הגעת ההזאות לזה הגבול מן המספר, אשר הוא שבע פעמים, יבואר סבתו בפרש' בלק ומזבחותיו אשר הסכימו לזה המספר בעצמו. ובגעתינו אל מקומו יושלם ביאורם.

(כג) והנשיא יקריב שעיר, מטעם: זרזיר מתנים או תיש (משלי ל, לא), בפירוש הגאון. הרצון בזה, חייב הגאון היות הקרבן אשר יקריב הנשיא תיש הוא להיותו מנהיג מן הצאן הולך בראשם, בדמיון היות הנשיא שופט העם וסרים אל משמעתו. ואם כפי פירושו יכוון למשפט היות חוזק העם ועילת קיומם בסבת תמימות הנהגתו המסודרת.

10

15

20

נשלם ביאור פרשת ויקרא.

ספר במדבר

פרשת בלק

פרק כב

5

(ה) ובדרש בלעם הוא בלע, כי זה ארמי, ואם בעבור בעור אביו, וכו'.
בעבור מוצאם 'בלעם בן בעור' ו'בלע בן בעור' גזרו אומר היות בלעם הוא
בעצמו בלע. ויאמר א"ע כי זה לא יתכן, משני פנים. ראשונה, כי זה ארמי,
למאמרו: מן ארם ינחני בלק (במ' כג, ז), ואותו אדומי, למאמר התורה:
וימלוך באדום בלע בן בעור (בר' לו, לב). שנית, כי אם נגזור היות שניהם
אחד במציאות בעבור הסבה הרמוזה, יתחייב מזה מה שיכנס בגדר הנמנע,
והוא היות הבן קודם בזמן לאביו, אשר זה לא יתכן בפנים מה. והוא מצאנו
בדמיון זה אישים שנים יתוארו בשם אחד בעצמו, הם ואביהם, והם דריוש,
בן אחשורוש. כי אם נחייב אליהם חיוב דומה למה שקדם בהנחה, הנה ימצא
מבואר במאמרים השמוי' אשר דריוש בן אחשורוש מלך זמן טרם מלוך
אחשורוש המולך מהודו ועד כוש (אס' א, א). ואולם היות הבן קודם בזמן
לאביו נמנע. אם כן היו שנים. כן על דרך דומה בלמוד סתום מן המפורש.
ונאמר היות בלע בן בעור ובלעם בן בעור אנשים שנים חלוקים, לא שהיו
אחד במציאות, כמו שקדם מגזרתם. 10

(יח) מלא ביתו. ביתו מלא. דע, כי יש הבדל בין אמרנו 'מלא ביתו'
ואמרנו 'ביתו מלא'. וזה, כי באמרנו 'ביתו מלא' תהיה מלת 'מלא' תואר
יתואר בו הבית על אופן היות התואר שהוא בבחינתו המופשטת הכללית,
בלתי מוגבל הגבלה מה זולתו מה שממנו יקובל בנושא מוגבל אשר יוגבל
הנשוא בהגבלו, מבלי היותו הוא בעצמו מוגבל בהבחנה בחינה מופשטת
בלתי נרמזת, כמו שספרנו. ואולם באומרנו 'מלא ביתו' תהיה מלת 'מלא'
תואר באופן היות נושא התואר ההוא מוגבל בהגבלת מה שיקיפהו, ומה
שיקובל בו בלי תוספת ומגרעת. ולזה צדק מה שגזר א"ע אשר אין ראוי
שיוכן מאמר מלא כל הארץ כפי הפנים השניים, להיות ציורו על האופן
ההוא מן הביאור מבואר להזייה עצומה, והוא התיחס לאלוה ית' מה שראוי
שירוחק ממנו, והוא היות פעולותיו אשר יכובד מפניהם מהמשיגים, להיותו
מושג בסבתם נעדרי ההגבלה וההשערה מצד הבחנם בחינה מופשטת, להיות
הכח השמוי' אל פעולה מן הפעולות על איזה סדר מן הסדרים וטבע מן
הטבעים המוגבלים. ואף אם יוגבלו אחרי המצאם זה השיגם מפאת עצמם
לא מצד עילתם הפועלת. ואולם ראוי שיוכן כפי הפנים הראשונים, להיות
ביאורו על הפנים ההם ניאות אל הכוונה. ומה שהונח פה מן הביאור יתן מן
ההסתפקות הראוי אל המכוון, וראוי שיושקף עליו. 15

2 בלק] וירא+ א 7 ובדרש] +כי א 9 משני] משתי א 11 בלע] ליתא ג 14 בעצמו]
ליתא א 15 חיוב] ליתא א 18 בלמוד] בתלמוד א 24 זולתו] זולתי א 25 בהגבלו]
בהגבלתו א | מוגבל] +בה א 29 האופן] אופן א 30 מבוא] מביא א ובוא ג
31 ממנו] ממנה א | יכובד] יבוקר א 33 פעולה] הפעולה א

(כב) **לשטן לו כבר פירשתיו בספר איוב וכו'**. כפי המובן מדברו שם, עם ההתבוננות הטוב, מה שהסכים עליו דעתו במהות השטן הוא היותו כח פרטי מן הכחות השממיות אשר כללות הכחות, ואם לא כוון מציאותם להטיב או להרע, ישורו כפי דעתו על אנשים המתילדים יום יום ועל הכללים המקובצים מהם בדרכים ששה חלוקים, מבוארים בהתחלת ספר המולדות לא"ע, יאצלו מאתם עליהם פעולות חלוקות כפי שנוי חבוקם ופירודם ועלותם וירידתם והבאת ניצוציהם ביושר והעדרו, וזולת זה מן המושגים החלוקים אשר ישיגום בהערכם אל הנושאים קדמו ברמיזה, ואם לא בכחינת עצמותם בהפשטה. והכחות הנרמזים יתוארו תארים מתיחסים אל מה שיאצל מפניהם על הנושאים קדם זכרם. ודע, כי נגזר מה שקדם מן המעלה וההורד לנושא מן הנושאים, והפקד ממנו מה שקדם קניינו מהקניינים החלוקים, בזולת היותו נרצה מה' ית' על אופן מאופני הגמול והעונש למובטים ומושגחים ממנו השגחה פרטית נפקדים על עונותיהם. אולם לזולתם מסולקי התואר ההוא מן ההשגחה הנרמזת לא ימלט חיובו מפאת אחת מסבות שתיים חלוקות. האחת, מפאת מערכתו המיוחדת, בהיותה במקום מן המקומות תורה ותחייב במציאות הפקד ממנו הקנין ההוא. והשנית, מפני תגבורת מערכת זולת המיוחדת אליו, תסבול כללות עובר כללות מערכתו המיוחדת, קרוב בחוקה הסרת הקנין ההוא אחרי השלמו. ואף בהיות מערכתו המיוחדת במעלה צומחת, ואם במקום מן המקומות הטובים, יורה המנע הפקדו, בסבת תואר הכללות הנרמז אשר תקיף עליו, מפני כי דיני הכללים יבטלו דיני הפרטים ומשפטם. ואולם ראוי שתדע אשר מה שהשיג לחיוב ממכאובותיו היה כפי הסבה הראשונה. ולזה נטה דעת א"ע באומרו שם: 'ויהי היום יום דינו של איוב לבדו' (איוב א, ו), אשר רצה בזה כפי דעתי מה שחוייב עליו מפאת מערכתו המיוחדת. ואולם מה שקרה לבלעם היה כפי הסבה השנית. ויראה היות דעת רבותינו ז"ל מסכים לזה, והוא הוא בעצמו, באומרם שהשטן ההוא הוא מיכאל העומד על בני עמנו,¹ אשר היה מתחזק לעמוד כנגד בלעם לבטל מכוונו המפורסם אשר היה מתנועע אליו. ומפני כי הנהגתו כוללת מקפת, יתואר ביכולת על בלעם אשר הוא אישי, ואף בהיותו נעזר תכלית העזר מפאת מערכתו המיוחדת מפני הסבה הרמוזה. והנה כפי זאת הבחינה והאופן הזה מן הביאור כל אחד מהם מלאך ממלאכי ה' יתוארו בתואר ההוא, בעבור מה שנאצל מהם מן הפעולות גלויות המפורסמות הזרות על הנושאים הנרמזים, לא לסבות זולתה. ומה שראוי שתתעורר עליו ותדעהו אומרו פה **לשטן לו**. ובענין איוב שטן סתם בזולת כינוי לו, אשר זה לענין בלא ספק לא דבר רק הוא, והוא אצלי להיות הכח ההוא מיוחד אל אצילות מה שנאצל ממנו על איוב לבד, לא לזולתו מפעולה מה חלוקה ממנה, להיותה מערכתו המיוחדת מסוגלת אל הפעולה

¹ ש"ר יה, ה.

1 [כבר] ככה א | פירשתיו] פירשתי א 3 [כוון] יכוון א 4 [ישורו] ליתא א 6 [חלוקות] ליתא א | חבוקם] חשקם ג 8 [הנושאים] +בזולת א 11 [הפקד] בהפקד א 13 [למובטים] למובטחים א 15 [אחת] אחר א | [האחת] האחד א 18 [אשר ג 22 ממכאובותיו] ממכאוביו א 23 [באומרו] באומרם א 26 [שהשטן] השטן א | [הוא] ליתא א 32 [לסבות] לסיבה א 33 [שתתעורר] שתעורר א [שתתעורר ב | עליו] אליו א | [אומרו] באומרו א | [איוב] חיוב בג 36 [ממנה] ממנו א

ההיא סגולה עצמית כפי בחינתה ההנחית. ואולם מה שסופר בו מבלעם, ואם נאצל מה שנאצל מהפועל הנרמז מהפעולה ההיא הזרית על בלעם לסכה רמוזה היא פעולה מקרית בחוקו, בבחינת מה שיאצל ממנו מן הפעולה העצמית מקבלת למה שקדמה על נשואה המיוחד, ולזה היה לו לשטן. אמנם יובן מזה היות אצילותו לזולתו נבדל ומתחלף ממה שקדם הנחתו, יתואר מפניו בתואר זולת התואר הזה מסכים אל האצילות ההוא. ודע זה והבינהו.

5 (כח) עשרה דברים נבראו בין השמשות ולפי דעתי שהטעם שגזרו וכו'. למשפט היות המופתים הנרמזי' במאמר ההוא חדושם על דרך הפלא וזרות המציאה, לא תקובל ברשת שכל א"ע הוראת המאמר ההוא כפי הנחתו הפשוטה, המחייבת השלם מציאותם בפועל מעת היצירה הכללית, מפני היותה מביאה להזיה, ראוי שתרוחק. ולדעת כוזב אין ראוי שנפיל הצידוק בו, והוא יציאת תולדה מפניה, מחייבת בלתי היותם מחודשים לשעתם בעבור סבתם הדבקה, זולתי מדובק מציאותם עם כללות המציאות, מה שלא יוסכם עליו כפי הדעות והאמונות התוריות והדתיות. ואולם יובן אצל א"ע המאמר ההוא על פנים חלוקים מהמוקדמים. והוא, כי מפני אשר הדברים העתידיים מובטים וידועים ממנו ית' טרם היותם, להיות ידיעתו הקודמת סבת מציאותם, אז המציא המציאות בכללו, גזר בחדוש הנמצאו' ההם, והיו במציאות כחיי לבד, עדי השלמם בפועל בזמנים המוגבלים, לא שהיו שלימי המציאות טרם העתים ההם. ועל בחירת והסכמת החפץ אל מציאותם באה מלת נבראו במאמר ההוא, לא על הוראת השלמם במציאות בפועל. ולפי דעתי אין ראוי שיוכן הכח הנרמז היותו צורת נושא מן הנושאים יצא הכח ההוא אל הפועל בעת מן העתים, כמו שרצו קצת, מפני כי באמרנו זה לא יהיו הנמצאות ההם חדושם על דרך הפלא במוחלט. וזה, כי אם לא קדם להם מציאות בפועל השיגם קדימת המציאות בכח כפי דעתם, אשר הוא מציאות מה, מפני כי הכח יצורף אל הפועל מצד היות לו הוראה מה מן המציאות, לא שיהיה העדר מוחלט, מפני כי ההעדר לא יצורף אל דבר, מפני כי מתנאי המצורפים היותם שניהם נמצאים בפועל זולתי היות נושא הכח ההוא המציאות השמוי' לבדו, באופן היות לו יכולת מאז על הנמנעים ההם, לא שלא יתואר ביכולת עליהם כדעת בעלי הריב. ומה שנתעורר אליו מהנחת המאמר הזה בזולת מה שספרנוהו, הוא בלתי היות הדברים הנרמזים מחודשי הידיעה בחוק השמוי' ית', ואף אם ירוחקו מסדר הטבעים המוגבלים ומרוצתם המאודיית והמתמדת, בדמיון היותם מחודשים אצל ידיעתנו אנחנו, אולם היו מושגים וידועים אצלו מאז מפני הסכמת בחירתו וגזרתו אל המצאם, אשר מפני זה לא חידש מציאותם אצלו ידיעה כמה שהיה נעלם ממנו טרם חידושם.

10

15

20

25

30

35

4 נשואה] נושאה א 6 והבינהו] ותבינהו ב 7 השמשות] +וכו' ג | דעתי] ליתא א שגזרו] שגזר א 8 המופתים] המופרטים בג 9 המציאה] המציאות א 14 הדעות] הדעת א 15 כי] ליתא א 17 המציא] המוציא א 18 המוגבלים] מוגבלים א 19 שהיו] שיהיו א שהו ג 20 באה] נאה א 21 היותו צורת] היות צורה א 22 ההוא] ליתא א 23 יהיו] היו א | הפלא] פלא א 24 כי] ליתא א 25 הוא] ליתא א 27 דבר] +נמצא א 28 על] ליתא א 31 השמוי'] השמות' א 32 ומרוצתם] ומרצותם א 33 מושגים] משיגי' בג

והסוד כי החלק לא ישנה את החלק. זה מובן בעצמו ממה שקדם הנחתו, והוא היות דיני הפרטים אשר הם החלקים משתנים מפאת מערכת מה כוללת תנגד למערכתו המיוחדת, ואם לא תורה שני הדין אם המשפט ההוא, אולם זה לא יתהפך באופן היות דיני הכללים בלתי משתנים מפאת החלקים, לבלתי היות להם יכולת על השנוי ההוא, מפני כי מה שהוא חלוש המציאות 5 לא יתואר ביכולת על מה שהוא חזק המציאות ממנו. ולזה היה נמנע בחוק בלעם אשר היה חלק, גם כחו כח חלק - למשפט היותו קוסם לבד, שנות גזירת ישראל ומשפטם לטוב, בסבת הכללות אשר יוקפו ממנו. ולזה רמז באומ' לא אוכל לעבור את פי ה' (במ' כב, יח). והוא הכירו בעצמו המנע 10 בחוקו שני הגזירות הכלליות הרצויות ממערכת הבחירה השמוי', למשפט כללותם העובר והקפתם החזקה. ומה שראוי שיושקף עליו הוא, כי מה שגזר א"ע אשר החלק לא ימנע בחוקו זולת שני הכל. אולם גם גזרת החלק, מפני כי מערכתו המנגדת השנוי ההוא, ואם היא מיוחדת חזקת המציאות ממנו, זה מקרה קרה לו לבד, מצד היותו חלק. ואולם אם חלק מה נתעצם בשלימות 15 יסולק מפניו מתואר הפרטות יתואר בתואר הכללות יהיה לו יכולת על החלקים ושנוי משפטם, למשפט השלמות על התואר ההוא אשר בו נתעצם. וזה הוא מה שנמצא בחשובי החכמים השלמים, אשר בהיותם נותנים עיניהם על אנשים יבזום למשפט פחיתותם היו נעשים גל של עצמות כל עצמותם, אף כי מעשי ידיהם יכלו בחירי ה' טרם בלויים הטבעי המחויב מפאת 20 מערכתם המיוחדת בסבת המשכם חלקים, לא לבד בבחינת עצמותם, אולם גם בהערכם אליהם אשר נוסדו יחד באופן כללות המציאות ונאחזו ונתעצמו בו. וגם כן מה שנמצא בדבריהם ב'כל מקום שנתנו חכמים עיניהם' וכו'.²

נשלם ביאור פרש' וירא בלק.

² חגיגה ה ע"ב.

1 החלק²] +אולם הכל ישנה את החלק א 7 היותו] היוצא בג 11 הוא] ליתא א 13 היא] הוא א 15 יתואר] תואר א 16 התואר] ליתא א 19 מעשי] מעשה א 20 בסבת] בסבות בג 20-21 חלקים... בהערכם] ליתא א 22 בדבריהם] בדברי א עיניהם] דבריהם בג 24 נשלם... בלק] ליתא בג

ספר דברים

פרשת ואתחנן

5

פרק ג

(כג) בעבור כי לגדולת ה' אין חקר וחדשים לבקרים וכו'. מפני כי יפה דקדק א"ע - לא לשנותו, אולם להוסיף על דקדוקו, אקיים היות הפעולות השמויות אשר יתואר ביכולת עליהם, אף כי עצמותו בלתי מוגבל באחת מן ההגבלות החלוקות. ואף בקיום זה מאמר החלות לא יקביל למה שהנחנו, לבלתי היותו מכוון להגביל פעולותיו ית' הגבלה מותחלת, זולתי בערך אל המשיג, באומרו: להראות את עבדך (דב' ג, כד), לא בבחינתם הפשוטה. ומפני זה תצדק הגזירה הזאת נכונת האמת והצדק על אופן היות צורת ביאורה שומרת הפנים המונחים מא"ע.

15

פרק ד

(א) מלמד אתכם לעשות - כי עיקר בלימוד לעשות. כיוון אליו א"ע או לא כיוון - יחוקה ממני המאמר הזה צורת ביאור יסובב כפי דעתי על קוטב כוונתו העצמית. ואומר, כי החלק הבלתי גוזר מן התורה, והוא המאמרים הציוויים ממנה, יחלקו לחלקים ראשונים שנים. והוא, אשר קצתם מכוונם חקותם בפעולה יוצאת מוחשת ממשפט חקוים על האופן ההוא המשך הכוונה והציור הפנימי אשר עליה יסובבו, והוא מכוונם האחרון; וקצתם אין להם מבוא אל פעולה מה מוחשת, יושלם אמתתם בציור הפנימי לבדו. ואף כי יראה בתחלת הדעת בלתי היות לגזירה הקודמת מבוא, זולתי לחלק הראשון מהם לבד, ואם לא יכוון המעשה כוונה אחרונה - מפני כי אחר כוונת הלב הן הן הדברים, אולם יקויים מכוונם מצד היות יציאת התכלית ההוא אל הפועל קרוב לנמנע זולת באמצעותו בדמיון, היות ההשגה המוחשת הערה ומבוא חזק אל הציור השכלי ימנע בהפקדו, כמבואר במקומו - אומ' אני היות לה מבוא גם לחלק השני מהם. ויבואר אמתת זה בהקדימי הקדמה. אמ' הפילוסוף בשלישי מספר הנפש שלו,¹ לא ימלט המשכיל היותו בעת מן העתים במתכונת אחת משלשה דרכים חלוקים מתואר ההשכלה והציור. וזה, אם שיהיה בכח גמור, ברמז אל מלאכה מה מיוחדת, או כללי נעדר פועל מה, ואם היותו משכיל ומצייר בפועל, ואם שקדם לו קניין השלמות, אולם איננו אז משכיל בפועל, ואף כי בהיותו במתכונת הזה האחרון יתואר היותו בפועל בבחינת המתכונת הראשון,

35

¹ כפי הנראה אין מדובר כאן בציטוט, אלא במסקנה מתורת השכל המוצגת, כנראה בביאור מאת אבן רשד על ספר הנפש, ובמאמר השלישי שם.

21 והוא] והיא ג 22 מכוונם] ליתא א 25 פעולה] הפעולה א 26 יראה בתחלת] ראה בתחילה א 27 אחרונה] ראשונה א 31 אמתת] אמתתו א 33 אחת] אחד א 36 לו] ליתא א 37 הזה] זה א | המתכונת] מתכונת א

להיותו אז בכח גמור בהערכו אל המתכונת השני, יתואר היותו בכח, לבלתי היותו אז משכיל בפועל. ולזה יהיה מורכב מן הכח ופועל, במשפט הממוצעים בין קצותיהם אשר יורכבו משניהם. ואחרי הקדימי ראוי שתדע מפני כי החלקים שנים המוקדמים מהמאמרים הציוויים - קצתם אין להם מבוא זולת לשכל העיוני, וקצתם גם לשכל המעשי, יהיה אשר שלמות השכל העיוני ותכליתו האחרון העיון הפנימי, בדמיון היות תכלית השכל המעשי הפעולה היוצאת. ולא יתואר היות דבר מה בתואר מציאות אמתי זולתי בהשלם מציאותו בפועל, לא באופן מאופני הכח, תסבול הגזירה הזאת מהאזהרה והציווי על השלם הפעולות השתים הנרמזות על האופנים הרמזים, לא על השלם זולת אחת מהם לבר, והיא הפעולה המעשית, כמו שקדם מן המחשבה.

למען תחיו - כי עובדי פעור נשמדו. זאת הגזרה מחוייבת האמת כפי המשפטים ההגיוניים. וזה, כי מה ששיגי לדבר מה מושג עצמי ישיג הפכו למה שיקבלהו. ולזה, מפני כי חוייבה המיתה חיוב עצמי ממשפט הגזירה השמוית על עובדי בעל פעור, יחוייב כפי אופן המשפטים המצודקים המשכת החייות, אשר יקביל למיתה הקבלת קניין והעדר לאשר לא יעבדוהו, אשר יקבילו לקודמים הקבלת חיוב ושליטת הפעולה הנרמזת.

(ה-ו) **אשר אנכי מלמד אתכם כאשר ציווני ה'**, כי היא חכמתכם ובינתכם (דב' ד, ו) וכו'. אף כי א"ע תגדיל תושיה נדחה ממני בביאור הפסוקים האלה השנים לי בפירושם עניין נפלא, אחשוב אשר לא ירוחק בהשקפה עליו, ויתכן היותו מכוונם העצמי. ולביאורם אקדים ואומ': למדנו מהפילוסוף בהתחלתו למאמר הראשון מספר הנפש,² היות משלמות מחבר מלאכה מה מן המלאכות להניח על אופן הקדמה והצעה מונחים שלשה חלוקים, יכוון כל אחד מהם למכוון מן המכוונים המתחלפים. ואולם הראשון הערת והטיית חפץ המתלמד ותאוותו התשוקה בלמוד המלאכה ההיא. והשני היותו מעמיק עיונו בה בהיותה סובבת על חוג מונח אם מונחים רחוקי ההשגה אם לא, בהעמקת הציור. והשלישי היותו מוכן הכנה קרובה אל שלמות ידיעתה. ואולם הקודם בהנחה ישלם בבארו התכלית האחרון מן השלמות המתחייב מפאת ציור המלאכה ההיא. והשני, בהראותו קושי השגת המלאכה ההיא והמנע ציורה זולתי בהעמקה המופלגת. והשלישי - בשלמות סדור חלקיה אשר אליהם ניתכת חלוקתה על הדרכים הרצויים באופן יפול ציורו בהם, לא שיונחו באי זה סדר מן הסדרים המזדמנים. ואומ' אני, כי בכוין משה מבחר השלמים הנחת הספר הזה המחומש למקום העלאת על רוח המשיגים כוונת כללות משפטי התורה וציור חלקיה, יהיה חבורו זה

² גם כאן כנראה אין מדובר בציטוט, אלא בהסתמכות על מבנה הדיון במקור שעמד לפני נגרי. השוו למשל: אבן רשד, הביאור האמצעי על ספר הנפש, מאמר א, עמ' 1 ואילך.

1 המתכונת] מתכונת א 7 זולתי] זולתם א 9 מהאזהרה] מאזהרה בג 10 אחת] אחד בג | והיא] והוא ג 12 מחוייבת] מחייבת א 14 שיקבלהו] שיגבילהו בג 19 וכו'] ליתא א 21 מכוונם] מכוונה א 23 להניח] להערו א 24 ואולם] והם אולם א 25 המלאכה] מלאכה א 27 בהעמקת] בהעמת א 28 בבאר] ביאורו א 30 זולתי] זולת א | המופלגת] מופלגת א 32 שיונחו] שיונחו א | זה] +הוא בג

מבואר במחוגת החוקים המוקדמים המבוקשים. ואולם המצא בו שלמות סדור חלקיו יבואר בהקדומו תחלה מאמרים הלציים ורמיזת סיפורים יורו על עניינים קדם מציאותם יעידו על דברים עתידי המציאות מאומתים במלאכת הקשי האות והסימן, יעמסו על עצמם נתינת ההסתפקות האפשרי כפי מה שיחייב תואר לימוד המלאכה ההיא, כמבואר במקומו. והתחילו על אזהרת ע"ז במאמרים הציונים ממנה, אם השלימו במאמרים ההם הוא אצלי להיותה חומה כוללת מקפת, משען חזק ועמוד ברזל התורה כולה, כמאמר רבו' ז"ל "כל הכופר בע"ז כמודה בכל התורה כולה"³. וההפך בהפכו וסידור אחריה בהנחה בזולת הרחקה אין ביניהם דבר יוצא מסוגם, סיפור עשרת הדברים יאות ממה שיוסכם מהחכמים והחכמים א"ע מכללם היות סוגים כוללים מקיפים המשפטים הפרטיים והמיוחדים כולם. ולמקום השלמת הגבלת משפטי התורה תכלית תכלית ההגבלות אחרים כי סידור אחריהם בהנחה ההערה על אמונת היחוד, באמרו: שמע ישראל. ויחסם אל סדרם בהנחת יחסם אל הידיעה. וזה, כי הנרמזת באחרונה מוגבלת הגבלה תכליתית, לבלתי היותנו נשלמים בה על האופנים הראויים, אשר הוא בצירור ובמבחן פנימי המבוקש, זולתי באחרית ההשגה באופן תיסוב על השלמות הקצווי האחרון. ואשר יקדימו אליה יוגבלו הגבלת התחלה וממוצעת כפי משפט סדרם בהנחה. ואף אם ישיגם היותם חלוקים מצד משפט הבחינה המוקדמת - ישותפו כולם, בהיות הנחתם רצויה למקום הכוונה הכוללת והמשותפת בבחינת זולתם אשר יכונו זולת כוונה מיוחדת. ונשלם ביאורו במקומו, אשר הידיעה הכוללת קודמת לידיעה המיוחדת. ואולם החלקים הנפרדים זולת הכוללים המוקדמים תינתן מא"ע במקומם סיבת דיבוקם ומיזוגם, לא אתפאר במה שנתגדר בו זולתי. ואולם ימצא בהם תואר הודעת קושי השגת המלאכה הנרמזת, בהניחו מאמר **כאשר ציוני ה'**. וזה מפני כי קדם לזה מאמר **אשר אנכי מלמד אתכם**, יראה ויובן מפניו היות חיבורו זה בדמיון הנחת הנימוסים ודתות האומות המונחות מהשערה דמיונית האנושית ושיחתם הבטלה, כיוון להניח המאמר הנרמז לקיום היות חוקי התורה ומשפטיה נאצלים מהצירור והמדע השמוי, למשפטו יחויב העמקת עיון השכלים האנושיים יכונו העמידה על סוד אמתתם תכלית ההעמקה, מה שלא ישיג זה לאותם אשר היו מופשטי התואר הזה מן ההנחה, זולתי מה שקדם עניינו. ומאמר: כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים (דב' ד, ו) ירמוז אל המונח השלישי, אשר הוא הוראת השלמות המתחייב מפאת לימוד המלאכה הזאת, והוא היותו עובר באיכותו על אי זה שלמות יבואר בקניינו איש מהאישים, זולת אישי האומה הנבחרת לסבה מונחת מא"ע, ישתוקקו תשוקה לביית יכספו ויחשקו אליה תכלית החשק והכוסף, בסבת יעוד תכלית ההוא החשוב המיועדת מהמיעד הנאמן המתחייב מפניה חיוב עצמי מבלי המלטה ממנו. וזה רציתי בביאורם.

³ קידושין מ ע"א.

1 המוקדמים] הקודמים א 2 סיפורים] סיפורם א 4 נתינת] נתינת א | ההסתפקות] הסתפקות א 7 ברזל] ליתא ג | כמאמר] במאמ' ב | ז"ל] ע"ה בג 8 בהפכו] הפכו ג 10 והחכם...מכללם] ליתא א 13 באמרו] כאמרו ג | אל] על א 16 זולתי] זולת א 18 אם ישיגם] כי יושגום א 22 הכוללים] הכוללים א | במקומם] במקום ג 29 ההעמקה] העמקה א 31 חכמתכם] חכמתם א 32 המתחייב] המחייבת א

(ז) ומאמר ומי גוי גדול אשר לו שמוים קרובים אליו וכו', ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים וכו' - שניהם תולדות מתחייבות למה שקדמום משתי הקדמות מתיחסות אליהם. וזה מפני מה שקדמנו משלמות העיון הפנימי נוסף על זולתנו, נתאחד ונתדבק במציאות השמויי' תכלית האחדות והדיבוק האפשרי ממשפטו לחייב ההשגה המתמדת לא נחסר כל, ואם לסבה ראויה נחסר קניין מן הקניינים ההכרחיים ימצא לנו כאשר נדרשנו, אם נקרב אליו זרת יקרב אלינו אמה, אם נצא לקראתו בנחת יצא לקראתנו במרוצה. ומה שיחוייב מפניו היותנו מסוגלים בסגולה המונחת היא כי אתנו אנחנו הסבה אשר יחייבה חיוב עצמי, והוא שיעור ההשכלה המופלגת, וזולתנו מופשטים ממנה. ולזה בהפקד הסבה יפקד מנושאה המסובב ממנה. ומפני כי כל דבר יבחן כפי תכליתו וממתכונת קיום החוקים ומשפטי התורה השלמה שלנו המשך לזה שקדם מתואר השלמות הנפלא קדם ברמיזה, יקויים קיום הכרחי היותנו למשפטו מוקפים משלימות וחשיבות, נוסף על מה שיוקפו אותם אשר יקוימו מהאומות זולתנו, יפקד מהם וימנע השיגם השלמות שהוא המנע גמור. ולזה צדק מאמר האומר: ושומר תורה אשרהו (משלי כט, יח), עץ חיים היא למחזיקים בה (שם ג, יח), וכו'.

(זז) ויש אומרים בצורת עקרב לנשוך וצורות השבע והארבעים הנשארות. נתבאר בספר 'ראשית חכמה' היות נודעים ומפורסמים אלינו רמיזתם מצד הבחינה העיונית וחקירת פעולותיהם שמנה וארבעים צורות לכד מכלל המון הכוכבים הקיימים נושאם הגלגל השמיני, מכללם שנים עשר מזלות מפורסמי הידיעה, והנותרות מהם אחד ועשרים צפוניות וחמש עשרה דרומיות, מספר כוכביהם אלף ועשרים ושנים, נתבאר שם בהרחבה פרטותם וכל פעולה מפעולותיהם.⁴ וגזרו בעלי המשפט, אשר מהשמונה וארבעים צורות הנרמזות ושבעה כוכבי הנבוכה ומחברותיהם נתבארו במאמרים קדמו, יגיע מה שיגיע ויפול מה שיפול בעולם ההויה וההפסד לכללים ולחלקים מחילוף הפעולות וממזגים חלוקים בעיתים מתחלפים כפי חיבוקם ומבטם ותולדותם וממסך כל אחד מהם ודבוקם ותמורתם ואהבתם ושנאתם. ואחשוב אשר לזה רמז החכם א"ע בביאורו לספר קהלת, באומר: והיודע סוד השם ידע כי גבוה מעל גבוה שומר הם חמשים וחמשה,⁵ להיות נמשך אחר אמונתם זאת המונחת, כמו שקדם בפרש' וארא.⁶ ועל הפנים הנרמזים במקום שהוא לא על זולתם. וקבוץ הצורות הקודמות עם שבעה המשרתים יגיע לזה הגבול בעצמו מן המספר המונח ממנו, והוא חמשים וחמשה. והמספר הזה מסכים למספר אותיות ה' במבטא. ולזה רמז א"ע באומ': והיודע סוד ה'. ומה שכיוון בו כפי דעתי הוראת היותו ית' כולל ומקיף העלות, ואם רבו המספר יקויים היות עלול ונאצל מהם מה שיחודש

⁴ ראב"ע, ראשית חכמה, שערים א-ב, עמ' xxxix-iv. | ⁵ א"ע, קה' ה, ז. | ⁶ ר' משה בן יהודה, שמ' ו, ג.

1 ומאמר] ומאמרי א | וכו' וגו' ב 2 וכו' ליתא א 3 שקדמנו] שהקדמנו א 9 יחייבה] יחייב א 11 החוקים] מהחוקים א 12 מתואר] ליתא א 13 יקויים] וקויים ג 17 וכו' ליתא א 19 'ראשית' בראש' א 20 רמיזתם] רמזום א 21 נושאם] נושא א 25 הנבוכה] המבוכה א 31 הפנים] פנים א 32 הצורות] היסודות א 34 והמספר] והמספיר א

בעולם החילוף והתמורה הזה, כי משפע כבודו ישתלשלו ומאור לבושו יאצלו. ודע זה.

- (יט) **אשר חלק דבר מנוסה הוא וכו'.** למה שקדמה הרמיזה בתואר הכוונה הזאת, כמה שקדם מן המאמרים, ההשבה עליה מותר. וראה והתבונן אשר לא תקויים זאת האמונה מבעלי המשפט, זולתי ממלאכה נסיונית שערי ההקש, אף כי המופת ההכרחי נעולים לפניהם, ואם מה שאמתהו הנסיון מבואר האמת. אולם אין ראוי שיוחלט קיומו זולתי בתכונה הקשית אם לא בדברים הסגוליים כן הדברים המקריים ישובו עצמיים לדמיון הנפסד.
- (כ) **והטוען - ער וליבו ישן.** הכוונה כי טח מראות עינו מהשכיל לבו היותו מונח הנחה המשלית, לא למקום גזירה מוסכמת. ולזה לא יקביל למה שהניחו א"ע מן המאמר.
- (כח) **לא יראון ולא ישמעון - הזכיר הארבע ההרגשות, ולא הזכיר החמישית, כי היא עבה מכולם וכו'.** יאמר א"ע כי מה שלא רמזה התורה בהפקד חוש המשוש מהנושאים ההם בדמיון הארבעה הנשארים, ואם משפטו כמשפטם, הוא לבלתי היות נחשב הפקדו לחסרון כפי המפורסם, ובדמיון הפקד המשותפים אליו, לסבות שתיים. ראשונה, להעדר רוחנייתו, למה שלא ישיג מושגו, זולתי בפגישה. והכחות זולתו אשר ישיגו מושגיהם בריחוק מן המצב עדיפים ממנו. שנית, מפני היות הכח ההוא שורש חיי הגוף, הכוונה היותו מורה על התחלה גופנית בעצם הוראה נוספת על זולתם, מפני היות מושגים ממנו האיכויות הארבעה אשר יקיימו היותם התחלות הגוף. ויחויב היות נושאו מורכב מהם, כי בזולת זה היו נמנעי ההשגה בחקו, כמבואר במקומו. ואף כי שתייהן נכונות תנתן ממני סבה שלישית, ואולי מקפת כולם. והוא מפני כי הטעם מישוש מה, כפי גזירת הפילוסוף בספר הנפש, בשני ממנו,⁷ יספיק **לא יאכלון** במקום רמיזת שניהם, כי דרך אחת להם מתואר השגת מושגיהם.
- (לב) **ולמקצה השמים - רמז לאויר כאשר פירשתי, שיש לו קצוות.** צדקה גזירתו זאת, ונשלם ביאורה בפרשת בראשית.
- (לה) **וטעם אין עוד - כאשר פירשתי בפסוק וגבוהים עליהם.** מפני כי אם היה מכוון זה הפסוק שלילת הכח והאיילות העצמי מפועל מה זולתו ית' לא תפול כי אם מלת 'אחד', מה שבו מקום העיון על מלת 'אין עוד', אשר תורה שלילת העברת גבול מספר מה מוגבל ויהיה מכוונו, כפי מה שיראה בחקירה מדעת א"ע, מפני כי מערכות השמים קדמו ברמיזה קצתם מקיפים את קצתם, למשפט הם הכללות אשר בו תערף האחת על זולתה, יובן מזה המאמר הגבלת הקפתם אצל המציאות השמויים אין עוד נמצא יקיפהו, בדמיון היות המוקדמים מוקפים ממנו ית', להיותו עילה ראשונה מקפת מגבלת מערכות הפועלים כולם זולתו. וגבול המספר אשר ישולל העברתו במלת 'אין עוד'

⁷ השוואת אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר הנפש, מאמר ב, המאמר בטעם, עמ' 76.

1 משפע] משפט ב 2 יאצלו] יאצילו א 3 מנוסה... וכו'] מנוסף א 4 במה] כמו א
ההשבה] הנשבה א 5 שערי] ליתא א 6 המופת] המושג ב 8 המקריים] המקויים א
9 עינו] עיניו א 13 החמישית] הרביעית א | היא עבה] הוא עב ג | וכו'] ליתא א
13-14 יאמר... מהנושאים] ליתא ג 20 האיכויות] האיכויות א 24 בשני] השני א
אחת] אחד א 26 פירשתי] ליתא א 32 ברמיזה] ברמיזת ג

הוא מספר חמשים וחמשה, אשר רמזנו עליו במאמר מונח (דב' ד, טז), יוגבלו נושאים בגבול ההוא מהמספר לסבה קדומה.

ומלת אלהים פירשתיה וכו'. כבר ידעת כי הנבואה שפיע שופע מה' ית' על המלאך הדובר אל האיש, יפרץ ויתנוצץ אור השפיע ההוא מהמלאך הנרמז, ינוח על רוח איש המנבא. ופעמים ייחס אצילות השפיע ההוא למקום בחירת הקיצור מהפועל הקרוב לבד, במאמר 'וידבר שמוי', וזולתו דומים. וכבר קדם ביאור שיתוף מלת שמוי.⁸ ופעם יבואר דרך השתלשלותה מהפועל הראשון, והוא במקומות אשר זה מכללתם להרחיב הביאור במה שלא נשלם ביאורו במאמרים זולתם. ולזה רמז באומרו **כי יש מי שלא יבין דרך קצרה.**

(לח) **אמר טעם נכבד, כי הראשון הראיה במראה העין.** ואמ' ובשיקול **הדעת תדע וכו'.** זה מובן בעצמו. והכוונה כי התולדה הראשונה, והיא אמונת חיוב מציאות השמוי' ית', נתאמתה להם מפאת מה שקדם להם מההשגה המוחשת, כמובן מהמאמרים יסובכו עליה. ואולם זאת השנית, ואם תדמה אליה בהנחה, תבדל באופן ביאורה, והוא היותה מאומתת בהקשים מחוברים מהקדמות מופתיות, ירמוז אל זה מאמר: **וידעת היום והשבות אל לבבך** (דב' ד, טז), מפני כי מסגולת תואר הידיעה הנרמזת היותה מצורפת במצרף השכל העיוני וכו' הבינה הפנימית, כמבואר במקומו. ולהשלמת ביאורו אומ': מפני כי החוש לא יניע זולתי הדמיון והידיעה הדמיונית בלתי נשמרת השאר אחרון, אולם תפסד בהפסד נושאה, לזה, אחרי העירה התורה על ההשגה המוחשת, ובהשלמה תשלם ההשגה הדמיונית, להיותה מתחייבת ממנה חיוב עצמי, מפני כי אין המכוון האחרון זולתי בהשלם, כיוונה התורה להעיר על בקשת ההשגה המשולשת, והיא ההשגה השכלית הפשוטה, המכוונת לעצמה לא לזולתה, במאמר: וידעת היום והשבות אל לבבך, לבלתי יהיה מעמד הסתפקותינו, זולתי בקניין ההשגות המוקדמות. וזה כי אף אם טבע מזג ההשכלה חייבה קדימת השלמנו בם, לסבה נתבארה במקומו, לא מצד ההבצר זולת בהם יוציאו האנשים מן הכח אל הפועל אנושותם, לבלתי היותם מכוונים לעצמם כי אם לזולתם. ואומרו: **והעד כי כן, פירושו ישוב אל מה שקדם מגזרתו, בקיום היות המצבים החלוקים הרמוזים משיגים דביקים לגלגלים ולארץ אשר היא מרכזם לבד בהצטרפם אל זולתם.** ואולם בבחינת עצמותם יופשטו מהם.

⁸ שם, בר' א, א; ושם, יא.

2 קדומה] הקדמונה א 3 וכו' [ליתא א 11 אמר] אחר ג | ואמ' ואומ' א | ובשיקול] בשקול א 12 וכו' [ליתא א 14 כמובן] במובן א | מהמאמרים] מהמראים ב 17 מסוגלת] מסוגלת ג 18 השכל] שכל א 19 והידיעה] והדיעה א 21 ובהשלמה] ובהשלמתה א 22 בהשלם] בהשלמה א 23 להעיר] להעיד א | ההשגה¹] השגה א 25 מעמד] מאמר ג | המוקדמות] הקודמות א 26 בם] בה א 28 אנושותם] אנושותם א

5

10

15

20

25

30

35

פרק ה

- (טז) ויהיה בית ריעיך נדבקים עם זה ועם זה. דע, כי מלת תאוה הוראתה על הכוסף הפשוט, מוטה אל קניין מן הקניינים. והחמידה תרמוז אל לקיחת הדבר בחזקה אחרי קדם הכוסף אליו, כאשר יקויים אצל א"ע ממאמר: ולא יחמוד איש את ארצך. ומפני כי יראה מתואר הנחת הפסוק הזה כפי בחינתו הפשוטה היות בית ריעו זולת באזהרת חמידה ואשת הריע, אף באזהרת תאוה, יחייב א"ע היות כל אחד מהנשואים מודבק בכל אחד מן הנשואים. והנה כפי האזהרה מקפת שוה ומוסכמת לשניהם על תואר השווי הגמור.
- (כג) וטעם חיים כפי דעתי להפריש בין שמוי' ובין הצבא. עם מה שנתפרסם הידיעה מהוראת שמות 'שמויי' ו'צבא' אומ', מפני כי נשואי צורת החייות יתנועעו מעצמם, והנשואים יפקד מהם, לא יתנועעו כי אם מזולתם, אף כי הגלגלים בעלי חייות כפי הדעות הנקיות, למה שנתבאר במופת ממשפט תנועתם הרצופה והמתמדת היותם מתנועעים ממניעים אינם בהם, ובלתי מוקפים ממה שיוקפו ממנו, גם בלתי נחלקים בהחלקם, יתוארו המניעים אשר יניעום בתואר החייות, למקום הוראת צורת ההבדל המתישב בין המניעים ואשר יתנועעו מאתם. ואולם מה שראוי שיסבול ציורו הוא בלתי היות ההבדל קדם זכרו מכוון לעצמו, זולתי למקום הוראת אופן ההתנועע מפאת עצמו והעדרו, אשר היו מושגים דבקים לנמצאים שנים החלוקים קדמו ברמיזה.
- (כו) ודע, כי שורש כל המעשים גזרת ה'. כבר קדמה הרמיזה במקומות עברו לפנינו מדעת א"ע ומאמנתו היות כל השנוים המתחדשים בעולם החילוף והתמורה יום יום בהתמדה בכללים ובפרטים ממנו - מתחייבים מפאת מערכת צבא השמים, כפי תנועתם הכוללת המשותפת והמיוחדת לחלקים מהם, בקיום היותם נאצלים אצילות כללי מערכת הגזרה העליונה, והיא גזרת ה' והתמדת מציאותם על האופן השלמי אשר בחרו והסכים רצונו אליו. ויאצלו מן המערכות הרמוזות פעולות חלוקות, כל אחת מהם תתיחס למזג ותולדת המקבלים באופן השמרו מהם, לא ישנוהו בשנוי מן השנוים. ומפני כי המערכת הכללית רבת כח נוסף על המערכת הפרטית לשתים יקבלו החלוקים אשר הם הפרטים, למשפט זה מכללם פעולה בלתי נמשכת אחר התולדת ומזג הטבע. אולם חוץ מהסכמתם ובזולת אופן נטייתם. וזה אצלו מכוון ויחזק ה' את לב פרעה, אשר נתחייב מפאת מערכת כללית זולת מערכתו המיוחדת חייבה הטייתו לבחירת מה שלא היה נרצה ממנו כפי הנחת בחירתו הרצונית בלתי מוכרחת, כיוון זה ונרצה רצון שמויי', למשפט מה שהיה קרוב היציאה מפניו, מבואר במאמרים התוריים. והמשפט הזה אצלו בזולתו מן המאמרים יורו הסתלקות הבחירה האנושית ממתכונת סדר מציאותה ותנאיה הנשלמים.

3 ריעיך] רענן א 4 הכוסף] ליתא ג 7 אף] ואף א 8 מהנשואים] מהנשואים א
 10 שמוי' ושמוי' א 12 צורת] מכל הצורות א 15 בהחלקם] בחלקם א 19 ההתנועע
 התנועע א 22 לפנינו] לפנינו א 24 המשותפת] והמשותפת א 27 הרמוזות] הרמוזים
 אב 28 ישנוהו] ישנהו א 35 התוריים] התאוריים א 36 בזולתו] בזולת א | יורן ידו
 א

פרק ו

(ד) דע כי זה הנכבד והנורא הוא שם עצם אם כן מה טעם לאומרו שנית. והתשובה כי אדם שם עצם ושם מקרה. כבר הרחבנו המאמר בביאור מכווננו זה במה שקדם ממאמר ידמה לזה בפרשת ואלה שמות.⁹ והקוטב אשר עליו יסוב מכוון מה שרצהו בו הוא היות השם הנכבד כפי הנחתו הראשונה שם עצם. ובמקומות כפי דעתו יורה הוראה תארית. וההקשים אשר מכחם יצא לו קיום גזרתו זאת מבוארים בעצמם ביאור מספיק, עם מה שקדם מהרחבת ביאורו במה שנרמז מן המקום. 5 10

פרק ז

(ט) טעו האומרים כי בל"ו אלף שנה ישוב גלגל המזלות כי נמצא המעלה בשבעים שנה. לפי דרכו בביאור מאמר לאלף דור כיוון החכם א"ע ללמד הכרעת דעת במונח מן המונחים נפלה החלוקה בין בעלי התכונה. ולביאורו אקדי"ם ואומר: ראוי שתדע כי מה שיקראו בעלי הלמודים כוכבי גלגל המזלות 'כוכבים קיימים' אין זה לסבת התקעם בגלגלם באופן בלתי התנועעם בו. אולם יתוארו בתואר הזה כפי גזירת בטלמיוס במאמר החמישי מספר 'אלמגיסטי' לסבות שתיים.¹⁰ האחת, מפני אחר תנועתם אשר כמעט יחייבו המשפטים המבטיים היותם בלתי מתנועעים. ולא תקוים אצל הדעת תנועתם, זולתי בהקשים ממה שיושג שנוי המצבים בחלקים מהם במה שבין מרחקים גדולים מן הזמן. והשנית, היות תנועתם בשטח הגלגל מיוחד למרכבתם אות היא בצבא שלהם, בזולת היותה מקויימת באופן, אם באופנים יצאו מנקודת מרכזו, אשר מפני זה התנועה אשר בה יתנועעו נשארת בתואר השווי הגמור, לא תמהר בעת יותר מעת. וצורות שיעורם בערך ההבטה על עניין ועל תואר אחד קיים בלתי משתנה. ומרחקם מנקודת מרכז הארץ בכל העתים בשוה. וכל זה יחוייב בחוקם מפאת דרך תנועתם מבוארת בהנחה. ואולם זולתם מן השבעה כוכבים הידועים לא יתנועעו על האופן ההוא מן התנועה אשר מפניו יופשטו מהתארים הרמוזים מקדימים בחוק הכוכבים הקיימים. ולמשפט זה יקראו 'כוכבי הנבוכה'. גם יקראו 'כוכבי לכת', למה שיוחלט קיום תנועתם מההשפטה המוחשת בזולת ראייה הקשית. וכאשר כיוון בטלמיוס לעמוד על ידיעת הגבלת תנועתם והמרחק מן הזמן אשר בו תשלם נתאמת אצלו מהקשי ההבטה היות העתקתם מעלה אחת בקרוב ממאה שנה. וזה ממה שמצא בזמנו לב האריה, אשר הוא כוכב מכללם, מרחקו שתי מעלות ושני שלישי מעלה מן המקום אשר גזר מצבו

⁹ שם, שם' ג, טו. | ¹⁰ פתולמאוס, אלמגסטי, מאמר ה.

4 כן] ליתא א | שנית] ליתא א 5 המאמר] ממאמ' א 17 החלוקה] חלוקה א 20 בטלמיוס] בטלמיוס א | החמישי] חמישי א 21 האחת] האחר א | מפני] +כי א 22 יחייבו] יתחייבו א | המבטיים] ליתא א 26 מרכזו] מרכז א 28 בערך ההבטה] בדרך החבטה א 33 מההשפטה] מההפטה א 35 מהקשי] מההקשי א | העתקתם] עתקתם א 36 שמצא] שנמצא א 37 שתי] שני בג | שלישי] ושלישי אב

אחד מבעלי התכונה קדמהו בזמן, שמו אברכס. ובין שני המשפטים הרמוזים
 מרחק רס"ה שנה מן הזמן. ובעלי הדעת הזה יקיימו היות תכלית תנועת גלגל
 המזלות בל"ו אלף שנה, אשר הוא קיבוץ הכאת מאה שנה בש"ס מעלות
 הגלגל. ואולם החכם אלבטני נטה מזה הדעת, וגזר היותו נעתק במאה שנה
 קרוב ממעלה וחצי אשר ישלם מהלך מעלה אחת בשבעה שנה בקרוב.¹¹
 והנה החכם א"ע יכחיש הדעת הראשון, באומ' כי טעות היא בידם. ויקיים
 הדעת השני, כי נתאמת אצלו קיימו ביושר הקשיו ומופתיו. ובהתחלת 'ספר
 הטעמים' שלו הורה גם כן נטותו לזה הדעת.¹² ויראה אשר הסכים לדעתו
 הר"ם במז"ל.¹³

5

10

נשלם ביאור פרש' ואתחנן.

¹¹ ר' אברהם בר חייא, צורת הארץ, שער י. | ¹² ראב"ע, ספר הטעמים, גרסה א, שער ב, עמ' 50. | ¹³ רמב"ם, מורה הנבוכים, ב, י.

1 אברכס] אברהם א 2 הדעת] הדת א 3 המזלות] מן+ א 5 קרוב] שהוא+ א | אחת] אחד א 6 היא] הוא אב 7 ובהתחלת] והתחלת בג

פרשת עקב

פרק ז

5

(יג) ומפרש גדול היה בספרד והוציא טעם למה קראו העברים הבקר בלשון אלף והצאן בשם עשתרות. המפרש ההוא דקדק על השמות האלה, וראה בעינו היות נפילתם על הנושאים הרמוזים בדרך האותות הסבה. וזה כי 'צאן' סוג מקיף מיני הכשבי' והעיזים, כאשר הורה המאמר התוריי. ובחשבון צורות השנים עשר אשר בגלגל השמיני - גדי עשירי לטלה, ושניהם צעירים עולי הימים מהמינים השנים הנרמזים. ומפני זה כפי דעתו כוון ההנחה על סוגם שם 'עשתרות', אשר הוא נגזר מה'עשרה'. ומפני כי שור הוא המזל הצומח אחר טלה אחד באחד יגשו מבלי ביאת רוח מזל זולתו ביניהם, הוסכם רמיזת שור בשם 'אלף', להיותו שם אות הראשונה מאותיות המכתב.

(כב) אמ' הגאון כי פן תרבה סימן שינצחום. ביאור טעמו: אחרי התלות סיבת מניעת כלותם בעתה אחת, במה שלא יתאחרו מן הזמן מפני מה שהיה קרוב היציאה מן ההפסד המבואר בעוד התמדת מיעוטם והעדר ריבויים בכמות, בסור הסבה יוסר המסובב מפניה, והוא הבטחת היכולת עליהם בעת רבותם ומלאם את הארץ הנורשת.

פרק ח

25

(ג) והטעם כי לא על הלחם, רק הכת. או עם כח הבא מן העליונים בגזירת ה'. עם מה שהנחנו במאמרים קדמו מוסכם האמת מזולתי בבלתי היות לרפואה מבוא זולתי בהיות החולי והטבע שוים,¹ אומר: כאשר אין מחוק הרפואה בבחינתה מופשטת ועצמית השבת הבריאות אחרי סורו מנושאו, זולתי היותה משרת את הטבע, והוא החלש החולי בהרקה, ואם בזולתה מן הדרכים, בהיותה נשלמת על אופן היחסים המבוקשים, עם פנותה הדרך וסלקו ממה שקדמו מן המסכים המבדילים, יגבר הטבע אחרי החלשו, ישוב הנושא לימי עלומי הבריאות בסבתו בעצם, ובבחינת מתכונת הרפואה במקרה. ואם בדרך שני כן על דרך דומה - אין בחוק המזון להתחייב ממנו בעצמו משפט ההזנה לניזון, זולתי במציאות כח הזן אשר הוא מכלל הכחות הטבעיות, נושאם הכבד המשך מאתו לנושאו בעצם ובדרך השני מהמזון.

¹ נגרי, שמ' כא, יט.

8 בשם עשתרות] בעשתרות א | האלה] ליתא א 9 וראה] והיה בג 10 'צאן' הצאן א | הכשבי' הכבשים א 12 הימים] הדמים א | מהמינים] מהמונים ג 13 סוגם] סוגה בג 17 תרבה] ירבה א 19 מיעוטם] מכוונם א | ריבויים] רצוים א 21 הנורשת] הנושבת א 26 או] ליתא א 27 מוסכם] מוסכמת א 30 בהרקה] בהדבקה א 32 וסלקו] וסקלו בג 33 הנושא] השונא א | עלומי] עלומיו א 35 משפט] מופשט א 36 המשך] המשר א

ואף כי פעולותיהם חלוקות בנושא ואינם על דרך אחד בעצמו, אולם ירוחקו תכלית הרחקה, כמבואר במקומו, ישותפו שניהם במה שקדם מהפעולה הזאת המיוחדת וישיג לכח הקודם ברמיזה כפי גזרת א"ע מה ישיג לכחות המשותפות אליו, והוא היותם נאצלים מהשפעות שממיות, כפי מה שהוסכם מהגזירה השמוי' ובחירתו התמימה. ולזה רמז באומ' **הכח הבא מן העליונים בגזרת ה'**. זה הוא מכוון א"ע במאמרו זה כפי דעתי. ואולם יתכן ולא ירוחק היות המאמר התוריי סובל ביאור סובב על אופנים זולת הרמוזים, והוא זה: מפני מה שהוסכם אצל הדעת ממתכונת מכונת המציאות והמשך סדר טבעי היות ההזנה המאדיית והכללית בלתי נרמזת לנושאים מיוחדים והמתמדת בלתי מובטת במתים מזדמנים, והיות נאצל מפניה שמירת הבריאות על הניזונים והתמדתו והמשך מפניה פעולותיה הטבעיות וחקיה הנשלמים נמנעת אם לא בהעשות חילוף מה שהותך באמצעות הלחם עם מציאות אצלם במורגו והתמדת מזונם ממנו המון העם בהשערה רבה המבוארת מן הזמן נגלה להם מה שהיו בו מתחלה בהשערה מסופקת ואם במחשבת המנעו, והוא היות בחוק יכולת השמוי' המצאת מזון זולת הלחם יאות אל הטבעים, יזון ממנו מזג הנזונים תכלית ההזנה השלמה. ואומ' גם כן, כי בזולת פלא ההמצאה המחודשת אחרי העדרו חוברו עם מציאות המן אחרי השלם מציאותו עניינים שנים, זרים תכלית הזרות, נמנעים כפי המשפטים הטבעיים, יורה ההתבוננות בהם תכלית עוצם יכולת השמוה'. אולם הראשון הוא התמדת המרחק הגדול ההוא מן הזמן אשר לא השיג זה לאחד מן הפלאים קודמים ומתאחרים זולתו. והשני היות מתחייב ממנו ההזנה, והגידול, וההולדה בדומה, ושמירת הבריאות בשלמות ותמות המציאות - לא לבד לאותם אשר היה התחלת וראשון מזונם, אולם גם לאותם אשר גדלו וניזונו ושבו במתכונת טבע מזון זולתו לא יתכן השתוותו למזג המן בפנים מה. ואחת מן הסבות החזקות אשר יחויב מפניה הגעת מקרי החלאים בגופות הבריאים היא שנוי המזונות אשר הרגילו בהם הניזונים, ואף אם יערך מזון מה שאליו יתנועעו בדקותו ובזולתו מן השבחים על מה שממנו יתנועעו כל תנועה שנוי וההרגל טבע שני. ומה שלא ביארה התורה זולת חיוב התמדת החיות מהמזון, ועזבה רמיזת הפעולות המתחייבות ממנה זולתה, הוא להיותה הפעולה ההיא לבדה נודעת מפורסמת ומקוימת אצל ההמון חיובה ממנו זולתה מן הפעולות קדמו ברמיזה ממנו נאצלות ומתפשטות נעלמות ונסתרות מהם, בלתי נודעות כי אם בעיון ובחירה.

(ה) **וידעת עם לבבך שידע זה באמונת לבו שהוא העיקר.** היות הידיעה העיונית מושגת בכח השכלי הפשוט, אשר ירמוז אליה מאמר **וידעת עם לבבך** עודפת בחשיבותה על יתר ההשגות נשלם ציורם בכח מן הכחות זולתו. והיותה היא לבדה מכוונת כוונה אחרונה מוסכם מהאנשים יצאו קווי ניצוץ השגתם מנקודת עומק ציורם, יכלו אל קו הקפת האמת והמציאות. וההבדל אשר בו יבדלו הוא הבדל הנצחי מן הנפסד, כמבואר במקומו. ולזה

3 גזרת] בחינת א 7 המאמר] המאמרים א | אופנים] האופנים ג 8 מכונת] ממתכונת א 10 מובטת] מובטחת א | במתים] בעתים א 14 מתחלה] מתחלת א 17 מציאות] המציאות א 22 וההולדה] והולדה א 23 מזונם] מזגם א 30 הוא] ליתא א מפורסמת] ומפורסמת א 30-31 ומקוימת... קדמן] ליתא א

צדקה גזירת א"ע האומרת שאמונת הלב באופן מה שקדם ביאורו הוא העיקר והמבוקש והנרצה מן האדם רצון ראשון ועקרי.

פרק י

5

(יז) וטעם אדוני האדונים, כי מעלות גבוהות הם וכו'. נשלם ביאורו במה שקדם ממה שילווה אל זה בפרשה הקודמת לזאת, קחנו משם.²

10

פרק יא

(כב) ולדבקה בו בסוף והוא סוד גדול. הסוד הזה לא יתכן חקתו במאמר יגביל הוראת מכוונו בשלמות. ואף אם יקויים אפשרותו - הנחתו בלתי ראויה, למה שלא יפול ציורו זולתי ברשת שכל האנשים השמוי' נשלמי ההגעה המדרגה ההיא מן השלמות, עם השלמם בו יציירו אמתתו, מפני כי בגללה זכו אליה באופן בלתי היות שכלם המשכיל זולת מה שיושכל ממנו, כמבואר במקומו. ולזולתם מופשטי התואר ההוא מן השלמות עם הבצר מהם הסבה - ימנע אצלם ציור מה שיסובב ממנה, ואף בתכלית הרחבת הביאור. ואולם כפי הבחינה הנכונה הסבה והמסובב אינם כי אם עצם אחד, באופן בלתי הבדלם במציאות, זולתי בצד מצדדי הציור. ומפני זה הרחבת המאמר בביאורו למוקדמים נעדר הצורך, למאחרים מוסר התועלת. ולזה דומיה תהלה (על-פי תה' סה, ב). ולא דברו הראשונים והאחרונים זולתי במה שיישרונו ויביאונו אליה ויודע חסרונם ויתרונם בהשגה כפי קירובם והתרחקם מגבוליה.

25

נשלם ביאור פרשת והיה עקב.

² א"ע, דב' ד, לה.

1 ביאורו] ביאור א 7 וכו'] ליתא א 13 בסוף] רסוף א 14 אמ] כי א 16 יציירו] יצויירו א 18 מן] אל א 19 הסבה] ליתא א | מה שיסובב] מה סובב ב המסובב ג 20 עצם] בעצם א 21 זה] כי א 22 מוסר] נעדר ג 23 והאחרונים] והראשונים א 27 עקב] +לא מצאתי יותר בהעתק' א

קיצורים ביבליוגרפיים

- אבן סינא, קאנון, בתרגומו של נתן המאתי ויוסף הלורקי, נפולי רנ"ב
 Averroes, *The Middle Commentary of Averroes on Aristotle's Meteorologica*, Hebrew translation of Kalonymos ben Kalonymos, edited, with introduction, critical apparatus and Hebrew-Arabic vocabulary by Irving Maurice Levey, Ph.D. dissertation, Harvard University, 1997
- אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר ההטעאה, בתרגום ר' קלונימוס בן קלונימוס, כ"י פריס, הספרייה הלאומית, Héb. 933 (ס' 30917), דפים 130-א96
- אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר המאמרות, בתרגום יעקב אנטולי, ערוך בצרוף הערות בידי חיים דוידסון (קמברידג' מס.: The Medieval (1969, Academy of America)
- אבן רשד, הביאור האמצעי לספר המידות, בתרגומו של ר' שמואל בן יהודה, ההדיר וצירף מבוא, חילופי-נוסח, הערות ורשימת מונחים אליעזר ז' ברמן (ירושלים: האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, תשנ"ט)
- אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר המליצה, בתרגום יעקב אנטולי, כ"י פירנצה, הספרייה הלאורציאנית Plut.I.26 (ס' 17852), דפים 74-א51
- אבן רשד, הביאור האמצעי של אבן רשד לספר הנפש לאריסטו, בתרגום משה אבן תבון, ההדיר וצירף מבוא, חילופי נוסח, הערות ורשימת מונחים אברהם אריה עברי (ירושלים: האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, תשס"ג)
- אבן רשד, קיצור ספר האותות העליונות, כ"י פירנצה, הספרייה הלאורציאנית Plut.88.56 (ס' 17979), דפים 89-ב63
- אבן רשד, קצור ספר החוש והמוחש לאבן רשד, בתרגום משה אבן תיבון, ערוך בצרוף הערות בידי צבי בלומברג (קמברידג' מס.: The Medieval (1954, Academy of America)
- אבן רשד, קיצור ספר השמים והעולם, בתוך: ששון חורש, כללי ספר השמים והעולם של אריסטו לאבן רשד, בתרגום משה אבן תבון, מהדורה ביקורתית על פי כתבי היד העבריים והשוואה לנוסח ערבי ערוך, עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית, ירושלים 2006
- אבן רשד, קצור ספר מה שאחר הטבע, בתרגום משה אבן תבון, כ"י פריס, הספרייה הלאומית, Héb. 956 (ס' 32606), דפים 516-ב551
- Aristotle, *Otot ha-Shamayim – Samuel Ibn Tibbon's Hebrew Version of Aristotle's Meteorology*, a critical edition with introduction, translation and index by Resianne Fontaine (Leiden: Brill, 1995)
- מאזני העיונים המיוחס לאבן רשד, בתרגום יעקב בן מכיר, כ"י לונדון, הספרייה הבריטית Add. 2240 (קטלוג מרגוליות 893; ס' 5051), דפים 20-א2
- Shlomo Sela, *Abraham Ibn Ezra and the Rise of Hebrew Science* (Leiden: Brill, 2003)
- ספר העלות, בתרגום יהודה בן משה רומנו, כ"י פירנצה, הספרייה הלאורציאנית Plut.I.22 (ס' 17643), דפים 78-ב68
- אבן סינא, קאנון
- אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר אותות עליונות
- אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר ההטעאה
- אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר המאמרות
- אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר המידות
- אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר המליצה
- אבן רשד, ביאור אמצעי על ספר הנפש
- אבן רשד, קיצור ספר האותות העליונות
- אבן רשד, קיצור ספר החוש והמוחש
- אבן רשד, קיצור ספר השמים והעולם
- אבן רשד, קיצור ספר מה שאחר הטבע
- אריסטו, אותות השמים
- מאזני העיונים
- סלע, כלי הנחושת
- פרחי האלוהות

- פתולמאוס, אלמגסטי, בתרגום יעקב אנטולי, כ"י פריס, הספרייה
הלאומית, Héb. 1020 (ס' 15022), 172 דף
- פתולמאוס, אלמגסטי
- גד ב"ע צרפתי, מונחי המתמטיקה בספרות המדעית העברית של ימי
הביניים (ירושלים: מאגנס, תשכ"ט)
- צרפתי, מונחי המתמטיקה
- ר' אברהם אבן עזרא, כלי הנחושת, בתוך: ספר משפטי הכוכבים
למוהר"ר אברהם אבן עזרא ... המלהבי"ד מאיר בן יצחק בקאל
(ירושלים: בקאל, תשל"א), עמ' צה-קלב
- ראב"ע, כלי הנחושת
- Abraham Ibn Ezra, *The Book of Reasons: A Parallel Hebrew-
English Critical Edition of the Two Versions of the Text*, edited,
translated, and annotated by Shlomo Sela (Leiden: Brill, 2007)
- ראב"ע, ספר הטעמים
- Abraham Ibn Ezra on Nativities and Continuous Horoscopy: a
Parallel Hebrew-English Critical Edition of the Book of
nativities and the Book of Revolution*, edited, translated, and
annotated by Shlomo Sela (Leiden, Brill, 2013)
- ראב"ע, ספר המספר, מהד' משה זילברברג (פרנקפורט דמיין: י'
קויפפמאנן, תרנ"ה)
- ראב"ע, ספר המספר
- ר' אברהם אבן עזרא, ספר השם, בתוך: ילקוט אברהם אבן עזרא, ליקט,
ההדיר, הקדים מבואות ופירש ישראל לוין (ניו יורק: קרן ישראל כ"ץ
בע"ם בשיתוף קרן ספרית יצחק קיוב, 1985), עמ' 417–438
- ראב"ע, ספר השם
- The Beginning of Wisdom, An Astrological
Treatise by Abraham ibn Ezra, an Edition of the Hebrew
Original of 1148*, edited by Francisco Cantera (Baltimore: Johns
Hopkins Press, 1939)
- ראב"ע, ראשית חכמה
- ר' שמואל אבן תיבון, מאמר יקוו המים, מהדורת מרדכי ל' ביסליכיס,
פרעסבורג 1837 (נדפס שנית: ירושלים תשכ"ח; מהדורה מדעית בתוך:
רבקה קנלר, מאמר יקוו המים, חיבור פילוסופי פרשני לר' שמואל אבן
תיבון עבודת דוקטור, אוניברסיטת תל אביב, תל אביב תשע"א, כרך ב)
- שמואל אבן תיבון, מאמר יקוו
המים